

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Lukáš Ryšavý

**Pravomoc rozhodců pro projednávání majetkových sporů
(z pohledu jejich nezávislosti a nestrannosti)**

Disertační práce

Olomouc 2017

Já, níže podepsaný Mgr. et Mgr. Lukáš Ryšavý, autor disertační práce na téma „Pravomoc rozhodců pro projednávání majetkových sporů (z pohledu jejich nezávislosti a nestrannosti)“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

.....

podpis

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „Pravomoc rozhodců pro projednávání majetkových sporů (z pohledu jejich nezávislosti a nestrannosti)“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

Ve Vizovicích dne 16. 1. 2017

.....
podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval panu doc. JUDr. Petru Hlavsovi, CSc. za trpělivost s jakou mě v průběhu doktorského studia provázel a paní doc. JUDr. Blance Vítové, Ph.D., LL. M. za vstřícnost s jakou se po panu docentovi ujala funkce školitele. Oběma děkuji za podnětné rady, připomínky a odbornou pomoc při přípravě této práce. V této souvislosti patří můj dík rovněž paní JUDr. Renátě Šínové, Ph.D.

Obsah

Obsah.....	5
Seznam použitých zkratk	8
1 Úvod.....	10
1.1 Nezávislost a nestrannost jako kontinuální tematika.....	12
1.1.1 Východiska pro zpracování práce.....	12
1.1.2 Cíle a přínos práce.....	21
1.1.3 Struktura práce	23
1.1.4 Použité vědecké metody	25
2 Pojmy nezávislost, nestrannost a podjatost.....	27
2.1 Nezávislost jako postradatelné kritérium.....	29
2.2 Nestrannost jako podmnožina nezávislosti.....	30
2.3 Nestrannost a nezávislost jako samostatná kritéria	30
2.4 Rozdíl mezi nezávislostí a nestranností.....	32
2.4.1 Nezávislost.....	33
2.4.2 Nestrannost.....	34
2.5 Nezávislost a nestrannost v řízení před obecnými soudy a před rozhodci.....	35
2.6 Podjatost.....	37
2.7 Neutralita.....	41
2.8 Dílčí závěr k pojům	43
2.9 Cesta k nezávislosti a nestrannosti v průběhu historického vývoje rozhodčího řízení... ..	45
2.9.1 Nezávislost a nestrannost rozhodců v právní úpravě českých zemí	47
2.9.2 Nezávislost a nestrannost rozhodců v právní úpravě Německa.....	48
2.9.3 Vývoj institutu nezávislosti a nestrannosti rozhodců na mezinárodní úrovni	48
2.10 Současná právní úprava nezávislosti a nestrannosti v Německu a v ČR	51
2.10.1 Německo	51
2.10.2 ČR.....	54
2.10.3 Role ZPO/OSŘ v rozhodčím řízení.....	55
2.10.4 Dílčí závěr k současné právní úpravě nezávislosti a nestrannosti.....	57
3 Základní charakteristika rozhodčího řízení s ohledem na nezávislost a nestrannost 59	
3.1 Dělení rozhodčího řízení.....	59
3.1.1 Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení	60
3.1.2 Institucionalizované a <i>ad hoc</i> rozhodčí řízení	61
3.2 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení	64
3.3 Autonomie vůle stran jako základní výhoda rozhodčího řízení.....	68
3.3.1 Pozitivní a negativní stránky autonomie vůle stran.....	70
3.3.2 Autonomie vůle stran a jmenování „svého“ rozhodce	71
3.3.3 Limity autonomie vůle stran.....	74
4 Osoba rozhodce a podmínky pro výkon funkce.....	76
4.1 Podmínky pro výkon funkce rozhodce v ČR.....	76
4.1.1 Kdo nemůže být v ČR rozhodcem.....	79
4.2 Podmínky pro výkon funkce rozhodce v Německu	81
4.3 Dílčí závěr.....	84
5 Nezávislost a nestrannost jako imanentní atributy rozhodčího řízení	86

5.1	Jmenování rozhodce s ohledem na nezávislost a nestrannost.....	86
5.1.1	Jmenování rozhodců přímo v rozhodčí smlouvě.....	87
5.1.2	Stanovení způsobu, jakým má být osoba rozhodce určena	91
I.	Jmenování rozhodce třetí osobou.....	91
II.	Jmenování stejného počtu rozhodců každou stranou	92
III.	Ostatní způsoby jmenování rozhodce	93
5.1.3	Absence konkrétních osob rozhodců či způsobu jejich určení.....	94
5.1.4	Neuplatnění práva jmenovat rozhodce, jmenování náhradního rozhodce	95
5.1.5	Dílčí závěr	99
5.2	Počet rozhodců a neutralita rozhodce.....	100
5.2.1	Standardní tříčlenný rozhodčí soud.....	100
5.2.2	Lichý v. sudý počet rozhodců	102
5.2.3	Předsedající rozhodce v. ostatní členové rozhodčího senátu	103
5.2.4	Společenství účastníků	105
5.2.5	Dílčí závěr	107
5.3	Podjatost rozhodce v. podjatost soudce	107
5.3.1	Vztah rozhodce a soudce.....	107
5.3.2	Provázanost ustanovení týkajících se soudce a rozhodce	109
5.3.3	Vyloučení a odmítnutí soudce a odmítnutí rozhodce dle ZPO.....	110
5.3.4	Vyloučení soudce a vyloučení rozhodce dle OSŘ/ZRŘ.....	114
5.3.5	Je rozhodce vyloučený <i>ex lege</i> dle ZRŘ vždy nepřipustný?	117
5.4	Oznamovací povinnost rozhodce.....	119
5.4.1	Rozsah oznamovací povinnosti	119
5.4.2	Porušení oznamovací povinnosti.....	122
5.4.3	Adresát oznamovací povinnosti, vznik a forma oznamovací povinnosti.....	124
5.4.4	Dílčí závěr	125
5.5	Projev nestrannosti v průběhu rozhodčího řízení (Poučovací povinnost rozhodce)....	127
5.5.1	Poučovací povinnost rozhodce v ČR	127
5.5.2	Poučovací povinnost rozhodce v Německu	129
5.5.3	Poučení udělená rozhodcem straně nebo jejímu právnímu zástupci	130
5.5.4	Dílčí závěr	131
5.6	Důvody pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce	132
5.6.1	Vztah rozhodce ke stranám sporu, resp. jejich zástupcům.....	132
5.6.2	Vztah rozhodce k osobě s nepřímým zájmem na výsledku sporu.....	136
5.6.3	Vlastní finanční zájmy rozhodce.....	136
5.6.4	Postup rozhodce v řízení, přístup ke stranám, věcná nesprávnost rozhodnutí.....	137
5.6.5	Jiné důvody podjatosti.....	139
5.6.6	Dílčí závěr	140
5.7	Postupy jak dosáhnout „odstranění“ podjatého rozhodce	142
5.7.1	Řízení o vyloučení (odmítnutí) rozhodce	144
I.	Mimosoudní vyloučení (odmítnutí) rozhodce.....	145
II.	Postup při odmítnutí rozhodce dle ZPO	146
III.	Postup při vyloučení rozhodce dle ZRŘ	148
5.8	Uplatnění důvodů pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu	150
5.8.1	Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti rozhodce dle ZPO	151
5.8.2	Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti rozhodce dle ZRŘ.....	153
5.8.3	Důsledky (ne)zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti.....	155
5.9	Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů s ohledem na nezávislost a nestrannost.....	156
6	Závěr	158

Seznam použitých zdrojů	168
Shrnutí	190
Summary	193
Klíčová slova/Schlüsselwörter/Keywords	196

Seznam použitých zkratk

AAA	American Arbitration Association
ABA	American Bar Association
ADR	Alternative Dispute Resolution
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (<i>Občanský zákoník SRN</i>)
BGBL	Bundesgesetzblatt (<i>Sbírka zákonů SRN</i>)
BGH	Bundesgerichtshof (<i>Spolkový soudní dvůr</i>)
BGHZ	Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen (<i>Rozhodnutí Spolkového soudního dvora v civilních věcech</i>)
Brusel Ibis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst L 351, 20. prosince 2012, s. 1 – 32.
BVerfGG	Gesetz über das Bundesverfassungsgericht (<i>zákon o Spolkovém ústavním soudu</i>)
DIS	Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit (<i>Německý institut pro rozhodčí řízení</i>)
DRiG	Deutsches Richtergesetz (<i>německý zákon o soudcích</i>)
EGBGB	Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (<i>uvozovací zákon k občanskému zákoníku SRN</i>)
EU	Evropská unie
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
GG	Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland (<i>Základní zákon SRN</i>)
HK ČR a AK ČR	Hospodářská komora České republiky a Agrární komora České republiky
IBA	International Bar Association (<i>Mezinárodní asociace advokátů</i>)
ICC	International Chamber of Commerce
ICSID	Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států
IPR	Internationales Privatrecht (<i>mezinárodní právo soukromé</i>)
IPRG	Gesetz über das Internationale Privatrecht (<i>zákon o mezinárodním právu soukromém</i>)
LCIA	London Court of International Arbitration (<i>Londýnský arbitrážní soud</i>)
LG	Landesgericht (<i>zemský soud</i>)
LZPS	Listina základních práv a svobod
MPS	Mezinárodní právo soukromé
ObčZ	Občanský zákoník (<i>zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů</i>)
OLG	Oberlandesgericht (<i>vrchní zemský soud</i>)
OSŘ	Občanský soudní řád (<i>zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů</i>)
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku (<i>Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.</i>)

Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). Úř. věst L 177, 4. července 2008, s. 6 – 16.
Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II). Úř. věst. L 199, 31. srpna 2007, s. 40–49.
SCC	Stockholm Chamber of Commerce
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade
Ústava ČR	Ústava České republiky (<i>Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů</i>)
Vzorový zákon UNCITRAL	Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž (1985)
ZMPS	Zákon o mezinárodním právu soukromém (<i>zákon č. 91/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů</i>)
ZPO	Zivilprozessordnung (<i>občanský soudní řád</i>)
ZRŘ	Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (<i>zákon č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů</i>)

1 Úvod

„Arbitration is now the principal method of resolving international disputes involving states, individuals, and corporations.“¹, „Arbitration is power“², “[Es] gibt heute kaum noch Vertragsbeziehungen in der Wirtschaft, die nicht eine Schiedsvereinbarung enthalten...“³ Podobných příkladů vyzdvihujících důležitost a význam rozhodčího řízení, jeho dopad a vedoucí úlohu při řešení sporů v určitých vztazích by se dalo najít mnoho⁴. Z výše uvedeného je možné jednoznačně vyvodit závěr, že rozhodčí řízení, nebo chceme-li arbitráž⁵, je skutečně fenoménem - fenoménem mimosoudního řešení sporů, fenoménem mezinárodních obchodních vztahů.

Potřeba rychlého, efektivního a účelům a potřebám stran vyhovujícího způsobu řešení sporů není něčím, co bychom měli považovat za aktuální pouze dnes, byť právě s rychlým rozvojem společnosti a vztahů může být tato otázka pocíťována v moderní době o to tíživěji. Někdy bývá moderní právo chápáno jako komplikované a příliš regulativní a rostoucí citlivost ke spravedlnosti, resp. k subjektivně chápané spravedlnosti,⁶ má samozřejmě za následek nárůst počtu soudních sporů a ruku v ruce s tím dochází rovněž, ale nikoli výlučně, k prodlužování doby řízení, což některé vede k závěru, že se moderní právo nachází v krizi.⁷

Jestliže ale obecné státní soudnictví není schopno plnit svou úlohu řádně a včas⁸, a (zejména) s ohledem na zájmy stran⁹, hledají se jiné cesty k uplatnění práva o to usilovněji a jednou z preferovaných možností je právě rozhodčí řízení. Hledání nových alternativ není ovšem ničím novým, protože podobné snahy najít účinnější, efektivnější a snadnější cestu mimo obecnou soustavu soudů stejně tak trápily například právní obec v Rakousku-Uhersku v 2. pol.

¹ BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine a kol. *Redfern and Hunter on international arbitration*. 6. vydání, New York: Oxford University Press, 2015, s. 1.

² Název článku od KRONSTEIN, Heinrich. Arbitration is power. *New York University Law Review*, roč. 38/1963, s. 661-700.

³ LIONNET, Klaus. Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit. In BERGER, Klaus Peter a kol. (eds.). *Festschrift für Otto Sandrock zum 70. Geburtstag*. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2000, s. 603.

⁴ Za všechny například BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume I*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2014, s. 1: „*International arbitration warrants attention, if for nothing else, because of its historic, contemporary and future practical importance, particularly in business affairs.*“ Podobně BÖCKSTIEGEL, Karl-Heinz, KRÖLL, Stefan Michael, NACIMIENTO, Patricia (eds). *Arbitration in Germany: The Model Law in Practice*. 2. vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015, s. 5: „*Today, arbitration is widely used in most areas of business and commerce.*“

⁵ K pojmům rozhodčí řízení a arbitráž viz např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 14, 55; LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, s. 20.

⁶ HENKE, Wilhelm. *Recht und Staat: Grundlagen der Jurisprudenz*. 1. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 1988, s. 218.

⁷ HAGER, Günter. *Konflikt und Konsens. Überlegungen zu Sinn, Erscheinung und Ordnung der alternativen Streitschlichtung*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2001, s. 16 a násl. Srov. k tomu ale např. HOßFELD, Anne. *Die Abtretung schieds- und gerichtstandsgebundener Forderungen. Schriften zum Verfahrensrecht, Band 47*. Frankfurt am Main: Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2013, s. 5.

⁸ K problematice délky řízení viz třetí kapitola.

⁹ MUSTILL, Michael. Arbitration: History and Background. *Journal of International Arbitration*, roč. 6/1989, č. 2, s. 55.

19. století¹⁰ a jsou vlastně chápány jako obecné kritérium pro historický vznik a rozvoj systému mimosoudního řešení sporů a tím také i rozhodčího řízení.¹¹ S ohledem na charakteristiku rozhodčího řízení však můžeme jít ještě dále a bez obav vyslovit myšlenku, že by se rozhodčí řízení dokázalo prosadit i bez ohledu na stav soudnictví v dané zemi, na kvalitu jeho procesních předpisů a na rychlost řízení před obecnými (dále také „státními“) soudy.¹²

Přestože se strany při uzavírání smluvních vztahů snaží předvídat a následně také smluvně upravit veškeré situace, které by mohly v průběhu jejich právního vztahu vzniknout, mohou se v budoucnu objevit takové skutečnosti, které strany při uzavírání smlouvy nepředpokládaly nebo ani předpokládat nemohly. Ať už taková skutečnost nastane proto, že se jedna ze stran dostane vlastní vinou do takové situace, že nebude moci svůj závazek splnit řádně a včas nebo závazek záměrně nechce splnit, nebo se podmínky, za kterých byla smlouva uzavřena, změnily objektivně natolik, že by nebylo spravedlivé po druhé straně požadovat plnění apod., dochází ke sporu, který je nezbytné (vy)řešit. To, že se vznik sporu a potřeba jeho rozhodnutí stala zcela běžnou součástí našeho života, dokládá narůstající počet sporů projednávaných nejenom před obecnými soudy, ale rovněž před soudy rozhodčími¹³.

Z těchto důvodů je vhodné již při uzavírání obchodních smluv na způsoby řešení případných sporů pamatovat a využít možností, které jednotlivé způsoby řešení sporů umožňují, protože tehdy jsou strany nejvíce nakloněny k tomu, aby si ujednaly takový způsob řešení, který nejvíce vyhovuje zájmům obou stran. V situaci, kdy spor již vznikl a jedna strana si je vědoma porušení závazku, může být uzavření jakékoliv dohody o vyřešení vzniklého problému komplikované či dokonce vyloučené. Jedinou možností, která pak stranám zůstává, pokud se samy nedohodnou na vyřešení svého sporu, je obrátit se na obecný soud. Pokud však strany již při uzavírání jakéhokoli právního vztahu, typicky obchodního/závazkového, připustí, že spory mohou opravdu vzniknout a budou na to pamatovat, nemusí být soudní cesta tou jedinou.

Rozhodčí řízení jakožto rovnocenná možnost ochrany práv a zájmů řízení před státními, tzn. obecnými soudy, je v tomto ohledu považována za jednu, dle některých také za jedinou, z možností tzv. alternativního řešení (vyřešení) sporů, popřípadě za způsob mimosoudního řešení sporů, který stojí mimo rámec onoho alternativního řešení sporů, pro něhož se v českém právním prostředí rovněž běžně používá anglické označení Alternative Dispute Resolution (ADR).¹⁴ Ze

---

¹⁰ von LINDHEIM, Alfred. *Das Schiedsgericht im modernen Zivilprozess*. Bremen: Outlook, 2012, s. 1.

¹¹ MUSTILL: *Arbitration: History and Background*, s. 43.

¹² von LINDHEIM: *Das Schiedsgericht im modernen Zivilprozess...*, s. 18.

¹³ Viz k tomu blíže v rámci třetí kapitoly.

¹⁴ K vymezení vztahu mezi rozhodčím řízením a ADR srov. např. BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine a kol. *Redfern and Hunter on international arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press, 2009, s. 44 a násl.; BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration*, 3. vydání, Kluwer Law International, 2015, s. 44 a násl.; ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení v mezinárodním...*, s. 25 a násl.;

všech možných způsobů však právě rozhodčí řízení představuje skutečně rovnocennou alternativu k soudnímu řízení, což ostatně konstatuje jak český, tak i německý zákonodárce¹⁵, a tento závěr konec konců vyplývá i z judikatury¹⁶.

Výše uvedené jenom podtrhuje skutečnost, že rozhodčí řízení je moderním právním institutem a to jak ve vnitrostátním, tak i - a to především - v mezinárodním slova smyslu, kterým je nezbytné se zabývat, protože pouze tehdy, budeme-li správně chápat jeho význam, klady a zápory a jeho odlišnosti od řízení před obecnými soudy, můžeme naplno a beze strachu využít celý jeho potenciál.

1.1 Nezávislost a nestrannost jako kontinuální tematika

1.1.1 Východiska pro zpracování práce

Původně zvolené téma „Pravomoc rozhodců pro řešení majetkových sporů“ bylo na počátku pojato široce se záměrem zúžit a konkretizovat jej v průběhu doktorského studia a především při psaní předkládané práce na aktuální, zajímavou, praktickou a důležitou oblast rozhodčího řízení. Z tohoto důvodu je na téma pravomoci rozhodců nahlíženo z pohledu nezávislosti a nestrannosti rozhodce, k čemuž autora vedlo několik důvodů. Otázkou pravomoci rozhodce pro řešení majetkových sporů se v rámci této práce rozumí souhrn podmínek, které musí rozhodce splňovat, aby mohl danou věc (spor) projednat a rozhodnout. Tyto podmínky lze široce zkoumat ze dvou základních hledisek. Tím prvním jsou podmínky, které jsou kladeny na osobu rozhodce jako takovou, tzn. věk, vzdělání, bezúhonnost etc., a které bývají označovány

---

HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše, RYŠAVÝ, Lukáš. *Mezinárodní právo soukromé: procesní otázky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 231; s odkazem na další literaturu např. LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 17; BERGER, Klaus Peter. *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit. Verfahrens- und materielle Grundprobleme im Spiegel moderner Schiedsgesetze und Schiedspraxis*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1992, s. 10, pozn. p. č. 68; SCHÜTZE, Rolf. *Schiedsgericht und Schiedsverfahren*. 5. vydání. München, C. H. Beck, 2012, s. 6 a násl.; MÜNCH, Joachim. Die Privatisierung der Ziviljustiz – Von der Schiedsgerichtsbarkeit zur Mediation. In Stiftung Gesellschaft für Rechtspolitik, Trier, Institut für Rechtspolitik an der Universität Trier. *Bitburger Gespräche Jahrbuch 2008/I: 50. Bitburger Gespräche zum Thema "Privatautonomie in der transnationalen Marktwirtschaft - Chancen und Gefahren"*. München: C. H. Beck, 2009, s. 182 a násl.; MENKEL-MEADOW, Carrie. Mediation, Arbitration, and Alternative Dispute Resolution (ADR). In WRIGHT, James D. (ed.). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 2. vydání, 2015, s. 70–74.

¹⁵ Rovnocennost soudního a rozhodčího řízení výslovně deklaroval německý zákonodárce v návrhu ke změně úpravy rozhodčího řízení, viz Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, *Gesetzesentwurf: Entwurf eines Gesetzes zur Neuregelung des Schiedsverfahrensrechts (Schiedsverfahrens-Neuregelungsgesetz – SchiedsVfG)* [online]. Deutscher Bundestag, 12. července 1996 [cit. 21. srpna 2016]. Dostupné na <<http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/13/052/1305274.pdf>>., s. 46. Český zákonodárce tak učinil například v důvodové zprávě k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů a další související zákony, bod. 1.2. Dále např. LÖRCHER, Gino. The New German Arbitration Act. *Journal of International Arbitration*, roč. 15/1998, č. 2, s. 86; LIONNET, Klaus, LIONNET, Annette. *Handbuch der internationalen und nationalen Schiedsgerichtsbarkeit*. 3. vydání. Stuttgart: Richard Boorberg Verlag, 2005, s. 59.

¹⁶ Srov. k tomu náleží Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod. 19.

jako způsobilost rozhodce¹⁷. Tím druhým jsou pak podmínky směřující mimo osobu rozhodce jako je arbitrabilita sporu, tedy přípustnost, aby daný spor mohl být projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení¹⁸, a platná rozhodčí smlouva. Předmětem této práce jsou podmínky kladené právními předpisy na osobu rozhodce a ze všech možných pak především dvě základní a to jeho nezávislost a nestrannost. Nezávislost a nestrannost rozhodce představují jednu z velmi důležitých a přitom velmi problematických stránek rozhodčího řízení¹⁹, byť nebývají vždy řazeny mezi podmínky způsobilosti rozhodce²⁰.

Důvodem pro výběr problematiky rozhodčího řízení je autorův dlouhodobý zájem o danou oblast v rámci své pedagogické a vědecké činnosti²¹. Důvodem pro výběr institutů nezávislosti a nestrannosti rozhodce za konkrétní téma této disertační práce jsou pak příklady současné i minulé, dokládající, že se jedná o problematiku, která provází rozhodčí řízení od počátku moderní éry tohoto institutu, a která je neustále vnímána jako důležité a zásadní kritérium rozhodčího řízení²². Přestože je problematizování nezávislého a nestranného rozhodce dle některých spíše jen rozruchem, který vytváří judikatura a literatura, a podjatý rozhodce se ve skutečnosti objevuje jen velmi zřídka²³, jedná se dle mého názoru, v souladu s onou rozruch vyvolávající judikaturou a literaturou, o velmi důležitou a také stále častější problematiku²⁴.

S tímto autorovým názorem kontrastuje ovšem přístup v českém právním prostředí, kde není této otázce věnována příliš velká pozornost ani v literatuře a ani se příliš neřeší v judikatuře.

---

¹⁷ Srov. k tomu § 31 písm. c) ZRŘ.

¹⁸ K pojmu arbitrabilita viz např. ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení v mezinárodním...*, s. 143 a násl.; BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2012, s. 105 a násl.

¹⁹ Srov. k tomu MÜNCH, Joachim. In KRÜGER, Wolfgang, RAUSCHER, Thomas (eds.). *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band 3. §§ 1025 – 1109*. 4. vydání. München: C. H. Beck, 2013, s. 214, který nezávislost a nestrannost označuje za „Achillovu patu“ rozhodčího řízení.

²⁰ Viz podkapitola 2.10.4.

²¹ HRNČÍŘIKOVÁ, Miluše, RYŠAVÝ, Lukáš. *Mezinárodní právo soukromé: procesní otázky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 250 s.; RYŠAVÝ, Lukáš. Právo rozhodců pro rozhodování majetkových sporů. Některé problematické okruhy rozhodčího řízení. *Acta Iuridica Olomucensis*, roč. 5/2010, č. 1, s. 141 - 146; RYŠAVÝ, Lukáš. Hat das „klassische“ internationale Privatrecht im heutigen Europa noch einen Sinn? *International and Comparative Law Review*, roč. 8/2009, č. 20-21, s. 61 - 67; aktivní účast na mezinárodní vědecké konferenci „Olomoucké právní dny 2016“ konané ve dnech 19. 5. - 20. 5. 2016. Sekce: Mezinárodního právo soukromé. Název příspěvku: *Nezávislost a nestrannost rozhodce*; aktivní účast na mezinárodní vědecké konferenci „Závazky a jejich zajištění a nesporná řízení“ konané dne 10. 2. 2012. Sekce: Závazky a jejich zajištění. Název příspěvku: *Přípustnost některých smluvních ujednání ve všeobecných obchodních podmínkách v kontextu německé a české právní úpravy*; aktivní účast na mezinárodní vědecké konferenci „Soukromé právo v kontextu rekodifikace a vliv rekodifikace soukromého práva na civilní proces“ konané dne 18. 2. 2011. Sekce: Právo rodinné a civilní proces. Název příspěvku: *Rozhodčí řízení. Odpovědnost rozhodce*; hlavní řešitel projektu v rámci Studentské grantové soutěže IGA. Název projektu: *Nová úprava rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech v kontextu komparace se zahraničními právními úpravami*. Číslo projektu: PF_2012_012. Trvání projektu od 1. 3. 2012 do 28. 2. 2013.

²² PFEIFFER, Thomas. Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate. In GEIMER, Reinhold, SCHÜTZE, Rolf A. (eds.). *Recht ohne Grenzen. Festschrift für Athanassios Kaissis zum 65. Geburtstag*. München: Sellier European Law Publisher, 2012, s. 749.

²³ SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 100.

²⁴ Podobně např. SCHUMACHER, Hubertus. Zur Befangenheit von Schiedsrichtern. *Österreichisches Recht der Wirtschaft*, roč. 33/2015, č. 2, s. 84, KLATTE, Saskia. *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern in zwischenstaatlichen und gemischten Verfahren*. München: Herbert Utz Verlag, 2014, s. 4.

K problematice nezávislosti a nestrannosti rozhodce neexistuje žádná ucelenější publikace, a věnují se jí spíše jednotlivé články a příspěvky na konferencích. V zahraniční literatuře je situace mnohem příznivější, což je důvodem pro další konkretizaci a zaměření tématu předkládané práce na německou úpravu (viz k tomu dále). Výběr relevantních domácích, ale především zahraničních pramenů, bude uváděn v průběhu textu této práce.

Jedním z prvních příkladů z počátků moderní éry rozhodčího řízení je prohlášení Elihu Roota, někdejšího ministra války USA, ministra zahraničí USA, nositele Nobelovy ceny míru (1912), který v roce 1907 k americkým zástupcům druhé mírové konference v Haagu (1907) zdůraznil význam nestrannosti rozhodců a právě pochybnosti o nestrannosti rozhodčích soudů za velký nedostatek, když prohlásil „*There can be no doubt that the principal objection to arbitration rests not upon the unwillingness of nations to submit their controversies to impartial arbitration, but upon an apprehension that the arbitrations to which they submit may not be impartial. [...] It very frequently happens that a nation which would be very willing to submit its differences to an impartial judicial determination is unwilling to subject them to this kind of diplomatic process. If there could be a tribunal which would pass upon questions between nations with the same impartial and impersonal judgment that the Supreme Court of the United States gives to questions arising between citizens of the different States, or between foreign citizens and the citizens of the United States, there can be no doubt that nations would be much more ready to submit their controversies to its decision than they are now to take the chances of arbitration.*”²⁵

Právě důvody podjatého, v tomto smyslu subjektivně vnímaného závislého a stranného vystupování rozhodců ve prospěch investorů, bylo také důvodem pro vystoupení některých států z Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Úmluva ICSID nebo také Washingtonská úmluva).^{26,27}

Dalším příkladem podtrhujícím význam nezávislosti a nestrannosti je článek, který se objevil ve Frankfurter Allgemeine Zeitung²⁸, podle nějž jsou rozhodčí soudy jedním z největších hrozeb plánované dohody o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP) mezi EU a USA, a proto eurokomisařka Malmström volá po nezávislejších²⁹ rozhodčích nebo po zcela

---

²⁵ ROOT, Elihu. *Instructions to the American delegates to the Hague conference, 1907*. Washington, 1907, s. 8 [online]. hathitrust.org, [cit. 25. března 2016]. Dostupné na <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015012335926>.

²⁶ Blíže k tomu např. BROWER, Charles N., BLANCHARD, Sadie. From “Dealing in Virtue” to “Profiting from Injustice”: The Case Against “Re-Statification” of Investment Dispute Settlement. *Harvard International Law Journal Online*, roč. 55/2014, s. 45 a násl.

²⁷ Pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 8. dubna 1992. Srov. k tomu Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

²⁸ *Gerechtes Freihandelsabkommen. EU will TTIP-Debatte entschärfen* [online]. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 21. března 2015 [cit. 8. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/ttip-und-freihandel/reformvorschlaege-fuer-ttip-von-eu-komissarin-malmstroem-13491750.html>: „Neben den Chlorbühnchen sind die Schiedsgerichte, die größte Angst der TTIP-Gegner. Handelskommissarin Malmström will nun unabhängiger Schiedsrichter berufen lassen. Vielleicht sogar ein vollkommen eigenständiges Gericht.“

²⁹ Zajímavé, ale z právního hlediska poněkud problematické či irrelevantní, je použití druhého stupně stupňování přídavných jmen, v německém znění „unabhängigere“, tzn. nezávislejší.

autonomním soudem.³⁰ V této souvislosti je pro téma práce zcela irelevantní, jaký bude další osud této úmluvy s ohledem na současný politický vývoj. Kritice byla nejvíce podrobena ochrana investic a řešení sporů mezi investorem a státem (ISDS - Investor to State Dispute Settlement), zpochybňující mimo jiné nestrannost rozhodců ISDS.³¹ Problematikou TTIP a rozhodčího řízení se zabývá i článek s velmi výstižným názvem „*Legitimität, Transparenz und einheitliche Rechtsprechung sind Voraussetzung für eine Schiedsgerichtsbarkeit*“, který už svým titulkem naznačuje, jak zásadní je pro rozhodčí řízení mimo jiné legitimita, tedy právě rozhodování nezávislými a nestrannými rozhodci, transparentnost a jednotnost rozhodování.³²

Další příklad k problematice nezávislosti a nestrannosti rozhodců, tentokrát z ČR, bylo možné sledovat v souvislosti se společností RES Online provozující internetový katalog firem, kdy se v týdeníku Týden³³ objevil následující text: „*[Katalogová firma] v obchodních podmínkách stanovila, že spory nebude řešit soud, nýbrž pouze společností RES určený rozhodce. Asi není příliš překvapivé, že ten následně rozhodl ve prospěch katalogu a nařídil Maškovi, který se registru vzeprél, za služby zaplatit.*“

Poslední dva příklady jasně dokládají, že nestrannost a nezávislost rozhodců je problém nejenom právní, ale že je výrazně a citlivě vnímám i laickou veřejností, která ne vždy musí (a chce) rozumět dané odborné problematice, a z toho mohou pramenit přehnaná a nesprávná očekávání³⁴. Spojení pohledu právního a laického, chceme-li veřejného, na tuto problematiku je věcí zcela běžnou a oba pohledy by měly být, z praktického hlediska především v judikatuře, do jisté míry zohledňovány.³⁵ Při posuzování nestrannosti a nezávislosti by proto nemělo být přezíráno ani to, jakým způsobem se jeví nezávislost a nestrannost třetím osobám, protože i toto kritérium slouží k podpoře důvěry v daný systém rozhodování. Tento sociální rozměr dané problematiky ospravedlňuje i možné přesvědčení, že důvod pro pochybnosti tu je dán, i když ve skutečnosti důvod k pochybnostem o nestrannosti nebo nezávislosti neexistuje³⁶. Negativní nahlížení na rozhodčí řízení u veřejnosti (laického prvku) vychází především z předpokládané nedostatečné nezávislosti a nestrannosti rozhodců a do jisté míry z malého povědomí o rozhodčím řízení jako takovém. Tento postoj k rozhodčímu řízení bývá někdy mediálně

---

³⁰ Podobně kriticky také například článek *Im Namen des Geldes* [online]. Die Zeit, 27. února 2014 [cit. 8. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.zeit.de/2014/10/investitionsschutz-schiedsgericht-icsid-schattenjustiz/komplettansicht>.

³¹ Podobně i článek *Kontroverzní rozhodčí komise v TTIP nebude* [online]. dtest.cz, 15. ledna 2015 [cit. 8. srpna 2016]. Dostupné na <http://spotrebitele.dtest.cz/clanek-4107/kontroverzni-rozhodci-komise-v-ttip-nebude>.

³² *Legitimität, Transparenz und einheitliche Rechtsprechung sind Voraussetzung für eine Schiedsgerichtsbarkeit* [online]. Max Planck Gesellschaft, 9. prosince 2015 [cit. 25. března 2016]. Dostupný na <https://www.mpg.de/9788379/ttip-konferenz>.

³³ Zpravodajský týdeník Týden, roč. 22/2015, č. 32 ze dne 3. srpna 2015, s. 23.

³⁴ Blíže k tomu viz např. podkapitola 5.2.

³⁵ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 28. února 1972, sp. zn. II ZR 151/69.

³⁶ Srov. k tomu náleží Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05, bod V.

jednostranně a negativně determinován.³⁷ Obecnému přijetí rozhodčího řízení, jakožto flexibilního nástroje na řešení sporů, nepřidá ani skutečnost, že se v otázkách rozhodčího řízení rozchází (a někdy zásadním způsobem) i odborná veřejnost.³⁸

Rozhodčí řízení a rozhodčí soudy jsou však vedle toho všeho ale také předmětem široké politické debaty, a pro tyto účely může být tato problematika i zneužita nebo alespoň překroucena, jak ve svém článku ze 7. prosince 2015 „*Investitionsschiedsgerichtsbarkeit im Lichte von TTIP – ein sinnvolles Instrument?*“³⁹ ukazuje Jürgen Basedow⁴⁰. Odhlédneme-li však od tohoto politického pozadí, je takováto diskuze znovu jen jednoznačným dokladem toho, že se jedná o oblast neustále velmi aktuální a významnou.

Obecně se rovněž ukazuje, že bez ohledu na to, zda se jedná o vnitrostátní či mezinárodní rozhodčí řízení nebo například specifické rozhodčí řízení v rámci ochrany investic, je požadavek nezávislosti a nestrannosti jedním z centrálních kritérií, jehož nedodržení považují právní normy, strany sporu, ale i laická veřejnost za závažný nedostatek. Význam a důležitost je dán i tím, že nezávislý a nestranný rozhodující subjekt, je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod⁴¹ (dále jen „LZPS“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁴² (dále jen „EÚLP“). Přestože se v těchto právních předpisech hovoří o soudu ve smyslu státního soudu, bude v průběhu práce ukázáno, že se tyto atributy vztahují i na rozhodce. V této souvislosti nepovažuji za šťastnou formulaci Ústavního soudu v usnesení ze dne 11. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 1357/07, že „uzavřením platné rozhodčí smlouvy se strany dobrovolně a vědomě vzdávají práva na projednání své věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny“⁴³. Uvedené konstatování je totiž zavádějící v tom ohledu, že jako by připouštělo, aby v rozhodčím řízení byl spor projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení před závislým a stranným rozhodcem. Tak tomu ale rozhodně není a citovaný názor pouze směřuje k tomu, že rozhodčí soud není orgánem veřejné moci, což je ale v souladu s většinovým

---

³⁷ Viz např. KLEIN, Bohuslav. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum*, roč. 7/2010, č. 3, s. 100-105.

³⁸ Takovýto závěr je možno vyvodit z konference k TTIP pořádané v prosinci roku 2015 Institutem pro mezinárodní, evropské a procesní právo Maxe Placka v Lucemburku (Max-Planck-Institut Luxemburg für internationales, europäisches und regulatorisches Verfahrensrecht), viz odkaz v pozn. pod č. 32.

³⁹ BASEDOW, Jürgen. *Investitionsschiedsgerichtsbarkeit im Lichte von TTIP – ein sinnvolles Instrument?* [online]. Max Planck Gesellschaft, 7. prosince 2015 [cit. 25. března 2016]. Dostupný na <<https://www.mpg.de/9782440/schiedsgerichte-ttip>>.

⁴⁰ Ředitel a vědecký pracovník Institutu pro zahraniční a mezinárodní právo soukromé Maxe Placka v Hamburku (Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht).

⁴¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.

⁴² Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. Viz náleze Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04, bod II.

⁴³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 1357/07. Podobně i usnesení Ústavního soudu ze dne 18. listopadu 2008, sp. zn. I. ÚS 2619/08. Srov. ale k výše uvedeným usnesením například náleze Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II ÚS 2164/10, bod 12, 24.

chápaním postavení rozhodce, jak bude doloženo v průběhu práce. Podmínka nezávislosti a nestrannosti je však bytostně vlastní i rozhodčímu řízení⁴⁴.

Podíváme-li se totiž napříč úpravami rozhodčího řízení do různých vnitrostátních zákonů⁴⁵ nebo do mezinárodních smluv⁴⁶, zjistíme, že je požadavek nezávislého a nestranného rozhodce a rozhodování obsažen v nějaké podobě ve všech moderních úpravách rozhodčího řízení. Má to i své praktické důvody, protože rozhodcům se stále častěji vytýká, že nejsou dostatečně nezávislí a nestranní z důvodu jejich předchozích vyjádření, předchozí činnosti pro jednu ze stran sporu, z důvodů osobních nebo profesních vazeb na strany sporu etc.⁴⁷

Významnost těchto otázek však dokládají i prameny nemající charakter obecného právního předpisu. Nejsou tedy samy o sobě závazné, ale svým obsahem a rozšířeností hrají významnou úlohu a strany si jejich použití mohou sjednat v rozhodčí smlouvě. Podmínka nezávislosti a nestrannosti rozhodce je tak zakotvena do řádů stálých rozhodčích soudů⁴⁸ nebo se jí podrobně věnují např. Pokyny pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži z roku 2014 (IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration)⁴⁹, které mohou sloužit jako vodítko při posuzování otázek podjatosti⁵⁰. Tyto a podobné úpravy, jako například The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes vydaných American Arbitration Association⁵¹ a American Bar Association⁵², jsou zpravidla velmi podrobné, dobře uspořádané a se spoustou

---

⁴⁴ Viz např. usnesení Vrchního zemského soudu v Karlsruhe (OLG Karlsruhe) ze dne 14. července 2006, sp. zn. 10 Sch 1/06, bod 10. Srov. k tomu i nový postoj Ústavního soudu např. v nálezu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

⁴⁵ Česká a německá právní úprava bude podrobně rozebrána v dalším textu a tak jen namátkou např. § 588 rakouského ZPO, § 6 odst. 3 slovenského zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní, § 367 odst. 1 písm. c) švýcarského ZPO.

⁴⁶ Viz čl. V odst. 1 písm. d) Newyorské úmluvy ve spojení s vnitrostátními předpisy.

⁴⁷ Srov. k tomu např. United Nations Conference on Trade and Development. *Reform of Investor-State Dispute Settlement: In search of a ROADMAP*, 2013, č. 2, s. 4 [online]. unctad.org, [cit. 14. září 2016]. Dostupné na http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2013d4_en.pdf.

⁴⁸ Viz § 1 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, § 15 DIS-Schiedsgerichtsordnung 98 (Rozhodčí řád Německého institutu pro rozhodčí řízení, dále jen „Rozhodčí řád DIS“), čl. 11 odst. 1 Rozhodčího řádu Mezinárodní obchodní komory se sídlem v Paříži (dále jen „Rozhodčí řád ICC“).

⁴⁹ *IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration* [online]. International Bar Association, 23. října 2014 [cit. 10. června 2016]. Dostupné na http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#Standards,%20Principles%20and%20Ethics.

⁵⁰ Usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONe 1/14p, bod 4.1.

⁵¹ *The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes* [online]. American Arbitration Association, [cit. 14. září 2016]. Dostupné na https://www.adr.org/aaa/ShowProperty?nodeId=/UCM/ADRSTG_003867.

⁵² *The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes* [online]. American Bar Association., [cit. 14. září 2016]. Dostupné na http://www.americanbar.org/content/dam/aba/events/dispute_resolution/committees/arbitration/Code_Announced_Final_Jan_2014_update.authcheckdam.pdf.

konkrétních příkladů, které se v praxi mohou vyskytnout⁵³. Na druhou stranu je nezbytné si uvědomit, že takováto pravidla jsou výsledkem určitých profesních skupin zohledňujících především své zájmy, a ne vždy zájmy rozhodčího řízení jako takového, a proto by se mělo k nim takto i přistupovat⁵⁴. Tím se ale samozřejmě nikterak nesnižuje jejich význam a obecné uznávání⁵⁵. Tyto však nejsou v této práci předmětem detailnějšího rozboru.

Jediným pramenem práva, kde není rozhodčí řízení uceleněji upraveno samostatným předpisem, a není tedy ani problematice nezávislosti a nestrannosti rozhodce věnována žádná konkrétnější pozornost, je tak právo Evropské unie (dále jen „EU“). EU ale cíleně problematiku rozhodčího řízení neupravuje, protože má zcela pragmaticky za to, že je stávající úprava na jiných úrovních, tzn. typicky v mezinárodních smlouvách, dostatečná⁵⁶. Na druhou stranu je nutno v této otázce rozlišovat mezi procesní úpravou rozhodčího řízení a aplikací kolizních norem na určité vztahy v rámci rozhodčího řízení. Zatímco tedy nařízení Brusel Ibis⁵⁷, upravující procesní otázky, ve svém čl. 1 odst. 2 písm. d) ze své věcné působnosti vylučuje rozhodčí řízení, vylučuje nařízení Řím I⁵⁸, jakožto kolizní předpis, v čl. 1 odst. 2 písm. e) rozhodčí smlouvy a dohody o volbě soudu. Ze znění tohoto ustanovení je však možno dovodit, že na jiné smlouvy v rámci rozhodčího řízení například i mezi rozhodcem a stranami sporu, tzv. *receptum arbitrii*, je nařízení Řím I aplikovatelné^{59,60}. V rámci mimosoudního řešení sporů se EU svými právními akty

---

⁵³ Další příklady podobných úprav uvádí např. Schütze, Rolf. A. In WIECZOREK, Bernhard, SCHÜTZE, Rolf A. *Zivilprozessordnung und Nebengesetze. Elfter Band. §§ 916 - 1066*. 4. vydání. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2014, s. 451.

⁵⁴ Jedná se pak především o snahu omezit důvody pro odmítnutí rozhodce kvůli působení rozhodce-advokáta v rámci sdružení právníků. Blíže k tomu např. LACHMANN, Jens-Peter. *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis*. 3. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2008, s. 257. Ohledně konfliktu zájmů SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců: Od konfliktu zájmů k přátelství na sociální síti. *Právní rádce*, 2012, č. 6, s. 34-37.

⁵⁵ DONAHEY, M. Scott: The Independence and Neutrality of Arbitrators. *Journal of International Arbitration*, roč. 9/1992, č. 4, s. 33 a násl.; PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 750; usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 10. ledna 2008, sp. zn. 26 Sch 21/07.

⁵⁶ Podobně např. HÜBTEGE, Reiner, MANSEL, Heinz-Peter. *Rom-Verordnungen zum Internationalen Privatrecht: Rom I, Rom II, Room III, Room IV. Band 6*. Baden-Baden: Nomos, 2014, s. 54, 291. Podrobně k postavení rozhodčího řízení v rámci unijního práva např. EICHSTÄDT, Jan Ole. *Der schiedsrechtliche Acquis communautaire: Gleichzeitig ein Beitrag zur Frage von Maßnahmen der Europäischen Union zur Förderung der Schiedsgerichtsbarkeit*. Jena: Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 2013; konkrétně k uvedené problematice s. 68, 99.

⁵⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst L 351, 20. prosince 2012, s. 1 – 32.

⁵⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). Úř. věst L 177, 4. července 2008, s. 6 – 16.

⁵⁹ Srov. k tomu WIECZOREK/SCHÜTZE: *Zivilprozessordnung...*, s. 447.

⁶⁰ Názory na charakter *receptum arbitrii* se liší a o této problematice bude obecně pojednáno ve čtvrté kapitole, neboť tato debata není předmětem této práce. Srov. k tomu dále např. BAUMBACH, Adolf, LAUTERBACH, Wolfgang, ALBERS, Jan, HARTMANN, Peter. *Zivilprozessordnung mit FamFG, GVg und anderen Nebengesetzen*. 73. vydání. München. C. H. Beck, 2015, s. 2696; SCHWAB, Karl Heinz, WALTER, Bernard. *Schiedsgerichtsbarkeit. Kommentar*. 7. vydání. München: C. H. Beck a Helbing & Lichtenhahn, 2005, s. 92 a násl.; LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 255; rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 6. října 1954, sp. zn. II ZR 149/53.

zaměřuje spíše na mediaci⁶¹, případně na ochranu spotřebitele⁶² v rámci mimosoudního řešení sporů (a v takovém případě samozřejmě i na rozhodčí řízení⁶³).

Je nutno ovšem podotknout, že pojmy nezávislost a nestrannost, které si spojujeme (a to možná především) s řízením před obecnými soudy, nemusí mít nezbytně nutně stejný obsah v řízení před rozhodci. Spojení nezávislosti a nestrannosti s vykonáváním veřejného úřadu není až tak neobvyklé⁶⁴, ale jak již bylo uvedeno, jsou tyto pojmy rovněž nedílnou součástí prakticky všech vnitrostátních předpisů upravujících rozhodčí řízení⁶⁵, což ovšem neznamená, že musí být v jednotlivých zemích stejným způsobem chápány a vykládány. Je vhodné rovněž připomenout, že právě rozhodci bývají v mezinárodním rozhodčím řízení zcela běžně podrobováni požadavkům a podmínkám vnitrostátních právních předpisů místa konání rozhodčího řízení či procesního práva, které si strany zvolily, a proto je srovnání různých úprav v dané situaci naprosto nezbytné; v předkládané práci byly vybrány dvě úpravy – německá a česká.

Vezmeme-li v úvahu, že je rozhodčí řízení nejběžnějším způsobem řešení sporů v mezinárodních obchodních vztazích, protože se počítá, že rozhodčí smlouvu obsahuje v současnosti více než 90% všech smluv uzavíraných v mezinárodním obchodu a rozhodčí řízení v těchto sporech prakticky zcela vytlačilo státní soudnictví⁶⁶, je zřejmé, že se veškeré problematické otázky a témata rozhodčího řízení⁶⁷, budou projevovat nejvíce právě v oblasti mezinárodního obchodu. Přestože toto číslo někteří zpochybňují, přesné oficiální statistiky totiž neexistují⁶⁸, shodují se všichni na tom, že se jedná o podíl zcela zásadní. Vztahy, a to především ty mezi podnikateli, se stávají totiž v důsledku globalizace v mnohem větší míře mezinárodními a různý kulturní, jazykový a především právní původ jednotlivých smluvních stran s mnohdy odlišnou mírou očekávaného subjektivního chování vedl k tomu, že se hledaly a vytvářely nové

---

⁶¹ Viz např. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 136, 24. května 2008, s. 3-8.

⁶² Blíže např. ONDŘEJ, Jan a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele. Ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 165 a násl.; BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 79 a násl.; VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU ze dne 21. května 2013 o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů). Úř. věst. L 165 ze dne 18. června 2013.

⁶³ Blíže k tomu EICHSTÄDT: *Der schiedsrechtliche Acquis communautaire...*, s. 56 a násl.

⁶⁴ SCHILLER, Gernot. *Freier Personenverkehr im Bereich der freiwilligen Gerichtsbarkeit?*. *Europarecht*, roč. 39/2004, č. 1 leden – únor, s. 47 a násl.

⁶⁵ Jednou z výjimek, kde se nestrannosti a nezávislosti vůbec neobjevují, je např. Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži. Srov. k tomu vyhlášku ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb.

⁶⁶ SCHROEDER, Hans Patrick. *Die lex mercatoria arbitraris: Strukturelle Transnationalität und transnationale Rechtsstrukturen im Recht der internationalen Schiedsgerichtsbarkeit*. München: Sellier European Law Publisher, 2007, s. 23; BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 8, pozn. p. č. 61; BERGER, Klaus Peter. *Aufgaben und Grenzen der Parteiautonomie in der Internationalen Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit*. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 12/1994, č. 1, s. 12.

⁶⁷ HOBFIELD: *Die Abtretung schieds- und gerichtsstandsgebundener Forderungen...*, s. 1; MUSTILL, Michael. *Arbitration: History and Background*. *Journal of International Arbitration*, roč. 6/1989, č. 2, s. 56.

⁶⁸ Blíže ke statistikám počtu řízení před rozhodci a před obecnými soudy v rámci třetí kapitoly.

cesty k řešení a vyřešení sporů, které by byly schopny se těmto podmínkám efektivním a flexibilním způsobem přizpůsobit. Rozhodčí řízení je institutem, který daným požadavkům nejlépe vyhovuje.

S ohledem na velmi úzké hospodářské vztahy mezi ČR a Německem, na důležitost a význam rozhodčího řízení v obchodních vztazích, s ohledem na skutečnost, že institut nezávislého a nestranného rozhodce je upraven v právních rádech ČR a Německa a je jednou ze základních podmínek prostupující rozhodčí řízení od konstituování rozhodčího soudu až po výkon rozhodčího nálezu, respektive uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, bude v rámci předkládané práce analyzována nezávislost a nestrannost rozhodce (rozhodčího soudu, resp. senátu⁶⁹) v kontextu právní úpravy ČR a Německa. Výběr německé úpravy pro komparaci je zcela logickým krokem, neboť vedle zmíněných silných hospodářských vazeb je dána i blízká kulturní a právní tradice a nemalou roli sehrál rovněž osobní zájem autora o německy mluvící země. V Německu je navíc problematice rozhodčího řízení a tím i institutu nezávislosti a nestrannosti věnována mnohem větší pozornost jak v literatuře, tak i judikatuře, takže může být toto srovnání velmi přínosné i pro českou teorii a praxi⁷⁰. Je to dáno do jisté míry tím, že úprava rozhodčího řízení je v Německu součástí *Zivilprozessordnung*⁷¹ (dále jen „ZPO“), takže se jí věnují všechny významné práce (zejména komentáře) zabývající se civilním procesem⁷².

Komparační přístup má podtrhnout význam rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku. S ohledem na mnohdy stejnou nebo velmi podobnou úpravu problematiky rozhodčího řízení v různých zemích, především s ohledem na *Vzorový zákon UNCITRAL*⁷³ a podobné dokumenty, má také poukázat na důležitost společného a především neprotichůdného přístupu v otázkách aplikace, výkladu pojmů nebo v judikatuře státních soudů⁷⁴. Rozhodčí řízení a právní komparatistika jsou si velmi blízké, protože smysl a význam komparace spočívá právě ve sjednocování práva, které je v rámci (mezinárodního) rozhodčího řízení

---

⁶⁹ Vedle obecně používaného pojmu rozhodčí soud (*Schiedsgericht*), aniž by tím byl myšlen pouze stálý rozhodčí soud, se především v rádech rozhodčích institucí používá i pojem rozhodčí senát (*Schiedssenat*) označující kolegium několika (typicky tří) rozhodců. Viz např. SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 456; § 23 ZRŘ; § 3 odst. 4 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.

⁷⁰ Odkazy na relevantní literaturu a judikaturu budou prováděny v průběhu celé práce.

⁷¹ Německý občanský soudní řád - *Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202, ber. 2006 S. 431, 2007 S. 1781)* zuletzt geändert durch Gesetz vom 21.11.2016 (BGBl. I S. 2591).

⁷² K postavení rozhodčího řízení v dotčených právních rádech a k odkazům na relevantní (komentářovou) literaturu viz dále.

⁷³ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration z roku 1985 patří k výrazným počínům Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law) v oblasti rozhodčího řízení, který se stal základem pro početné vnitrostátní úpravy s vyšší či nižší mírou modifikace. Podrobněji k tomu s dalšími odkazy např. SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 8 a násl.

⁷⁴ Srov. k provázanosti judikatury v různých zemích usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p, bod 5.1.

s ohledem na jeho charakter důležité a přínosné⁷⁵. Stranám tak totiž mohou efektivně a odborně využít veškeré možnosti, které rozhodčí řízení nabízí. Komparativní přístup je v rozhodčím řízení důležitý i z toho důvodu, že naprostá většina států světa institut rozhodčího řízení uznává, jak například dokládá počet signatářů Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.⁷⁶

1.1.2 Cíle a přínos práce

Vlastními cíli předkládané disertační práce je obsahová a právní analýza pojmů nezávislost a nestrannost, to, jakým způsobem jsou tyto pojmy v právních řádech obou zemí chápány a vykládány, resp. jakým způsobem mají být vykládány v rozhodčím řízení, a zda jsou rozdíly mezi nezávislostí a nestranností soudce a nezávislostí a nestranností rozhodce. Zkoumána tak bude mimo jiné otázka, jestli mají tyto pojmy vlastní obsah v závislosti na tom, zda se jedná o rozhodce či soudce, a především jaký je význam a praktické důsledky těchto pojmů pro rozhodčí řízení. Pokud mezi dotčenými právními řády existují s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodce rozdíly, bude na tyto rozdíly poukázáno s konstatováním, která zákonná úprava lépe vyhovuje potřebám a cílům rozhodčího řízení.

Základní pracovní hypotéza je založena na tom, že institut nezávislosti a nestrannosti představuje jednu z centrálních podmínek realizace spravedlivého soudnictví a tím tedy i rozhodčího řízení, které se etablovalo jakožto alternativa k řízení před obecnými soudy a to především pro řešení sporů týkajících se vztahů mezi podnikateli a z nich především těch s mezinárodním prvkem. V souladu s touto hlavní pracovní hypotézou byly následně vytyčeny další dílčí hypotézy:

- Je nezbytné, aby nezávislost a nestrannost byly vykládány v souladu s charakteristikami rozhodčího řízení.
- V souladu s autonomií vůle stran by měly být respektovány odlišnosti mezi řízením před obecnými soudy a před rozhodci a z rozhodčího řízení by se neměl stávat jen jakýsi další a vedlejší způsob formalizovaného soudnictví.

---

⁷⁵ Srov. k tomu SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 7.

⁷⁶ V současné době přistoupilo k Newyorské úmluvě více než 150 států včetně ČR a Německa, viz *Status of Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958)* [online]. [uncitral.org](http://www.uncitral.org), [cit. 25. listopadu 2016]. Dostupné na http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html.

- Právní řády obou dotčených zemí uznávají rozhodčí řízení jako svébytný způsob řešení sporů, ale stávající úprava není prosta nejasností, nejednoznačností a dává *de lege ferenda* prostor k pozitivním změnám.

S ohledem na uvedené hypotézy je nutno v práci odpovědět na několik nezbytných otázek:

- Co je obsahem pojmů nezávislost a nestrannost?
- Jaký význam má nezávislost a nestrannost v řízení před obecnými soudy a před rozhodci a jaký je mezi nimi rozdíl?
- Jaké podmínky jsou jednak obecně a jednak s ohledem na nezávislost a nestrannost kladeny na rozhodce *de lege lata* oběma právními řády?
- Jakým způsobem a v jaké fázi (před zahájením rozhodčího řízení, v průběhu, po skončení rozhodčího řízení) se s nezávislostí a nestranností můžeme setkat?
- Jaké jsou důvody pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce a jakými prostředky se mohou strany bránit proti podjatému rozhodci?
- Do jaké míry jsou oba instituty v ČR a Německu jednotně chápány a vykládány? Jakou úlohu hrají mezinárodní úmluvy, vzorové předpisy, pravidla stálých rozhodčích soudů a judikatura? Je v těchto otázkách dosažena jistá míra harmonizace či unifikace?, což by měl být jeden z cílů, ke kterému by úpravy v rámci mezinárodního rozhodčího řízení měli především směřovat.

Právě proto, že jsou pojmy nezávislost a nestrannost rozhodců v textu právních norem používány obecně bez bližšího vymezení, je věcí především praxe a judikatury, aby vymezila konkrétní obsah těchto pojmů⁷⁷. Bude ukázáno, že se rozhodčí řízení od řízení před obecnými soudy v určitých otázkách zásadním způsobem odlišuje, a že jednou z těch nejvýznamnějších je ta, že si strany rozhodce jmenují, a současně i platí odměnu, a proto je skutečně velmi důležité se zabývat otázkou jejich nezávislosti a nestrannosti. Právě nezávislé a nestranné rozhodování rozhodců považují za faktory, které mohou oblíbu rozhodčího řízení (a záměr stran řešit spory právě touto cestou) zvýšit nebo naopak rozhodčí řízení z praktického zájmu stran vytlačit. Jasnější chápání pojmů nezávislost a nestrannost je pro praxi velmi důležité nejenom z pohledu rozhodců, kterým je nedostatečná nezávislost a nestrannost vytýkána (byť mnohdy z taktických důvodů)⁷⁸, ale také z pohledu stran sporu, které tak budou moci lépe porozumět tomu, co se nezávislým a nestranným rozhodcem myslí a co od něj mohou (nebo naopak nemohou) očekávat.

⁷⁷ Srov. k tomu Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 40 a násl.

⁷⁸ Srov. k tomu např. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Investor-State Dispute Settlement*, 2012, s. 95 [online]. oecd.org, [cit. 25. října 2016]. Dostupné na www.oecd.org/dataoecd/61/29/50291642.pdf.

Průběh rozhodčího řízení tím může být jenom urychlen, protože nebude docházet k průtahům způsobených zbytečnými námitkami ohledně nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Strany budou mít dopředu jasno, zda má smysl konkrétního rozhodce vůbec jmenovat, resp. kdy má smysl nedostatečnou nestrannost a nezávislost namítat. Rozhodcům správně chápaný pojem nezávislosti a nestrannosti naopak umožní rychle rozpoznat, zda mohou nabízenou funkci rozhodce v daném sporu přijmout nebo ji mají raději odmítnout.

1.1.3 Struktura práce

Předkládaná disertační práce je rozdělena do šesti kapitol včetně úvodu a závěru. V souladu s požadavky kladenými na tento typ prací obsahuje rovněž seznam použitých zdrojů, shrnutí v českém a anglickém jazyce a seznam klíčových slov.

První a úvodní kapitola si klade za cíl poukázat na význam a důležitost rozhodčího řízení obecně a nezávislosti a nestrannosti rozhodce konkrétně. Zdůrazněna je aktuálnost této problematiky i pro současnou teorii a praxi. Součástí kapitoly je i odůvodnění výběru tématu předkládané práce a uvedení vědeckého přístupu k jejímu zpracování.

Druhá kapitola je věnována terminologickému vymezení centrálních pojmů nezávislost a nestrannost a jsou představeny možné teoretické přístupy k těmto pojmům. Vedle nezávislosti a nestrannosti se jak v českém ZRŘ, tak v německém ZPO, ale i v teorii a judikatuře, běžně objevují pojmy (ne)podjatost a neutralita, které jsou rovněž do této kapitoly zahrnuty. Uvedené pojmy jsou přitom objasněny také z hlediska jejich významu před obecnými soudy. Protože je pro práce tohoto druhu zvykem, aby byl podán alespoň stručný historický vývoj daného institutu, bude ve druhé kapitole pojednáno stručně o vývoji rozhodčího řízení s ohledem na institut nezávislosti a nestrannosti.⁷⁹ V návaznosti na vývoj institutu nezávislosti a nestrannosti v rozhodčím řízení bude ve druhé kapitole představena i současná právní úprava v ČR (obsažená v ZRŘ) a v Německu (obsažená v 10. knize ZPO), která se výslovně týká institutu nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Vedle ustanovení ZRŘ a 10. knihy ZPO je však nutno brát v úvahu i ustanovení jiných předpisů (OSŘ, ZPO obecně), jejichž použití v rozhodčím řízení je rovněž v této kapitole objasněno.

Ve třetí kapitole bude podána stručná charakteristika rozhodčího řízení včetně základních výhod a nevýhod, které jsou s rozhodčím řízením běžně (byť někdy nesprávně) spojovány,

---

⁷⁹ K významu a přínosu uvádění historických faktů a souvislostí srov. např. GAL, Jens. *Die Haftung des Schiedsrichters in der internationalen Handelsschiedsgerichtsbarkeit*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009, s. 31; BALÍK, Stanislav, BALÍK, Stanislav. Nad Hanelovou rozpravou O pojmu a objemu historie práva rakouského. In KNOLL, V. (ed.): *Acta historico-iuridica Pilsnensia 2009–2010*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 24–32.

příčemž základní rysy budou vytyčeny na základě srovnání s řízením před obecnými soudy. S ohledem na téma práce budou podrobněji zmíněny některé kategorie rozhodčího řízení, jako je mezinárodní a vnitrostátní rozhodčí řízení *ad hoc* a institucionalizované rozhodčí řízení, neboť se problematiky nezávislosti a nestrannosti velmi úzce dotýkají. Protože autonomie vůle stran představuje jeden z podstatných a charakteristických znaků odlišujících rozhodčí řízení od řízení před obecnými soudy, zaměřuje se tato kapitola i na ni, na její pozitivní a negativní stránky a přes široké pojetí autonomie v rozhodčím řízení i na její limity.

Čtvrtá kapitola se zabývá podmínkami pro výkon funkce rozhodce z pohledu obou úprav a to jak v pozitivním smyslu, kdo může být rozhodcem, tak i negativním smyslu, kdo naopak rozhodcem být nemůže.

Centrální pátá kapitola pokrývá problematiku nezávislosti a nestrannosti chronologicky od konstituování rozhodčího senátu, přes průběh rozhodčího řízení až do jeho skončení, přičemž z pohledu nezávislosti a nestrannosti nelze opominout ani fázi po skončení rozhodčího řízení. Rozsahem je kapitolou nejobsáhlejší, a dělí se do devíti podkapitol. Autor se v této kapitole zaměřuje na nejrůznější způsoby určení a jmenování rozhodce (přímo stranami, třetí osobou, rozhodčím soudem etc.) a na to, jakou měrou jednotlivé způsoby určení a jmenování rozhodce ovlivňují institut nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Stejně jako je důležitý výběr rozhodce a způsob jeho určení a jmenování, je důležitá i otázka počtu rozhodců. Autor se proto věnuje i standardnímu přístupu zákonodárců vycházejícímu z tříčlenného rozhodčího senátu, problematice vztahu mezi předsedajícím rozhodcem a ostatními členy rozhodčího senátu a otázce společnosti účastníků v rozhodčím řízení. Opomenut nezůstal ani jeden ze základních prostředků pro zajištění nezávislého a nestranného rozhodování, kterým je oznamovací povinnost rozhodce. Dodržení oznamovací povinnosti je nezbytnou podmínkou pro uplatnitelnost důvodů pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce v rozhodčím řízení, a proto bude v této kapitole pojednáno o rozsahu této povinnosti, okamžiku jejího vzniku a důsledcích jejího porušení. Dále se kapitola zabývá poučovací povinností rozhodce vůči stranám, respektive, zda takovouto povinnost rozhodce má a na základě jakých ustanovení, přičemž budou rovněž nastíněny problematické otázky a rizika spojená s poučovací povinností rozhodce. Stěžejními instituty, kterými může být dosaženo „odstranění“ rozhodce považovaného stranami za podjatého a zajištěna nezávislost a nestrannost rozhodování, jsou vyloučení a odmítnutí rozhodce, které jsou v této kapitole detailně rozebrány. Institut vyloučení a odmítnutí rozhodce bude dán do souvislostí s osobou soudce a budou představeny některé z důvodů, které v praxi povedou vždy, nebo za určitých okolností, nebo nikdy k vyloučení (odmítnutí) rozhodce. V návaznosti na vyloučení a odmítnutí rozhodce bude dále pojednáno o procesním uplatnění

důvodů podjatosti, tzn., jakým způsobem je možno dosáhnout toho, aby rozhodce, u něhož je dána pochybnost (oprávněná pochybnost) o jeho podjatosti byl z projednávání a rozhodnutí věci vyloučen, resp. kdy může (musí) být toto odmítnutí (vyloučení) uplatněno.

V poslední šesté kapitole, závěru, bude provedeno shrnutí stávající situace na základě popsaných skutečností a získaných poznatků s konstatováním, zda je stav *de lege lata* dostačující nebo je potřeba s ohledem na nezávislé a nestranné rozhodování nezávislým a nestranným rozhodcem přistoupit *de lege ferenda* k nějakým změnám.

1.1.4 Použité vědecké metody

Jak již bylo uvedeno výše, je jednou z hlavních vědeckých metod použitých v této práci metoda komparativní⁸⁰, která bude červenou nití ve všech kapitolách předkládané práce. Simultánní právní komparatistika bude využita především ve vztahu české a německé úpravy institutu nezávislosti a nestrannosti, přičemž německá i česká úprava budou současně *comparatem* i *comparandem*. Komparace se však nebude týkat pouze české a německé úpravy rozhodčího řízení, respektive nezávislosti a nestrannosti rozhodců, ale bude aplikována i na vztah rozhodčího řízení a soudního řízení v otázkách, které se dotýkají předmětu práce a stejně tak jako historickoprávní komparace změn, ke kterým v dotčených právních ustanoveních došlo, a které lépe umožňují pochopit *ratio legis*.

Komparaci by ovšem nebylo možno provádět bez jiné vědecké metody (a v tomto ohledu možná i důležitější), kterou je metoda právní analýzy zkoumající ustanovení především ZRŘ a ZPO, ale i dalších relevantních pramenů. Zkoumána je především platná právní úprava, ale (byť v menší míře) i ta předchozí. Analytická činnost se zaměřuje na rozbor konkrétních ustanovení upravujících problematiku nezávislosti a nestrannosti a má sloužit jako východisko pro zhodnocení aktuálního stavu a pro další právní úvahy z pohledu *de lege ferenda*.

V předkládané práci je rovněž využita metoda deduktivní vedoucí k závěru postupem od obecného k zvláštnímu, která je užita například v kapitole týkající se pojmů nezávislost, nestrannost a podjatost. V rámci této kapitoly je nejprve obecně charakterizován institut nezávislosti a nestrannosti a možné teoretické přístupy k těmto pojmům a následně pak provedena jejich charakterizace a rozdíly mezi nimi. Opačná metoda, tj. metoda indukce, kdy se

---

⁸⁰ Srov. k tomu LALIVE, Pierre. On the neutrality of the arbitrator and of the place of arbitration. In: REYMOND, Claude, BUCHER, Eugen (eds.). *Recueil de travaux suisses sur l'arbitrage international*. Zürich: Schulthess, 1984, s. 27, 32. Ke smyslu a postavení právní komparatistiky jako metody či jako samostatné vědní disciplíny srov. např. KOCH, Harald, MAGNUS, Ulrich, von MOHRENFELS, Peter Winkler. *IPR und Rechtsvergleichung: Ein Studien- und Übungsbuch zum Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht und zur Rechtsvergleichung*. München: C. H. Beck, 2010, s. 277 a násl.

postupuje od zvláštního (konkrétního) k obecnému je použita při práci s judikaturou, kdy poznatky získané z praktického rozhodnutí konkrétních věcí budou pomocí syntézy formulovány jednak do dílčích závěrů, ale promítnou se i do konečného závěru na konci předkládané práce. Při práci s relevantními soudními rozhodnutími (ale nejenom s nimi) bylo potřeba využít rovněž metody abstrakce, s jejíž pomocí je možno s ohledem na předmět zkoumání oddělit podstatné (esenciální) a okrajové (marginální) charakteristiky a zaměřit se tak na základní principy obsažené ve stěžejních rozhodnutích především nejvyšších instancí obou zemí. Kde se to jeví účelné, jsou za pomoci syntézy poznatků činěny dílčí závěry.

Protože předkládaná práce vychází z konkrétních ustanovení platné právní úpravy, bylo pro účely práce nezbytné tato ustanovení interpretovat. Při zpracovávání jednotlivých částí práce byly použity jak standardní metody interpretace práva, tak i metody nadstandardní, přičemž převládaly především standardní metody výkladu. Relevantní ustanovení příslušných právních předpisů byla vykládána pomocí jazykové metody interpretace (tedy gramaticko-sémantické analýzy) a za účelem získání příslušných poznatků byla využívána i metoda logického výkladu. Vedle uvedených byla v práci uplatněna rovněž interpretace systematická, historická, teleologická a komparativní, neboť práce nevychází jen ze samotného textu právních norem, ale za účelem dosažení a potvrzení závěrů jsou v práci poznatky získávány také pomocí těchto nadstandardních metod interpretace, jimž je společná argumentace rozumem (smyslem, účelem) zákona. Je nutno také podotknout, že k dosažení cílů předkládané práce slouží i některé poznatky obecné teorie definicí.

Práce zachycuje právní stav ke dni 1. ledna 2017.

2 Pojmy nezávislost, nestrannost a podjatost

Kritérií, podle kterých je možno si zvolit toho „správného“ rozhodce, je možno uvést celou řadu. Strany, případně třetí osoba, ať již předseda stálého rozhodčího soudu nebo jiná nestranná osoba, budou při výběru zvažovat například národnost stran, resp. národnost rozhodce; zkušenosti rozhodce s danou problematikou týkající se sporu; jazykovou vybavenost rozhodce s ohledem na strany sporu nebo na jazyk, ve kterém bude probíhat řízení; časové možnosti rozhodce; ochota cestovat, pokud se jeví jako žádoucí nebo nezbytná; nezávislost a nestrannost rozhodce.⁸¹ Kritéria, která budou strany brát v úvahu, ale nemusí být vždy takto prakticky zaměřená a mohou se klidně týkat i zcela běžných sociálních kontaktů či skutečností. Strany sporu tak mohou vycházet například z referencí blízkých či známých osob; z příslušnosti k nějaké organizaci, politické straně, spolku; z vystupování dané osoby; z určité osobní zkušenosti, protože danou osobu viděli, slyšeli přednášet atd.⁸² Strany také mohou navíc záměrně jmenovat rozhodcem právě takovou osobu, kterou vůbec nepovažují za nestrannou, a u které doufají, že bude jednat v jejich prospěch, nebo o níž jsou alespoň přesvědčeni, že sdílí jejich právní názor na danou věc⁸³. Všechny tyto okolnosti pak větší či menší měrou mohou zvýšit důvěru, nebo naopak nedůvěru, v danou osobu, případně i v rozhodčí řízení jako takové. Stranou může zůstat otázka, zda jsou takové a podobné důvody ku prospěchu věci, zda vždy odpovídají realitě nebo naopak. Ale právě důvěra v konkrétního rozhodce na základě nejrůznějších kritérií, tedy jakýsi vztah mezi stranou a rozhodcem, může vést k určitému napětí daného rozhodce s ohledem na očekávání stran a současně zákonem a rozhodčími řády stanovenou zásadou nestrannosti a nezávislosti.

Některá z uváděných kritérií jsou současně i zákonem stanovenými podmínkami jako právě nezávislost a nestrannost a mají proto zásadní právní význam, protože pouze s nimi spojují právní předpisy důsledky, které ovlivňují celé rozhodčí řízení, resp. mohou ovlivnit závaznost a vykonatelnost rozhodčího nálezu⁸⁴. Je ovšem také pravdou, a bude tak ukázáno na různých místech této práce, že především německá úprava dává stranám širokou autonomii, a pokud by

---

⁸¹ Blíže k tomu např. RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International Arbitration. Law and Practice*. 3. vydání. Huntington, New York: Juris Publishing, 2014, s. 460. KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 34.

⁸² LOTZ, Burkhard. Die Unparteilichkeit und Unabhängigkeit des parteiernennten Schiedsrichter. *Anwaltsblatt*, roč. 52/2002, č. 4, s. 202.

⁸³ Viz např. SMIT, Hans. *The pernicious institution of the party-appointed arbitrator*. Columbia University Academic Commons, 2010, s. 1 [online]. Columbia University Academic Commons, [cit. 15. září 2016]. Dostupné na <http://hdl.handle.net/10022/AC:P:10569>.

⁸⁴ Podobně např. GAILLARD, Emmanuel, SAVAGE, John (eds). *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague/Boston/London: Kluwer Law International, 1999, s. 561.

dle ujednání stran musel rozhodce splňovat nějakou další podmínku, potom i splnění této podmínky bude pro řádný průběh rozhodčího řízení zásadní, respektive její nesplnění může vést k odmítnutí rozhodce (§ 1036 odst. 2 ZPO). Z hlediska právních podmínek je to ale nezávislost a nestrannost, s nimiž jsou spojovány zásadní důsledky pro celé rozhodčí řízení, a proto se tato práce zaměřuje právě na tyto dvě centrální charakteristiky⁸⁵.

Centrální otázkou této práce je podstata nezávislosti a nestrannosti rozhodců, tedy jaký rozhodce musí v tomto ohledu být a jaký význam a obsah má tato problematika v rozhodčím řízení. Jedná se totiž o charakteristiku, která je všudypřítomná, neboť ji obsahují prakticky všechny právní předpisy, a rozhodci a strany se jí musejí zabývat, aby nebyli vystaveni negativním důsledkům, které jsou s nimi podle práva spojeny, jako je například zrušení rozhodčího nálezu v souladu s § 31 písm. c) ZRŘ⁸⁶ či § 1059 odst. 2 bod 1 písm. d). Na druhou stranu, jak už tomu u podobných pojmů bývá, je však jejich význam a obsah v obecné rovině víceméně srozumitelný a uchopitelný, ale v souvislosti s konkrétním sporem, osobou etc., vyvstává celá řada otázek a nuancí, které je třeba brát v úvahu, a které závěrečný verdikt v dané otázce mohou ovlivnit, přičemž každá ze stran, či každý z rozhodců může na danou problematiku nahlížet jiným způsobem a to celou věc ještě komplikuje. Tato situace je způsobena i tím, že žádný předpis nepodává konečnou a vyčerpávající definici nezávislosti a nestrannosti, které tak musí být vymezovány v souvislosti s jinými pojmy a instituty (jako je například podjatost) a to především v literatuře a judikatuře⁸⁷.

Právní předpisy rovněž ne vždy uvádějí oba pojmy jednotně. V některých mezinárodních smlouvách se hovoří pouze o nestrannosti⁸⁸, v některých pouze o nezávislosti⁸⁹ a jiné naopak používají oba pojmy společně.⁹⁰ Výše uvedené se týká i některých rozhodčích řádů jako například Rozhodčího řádu German Maritime Arbitration Association (GMAA), ve znění platném od 1. ledna 2013, který v § 5 odst. 1 zmiňuje, že povinností rozhodce je být nestranný, ale podmínka nezávislosti již uvedena není⁹¹. Je tedy naprosto nezbytné oba pojmy vzájemně vymezit

---

⁸⁵ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. července 1975, sp. zn. III ZR 78/73, bod 17.

⁸⁶ K tomuto ustanovení blíže v rámci páté kapitoly.

⁸⁷ Takto činí například Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16. Srov. k tomu například i Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 40

⁸⁸ Viz čl. 2 Treaty between Her Majesty and the United States of America, for the Amicable Settlement of all Causes of Difference between the two Countries [online]. The Treaty of Washington ze dne 8. května 1871, [cit. 15. května 2016]. Dostupné na <http://www.marshall.edu/special-collections/css_alabama/pdf/treaty_washington.pdf>.

⁸⁹ Viz čl. 14 odst. 1 Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států ze dne 18. března 1965; viz sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

⁹⁰ Viz čl. 10 odst. 1 Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two Parties of Which Only One is a State [online]. Permanent Court of Arbitration, 6. července 1993, [cit. 15. května 2016]. Dostupné na <<https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/01/Optional-Rules-for-Arbitrating-Disputes-between-Two-Parties-of-Which-Only-One-is-a-State-1993.pdf>>.

⁹¹ Pojem nezávislost se objevuje až jako důvod pro odmítnutí rozhodce v § 6 odst. 1 písm. b) Rozhodčího řádu GMAA, [cit. 15. října 2016]. Dostupné na <<https://gmaa.de/de/schiedsverfahren/regularien>>.

a charakterizovat, pakliže je takovéto vymezení smysluplné a možné. Ani teoretické a praktické přístupy nejsou zcela jednotné a mnohdy bývají pojmy nezávislost a nestrannost zaměňovány, aniž by jim byl přisuzován rozdílný obsah, respektive je rozlišování nezávislosti a nestrannosti považováno za zbytečné, resp. hranice mezi oběma pojmy za ne příliš jasná⁹². Jen jako doplnění, lze uvést, že český ZRR používá na prvním místě pojem nezávislost a na druhém nestrannost (§ 1 písm. a) a § 10 odst. 1 ZRR), zatímco německý ZPO tak činí pouze v § 1035 odst. 5, kdežto § 1036 ZPO má pořadí pojmů obrácené a nejprve hovoří o nestrannosti a poté o nezávislosti.

Teoreticky lze přistoupit k pojmům nezávislost a nestrannost a jejich vzájemnému vztahu různým způsobem, jak bude ukázáno dále.

2.1 Nezávislost jako postradatelné kritérium

Podle zastánců tohoto přístupu mohou být sice oba pojmy považovány za synonyma, ale v konečném důsledku je to nestrannost, která jediná je v tomto vztahu rozhodující silou. Tento přístup k pojmům nezávislost (*independente, Unabhängigkeit*) a nestrannost (*impartiality, Unparteilichkeit*) vyjádřil například Lord Steyn, když ve svém článku uvádí „*the two crucial words are legally synonymous. In truth, there is only one meaning, deriving its principal force from the word “impartiality”*“⁹³. V tomto smyslu používá pouze jeden z pojmů také anglický Arbitration Act 1996, konkrétně v čl. 24 odst. 1 písm. a)⁹⁴. Odůvodněno to bylo tím, že nezávislost nemá žádný opodstatněný význam, který by přesahoval pojem nestrannosti, a tudíž jej není potřeba uvádět a navíc pojem nezávislosti spíše způsobuje problémy a vede k nežádoucím jevům, jako je namítání nedostatečné nezávislosti rozhodce, která sama o sobě nemá smysl, pokud současně nevede k odůvodněným pochybnostem, že daný rozhodce není nestranný. Strany navíc mohou mít zájem, aby spor rozhodoval konkrétní, byť v určité míře závislý, rozhodce, než rozhodce zcela nezávislý, ale stranám nevyhovující. Pokud se tedy pojem nezávislost vynechá, nebude vynecháno něco zásadního, protože nedostatek nezávislosti bude důležitý ve chvíli, kdy povede k odůvodněným pochybnostem o nedostatku nestrannosti, kterážto ale v příslušném ustanovení vynechána není a být nesmí. Pokud ale nedostatek nezávislosti nepovede k odůvodněným pochybnostem

---

⁹² Blíže k tomu např. LUTTRELL, Sam. *Bias Challenges in International Commercial Arbitration: The Need for a 'real Danger' Test*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 19. Podobně např. DONAHEY: *The Independence and Neutrality of Arbitrators...*, s. 31.

⁹³ Lord STEYN, Johan. *The Independence and/or Impartiality of Arbitrators in International Commercial Arbitration. ICC International Court of Arbitration Bulletin - 2007 Special supplement: Independence of Arbitrators*, 2008, s. 94.

⁹⁴ „*A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties, to the arbitrator concerned and to any other arbitrator) apply to the court to remove an arbitrator on any of the following grounds — a) that circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality.*“

o nedostatku nestrannosti, není nezbytně nutné, aby byl pojem nezávislosti v textu právní úpravy obsažen.⁹⁵ Pojem nezávislost neobsahuje například ani Swedish Arbitration Act (SFS 1999:116), když toliko stanoví, aby byl rozhodce nestranný, a k vyloučení z projednávání věci může dojít, pokud existují okolnosti vzbuzující pochybnosti o jeho nestrannosti⁹⁶.

2.2 Nestrannost jako podmnožina nezávislosti

Dalším možným přístupem je považovat nestrannost jako součást nezávislosti, a hovoříme-li o nezávislosti, je zahrnuta vždy i nestrannost, protože se tyto pojmy z velké části obsahově překrývají a použitá formulace je spíše vyjádřením důrazu jednoho či druhého pojmu⁹⁷. Někteří dokonce považují nestrannost a neutralitu za podmínky, které vedou k nezávislosti. Pokud je tedy rozhodce neutrální, protože ke stranám sporu zachovává stejný odstup, a pokud je nestranný s ohledem na svůj vnitřní postoj, potom je možno takového rozhodce považovat za nezávislého, což je v daném přístupu stav, který je cílem.⁹⁸ Příkladem právní úpravy, která ve svých ustanoveních nehovoří o nestrannosti a používá pouze pojem nezávislosti je např. švýcarský zákon o mezinárodním právu soukromém (Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht - IPRG). Švýcarský IPRG totiž ve svém čl. 180 odst. 1 písm. c) hovoří pouze o důvodné pochybnosti o nezávislosti jako o důvodu možného odmítnutí rozhodce a pojem nestrannosti v tomto zákoně není obsažen. Pouze o nezávislosti hovořila i Rozhodčí pravidla ICC, ve znění platném od 1. ledna 1998, ve svém čl. 7 odst. 1: „*Every arbitrator must be and remain independent of the parties involved in the arbitration*“, přičemž odmítnout rozhodce bylo možno v souladu s čl. 11 odst. 1 „*whether for an alleged lack of independence or otherwise*“. Současná Rozhodčí pravidla ICC již shodně hovoří o nestrannosti a nezávislosti.

2.3 Nestrannost a nezávislost jako samostatná kritéria

Třetí a poslední koncept oba pojmy odlišuje a přiřazuje jim vlastní význam, což ale nemusí nezbytně nutně znamenat, že vždy stejně důležitý význam. Oporu pro tento přístup je

---

⁹⁵ Srov. k tomu zprávu The Departmental Advisory Committee on Arbitration (DAC). *Report on Arbitration Bill 1996*, body 101 – 104 [online]. uk.practicallaw.com, [cit. 15. září 2016]. Dostupné na <<http://uk.practicallaw.com/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1247726107062&ssbinary=true>>.

⁹⁶ Viz § 8 Swedish Arbitration Act, který současně stanoví, kdy jsou takové okolnosti dány vždy.

⁹⁷ PETROCHILOS, Georgios. *Procedural Law in International Arbitration*. New York: Oxford University Press, 2004, s. 131.

⁹⁸ Srov. k tomu KLATTE: *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern...*, s. 26.

možné najít v celé řadě právních předpisů od vnitrostátních (včetně ZRR a 10. knihy ZPO, ale například s výjimkou Anglie, jak bylo uvedeno výše) až po mezinárodní smlouvy, které shodně oba pojmy používají současně. V této souvislosti je ovšem zajímavé, že zatímco švýcarský IPRG, jak bylo uvedeno výše, pojem nestrannosti nepoužívá, jiný švýcarský právní předpis upravující rozhodčí řízení – švýcarský ZPO, stanovuje v čl. 367 odst. 1 písm. c) jako důvod pro možné odmítnutí rozhodce důvodnou pochybnost o jeho nezávislosti nebo nestrannosti. Znovu se tak ukazuje, že rozdílnost právních úprav zemí, jež mají dvoukolejnou úpravu rozhodčího řízení (pro vnitrostátní a pro mezinárodní rozhodčí řízení)⁹⁹, má své konkrétní rozdíly a dopady. V případě párového používání pojmů nezávislost a nestrannost se do jisté míry ukazuje i vliv Vzorového zákona UNCITRAL (čl. 12¹⁰⁰) nebo Rozhodčích pravidel UNCITRAL (čl. 11, čl. 12 odst. 1¹⁰¹), které shodně oba dva pojmy používají společně¹⁰². Podobně jsou pak oba pojmy použity například v rozhodčích pravidlech London Court of International Arbitration¹⁰³

Jak již bylo uvedeno, zastánci tohoto přístupu používají oba pojmy současně, odlišují je po obsahové stránce, ale typická je v konečném výsledku modifikace ve prospěch jednoho z pojmů, kdy je za důležitější považována nestrannost. Tato modifikace souvisí především s otázkou vyloučení (odmítnutí) rozhodce, jak bude ukázáno na jiném místě. Zastáncem tohoto modifikovaného pojetí je například Born, který sice vychází ze samostatnosti a svébytnosti obou pojmů, přičemž je ale nezbytné vykládat je ve vzájemné souvislosti, aby nakonec přeci jen upřednostnil rozhodcovu nestrannost¹⁰⁴. Rozdíl tohoto přístupu od prvně uvedeného spočívá v tom, že kritérium nezávislosti není opomíjeno, je mu přisuzován jiný obsah než pojmu nestrannost, a proto je není možno zaměňovat. Je tedy nezbytné uvádět oba pojmy společně, i když důsledky s nimi spojované nejsou v rozhodčím řízení vždy tytéž.

V tomto smyslu se tedy kritériu nestrannosti přisuzuje významnější úloha, protože se připouští, aby ve věci rozhodoval sice ne zcela nezávislý (typicky na stranách sporu) rozhodce, který ale musí být v každém případě nestranný. Opačná varianta, kdy by v daném sporu rozhodoval sice nezávislý, ale nedostatečně nestranný rozhodce však není přípustná. Podmínka nezávislosti je tak jakýmsi předstupněm nestrannosti a významu nabývá pouze tehdy, když je intenzita závislosti natolik silná, že již odůvodňuje pochybnosti o nestrannosti rozhodce, která

---

⁹⁹ Viz k tomu třetí kapitola.

¹⁰⁰ UNCITRAL *Model Law on International Commercial Arbitration 1985* [online]. uncitral.org, [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

¹⁰¹ UNCITRAL *Arbitration Rules (with new article 1, paragraph 4, as adopted in 2013)* [online]. uncitral.org, [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-2013/UNCITRAL-Arbitration-Rules-2013-e.pdf>>.

¹⁰² Ne vždy se ale musí jednat pouze o tuto párovou dvojici. Například ustanovení čl. 22 odst. 4 Rozhodčích pravidel ICC, používá společně se slovem nestrannost pojem spravedlivost („fairly and impartially“, „fair und unparteiisch“).

¹⁰³ Viz čl. 5 odst. 3 LCIA Arbitration Rules (Rozhodčí pravidla LCIA) ve znění platném od 1. října 2014.

¹⁰⁴ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration. Volume I*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 1473.

představuje tu více důležitou zásadu. Hlavním cílem je pak tedy především nestranné rozhodování. Podobně to ve svém článku vyjádřili Bishop a Reed: „*An arbitrator who is impartial but not wholly independent may be qualified, while an independent arbitrator who is not impartial must be disqualified. In selecting party-appointed arbitrators in international arbitration, the absolutely inalienable and predominant standard should be impartiality.*“¹⁰⁵

Vedle těchto tří uváděných konceptů, by bylo možno vytvořit, ale pouze v teoretické rovině, ještě kategorii, která by oba pojmy považovala za čistá synonyma. Takovýto vztah mezi pojmem nezávislost a nestrannost však s ohledem na výše uvedené není dost dobře možný, protože je vždy používán jeden nebo druhý nebo oba současně se zdůrazněním jednoho z nich, nikdy však ne zcela nahodile a naprosto zaměnitelně.

2.4 Rozdíl mezi nezávislostí a nestranností

Na základě výše uvedených konceptů je tedy na místě se ptát, zda je mezi pojmy nezávislost a nestrannost skutečně nějaký rozdíl, nebo zda jsou oba používány společně už více méně pouze jako automatismus a vzájemně zaměnitelné. Za předpokladu, možná idealistického, že má každé slovo v právním předpisu svůj význam a dopad, považuje autor za správný ten přístup, který pojmy nezávislost a nestrannost záměrně používá současně a přikládá jim svébytný význam, přičemž, a v tomto musí být dáno jiným přístupům za pravdu, hranice mezi oběma pojmy nemusí být vždy zřetelná a oba pojmy se v určitých situacích mohou překrývat¹⁰⁶.

Často používaným příkladem pro rozlišování nezávislosti a nestrannosti jsou Etická pravidla pro mezinárodní rozhodce vydaná International Bar Association vydaná roku 1987 (IBA Rules of Ethics for International Arbitrators)¹⁰⁷, která v bodě 3.1 uvádějí: „*The criteria for assessing questions relating to bias are impartiality and independence. Partiality arises when an arbitrator favours one of the parties, or where he is prejudiced in relation to the subject-matter of the dispute. Dependence arises from relationships between an arbitrator and one of the parties, or with someone closely connected with one of the parties.*“ V současné době existují také Pokyny pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži z roku 2014

---

¹⁰⁵ BISHOP, Doak, REED, Lucy. Practical Guidelines for Interviewing, Selecting and Challenging Party-Appointed Arbitrators in International Commercial Arbitration. *Arbitration International*, roč. 14/1998, č. 4, s. 400.

¹⁰⁶ Podobně např. PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 750; TACKABERRY, John A., MARRIOTT, Arthur L. *Bernstein's Handbook of Arbitration and Dispute Resolution Practice. Volume 1*. 4. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 684.

¹⁰⁷ IBA Rules of Ethics for International Arbitrators [online]. International Bar Association, [cit. 10. června 2016]. Dostupná na <<https://www.trans-lex.org/701100>>.

(IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration)¹⁰⁸, který v určitých otázkách nahrazuje Etická pravidla, ale na obsahu výše uvedeného bodu Etických pravidel IBA se nic nemění.

Podobné vymezení pojmů nezávislost a nestrannost provádí i Redfern a Hunter, když konstatují, že „*an impartial arbitrator, by definition, is one who is not biased in favour of, or prejudiced against, a particular party or its case, while an independent arbitrator is one who has no close relationship - financial, professional, or personal - with a party or its counsel*”¹⁰⁹. Jak však sami později upozorňují, změnil se v průběhu doby i pohled na pojmy nezávislost a nestrannost a nově oba pojmy charakterizují jako „*opposite side of the same coin*“¹¹⁰.

2.4.1 Nezávislost

Na základě výše uvedených a rovněž obecně přijímaných definic obou pojmů, je tedy možné pojem nezávislost vymezit jako objektivní skutečnosti osobních, sociálních, profesních či finančních vazeb rozhodce ke stranám nebo blízkým osobám¹¹¹. Někdy se také hovoří o nezávislosti rozhodce ve vztahu k rozhodčí instituci¹¹². Čím bližší je vztah rozhodce ke stranám v některé z těchto oblastí, tím více je ohrožena jeho nezávislost. V tomto ohledu je nezávislost velmi snadno zjištělná a objektivní, protože je možno takovéto rodinné, příbuzenské, podnikatelské apod. vazby a vztahy ověřit, doložit a přezkoumat. Závislostí je pak možno chápat například situace, kdy rozhodce působí, nebo působil, jako poradce, konzultant či zaměstnanec jedné strany sporu; podílí se na obchodní transakci s jednou stranou sporu například formou investice do nemovitostí, cenných papírů apod.; je dán vztah příbuznosti ke stranám sporu, jejich právním zástupcům nebo existuje dlouhodobé přátelství etc. Ve většině případů bude záležet na hloubce a intenzitě takového vztahu, protože nedostatečná nezávislost nebude ještě sama o sobě důvodem k pochybnostem, že rozhodce nebude k řízení a rozhodování sporu přistupovat

¹⁰⁸ Tyto pokyny jsou dostupné i v českém jazyce. *Pokyny pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži* [online]. forarb.com, [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <http://www.forarb.com/wp-content/uploads/2012/02/IBA-Pokyny-pro-st%599et-z%59A1jm%59AF-v-mezin%59A1rodn%59AD-arbitr%59A1%59BEi.pdf>.

Z jazykového hlediska musí být vytknuto, že je pojem „*impartial*“ přeložen pouze jedinkrát jako „*nestranný*“ a ve všech ostatních případech jako „*nepodjatý*“. K tomuto pojmu viz dále.

¹⁰⁹ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 1999, s. 220.

¹¹⁰ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 201.

¹¹¹ Podobně např. RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 112; GAILLARD, Emmanuel, SAVAGE, John (eds.). *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague/Boston/London: Kluwer Law International, 1999, s. 557 a násl.

¹¹² Srov. k tomu SCHLOSSER, Peter. *Das Recht der Internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit*. 2. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 1989, s. 402.

spravedlivě. Jedna z velmi často používaných definic pojmu nezávislosti pochází od Pierra Laliveho vyzdvihující nezávislého rozhodce, který se nebojí případně zklamat stranu, která jej jmenovala: *“Independence implies the courage to displease, the absence of any desire, especially for the arbitrator appointed by a party, to be appointed once again as an arbitrator.”*¹¹³

2.4.2 Nestrannost

Nestrannost, resp. nedostatečnou nestrannost, je potom s ohledem na výše uvedené vymezení v bodu 3.1 IBA Rules of Ethics for International Arbitrators spíše subjektivním zvýhodňováním jedné strany sporu nebo projevem předsudků. Zvýhodňováním v tomto smyslu je pak nutno chápat jako upřednostňování jedné strany před druhou z důvodů, které nesouvisí s vazbou na některou ze stran sporu nebo k předmětu sporu. Protože se jedná o subjektivní hledisko, je velmi těžce uchopitelné a zpravidla je postižitelné až ve chvíli, kdy se nějakým způsobem projeví¹¹⁴. Takto pojatá charakteristika nestrannosti je v souladu s vymezením používaným ve svých argumentacích i Ústavním soudem¹¹⁵, kterou provedl například Mokřý ve svém článku „Nezávislost a nestrannost soudce“, když za nestranného soudce považuje takového soudce, který *“podle svého vědomí a svědomí je nezávislý na projednávané věci a stranách sporu v tom smyslu, že je vůči nim neutrální, že vůči nim nemá předsudky, sympatie ani antipatie, že strany sporu jsou v jeho očích zcela rovné, že žádná z nich nemá v jeho očích apriorně žádnou výhodu ani nevýhodu, přednost ani nedostatek, že k právnímu vztahu, který řeší, nezískal vztah ještě před tím, než mu byla věc svěřena k rozhodnutí, a že tedy bude moci věci posuzovat zcela nezávisle a svobodně.”*¹¹⁶ Mnohem kratší vymezení, ale ve stejném duchu provádí například Donahey: *„Impartiality is the absence of impermissible bias in the mind of the arbitrator toward a party or toward the subject matter in dispute.”*¹¹⁷ Takováto definice by současně mohla sloužit k vymezení pojmu podjatost, který bude objasněn dále.

Jestliže u nezávislosti vycházíme z určitého objektivně snáze zjiřitelného vztahu, který je pro rozhodčí soud a strany uchopitelnější, je potom pojem nestrannosti spíše subjektivním

---

¹¹³ LALIVE, Pierre. Conclusions. In *The Arbitral Process and the Independence of Arbitrators*, ICC Publication No. 472. ICC Publishing, 1991, s. 119, citováno dle: KURKELA, Matti S., TURUNEN, Santtu. *Due Process in International Commercial Arbitration*. 2. vydání. New York: Oxford University Press, 2010, s. 113.

¹¹⁴ Projevem nedostatečné nestrannosti by tak mohla být různá prohlášení rozhodce, že některé skupiny lidí, příslušníci určitých států jsou horší než jiní, že jejich výpovědi jsou lživé apod.

¹¹⁵ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16.

¹¹⁶ MOKŘÝ, Antonín. Nezávislost a nestrannost soudce - vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*, 41/1993, č. 8, s. 460 a násl. Podobně také např. FOREJT, Alois. Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: PROSPEKTRUM, 1995, s. 23; ŠTASTNÝ, Marián. Nestrannost rozhodce jmenovaného stranou. *Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu*, 1961, č. 9, s. 87-90.

¹¹⁷ DONAHEY, M. Scott. The Uniform Domain Name Dispute Resolution Process and the appearance of partiality. Panelists impaled on the horns of a dilemma. *Journal of International Arbitration*, roč. 19/2002, č. 1, s. 35.

kritériem odehrávajícím se především v mysli, jakýmsi psychickým aspektem, který v době určení/jmenování rozhodce nemusí být objektivně poznatelný a patrný.¹¹⁸ V tomto smyslu se tedy subjektivní nestrannost stane „hmatatelnou“ až ve chvíli, kdy se projeví do vnějších okolností¹¹⁹.

2.5 Nezávislost a nestrannost v řízení před obecnými soudy a před rozhodci

Zásada nezávislosti a nestrannosti je (by měla být) vlastní jakémukoli procesu rozhodování, tzn. projednávání a závazné rozhodování konkrétních případů. Ústavní soud k tomu uvádí: „*Nezávislost a nestrannost jsou neodmyslitelnými atributy pojmu soud. Jeho nestrannost a nezávislost je hodnotou, jež prospívá všem, neboť je jednou ze záruk rovnosti a právní jistoty v demokratické společnosti. Pouze nestranný soud je způsobilý poskytovat skutečnou spravedlnost vždy a všem.*“¹²⁰ Tato zásada platí samozřejmě (a primárně) v řízení před obecnými soudy, bylo ale již uvedeno, že se oba pojmy vyskytují i v úpravách rozhodčího řízení a v tomto smyslu by měl být spravedlivý proces vlastní jakémukoli rozhodování, ve kterém se závazným způsobem stanovují práva a povinnosti jednotlivců.¹²¹ Tento princip má koneckonců ústavní základy a je potvrzen i celou řadou mezinárodních smluv; o nezávislosti a nestrannosti tak hovoří LZPS v článku 36 odst. 1¹²², EÚLP v článku 6 odst. 1¹²³ nebo Mezinárodní pakt o občanských a politických právech v článku 14 odst. 1¹²⁴. Je tedy otázka, do jaké míry mají oba pojmy v řízení před rozhodci a před obecnými soudy stejnou důležitost a stejný význam¹²⁵.

---

¹¹⁸ LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 246; LOTZ, Burkhard. Die Unparteilichkeit und Unabhängigkeit des parteiernenannten Schiedsrichter. *Anwaltsblatt*, roč. 52/2002, č. 4, s. 203.

¹¹⁹ BORN: *International Commercial Arbitration...*, 2009, s. 1473 a násl.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02, bod 5.

¹²¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 6. 1984, Campbell a Fell proti Spojenému království, C- 7819/77; 7878/77, série A, č. 80; BORN: *International Commercial Arbitration...*, 2009, s. 1462; nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. I. ÚS 1811/14, bod 16. Srov. k tomu ale poněkud jiný přístup v usnesení Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08.

¹²² „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“

¹²³ „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.[...]"

¹²⁴ „Všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. [...]"

¹²⁵ Kriticky k tomu např. KRÖLL, Stefan M., MISTELIS, Loukas A., VISCASILLAS, Pilar Perales, ROGERS, Vikki M. *International Arbitration and International Commercial Law: Synergy, Convergence and Evolution*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 258.

V řízení před obecnými soudy je pojem nezávislost používán jako výraz dělby moci ve státě, tedy nezávislost soudů na moci zákonodárné a moci výkonné a tím ochrana před vnějším ovlivňováním. Tento přístup je vlastní všem moderním právním systémům¹²⁶ a značí nezávislost celé soudní moci (autonomie), nezávislost soudů a v jisté míře i nezávislost soudů vůči sobě navzájem¹²⁷. Pojem nestrannost se naopak vztahuje na konkrétní řízení a vyjadřuje, jaký vztah má soud ke stranám, jakým způsobem vůči nim vystupuje, tzn. jako subjekt nadřazený a nezúčastněný, který rozhoduje jemu předloženou věc, aniž by měl na výsledku řízení jakýkoli zájem.¹²⁸ Nezávislým soudcem je s ohledem na výše uvedené potom soudce, který jemu předložené spory či jiné právní věci (§ 2 OSŘ), zaměříme-li se na civilní proces, projednává a rozhoduje bez ovlivňování ze strany jiných orgánů a je při tom vázán pouze zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu ČR¹²⁹. V tomto ohledu nepodléhá žádným jiným pokynům, příkazům nebo zákazům¹³⁰.

Nestranným soudcem (jinak řečeno nezávislým na stranách) je naopak takový soudce, který má nezaujatý vztah k věci, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům. Jedná se přitom zejména o (subjektivní) psychickou kategorii, vyjadřující psychický vztah soudce k projednávané věci, tzn. k předmětu řízení, účastníkům řízení, k jejich právním zástupcům etc.), přičemž tento stav může charakterizovat a adekvátně vymezit pouze samotný soudce. Právě proto, že se ale jedná o „vnitřní svět“ daného soudce, je tento stav jen stěží ověřitelný, a proto je nezbytné chápat nestrannost i v rovině objektivní. Objektivní v tomto ohledu ovšem neznamená, jak je nestrannost vnímána vnějším pozorovatelem, například účastníkem řízení, ale spíše, zda jsou v daném případě reálně dány nějaké okolnosti, které by mohly odůvodnit pochybnosti o dostatečné nestrannosti¹³¹. Subjektivní hledisko stran sporu může být sice důvodem pro zabývání se touto otázkou, ale samotné rozhodnutí o nestrannosti, resp. nedostatečné nestrannosti, musí vycházet z objektivních kritérií¹³².

Ve srovnání s řízením před obecnými soudy je v rozhodčím řízení kritérium nezávislosti, tak jak bylo uvedeno výše, bezpředmětné. Rozhodci jsou totiž jmenováni právě stranami, jejichž spor mají rozhodci rozhodnout, a neexistují žádné jiné subjekty, před jejichž vlivem by se museli

---

¹²⁶ Srov. k tomu pro ČR např. nález Ústavního soudu ze dne 15. září 1999, sp. zn. Pl. ÚS 13/99 nebo nález Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 60/2004, bod 5.

¹²⁷ TOMEŠ, Milan. In KLÍMA, Karel a kol. *Komentář ke Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 611-612.

¹²⁸ ZOULÍK, František. In HENDRYCH, Dušan, SVOBODA, Cyril a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 131.

¹²⁹ Viz článek 10 Ústavy ČR.

¹³⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 865 (čl. 82 Ústavy).

¹³¹ Blíže k tomu viz nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05, bod V.

¹³² Podobně se k subjektivním a objektivním hlediskům nestrannosti vyjádřil například Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 22. dubna 1994 ve věcech Saraiva de Carvalho proti Portugalsku (14/1993/409/488), bod 33.

rozhodci vymezovat či chránit. Z tohoto pohledu se tedy rozhodci nemusejí obávat, že by někdo zasahoval do jejich nezávislosti. Rovněž se nemusí rozhodce obávat, že by jiný rozhodce či rozhodčí soud zasahoval do jeho pravomocí, že by byl tedy vázán pokyny či příkazy jiného, nadřazeného rozhodce. Je tedy nutno konstatovat, že na rozdíl od nezávislosti před obecnými soudy, je nezávislostí v řízení před rozhodcem myšlena nezávislost na stranách sporu. Avšak právě stranám sporu se rozhodci zavázali, že provedou rozhodčí řízení a to dokonce takovým způsobem, jaký jim strany, v rámci možností daných zákonem, určí. V tomto smyslu tedy směřuje nezávislost pouze k provedení nestranného, spravedlivého řízení. Pokud je tedy dán například blízký vztah ke stranám sporu, je dána nedostatečná nezávislost a tato může být důvodem pro jeho nedostatečnou nestrannost. Nezávislost tak bude objektivně zjištělným a doložitelným vztahem rozhodce ke stranám sporu, k jejich právním zástupcům, nebo k předmětu sporu a nestranností se pak rozumí především jeho vnitřní postoj vůči stranám, který se ale musí objektivním způsobem nějak projevit, aby mohl být případně právem postižitelný. Nedostatečná nezávislost tak může ovlivnit nestrannost rozhodování, ale také nemusí. Jinými slovy tedy může být nedostatečně nestranný rozhodce nezávislý a naopak nedostatečně nezávislý rozhodce může rozhodovat nestranně. Závislost v tomto smyslu může být vnímána jako jakási první pochybnost o možné nedostatečné nestrannosti.

Na základě výše uvedeného považuje autor za nezbytné, aby pojetí nezávislosti rozhodce bylo chápáno v českém právním prostředí, ale v konečném důsledku i v tom německém, jinak než je tomu u soudce obecného soudu. Nezávislostí rozhodce se totiž rozumí něco jiného než nezávislostí soudce, který není stranami jmenován a ani vázán pokyny, které mu ohledně řízení strany udělí. V tomto smyslu musí být chápána i judikatura, která sice klade při nezávislosti a nestrannosti mezi soudce a rozhodce rovnítko, ale nezohlednění základních charakteristik rozhodčího řízení u nezávislosti by vedlo k nemožnosti konání jakéhokoli rozhodčího řízení, kde by byli rozhodci jmenováni stranami sporu. Současně však není možné kritérium nezávislosti zcela opustit. Jinak, a tím je myšleno i volněji, chápána nezávislost má totiž i u rozhodců své meze, jejichž překročení bude v rozporu se spravedlivým rozhodováním¹³³.

2.6 Podjatost

Vedle pojmu nezávislost a nestrannost se běžně v zákonných ustanoveních, a český ZRŘ i německý ZPO jsou toho dokladem, objevuje i pojem podjatost (*bias, Befangenheit*), resp. nepodjatost. V německé úpravě rozhodčího řízení, v 10. knize ZPO samotné, se tento pojem sice

---

¹³³ Blíže k tomu viz důvody pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce v rámci páté kapitoly.

nevyskytuje, ale hovoří o něm například § 42 ZPO upravující možnost odmítnout soudce, který je však aplikovatelný i v rozhodčím řízení. ZRR naopak o podjatosti mluví v § 8 týkající se vyloučení rozhodce, jestliže je důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Obě zmíněná ustanovení budou v následujících kapitolách předmětem detailnějšího rozboru. Na první pohled je ale patrné, že se pojem podjatost vyskytuje pouze ve vztahu k vyloučení, resp. odmítnutí rozhodce a jeho význam tak spočívá především v zabránění podjatému rozhodci v projednávání a rozhodování sporu. Jak bude ukázáno v páté kapitole, je tato problematika velmi úzce spojena s osobou soudce a proto je možné a nezbytné chápat pojem podjatost v kontextu úpravy OSŘ, resp. ostatních ustanovení ZPO.

Blízkost pojmů nestrannost (nezávislost) a podjatost dokládá již zmíněný § 42 odst. 2 ZPO upravující možnost odmítnout soudce kvůli podezření z podjatosti, jestliže je dán důvod pochybovat o jeho nestrannosti. Podobně i judikatura Ústavního soudu používá pojem nestrannost a podjatost ve velmi úzké vazbě (až nahodile), když ve věci podjatosti soudce zkoumá tuto především z pohledu nestrannosti a spojuje právo na spravedlivý proces s podmínkou, že ve věci bude rozhodovat „nezávislý a nestranný“ soudce, přičemž „nestrannost a nezáujatost“ soudce patří k hlavním předpokladům spravedlivého rozhodování¹³⁴.

Je tedy na místě se ptát, jaký obsah je pojmu podjatost přisuzován, zda a jak bývá vymezena a také, jaký je vztah mezi podjatostí/nepodjatostí a nestranností a (nezávislostí).

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 19. července 2016 charakterizuje podjatost jako „vztah ke konkrétní kauze (nejen ke předmětu řízení, ale ke věci v širším slova smyslu), který může navozovat nejen u účastníků řízení, ale také u veřejnosti, právnícké, novinářské či laické představy, že soudce není schopen v konkrétní věci rozhodnout nestranně, nebo alespoň vzbuzuje pochybnosti o takové schopnosti soudce. Pro závěr o podjatosti není primárně důležitá subjektivní stránka, tedy to, zda se cítí dotčený soudce být podjatý či nikoliv, byť i ta při rozhodování o vyloučení hraje jistou roli. Důležitá je ovšem především objektivní stránka, která vyjadřuje, jak se jeví navenek poměr soudce: 1. ke věci; 2. ke účastníkům (vedlejším účastníkům); 3. ke zástupcům, a není podstatné, zda tento poměr přímo existuje (je "prokázán").“¹³⁵ Z výše uvedeného vyplývá, že podjatost zahrnuje jednak jakýsi objektivní rozměr projevující se navenek, a subjektivní rovinu, tedy vnitřní postoj soudce k jeho možné podjatosti. Rozhodnutí o nepodjatosti bude přitom záviset na tom, zda vztah soudce k věci nebo k účastníkům či k jejich zástupcům vzbudí i jen pochybnost o soudcově nepodjatosti. Takovýto přístup je koneckonců v souladu i s dřívější judikaturou Ústavního soudu, podle níž není nezbytné, aby strana skutečně prokázala podjatost,

---

¹³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. I. ÚS 1811/14; srov. k tomu např. také BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 408 a násl.

¹³⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16.

ale důvodem pro vyloučení soudce bude již pochybnost o nepodjatosti¹³⁶. Na druhou stranu však Ústavní soud současně poznamenává, že to, jak strana nebo soudce skutečnost vnímají, sice bude zpravidla důležité pro to, aby byla vůbec daná otázka zkoumána, ale rozhodnutí o ní musí vycházet z určitých objektivních okolností a jejich právního rozboru, a nejenom z toho, že někdo subjektivně pochybuje¹³⁷. Rozhodující tedy nebude subjektivní, osobní pocit o podjatosti nebo naopak nepodjatosti, ale o posouzení, zda lze mít v daném případě objektivně za to, že by soudce podjatý být mohl¹³⁸.

Podle rakouské ustálené judikatury spočívá podstata podjatosti v nemožnosti nestranného rozhodování zapříčiněné neobjektivními psychologickými motivy¹³⁹.

Německé soudy přistupují k problematice podjatosti prakticky totožně, jako bylo ukázáno na přístupu Ústavního soudu ČR. I podle německé judikatury se o podjatost bude jednat tehdy, pokud se z pohledu strany nebude jevit nestrannost soudce za dostatečně zaručenou, přičemž obava z podjatosti musí vyplývat z objektivních důvodů, které by byly při rozumném posuzování způsobily vzbudit pochybnost o nepodjatosti¹⁴⁰. Pouze objektivní měřítko může sloužit jako kritérium pro posouzení, zda jsou dány dostatečné důvody pochybovat o objektivitě, o nepodjatosti¹⁴¹. Ani podle názoru německých soudů není podstatné, zda se soudce za podjatého považuje a rovněž není nutné, aby skutečně podjatý byl, protože východiskem § 42 ZPO je „obava“ z podjatosti (*"Besorgnis" der Befangenheit*) a nikoli existence podjatosti. Rozhodující bude existence dostatečného objektivního důvodu, které by mohly vést u „klidně a rozumně myslící osoby“ k pochybnostem o nepodjatosti¹⁴². Někdy se v této souvislosti hovoří o tzv. testu prostřednictvím třetí rozumné osoby (*reasonable person test*, někdy též *reasonable man test*).¹⁴³ Vedle toho se však vyskytují i další možná dělení testu podjatosti jako „*reasonable apprehension test*“ (test rozumných obav), který zkoumá, zda by nezaújatý a informovaný pozorovatel měl rozumné

---

¹³⁶ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94.

¹³⁷ Podobně i náleží Ústavního soudu ze dne 3. července 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01; náleží Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04.

¹³⁸ Náleží Ústavního soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. I. ÚS 1811/14, bod 19.

¹³⁹ Např. usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 18. června 1970, sp. zn. 1 Ob 116/70; usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 18. dubna 1989, sp. zn. 4Ob36/89; usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 4Ob217/07a a další.

¹⁴⁰ Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 8. června 2006, sp. zn. 15 W 31/06.

¹⁴¹ Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 1. srpna 2000, sp. zn. 10 U 2817/99.

¹⁴² Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 1. srpna 2000, sp. zn. 10 U 2817/99; usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 4. října 2007, sp. zn. 26 Sch 8/07, bod 21.

¹⁴³ MORRISSEY, Joseph F., GRAVES, Jack M. *International Sales Law and Arbitration: Problems, Cases and Commentary*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008, s. 363; CASEY, Brian J. *Arbitration Law of Canada: Practice and Procedure*. 2. vydání. Huntington, New York: Juris Publishing, 2012, s. 135, 336; LUTTRELL, Sam. *Bias Challenges in International Commercial Arbitration: The Need for a 'real Danger' Test*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 230; BORN: *International Commercial Arbitration...*, 2009, s. 1476 a násl. Srov. k tomu také např. čl. 2 písm. b) IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration.

obavy, že je rozhodce podjatý; „*real possibility test*“ (test reálné možnosti) zjišťující, zda by nezaujatý a informovaný pozorovatel řekl, že je zde reálná možnost, že je rozhodce podjatý a „*real danger test*“ (test reálného nebezpečí) vyžadující, aby soud dospěl k závěru, že je tu reálné nebezpečí podjatosti, dříve než bude rozhodce vyloučen¹⁴⁴.

Ústavní soud v této otázce vychází ze subjektivního a objektivního testu nestrannosti, přičemž subjektivním testem má být zjištěno osobní přesvědčení nebo zájem daného soudce; zda je tedy soudce vnitřně zaujatý, bez ohledu na důvody zaujatosti. Jedná se tedy především o subjektivní psychickou kategorii, vnitřní vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu¹⁴⁵. Objektivní test se naopak zabývá tím, jestli osoba soudce dostatečným způsobem zaručuje nestranné rozhodování vylučující jakoukoliv oprávněnou pochybnost, zda tedy neexistují skutečnosti, které by mohly vzbudit oprávněnou pochybnost o jeho nestrannosti¹⁴⁶.

Z uvedeného vyplývá, že pojem podjatosti je jak podle české, tak i německé judikatury spojován především s nedostatkem nestrannosti¹⁴⁷. Toto spojení podjatosti a nestrannosti je možno dovodit i z ustanovení § 42 ZPO, které v tomto smyslu mnohem lépe rozlišuje mezi objektivními a zjistitelnými okolnostmi vyplývající z osobní zainteresovanosti a z osobních vazeb, které vedou k vyloučení soudce, a ostatními důvody označené jako „obava z podjatosti“ vedoucí k pochybnostem o nestrannosti, které jsou již mnohem hůře zjistitelné, protože se týkají subjektivního postoje soudce. Pojem podjatost je tedy výrazem, projevem nedostatečné nestrannosti a procesním instrumentem pro vyloučení (odmítnutí) soudce/rozhodce, který ale dosáhl jistého stupně, jisté intenzity a je objektivně zkoumatelný, tzn., že ne každá subjektivně chápáná nestrannost zakládá objektivně důvod pro podjatost a tedy pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce. Rozhodce i soudce totiž jsou a zůstávají stále lidmi se všemi světlými i stinnými stránkami, s pocity a nejrůznějšími předsudky. Nestrannost je širším pojmem zahrnující institut (ne)podjatosti.

---

¹⁴⁴ Podrobněji k testům podjatosti viz LUTTRELL, Sam. *Bias Challenges in International Commercial Arbitration: The Need for a 'real Danger' Test*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 8 a násl.; SANDS, Philippe. *Conflict and Conflicts in Investment Treaty Arbitration: Ethical Standards for Counsel*. In ROVINE, Arthur W. (ed). *Contemporary Issues in International Arbitration and Mediation: The Fordham Papers 2012*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, s. 33.

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04.

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. I. ÚS 1811/14, bod 19.

¹⁴⁷ Vedle toho je ale rovněž možno se setkat s názory, že nezávislost a nestrannost jsou dva aspekty nepodjatosti, aniž by však z toho vyplývaly jiné závěry. Srov. k tomu PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 750.

2.7 Neutralita

Vedle pojmu nezávislost, nestrannost a podjatost, které jsou používány v příslušných ustanoveních jak ZRR, tak i ZPO, se v literatuře a praxi běžně vyskytuje ještě i pojem „neutralita“, který bychom ale v dotčených právních předpisech hledali marně. Pojem „neutralita“ může být chápán různým způsobem. Jednak může být používán jako jakýsi nadřazený pojem ve vztahu k pojmům nezávislost a nestrannost, kdy oba pojmy zahrnuje a je tedy jakýmsi obecnějším pojmem s širším významem. Takto například činí Lalive¹⁴⁸ nebo Öhrström, když k čl. 14 odst. 1 Rozhodčích pravidel SCC *"Every arbitrator must be impartial and independent"* připojuje komentář, že všichni rozhodci musí být neutrální (*"All arbitrators must be neutral"*)¹⁴⁹ nebo. Další vymezení pojmu provádí například Bernini, když podle něj neutralita odkazuje *"likelihood for the arbitrator to be, and remain, wholly equidistant in thought and action throughout the arbitral proceedings"* a je spolu s nestranností jakousi podmínkou pro výslednou nezávislost¹⁵⁰.

Pojem neutralita ovšem může být chápán také jako kritérium pro odlišnou, ve smyslu neutrální, státní příslušnost, obvyklé bydliště nebo sídlo, než jakou mají strany sporu¹⁵¹. Tento požadavek je vlastní mnoha úpravám rozhodčího řízení¹⁵² a jeho smyslem je zdůraznit nezávislost a nestrannost rozhodčího senátu nebo jediného rozhodce především v rámci mezinárodního rozhodčího řízení. Za situace, že se jedná o jediného rozhodce nebo o předsedajícího rozhodce, je požadavek neutrální státní příslušnosti o to více zdůrazňován a chápán jako standard, pokud strany neujednají něco jiného¹⁵³. Neutrální státní příslušnost ovšem sama o sobě ještě neznamená, že by takovýto rozhodce byl více nestranný a nezávislý než rozhodce se stejnou státní příslušností jakou mají strany, ale tato podmínka může nestranné a nezávislé rozhodování pozitivně ovlivnit a to jak z pohledu rozhodce, tak i z pohledu stran. Na druhou stranu ale stejná státní příslušnost rozhodce a strany sporu sama o sobě ještě neznamená, že daný rozhodce není nezávislý a nestranný. Právě v mezinárodním rozhodčím řízení může stejná státní příslušnost, pokud ji chápeme ve smyslu sdílení stejných právních, obchodních, kulturních tradic etc., naopak pomoci

---

¹⁴⁸ LALIVE, Pierre. On the neutrality of the arbitrator and of the place of arbitration. In: REYMOND, Claude, BUCHER, Eugen (eds.). *Recueil de travaux suisses sur l'arbitrage international*. Zürich: Schulthess, 1984, s. 24.

¹⁴⁹ ÖHRSTRÖM, Marie. Chapter XII - SCC Rules. In SCHÜTZE, Rolf A. (ed.). *Institutional Arbitration. Article-by-Article Commentary*. München: C. H. Beck, 2013, s. 829. Podobně rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 15. května 1986, sp. zn. III ZR 192/84. Donahey vedle toho uvádí i používání pojmu neutralita ve stejném smyslu jako pojem nestrannost, viz DONAHEY: *The Independence and Neutrality of Arbitrators...*, s. 32.

¹⁵⁰ BERNINI, Giorgio. Report on Neutrality, Impartiality, and Independence. In International Chamber of Commerce. *The Arbitral Process and the Independence of Arbitrators*. ICC Publishing S.A., 1991, s. 31 a násl.

¹⁵¹ Blíže k tomu např. LEE, Ilhyung. Practice and Predicament: The Nationality of the International Arbitrator (With Survey Results). *Fordham International Law Journal*, roč. 31/2007, č. 3, s. 603 - 633.

¹⁵² Viz k tomu blíže ve čtvrté kapitole.

¹⁵³ Srov. k tomu např. čl. 13 odst. 5 Rozhodčích pravidel ICC; čl. 6 Rozhodčích pravidel LCIA; čl. 6 odst. 7 Rozhodčích pravidel UNCITRAL.

urovnat a vysvětlit nedorozumění či nejasnosti, která by mohla vzniknout v rozhodčím senátu s ohledem na odlišnosti právní, obchodní, kulturní etc., aniž by musel být takový rozhodce být považován za podjatého, protože „hájí“ zájmy „své“ strany¹⁵⁴.

Ve výše uvedeném smyslu je pojem „neutrální“ používán i ve vztahu k místu konání rozhodčího řízení, kdy se může jako žádoucí a vhodné jevit stanovení místa konání rozhodčího řízení do třetí, tedy neutrální, země, než jaká by mohla být považována za „domácí“ ve vztahu k některé ze stran.¹⁵⁵ Neutrální země je se všemi svými důsledky stejná pro všechny strany, kdežto v opačném případě, by „domácí“ stát poskytoval pouze jedné straně výhodu domácího prostředí; ta by mohla být o to větší, pokud by domácí stranou sporu byl stát. Neutrální rozhodce a neutrální místo konání rozhodčího řízení může být do jisté míry propojeno a podmíněno například znalostí práva (hmotného i procesního), které bude aplikováno na daný vztah mezi stranami. Jak neutrální rozhodce, tak neutrální místo konání rozhodčího řízení má za cíl minimalizovat vztah rozhodujícího subjektu k některé ze stran a tím i možné rozhodování ve prospěch „domácí, tuzemské“ strany, či poskytnout přímou nebo nepřímou výhodu domácího prostředí (například znalostí právních a kulturních tradic, mírou ingerence státních soudů do rozhodčího řízení, možností opravných prostředků etc.).

Neutralita ovšem nemusí být vnímána pouze ve smyslu státní příslušnosti nebo ve smyslu geografickém, ale může na obou úrovních zahrnovat i otázky právní, kulturní, sociologické, náboženské, ekonomické, ideologické etc., kdy za neutrálního bude považován takový rozhodce (a přiměřeně i stát), který k daným skupinám, reprezentovaných stranami, nenáleží, aniž by mu ovšem chyběla znalost a zkušenost týkající se daných okolností. Neutrálním rozhodcem v mezinárodním rozhodčím řízení může být pouze ten, kdo netrpí jakýmkoli nacionálními předsudky a je otevřený „cizím“ právním systémům a institutům, kdo je skutečně mezinárodní v tomto slova smyslu. Výše uvedené přiměřeným způsobem dopadá i na rozhodčí instituce jako takové. Rovněž je ale možné z takto chápaného pojmu neutrality dovodit, že rozhodce nemusí být neutrální, protože může mít (a zpravidla bude mít) stejnou státní příslušnost, bude ze stejné země etc., pokud ovšem zůstane zachována jeho nezávislost a nestrannost především s ohledem na průběh rozhodčího řízení a proces rozhodování.

---

¹⁵⁴ Viz např. van LEEUWEN, Melanie. Pride and Prejudice in the Debate on Arbitrator Independence. In MÜLLER, Christoph, RIGOZZI, Antonio (eds.). *New Developments in International Commercial Arbitration 2013*. Zurich/Basel/Geneva: Schulthess Juristische Medien, 2013, s. 17.

¹⁵⁵ Srov. k tomu například LALIVE, Pierre. On the Transfer of Seat in International Arbitration. In NAFZIGER, James, SYMEONIDES, Symeon (eds.). *Law and Justice in a Multistate World. Essays in Honor of Arthur T. von Mehren*. New York: Transnational Publishers, 2002, s. 515-526.

2.8 Dílčí závěr k pojmům

Jak již ale konstatoval ÚS „*Nezávislost a nestrannost [...] představují ideální typy, které nikdy nelze naplnit absolutně a je možné se k nim pouze přiblížovat.*“¹⁵⁶ V podobném duchu se pak vyjádřil i o podjatosti, že „...*otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto.*“¹⁵⁷ V souladu s tímto konstatováním ÚS a s ohledem na výše řečené můžeme shrnout, že nezávislost a nestrannost jsou sice zásadní kritéria jak v řízení před obecnými soudy, tak i před rozhodci, ale nemožnost absolutního splnění je u rozhodců mnohem vyšší než u soudců obecného soudu a od ideálního stavu jsou rozhodci na základě objektivních skutečností (jmenování stranami sporu) více vzdáleni než soudci obecného soudu¹⁵⁸. Nerespektování odlišností mezi rozhodcem a soudcem v těchto otázkách by vedlo k naprostému paralyzování rozhodčího řízení. To ale neznamená, že by se mělo od tohoto požadavku v rozhodčím řízení ustupovat, že by na rozhodce neměly být kladeny v tomto směru žádné nároky. Je však nezbytné přihlídnout i k základním specifikům a odlišnostem rozhodčího řízení od řízení před obecnými soudy. Jen stěžít se může v systému, kde každá strana jmenuje jednoho rozhodce vzniknout rozhodčí soud, který by byl zcela lhostejný a netečný ke stranám nebo jejich zájmům¹⁵⁹. V tomto smyslu budou také strany k otázce nezávislosti a nestrannosti přistupovat odlišně. Zatímco od rozhodce jmenovaného druhou stranou budou očekávat a vyžadovat naprosto korektní přístup, od „svého“ rozhodce budou očekávat hájení vlastních zájmů.

Otázku, která nakonec vždycky musí být rozhodcům položena, nebo si ji musí rozhodci položit sami, je, jaká míra nedostatečné nezávislosti (a tím do jisté míry nestrannosti) je ještě přípustná, a kdy už je důvodné pochybovat, že rozhodce nebude moci nezávisle, nestranně, neutrálně, nepodjatě a tedy spravedlivě rozhodovat. Rozhodce se bude muset sám sebe ptát a zkoumat, zda může funkci vykonávat nezávisle a nestranně a pokud ne, měl by nabízenou funkci rozhodce odmítnout nebo se funkce rozhodce vzdát. Pokud však sám usoudí, že takové okolnosti tady nejsou, měl by se ještě zabývat tím, jak by vnímal dané okolnosti on z pohledu třetí osoby, a zda by i on nepochyboval o nepodjatosti. Nemělo by tedy být přípustné, aby se rozhodce považoval za nezávislého a nestranného jenom proto, že v daném případě vycházel z nedostatečných znalostí o okolnostech možné podjatosti, protože je žádným způsobem aktivně

---

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05, bod V.

¹⁵⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16; nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04.

¹⁵⁸ Srov. k tomu např. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09.

¹⁵⁹ „*Mieux vaut parler d'égalité, car le système ou les parties désignent chacune un arbitre peut difficilement produire une juridiction totalement insensible aux parties et à leurs préoccupations.*“ FADLALLAH, Ibrahim. L'ordre public dans les sentences arbitrales. In Academie de Droit International de la Haye. *Recueil Des Cours: Collected Courses of the Hague of the Academy of International Law 1994. Volume 249.* The Hague/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 1996, s. 378 a násl.

nezkoumal¹⁶⁰. Je totiž povinností subjektu, který je oprávněn rozhodovat, a nikoli účastníků řízení, aby dbal na dodržení zásad spravedlivého procesu¹⁶¹. A i když je v zájmu stran, aby se samy zajímaly o možné vztahy a vazby, které by mohly narušit nezávislost a nestrannost, nezabývá to rozhodce jeho povinností se touto problematikou zabývat¹⁶².

Bylo ukázáno, že na pojmy nezávislost a nestrannost je možno nahlížet několika způsoby a že se jejich významy do jisté míry liší i podle toho, zda jsou používány v řízení před civilními soudy nebo před rozhodčími soudy (například pojem nezávislost). Společné oběma pojmům je ale směřování ke spravedlivému (*fair*) rozhodování, k zajištění práva na spravedlivý proces a negativně ovlivňují průběh řízení a rozhodnutí ve věci především ve chvíli, kdy dosáhly určité intenzity (nezávislost), či se objektivně projeví (nestrannost) a znemožňují rozhodci, aby vedl řízení a rozhodoval spor spravedlivě, bez předsudků a nepodjatě, pouze podle práva a na základě rozhodných skutečností. Z pohledu autora předkládané práce je však nutno posuzovat nezávislost jinou optikou, než je tomu u soudců, protože v opačném případě by bylo rozhodčí řízení prakticky nepřipustné. Nezávislost soudců a nezávislost rozhodců nemůže být nikdy stejná, pokud nemá být popřena základní charakteristika a smysl rozhodčího řízení. Porušení nezávislosti, tzn. určité vztahy mezi rozhodcem a stranami, je nezbytné do určité míry respektovat a činí tak i zákonná úprava umožňující stranám si své rozhodce zvolit. Důsledky nedostatečné nezávislosti spočívající v možnosti odmítnout (vyloučit) rozhodce, je možné připustit až od určité „vyšší“ míry porušení nezávislosti. Nezávislost je tedy skutečně jakýmsi předstupněm k nestrannosti a jen jakousi indicií pro možnou podjatost rozhodce. Nestrannost, tedy rovnost přístupu ke stranám, se v rámci rozhodčího řízení jeví jako ta podstatnější vlastnost, která má na spravedlivé rozhodování zásadnější vliv.

Vedle pojmů nezávislost a nestrannost (anebo současně s nimi) používají právní předpisy také pojem „podjatost“ a praxe a literatura pracují i s pojmem „neutralita“, aniž by se tento pojem v příslušných právních ustanoveních vyskytoval. Zatímco podjatost je především procesním kritériem nedostatečné nestrannosti a důvodem pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce, rozumí se neutralitou především (ale nejenom) rozhodcova jiná, neutrální státní příslušnost než jakou mají strany, anebo třetí, neutrální stát, ve kterém se bude konat rozhodčí řízení, přičemž je nezbytné vykládat tento pojem nejenom národnostně nebo geograficky, ale zohlednit celou škálu politických, kulturních, právních či jiných hledisek.

---

¹⁶⁰ Podobně HASCHER, Dominique. Independence and Impartiality of Arbitrators: 3 Issues. *American University International Law Review*, roč. 27/2012, č. 4, s. 794.

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. I. ÚS 1811/14, bod 20. Podobně například BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 408 a násl. BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 169.

¹⁶² Srov. k tomu § 7 písm a) IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration.

Postupem času se na základě teorie i praxe utvářela kritéria, podle nichž je možno konkrétněji posoudit naplnění znaků nezávislosti a nestrannosti a tím podmínky pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce. Za jaké situace bude konkrétní rozhodce podjatý, respektive dojde k porušení nezávislosti a nestrannosti, a kdy budou ještě určité vztahy a vazby mezi rozhodcem a stranou tolerovány, bude blíže rozebráno v páté kapitole v rámci důvodů pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce. Především rozhodnutí obecných soudů v těchto otázkách jsou zásadní, protože dávají hrubým obrysům obecného pojmu konkrétní podobu. O to víc jsou pak rozhodnutí soudů vyšší instance důležitá především v otázce vyloučení rozhodce kvůli podjatosti, protože pouze na základě soudních rozhodnutí je možno si s ohledem na neveřejnost rozhodčího řízení a nezveřejňování rozhodčích nálezů, udělat o této problematice jasnější představu¹⁶³.

2.9 Cesta k nezávislosti a nestrannosti v průběhu historického vývoje rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení se stalo oblíbenou formou řešení sporů, a přestože největší rozvoj nastává převážně ve druhé polovině 20. století¹⁶⁴ – od osmdesátých let dochází k celosvětovému nárůstu uznání rozhodčího řízení jakožto způsobu řešení sporů jak ze strany států, tak také z hlediska stran sporu¹⁶⁵ – bylo by mylné se domnívat, že se jedná o výdobytek moderního práva.

Jestliže Strupp klade počátek rozhodčího řízení k samotným základům lidské existence¹⁶⁶, Mustill k počátkům obchodu jako takového¹⁶⁷ a s Bornem mnoho dalších považuje rozhodčí řízení za původně starší než civilní soudní řízení^{168, 169}, je jistě možno považovat tyto výroky za nadnesené, přehnané a nesprávné v tom smyslu v jakém chápeme rozhodčí řízení dnes. Zatímco v dnešní době klademe rozhodčí řízení do jistého protikladu k řízení před obecnými soudy, uvedená historická začlenění vycházejí z toho, že existence soudů předpokládá jistý společenský

---

¹⁶³ SCHUMACHER: *Zur Befangenheit von Schiedsrichtern...*, s. 84.

¹⁶⁴ POSCH, Willibald a kol. (ed). *Konfliktlösung im Konsens Schiedsgerichtsbarkeit, Diversion, Mediation*. Graz: Leykam, 2010, s. 7.

¹⁶⁵ FROST, Ina Anne. *Schiedsgerichtsbarkeit im Bereich des geistigen Eigentums nach deutschem und US-amerikanischem Schiedsrecht*. München: C. H. Beck, 2001, s. 2. BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 1.

¹⁶⁶ STRUPP, Karl. *Die internationale Schiedsgerichtsbarkeit: Zwei Vorträge zur Einführung*. Berlin, Leipzig: Walther Rothschild, 1914, s. 1. BRUNS, Rudolf. *Zivilprozessrecht. Eine systematische Darstellung*. 2. vydání. München: Verlag Franz Valen, 1979, s. 489.

¹⁶⁷ MUSTILL: *Arbitration: History and Background*, s. 43.

¹⁶⁸ Viz k tomu např. BORN: *International commercial arbitration...*, 2009, s. 9; SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 13. HUSCHKE, Eduard. Die Recuperatio der Römer. Eine rechtshistorische Abhandlung von Dr. Carl Sell. Beitrag zum Völkerrechte des Alterthums überhaupt, insbesondere des Römischen. In RICHTER, Aemilius Ludwig. *Kritische Jahrbücher für deutsche Rechtswissenschaft*. Leipzig: Verlag von Carl Focke, 1837, s. 876. BOROWSKY, Martin. *Das Schiedsgutachten im Common Law. Ein rechtsvergleichender Beitrag zum Begriff der Schiedsgerichtsbarkeit*. Baden - Baden: Nomos, 2001, s. 16.

¹⁶⁹ Jen pro doplnění nejrůznějších historických datací můžeme například uvést, že Berger mluví o 2000 let staré historii rozhodčího řízení, viz BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 1.

vývoj, určitou míru organizace moci a společnosti, kdežto potřeba řešit spory jinak než silou je dána od samotného počátku.¹⁷⁰ Z dnešního pohledu by se však nejednalo o rozhodčí řízení, ale o smírčí či mediační řízení za účasti třetí osoby. Jejich účelem ale není ani tak zařazení do konkrétního období či přesně vymezeného historického okamžiku, nýbrž mají zdůraznit význam „mimosoudního“ řešení sporů, tedy řešení sporů vedle klasického, oficiálního způsobu příznačného pro danou epochu a oblast, a ukázat, že strany sporu s ohledem na své potřeby a zájmy takovéto možnosti od nepaměti hledaly a rozvíjely¹⁷¹. Konkrétní počáteční okamžik, tzv. hodina zrození rozhodčího řízení může v tomto ohledu zůstat zahalena tajemstvím.

Problematika nezávislosti a nestrannosti ale nehrála nějakou významnější roli ani v počátcích moderní éry rozhodčího řízení¹⁷², a bylo by proto mylné se domnívat, že tomu bylo ve starších dobách jinak, obzvláště když funkci rozhodce často vykonávaly osoby „vyššího“ postavení, ať již ze světského či především z církevního prostředí¹⁷³. Nezávislý a nestranný rozhodce nebyl vždy samozřejmostí¹⁷⁴ a v průběhu práce bude ukázáno, že ani dnes není na problematiku nezávislosti a nestrannosti jednotně nahlíženo. V každém případě se však požadavek nezávislosti a nestrannosti dostával postupně do popředí zájmu alespoň jako nedílná součást smluv a dnes je v určité podobě obsažen ve všech nejrůznějších úpravách rozhodčího řízení.

---

¹⁷⁰ Prapočátky rozhodčího řízení bývají někdy dokonce spatřovány v antické mytologii. Například spor mezi bohy Poseidonem a Héliosem o vlastnictví městského státu Korintu rozhodl obr Briareus, viz BORN: *International Commercial Arbitration. Second Edition...*, s. 7. Rovněž také Paridův soud, týkající se sporu o nejkrásnější ženu mezi bohyní Héróu, Athénou a Afroditou, viz SANDERS, Pieter. *Recent developments in International Commercial Arbitration*, 1967, s. 626 [online]. International Council for Commercial Arbitration, [cit. 19. září 2016]. Dostupné na <http://www.arbitration-icca.org/media/0/12119973498790/002.pdf>. A podobných příkladů je možno v antické či egyptské mytologii najít více.

¹⁷¹ KNEISEL, Sebastian. *Schiedsgerichtsbarkeit in Internationalen Verwaltungsunionen (1874 - 1914): Die Verrechtlichung der zwischenstaatlichen Streitbeilegung*. Bade-Baden: Nomos, 2009, s. 11. GAL, Jens. *Die Haftung des Schiedsrichters in der internationalen Handelschiedsgerichtsbarkeit*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009, s. 6.

¹⁷² KLATTE: *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern...*, s. 30.

¹⁷³ Viz např. WALDSTEIN, W. Zur Stellung der Episcopalis audientia im spatromischen Prozess. In MEDICUS, Dieter, SEILER, Hans Hermann. *Festschrift für Max Kaser zum 70. Geburtstag*. München: Beck, 1976, s. 533-535; WENGER, Leopold. *Institutionen des Römischen Zivilprozessrechts*. München: Verlag M. Hueber, 1925, s. 331; HANDSCHUH, Wilhelm. *Diözesane Schieds- und Schlichtungsstellen in der katholischen Kirche: eine rechtssystematische Untersuchung für den Bereich der Deutschen Bischofskonferenz*. Berlin: Frank & Timme, 2005, s. 61; KROESCHELL, Karl, CORDES, Albrecht, NEHLSSEN-VON STRYK, Karin. *Deutsche Rechtsgeschichte 2 (1250 - 1650)*. 9. vydání. Köln: Böhlau Utb, 2008, s. 27; BORN: *International Commercial Arbitration...*, 2009, s. 17.

¹⁷⁴ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 1999, s. 211.

2.9.1 Nezávislost a nestrannost rozhodců v právní úpravě českých zemí¹⁷⁵

Přestože bylo rozhodčí řízení známo v českých zemích i ve středověku, jsou počátky „moderní“ éry rozhodčího řízení spojeny s rakouskou úpravou¹⁷⁶, která platila na území českých zemí do roku 1918 a po vzniku samostatného Československého státu byla na základě recepčního zákona č. 11/1918 Sb. převzata do práva českého. V případě rozhodčího řízení se jednalo o zákon č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní, konkrétně o ustanovení § 577 - § 599. Rozhodčí řízení mohlo být podle tohoto zákona konáno ve věcech, v nichž strany mohly uzavřít smír. Tato obecná úprava rozhodčího řízení platila až do roku 1950, kdy nabyt účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), který konání rozhodčího řízení omezil na případy, kdy jednou ze stran byla československá právnická osoba (§ 648 odst. 2 tohoto zákona)¹⁷⁷.

Vedle této obecné úpravy však existovaly určité specializované úpravy rozhodčího řízení pro konkrétní oblasti.¹⁷⁸ První samostatná úprava rozhodčího řízení byla přijata v roce 1963 zákonem č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, který však připouštěl rozhodčí řízení pouze pro majetkové spory z mezinárodního obchodu (§ 2 tohoto zákona).

Moderní a efektivní úprava připouštějící rozhodčí řízení jak ve vnitrostátních, tak i mezinárodních sporech bez omezení na obchodní spory, byla přijata až v roce 1994 na základě zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů¹⁷⁹.

K podmínce nezávislosti a nestrannosti je v uvedených obecných úpravách přistupováno velmi rozdílně. Některé právní předpisy se o nezávislosti a nestrannosti nezmiňují vůbec (zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád; zákon č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů), jiné jen nepřímo, tj. odkazem na ustanovení jiného právního předpisu, ze kterého je ale podmínka nezávislého a nestranného rozhodce dovoditelná (§ 586 zákona č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní¹⁸⁰). Podmínka nezávislosti a nestrannosti rozhodce je tak přímo upravena pouze v současném ZRŘ (k tomu viz dále).

---

¹⁷⁵ Podrobněji k rozhodčímu řízení v českých zemích např. SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení. Historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 12 – 46; SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Schiedsverfahren in der Tschechischen Republik*. München: Grin Verlag, 2010, s. 15 – 40.

¹⁷⁶ Blíže k tomu např. von LINDHEIM, Alfred. *Das Schiedsgericht im modernen Zivilprozess*. Bremen: Outlook, 2012, s. 5.

¹⁷⁷ Za rozhodčí řízení se rovněž označovalo řízení v pracovních věcech dle § 58 odst. 2 ve spojení s § 405a a násl. tohoto zákona

¹⁷⁸ Zákon č. 67/1875 ř. z., jenž se týče organizace burs; zákon č. 330/1921 Sb., o závodních výborech, obsahující ustanovení o rozhodčí komisi; zákon č. 145/1920 Sb., jímž se ustanovují hornické rozhodčí soudy; zákon č. 225/1947 Sb., o myslivosti; zákon č. 228/1946 Sb., o rozhodčích soudech pro úpravu některých závazků národních podniků; zákon č. 6/1952 Sb., o vynálezech a zlepšovacích námětech apod.

¹⁷⁹ Blíže k úpravě rozhodčího řízení *de lege lata* viz následující podkapitola.

¹⁸⁰ „Rozhodce může býtí odmítnut z týchž důvodů, které opravňují odmítnouti soudce (§§ 19 a 20 jur. normy).“

2.9.2 Nezávislost a nestrannost rozhodců v právní úpravě Německa¹⁸¹

Počátky německého rozhodčího řízení sahají do 13. století a jsou spojeny s působením církve.¹⁸² Dlouhou tradici mělo rozhodčí řízení díky obchodu hansovních měst. Teprve vývojem k absolutistickému chápání státu ztrácí v 18. století rozhodčí řízení na významu a stává se pouze jakýmsi předstupněm státních soudů, který vedl jen k prodloužení délky řízení, a uvažovalo se o něm pouze v případech, že ve státním aparátu pokulhávala organizace státních soudů.

V 19. století se v důsledku rozvoje obchodu a politického vývoje dostává rozhodčí řízení opět do popředí a v roce 1877 je při reformě civilního procesu pro tehdejší Německou říši poprvé jednotně zakotveno v 10. knize CPO (Civilprozeßordnung, dnešní ZPO), s účinností od 1. října 1879, a rozhodčí nález je postaven na roveň soudnímu rozsudku. Tato úprava rozhodčího řízení platila s menšími změnami (1930, 1933, 1986) až do velké novely v roce 1998 a byla jednou z nejstarších úprav v Evropě vůbec.¹⁸³

Od počátku moderní úpravy rozhodčího řízení byla podmínka nezávislého a nestranného rozhodce v německém ZPO upravena, byť z počátku nepřímou v § 877 Civilprozeßordnung ze dne 30. ledna 1877. Toto ustanovení totiž odkazovalo na odmítnutelnost rozhodců ze stejných důvodů a za stejných podmínek, jako tomu bylo u soudců a tím tedy obsahovalo přímý odkaz na nezávislost a nestrannost, resp. podjatost.¹⁸⁴

2.9.3 Vývoj institutu nezávislosti a nestrannosti rozhodců na mezinárodní úrovni

Výrazným počinem v oblasti kodifikace nezávislosti a nestrannosti rozhodců do právních dokumentů a smluv byla Smlouva o přátelství, obchodu a plavebních záležitostech mezi Velkou Británií a USA ze dne 19. listopadu 1794 (Treaty of Amity, Commerce & Navigation between His Britannic Majesty and the United States of America), která požadavek nestrannosti kodifikovala

---

¹⁸¹ Blíže k vývoji rozhodčího řízení v Německu i s dalšími odkazy např. KROESCHELL, Karl, CORDES, Albrecht, NEHLSSEN-VON STRYK, Karin. *Deutsche Rechtsgeschichte, Band. 2: 1250-1650*. 9. vydání, Böhlau Verlag, 2008, s. 26 a násl.; GRIMM, Jacob. *Deutsche Rechtsaltertümer*. 2. vydání. Göttingen, 1854, s. 838 a násl.

¹⁸² STRAUCH, Dieter. *Der grosse Schied von 1258: Erzbischof und Bürger im Kampf um die Kölner Stadtverfassung*. Köln, Weimar, Wien: BöhlauVerlag, 2008, s. 24; BADER, Karl Siegfried. Die Entwicklung und Verbreitung der mittelalterlichen Schiedsidee in Südwestdeutschland und in der Schweiz. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*, 1935, roč. 54, s. 105. Počátky rozhodčího řízení v Německu neklade do dřívějších dob ani von LINDHEIM: *Das Schiedsgericht im modernen...*, str. 15.

¹⁸³ Podstatnější útlum rozhodčího řízení nastal pouze v Hitlerovském Německu, ve kterém pro nezávislé rozhodčí řízení před soukromými subjekty mimo plnou kontrolu státu nebylo místo. Institut jako takový nebyl ale z ZPO nikdy odstraněn.

¹⁸⁴ Problematika vztahu mezi podjatostí soudců a podjatostí rozhodců bude podrobněji rozebrána v rámci páté kapitoly.

do svého čl. V¹⁸⁵. Od té doby se pak požadavek nestrannosti pravidelně objevuje v početných mezinárodních smlouvách, nabývá významu jako kritérium při přijetí, respektive odmítnutí funkce rozhodce, při vydávání rozhodčího nálezu, aniž by však byl tento požadavek příliš přeceňován¹⁸⁶. Požadavek nezávislosti se objevil až v mezinárodních smlouvách o něco později na počátku 20. století¹⁸⁷ a jednou z prvních rozhodčích smluv, kde se objevují oba pojmy současně je preambule rozhodčí smlouvy mezi Velkou Británií a Saudskou Arábií z roku 1954¹⁸⁸.

Na mezinárodním poli vznikaly postupně nejrůznější organizace, jejichž cílem bylo poskytovat administrativní zázemí pro konání rozhodčích řízení. V roce 1899 byl na první haagské konferenci na základě úmluvy o mírovém řešení mezinárodních sporů založen Stálý arbitrážní soud (Permanent Court of Arbitration) se sídlem v Haagu. Jedná se o mezinárodní orgán, který poskytuje mírové řešení sporů jak na poli mezinárodního práva veřejného, tak i na poli práva soukromého.¹⁸⁹

V roce 1919 byla založena Mezinárodní obchodní komora (ICC) se sídlem v Paříži, jejímž cílem je podpora mezinárodního obchodu, služeb, investic a tržního hospodářství. Komora v roce 1923 založila Mezinárodní rozhodčí soud, který dnes patří k nejuznávanějším soudům tohoto druhu na světě.¹⁹⁰

V oblasti obchodu již téměř neexistují smluvní vztahy, které by nebyly upraveny rozhodčí smlouvou – to platí téměř bez výjimky pro mezinárodní obchodní vztahy (a stále častěji i pro vztahy vnitrostátní).¹⁹¹ Význam rozhodčího řízení pro obchodní vztahy poznala záhy i OSN, která v roce 1958 Newyorskou úmluvou o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (u nás vyhláška č. 74/1959 Sb.) vytvořila nejdůležitější právní základ pro rozhodčí řízení a jednu

---

¹⁸⁵ Treaty of Amity, Commerce & Navigation between His Britannic Majesty and the United States of America, [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <https://ia800208.us.archive.org/30/items/cihm_20803/cihm_20803.pdf>.

¹⁸⁶ Srov. k tomu KLATTE: *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern...*, s. 31 a násl.

¹⁸⁷ Srov. k tomu Nations Unies/United Nations. *Reports of International Arbitral Awards/Recueil des Sentences Arbitrales. Mixed Claims Commission United States-Venezuela (17 February 1903)*, Volume IX, s. 247 [online]. United Nations - Office of Legal Affairs, [cit. 6. listopadu 2016]. Dostupné na <http://legal.un.org/riaa/cases/vol_IX/113-318.pdf>.

¹⁸⁸ *Arbitration Agreement between the Government of the United Kingdom and the Government of Saudi Arabia* [online]. UK Treaties Online [cit. 6. srpna 2016]. Dostupná na <[http://treaties.fco.gov.uk/docs/fullnames/pdf/1954/TS0065%20\(1954\)%20CMD-9272%201954%2030%20JUL,%20JEDDA%3B%20ARBITRATION%20AGREEMENT%20BETWEEN%20GOV%20OF%20UK%20&%20GOV%20OF%20SAUDI%20ARABIA.pdf](http://treaties.fco.gov.uk/docs/fullnames/pdf/1954/TS0065%20(1954)%20CMD-9272%201954%2030%20JUL,%20JEDDA%3B%20ARBITRATION%20AGREEMENT%20BETWEEN%20GOV%20OF%20UK%20&%20GOV%20OF%20SAUDI%20ARABIA.pdf)>. Viz blíže KLATTE: *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern...*, s. 33 a násl.

¹⁸⁹ K historickému vývoji a významu rozhodčího řízení v rámci mezinárodního práva veřejného srov. např. HATSCHEK, Julius, STRUPP, Karl. *Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie. Band 2: Maas – Utschiali*. Berlin, Leipzig: Walter de Gruyter, 1925, s. 451 a násl. nebo KIMMINICH, Otto. *Einführung in das Völkerrecht*. 2. vydání. München/New York/London/Paris: K. G. Saur, 1983, s. 495. HOBZA, Antonín. Karl Strupp, Die Internationale Schiedsgerichtsbarkeit. In RIEGER, Bohuš, KADLEC, Karel (eds): *Sborník věd právních a státních*, 1914, roč. 14. Praha: Bursík Kohout, s. 447.

¹⁹⁰ LEW, Julian D. M., MISTELIS, Loukas A., KRÖLL, Stefan M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 19.

¹⁹¹ LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen und nationalen Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 40.

z nejúspěšnějších mezinárodních smluv v dějinách vůbec.¹⁹² Na evropském poli v roce 1964 vznikla Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (vyhláška č. 176/1964 Sb.). Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo UNCITRAL pak v roce 1976 vytvořila celosvětově uznávaný rozhodčí řád pro rozhodčí řízení ad-hoc (UNCITRAL Arbitration Rules) a Vzorovým zákonem UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž (1985) byl státům k recepci nabídnut podrobný zákon o rozhodčím řízení (což také mnohé učinili). Právě od 80. let 20. století dochází v historickém vývoji rozhodčího řízení k nevídanému rozmachu přijímání nových nebo novelizací stávajících zákonů o rozhodčím řízení¹⁹³, přičemž zásluhu na tom má především i výše uvedený Vzorový zákon UNCITRAL.

Obchodní vztahy se vždy ukazovaly jako vztahy, které odolávají jakýmkoli způsobem stanoveným hranicím a rozvíjely se bez ohledu na ně. Přesto i obchodní vztahy zažily s nástupem elektronických komunikačních technologií nevídanou revoluci, která musela najít nezbytně ohlas i v otázkách řešení sporů. Myšlenka řešení sporů prostřednictvím internetu byla původně spjata se spory, které samy z toho prostředí vycházejí. Internet umožnil vznik právních vztahů mezi subjekty, které by spolu jinak jen stěží tyto vztahy navázaly. On-line rozhodčím řízením se rozumí řízení, které používá internet jako prostředek komunikace. Rozhodce vydávající závazné rozhodnutí a strany sporu mezi sebou komunikují, podávají návrhy, předkládají dokumenty a důkazy elektronicky, tzn., používají e-mail, weby atd.

Tato zatím poslední fáze vývoje rozhodčího řízení má počátky v 90. letech 20. století na amerických univerzitách.¹⁹⁴ Větší úspěch je ovšem spojován s možností řešení sporů on-line v oblasti práva duševního vlastnictví, zejména doménových jmen.¹⁹⁵ Na úrovni EU se touto problematikou v souvislosti s doménami.eu zabývá nařízení (ES) č. 874/2004¹⁹⁶. Tyto spory jsou v ČR řešeny prostřednictvím Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR“).

On-line rozhodčí řízení je dnes již upraveno ve většině právních řádů rozhodčích soudů a institucí; například Mezinárodní obchodní komora - ICC, Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR¹⁹⁷, Rozhodčí soud České republiky, k. s., který nese od roku 2009 obchodní firmu IAL, k. s. (Institute of Arbitration Law) atd. On-line rozhodčí řízení se stalo nedílnou součástí rozhodčího

---

¹⁹² Newyorská úmluva nahradila mezi smluvními státy Ženevský protokol o doložkách o rozsudím (1923) a Ženevskou úmluvu o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků (1927).

¹⁹³ BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 1.

¹⁹⁴ KATSH, Ethan. Dispute Resolution in Cyberspace. *Connecticut Law Review*, roč. 28/1996, č. 4, s. 953-980.

¹⁹⁵ Blíže viz organizace ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) a WIPO (World Intellectual Property Organization).

¹⁹⁶ Nařízení Komise (ES) č. 874/2004 ze dne 28. dubna 2004, kterým se stanoví obecná pravidla pro zavádění a funkce domény nejvyšší úrovně .eu a zásady, jimiž se řídí registrace. Úř. věst. L 162, 30. dubna 2004, s. 40-50.

¹⁹⁷ *Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line*. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR [cit. 14. září 2016]. Dostupné na <<http://www.soud.cz/rady/zvlastni-dodatek-radu-pro-rozhodci-rizeni-on-line-2007>>.

řízení obecně a lze se domnívat, že jeho význam v budoucnu poroste stejně, jako sílí vliv a význam internetu a obchodních vztahů uzavřených nadálku.

2.10 Současná právní úprava nezávislosti a nestrannosti v Německu a v ČR

Bylo již uvedeno, že rozhodčí řízení se rozvíjelo od počátku 20. století, největší rozmach nastal od 80. let 20. století, ale i v dnešní době se stále jedná o institut, který se neustále vyvíjí. Už jenom porovnáním níže uvedených příkladů ze tří různých vydání stejného díla započatého Refernem a Hunterem, ve kterém nyní pokračují Blackaby a Partasidesová, je možno si udělat představu o vývoji, který rozhodčí řízení prodělalo v posledním desetiletí, kdy se rozhodčí stalo postupně uznávaným a zavedeným způsobem řešení mezinárodních obchodních sporů - „*International arbitration has become the established method of determining international commercial disputes.*“¹⁹⁸, hlavním způsobem řešení sporů mezi státy, jednotlivci a korporacemi - „*International arbitration has become the principal method of resolving disputes between States, individuals, and corporations in almost every aspect of international trade, commerce, and investment.*“¹⁹⁹, a stavem, kdy rozhodčí řízení je hlavním způsobem řešení nejrůznějších sporů - „*Arbitration is now the principal method of resolving international disputes involving states, individuals, and corporations.*“^{200,201}

A stejně jako se budou vyvíjet vztahy, a z pohledu rozhodčího řízení především ty obchodní, bude se vyvíjet i rozhodčí řízení jako korunní způsob řešení sporů z těchto vztahů vznikajících.

2.10.1 Německo

V současné době platná a účinná právní úprava rozhodčího řízení v Německu se nachází v 10. knize občanského soudního řádu („Buch 10 der ZPO“), konkrétně v § 1025 - § 1066, přičemž dnešní ustanovení jsou výsledkem dlouholeté diskuse reagující na nespokojenost

---

¹⁹⁸ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin a kol. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vydání, London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 1.

¹⁹⁹ BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine a kol. *Redfern and Hunter on international arbitration*. 5. vydání, New York: Oxford University Press, 2009, s. 1.

²⁰⁰ BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine a kol. *Redfern and Hunter on international arbitration*. 6. vydání, New York: Oxford University Press, 2015, s. 1.

²⁰¹ Podobně např. také GREENBERG, Simon, KEE, Christopher, WEERAMANTRY, J. Romesh. *International Commercial Arbitration: An Asia-Pacific Perspective*. New York: Cambridge University Press, 2011, s. 1.

s předchozí úpravou s ohledem na její zastaralost²⁰² – některá ustanovení pocházela ještě z doby prvotního ZPO z roku 1877²⁰³ – neodpovídající modernímu vývoji v této oblasti²⁰⁴.

Právě reformou ZPO²⁰⁵, resp. úpravou rozhodčího řízení inspirovanou Vzorovým zákonem UNCITRAL²⁰⁶, se německý zákonodárce pokusil od 1. 1. 1998 atraktivnit pro cizí (zahraniční) subjekty Německo jako místo pro konání mezinárodních rozhodčích řízení spolu s akceptováním německé úpravy rozhodčího řízení.²⁰⁷ Svou roli při modernizaci německé úpravy rozhodčího řízení a převzetí Vzorového zákona UNCITRAL hrál i Deutsches Institut für Schiedsgerichtsbarkeit – DIS (Německý institut pro rozhodčí řízení).²⁰⁸ Kroky německého zákonodárce byly zaměřeny nejenom na stránku legislativní, aby byla vytvořena kvalitní a aktuální právní norma pro oblast nejenom mezinárodního, ale na rozdíl od Vzorového zákona UNCITRAL i vnitrostátního rozhodčího řízení²⁰⁹, ale svou úlohu hrála jistě i myšlenka odlehčení státních soudů²¹⁰. 10. kniha ZPO se v souladu s ustanovením § 1025 odst. 1 ZPO použije za předpokladu, že se místo rozhodčího řízení nachází v Německu, uplatňuje se tedy tzv. princip teritoriality a toto ustanovení je jako jedno z mála v 10. knize ZPO kogentní a strany jej tak svým ujednáním nemohou změnit²¹¹. Takto stanovený rozsah působnosti jen zdůrazňuje důležitost této vnitrostátní úpravy pro vnitrostátní i mezinárodní rozhodčí řízení. Motivem k efektivní a atraktivní úpravě rozhodčího řízení byly i významné hospodářské dopady, protože rozhodčí řízení, a především mezinárodní rozhodčí řízení, se stalo významnou obchodní oblastí.²¹²

Problematika nezávislosti a nestrannosti rozhodců je v Německu upravena výslovně v těchto ustanoveních 10. knihy ZPO:

§ 1035 odst. 5 ZPO: *Das Gericht hat bei der Bestellung eines Schiedsrichters alle nach der Parteivereinbarung für den Schiedsrichter vorgeschriebenen Voraussetzungen zu berücksichtigen und allen Gesichtspunkten Rechnung zu tragen, die die Bestellung eines unabhängigen und unparteiischen Schiedsrichters*

---

²⁰² LÖRCHER: *The New German Arbitration...*, s. 85.

²⁰³ LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 136 a násl.; LÖRCHER: *The New German Arbitration...*, s. 92; Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 2. Účinnost nabyl ZPO dnem 1. října 1879.

²⁰⁴ HARBST, Ragnar. *Die Rolle der staatlichen Gerichte im Schiedsverfahren. Ein Rechtsvergleich zwischen dem englischen Arbitration Act 1996 und deutschem Schiedsverfahrensrecht*. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2002, s. 23.

²⁰⁵ Zásadní reforma v úpravě rozhodčího řízení proběhla na základě *Gesetz zur Neuordnung des Schiedsverfahrensgerechts* (zákon o nové úpravě rozhodčího řízení).

²⁰⁶ Takový byl ostatně i záměr Komise představený v General Assembly Resolution 40/72 z 11. prosince 1985, aby se státy nechaly tímto vzorovým zákonem inspirovat a tím přispěly k jednotné právní úpravě této oblasti. Viz General Assembly Resolution 40/72 [online]. United Nations, 11. prosince 1985 [cit. 19. září 2016]. Dostupné na <<http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r072.htm>>.

²⁰⁷ LÖRCHER: *The New German Arbitration...*, s. 86.

²⁰⁸ HARBST: *Die Rolle der staatlichen Gerichte im Schiedsverfahren...*, s. 24.

²⁰⁹ Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 2. SCHLOSSER, Peter. In STEIN, Friedrich, JONAS, Martin. *Kommentar zur Zivilprozessordnung. Band 10: §§ 1025 – 1066*. 23. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 2014, s. V.

²¹⁰ MÜNCH: *Die Privatisierung der Ziviljustiz – Von der Schiedsgerichtsbarkeit zur Mediation...*, s. 184.

²¹¹ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2675.

²¹² BLACKABY, PARTASIDES: *Redfern and Hunter...*, 2009, s. 1 a násl.; HARBST: *Die Rolle der staatlichen Gerichte im Schiedsverfahren...*, s. 24; MUSTILL: *Arbitration: History and Background...*, s. 51, 55.

sicherstellen. Bei der Bestellung eines Einzelschiedsrichters oder eines dritten Schiedsrichters hat das Gericht auch die Zweckmäßigkeit der Bestellung eines Schiedsrichters mit einer anderen Staatsangehörigkeit als derjenigen der Parteien in Erwägung zu ziehen.

Překlad autora: Soud při jmenování rozhodce přihlíží ke všem ujednáním stran týkajících se rozhodce a ke všem předpokladům zajišťujícím jmenování nezávislého a nestranného rozhodce. Při jmenování jediného rozhodce nebo předsedajícího rozhodce uváží soud i účelnost jmenování rozhodce jiné státní příslušnosti než jakou mají strany.

§ 1036 odst. 1 ZPO: Eine Person, der ein Schiedsrichteramt angetragen wird, hat alle Umstände offen zu legen, die Zweifel an ihrer Unparteilichkeit oder Unabhängigkeit wecken können. Ein Schiedsrichter ist auch nach seiner Bestellung bis zum Ende des schiedsrichterlichen Verfahrens verpflichtet, solche Umstände den Parteien unverzüglich offen zu legen, wenn er sie ihnen nicht schon vorher mitgeteilt hat.

Překlad autora: Osoba, která se má stát rozhodcem, musí oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o její nestrannosti nebo nezávislosti. Rozhodce je i po svém jmenování rozhodcem až do skončení rozhodčího řízení povinen oznámit takovéto okolnosti bez odkladu stranám, pokud jim je nesdělil již dříve.

§ 1036 odst. 2 ZPO: Ein Schiedsrichter kann nur abgelehnt werden, wenn Umstände vorliegen, die berechtigte Zweifel an seiner Unparteilichkeit oder Unabhängigkeit aufkommen lassen, oder wenn er die zwischen den Parteien vereinbarten Voraussetzungen nicht erfüllt. Eine Partei kann einen Schiedsrichter, den sie bestellt oder an dessen Bestellung sie mitgewirkt hat, nur aus Gründen ablehnen, die ihr erst nach der Bestellung bekannt geworden sind.

Překlad autora: Rozhodce může být odmítnut pouze tehdy, jestliže jsou dány okolnosti, zakládající oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti, nebo pokud nespĺňuje podmínky stanovené stranami. Strana může odmítnout rozhodce, kterého jmenovala či určila nebo na jehož jmenování či určení se podílela, pouze z důvodů, které se objevily dodatečně po jeho jmenování nebo určení.

Vedle těchto ustanovení, kde jsou centrální pojmy výslovně uvedeny, jsou pro předkládanou práci zásadní i další ustanovení 10. knihy ZPO, která mají na nezávislost a nestrannost rozhodce přímou vazbu a budou uvedena na příslušných místech této práce. Z výše uvedených ustanovení sice vyplývá, že 10. kniha ZPO přímo nestanoví, že rozhodce musí být nestranný a nezávislý, ale tento požadavek je zcela nepochybně dovoditelný z ustanovení o jmenování rozhodce soudem a z ustanovení o možnosti odmítnutí rozhodce.

2.10.2 ČR

Jak již bylo uvedeno v podkapitole o vývoji institutu nezávislosti a nestrannosti v českých zemích, je současná právní úprava rozhodčího řízení obsažena v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tento zákon s účinností od 1. ledna 1995 nahradil dosavadní úpravu rozhodčího řízení v ČR, kterou byl zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Hlavní změnou oproti předchozí úpravě je, že ZRR umožňuje provádět rozhodčí řízení nejenom v mezinárodních sporech, ale také ve sporech vnitrostátních a navíc se neomezuje pouze na obchodní spory.

V souvislosti s rozsáhlou rekodifikací českého soukromého práva byla od 1. 1. 2014 právní úprava některých otázek mezinárodního rozhodčího řízení - rozhodčí smlouva, způsobilost cizince být rozhodcem, určení rozhodného práva, uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů (§ 117 - §122 ZMPS) přesunuta do zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Jedná se však pouze o kolizní úpravu dané problematiky, resp. problematiku uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, a proto v českém právu nedochází k dvojkolejnosti právní úpravy rozhodčího řízení, jako je tomu v jiných právních řádech (viz třetí kapitola). Úprava nezávislosti, nestrannosti a podjatosti je tak nadále obsažena pouze v ZRR.

Stejně jako německá právní úprava rozhodčího řízení, tak i ta česká, se od Vzorového zákona UNCITRAL liší především v tom, že se neomezuje pouze na mezinárodní arbitráž a nevztahují se pouze na obchodní věci. Obě uvedené právní úpravy jsou tak aplikovatelné i v čistě vnitrostátních sporech bez omezení na vztahy pouze mezi dvěma podnikateli. V této souvislosti prošel ovšem ZRR v nedávné době důležitou a zásadní změnou. S účinností od 1. prosince 2016 se v souladu se zákonem č. 258/2016 Sb.²¹³, vylučují z možnosti rozhodování před rozhodci spory ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel. Do ZRR je tato změna (mimo jiné) provedena novým zněním § 2 odst. 1, který nově zní: *„Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud [...]“*. S ohledem na skutečnosti uvedené v úvodní kapitole, je provedená novelizace dokladem toho, že je rozhodčí řízení neustále se vyvíjícím institutem a autor přikládá tuto změnu (mimo jiné) i celkovému nepochopení charakteristiky rozhodčího řízení a jeho významu toliko pro určité vztahy, tj. vztahy především a typicky obchodní. Uplatnění rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech bylo problematické od samého počátku a to právě s ohledem na

²¹³ Zákon č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru.

nezávislost a nestrannost, resp. podjatost rozhodce, jak dokládá dnes již bezpředmětná novela ZRŘ provedená zákonem č. 19/2012 Sb.²¹⁴, která musela reagovat na neutěšený stav rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech zpřísněním podmínek jak pro výkon funkce rozhodce v této oblasti, tak i ve vztahu k rozhodčí smlouvě.

V České republice je otázka nezávislosti, nestrannosti a podjatosti upravena výslovně v těchto ustanoveních:

§ 1 písm. a) ZRŘ: Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávisými a nestrannými rozhodci.

§ 8 odst. 1 ZRŘ: Rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.

§ 8 odst. 2 ZRŘ: Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.

§ 10 odst. 1 ZRŘ: Při jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce podle § 9 soud přiblíží k předpokladům pro jeho nezávislé a nestranné rozhodování.

Vedle těchto ustanovení, kde jsou centrální pojmy výslovně uvedeny, jsou pro předkládanou práci zásadní i další ustanovení ZRŘ, která mají na nezávislost a nestrannost rozhodce přímou vazbu:

§ 11 ZRŘ: Nestanoví-li tento zákon jiné důvody, je již určený nebo jmenovaný rozhodce vyloučen z projednávání věci, jestliže dodatečně vyjdou najevo okolnosti uvedené v § 8.

§ 12 odst. 1 ZRŘ: Již určený nebo jmenovaný rozhodce, u něhož vyšly najevo okolnosti uvedené v § 11, je povinen se funkce rozhodce vzdát.

§ 12 odst. 2 ZRŘ: Nevzdá-li se rozhodce funkce, mohou se strany dohodnout o postupu při jeho vyloučení. Kterákoli ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodl soud.

Další důležitá ustanovení jako § 31 - § 34 ZRŘ budou uvedena na příslušných místech předkládané práce.

2.10.3 Role ZPO/OSŘ v rozhodčím řízení

Vedle výše uvedených ustanovení dotčených právních předpisů je však nezbytné upozornit, že v otázce nezávislosti, nestrannosti a podjatosti rozhodce se v rozhodčím řízení použijí i jiné právní předpisy než ty upravující toliko rozhodčí řízení, které jsou ale pro danou

---

²¹⁴ Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

oblast stejně důležité a nepostradatelné. Těmito právními normami jsou jiná ustanovení německého ZPO, než ta, která se nacházejí v 10. knize ZPO, a normy v českém OSŘ, přičemž konkrétní ustanovení použitelná v této otázce budou podrobněji rozebrána později a nebudou proto uváděna na tomto místě. V této souvislosti je nezbytné zdůraznit jeden podstatný rozdíl, který mezi oběma úpravami existuje a který je pro zvolené téma důležitý a bude v dalším textu práce blíže rozebírán.

Přestože je ZRR samostatnou právní úpravou rozhodčího řízení v ČR a úprava rozhodčího řízení v Německu je součástí ZPO, spočívá základní a do jisté míry i velmi překvapivý rozdíl v tom, že v ČR je i v rámci rozhodčího řízení výslovně připuštěna aplikace OSŘ (§ 30 ZRR), zatímco aplikace jiných ustanovení německého ZPO než těch, která jsou obsažena v 10. knize ZPO, je v rozhodčím řízení obecně vyloučena. Ustanovení § 30 ZRR totiž stanoví, že se na řízení před rozhodci použijí ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li zákon jinak, přiměřeně²¹⁵. Přiměřeností se přitom rozumí dodržení základních, obecných zásad rozhodčího řízení, které však nejsou v ZRR konkrétněji vymezeny a v takovém případě se přiměřeně použijí ustanovení OSŘ. Německá úprava rozhodčího řízení obsažená v 10. knize ZPO žádný takový obecný odkaz na jiná ustanovení ZPO neobsahuje. Oba přístupy jsou doložitelné i judikaturou soudů dané země²¹⁶.

V § 1042 odst. 3 a 4 ZPO je toliko stanoveno, že se rozhodčí řízení řídí kogentními ustanoveními 10. knihy ZPO, ujednáním stran včetně odkazu na rozhodčí řády, následně nekogentními ustanoveními 10. knihy ZPO a v poslední řadě volným uvážením rozhodčího soudu²¹⁷. Jednoznačně je tedy stanoveno, že ustanovení ZPO, která nejsou obsažena v 10. knize, mohou být aplikována pouze tehdy, pokud se strany na tomto výslovně dohodly, nebo si například ujednaly, že se na řízení budou aplikovat procesní předpisy upravující řízení před obecnými soudy.²¹⁸ Přesah některých ustanovení ZPO do rozhodčího řízení je však někdy mnohem větší, než by se mohlo na základě uvedeného ustanovení zdát. Na konkrétní příklady bude vždy na příslušném místě upozorněno.

V této souvislosti je možná s ohledem na nějaký obecnější závěr, který z přístupů lépe odpovídá charakteristice rozhodčího řízení, poukázat na Rakousko, které například velkou

---

²¹⁵ Srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007; ze dne 26. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008.

²¹⁶ Příklady konkrétních soudních rozhodnutí budou uvedeny dále v textu.

²¹⁷ Podobné znění obsahuje například § 24 Rozhodčího řádu DIS, podle něhož se rozhodčí řízení vede v souladu s kogentními ustanoveními předpisů upravujících rozhodčí řízení v zemi, kde se rozhodčí řízení koná, v souladu s tímto rozhodčím řádem a případně v souladu s dalšími ujednáními stran. V ostatních případech postupuje rozhodčí soud v řízení podle svého uvážení.

²¹⁸ Srov. k tomu např. rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 11. listopadu 1982, sp. zn. III ZR 77/81, bod 14. Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 29. října 2009, sp. zn. 34 Sch 15/09. Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 16. června 2014, sp. zn. 34 Sch 15/13, bod 63.

změnou právní úpravy rozhodčího řízení provedenou na základě zákona BGBl. I Nr. 7/2006 a inspirovanou především Vzorovým zákonem UNCITRAL a německou právní úpravou a diskusí k ní, v některých otázkách upouští od přímé vazby předpisů upravujících postavení soudců v civilním řízení na postavení rozhodců. Podobné uvolnění vazeb mezi ustanoveními ZPO a rozhodčím řízením je však patrné i v Německu, protože i zde zákonodárce upustil s účinností od 1. ledna 1998 od přímé vazby ustanovení týkajících se soudce na osobu rozhodce²¹⁹. Vedle výše uvedeného existují mezi oběma právními úpravami rozhodčího řízení i další rozdíly, které však nemusí být na tomto místě uváděny a bude na ně poukázáno na příslušných místech v textu práce.

2.10.4 Dílčí závěr k současné právní úpravě nezávislosti a nestrannosti

Prostým srovnáním obou úprav je možné dojít k závěru, že s ohledem na nezávislost a nestrannost je mezi oběma úpravami jistý rozdíl, byť oba zákony pojem nestrannost a nezávislost znají. Německý ZPO však používá pojem nezávislost a nestrannost jednak v situaci, kdy má být rozhodce jmenován soudem a jednak s povinností rozhodce oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnost o jeho nestrannosti nebo nezávislosti s možností takového rozhodce odmítnout. Nestrannost a nezávislost jsou tak vázány na konkrétní situace, které zákon upravuje.

Český ZRR naproti tomu klade podmínku nezávislosti a nestrannosti hned do prvního paragrafu a na první místo - § 1 písm. a). Neváže ji tak striktně na konkrétní situaci nebo bezprostředně na daného rozhodce, ale činí ji imanentní a nepostradatelnou pro rozhodčí řízení jako takové. V tomto smyslu tedy není možné souhlasit s některými názory, které tvrdí, že ZRR výslovně nestanoví jako podmínku pro výkon funkce rozhodce kritérium nezávislosti a nestrannosti²²⁰. Naopak tak ZRR činí naprosto jednoznačným způsobem, když celou úpravu zákona váže na rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci.

V tomto smyslu považuje autor předkládané práce za vhodnější úpravu v ZRR, která podmínku nezávislosti a nestrannosti rozhodce staví výrazněji do popředí. Česká legislativa tak dává jednoznačnější signál, že se jedná o atributy, na nichž je nezbytné trvat, a které představují i v rozhodčím řízení centrální podmínky. Jenom tehdy může být totiž rozhodčí řízení

---

²¹⁹ Jedná se o dnes již neúčinné ustanovení § 1032 odst. 1 ZPO, které bude podrobněji rozebráno v páté kapitole.

²²⁰ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka, STEINER, Vilém a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 40; LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 252, s. 285 pozn. pod čarou 342.

respektováno a uznáváno jako rovnocenná alternativa k soudnímu řízení²²¹, jestliže splňuje základní požadavky spravedlivého procesu, ke kterým nezávislost a nestrannost bezpochyby patří.

---

²²¹ Viz např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní forum*, roč. 5/2008, č. 4. s. 121-127.

3 Základní charakteristika rozhodčího řízení s ohledem na nezávislost a nestrannost

Rozhodčí řízení by mohlo být vymezeno jako dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která po provedeném řízení vydá závazné a vykonatelné rozhodnutí.²²² Podobné vymezení je možné najít i v německé literatuře²²³ a judikatuře²²⁴. Rozhodčí řízení je možno rovněž vymežit jako specifický druh civilního procesu²²⁵, ale také jej považovat za samostatné soudnictví, které má sice svůj právní rámec vymezen právem daného konkrétního státu, ale s ohledem na mezinárodní rozhodčí řízení a jeho právní, ekonomické a politické dopady má „supranacionální“ význam²²⁶. Rozhodčí řízení někteří vymezují nikoliv ve vztahu k civilnímu procesu, ale ve vztahu k cílům, které jsou u civilního procesu i rozhodčího řízení stejné.²²⁷ Zajímavé jsou tyto postoje především s ohledem na německou úpravu, kde je úprava rozhodčího řízení začleněna do ZPO, ale přesto nemusí být chápáno jako součást civilního procesu, ale za jeho samostatný protějšek²²⁸. Základní skutečnost, kterou mají rozhodčí řízení a řízení před obecnými soudy společnou, je závazné rozhodnutí konkrétního sporu (§ 1 ZRŘ, § 1029 odst. 1 ZPO). Na druhou stranu však existuje celá řada více či méně podstatných rozdílů, které oba způsoby řešení sporů od sebe odlišují, a některé budou v této práci podrobněji rozebrány nebo na ně bude alespoň upozorněno. V této kapitole se autor zaměří na základní charakteristiku, atributy a dělení rozhodčího řízení, které jsou významné s ohledem na téma předkládané práce.

3.1 Dělení rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení bývá děleno do několika kategorií, přičemž tradičně je možno se setkat s dělením na rozhodčí řízení vnitrostátní v. mezinárodní, *ad hoc* v. institucionalizované, tradiční v. on – line, mezi subjekty soukromého práva, mezi subjekty mezinárodního práva veřejného,

---

²²² ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení v mezinárodním...*, s. 57; podobně také např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 8.

²²³ NAGEL, Heinrich, GOTTWALD, Peter. *Internationales Zivilprozessrecht*. 7. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2013, s. 844.

²²⁴ Např. rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. dubna 2000, sp. zn. II ZR 373/98.

²²⁵ Srov. k tomu např. nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod. 19. STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: nakladatelství Doplněk, 2003, s. 153-157.

²²⁶ LIONNET: *Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 606. V této souvislosti srov. také usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08.

²²⁷ SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 171.

²²⁸ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2671.

v rámci tzv. diagonálních vztahů, fakultativní v. obligatorní etc.²²⁹ Pro účely předkládané práce budou blíže objasněny pouze dvě z nich – rozhodčí řízení vnitrostátní v. mezinárodní a rozhodčí řízení *ad hoc* v. institucionalizované, protože právě tyto dvě kategorie se úzkým způsobem dotýkají problematiky nezávislosti a nestrannosti rozhodců.

3.1.1 Vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení

Mezinárodním rozhodčím řízením, na rozdíl od vnitrostátního rozhodčího řízení, se rozumí právním řádem určitého státu připuštěné a upravené rozhodčí řízení k rozhodování určitých soukromoprávních sporů s mezinárodním prvkem. Mezinárodní prvek přitom může spočívat v subjektu soukromoprávního vztahu, v právně významné skutečnosti, nebo také v předmětu právního vztahu²³⁰. Pro mezinárodní charakter rozhodčího řízení je přitom dostačující, aby mezinárodní prvek spočíval například jen v různé státní příslušnosti stran či v místě plnění. Rozhodčí řízení, ve kterém mezinárodní prvek není dán, je pak vnitrostátním/tuzemským rozhodčím řízením. Toto rozlišování má své opodstatnění především v tom případě, pokud právní řády některých států (např. Francie, Švýcarsko a další) mají jinou úpravu pro mezinárodní a jinou pro vnitrostátní rozhodčí řízení jak ve smyslu obsahovém, tak legislativním, kdy je mezinárodní a vnitrostátní rozhodčí řízení upraveno v samostatných právních předpisech. V opačném případě, a do této kategorie spadá i Německo a ČR, se jak na úpravu mezinárodního, tak i vnitrostátního, rozhodčího řízení použijí stejná ustanovení, přičemž ve svém důsledku je každé rozhodčí řízení v určitém smyslu vnitrostátní, tzn. vázáno daným konkrétním právním řádem²³¹. Vnitrostátní rozhodčí řízení tak bude například ve Švýcarsku podléhat ustanovením třetí části švýcarského ZPO (článek 353 a násl.), zatímco na mezinárodní rozhodčí řízení budou aplikována ustanovení švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém, konkrétně článek 176 a násl.²³² Mezinárodním rozhodčím řízením se pak v dikci švýcarského IPRG rozumí situace, kdy se místo konání rozhodčí řízení nachází ve Švýcarsku a v době uzavření rozhodčí smlouvy neměla alespoň jedna strana své bydliště nebo obvyklý pobyt ve Švýcarsku²³³. V právních řádech, které nerozlišují vnitrostátní a mezinárodní rozhodčí řízení,

---

²²⁹ Srov. k tomu např. ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení v mezinárodním...*, s. 59 a násl., s. 87 a násl.; BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 239 a násl.; LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 296; LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 43 a násl.; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 15 a násl.; SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 6; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 4 a násl.

²³⁰ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 18.

²³¹ Srov. k tomu např. BLACKABY, PARTASIDES: *Redfern and Hunter...*, 2009, s. 8 a násl.

²³² Bundesgesetz vom 18. Dezember 1987 über das Internationale Privatrecht (IPRG).

²³³ Viz § 176 odst. 1 švýcarského IPRG.

tato dvojkolejnost není a zpravidla se pak rozdíl projeví především v otázce uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu, resp. výkonu domácího, tuzemského rozhodčího nálezu.

Vedle toho by pojem mezinárodní rozhodčí řízení mohl být chápán jak v soukromoprávním slova smyslu, jak bylo uvedeno výše, tak i v systému mezinárodního práva veřejného, pro řešení sporů mezi státy, případně sporů mezi státem a soukromoprávním subjektem²³⁴. Předmětem této práce je především otázka rozhodčího řízení v soukromoprávním slova smyslu.

Právě v rámci mezinárodního rozhodčího řízení, v situaci, kdy je jedna ze stran sporu cizí, ať již typicky na základě své státní příslušnosti nebo sídla, je dle Mustilla zajištění nestrannosti rozhodujícího orgánu složitější.²³⁵ Jen stěží můžeme brát toto tvrzení doslova, protože jinak by vlastně každý spor s mezinárodním prvkem automaticky vyvolával otázku nestrannosti rozhodujícího orgánu. Jistě ale mohou strany za takové situace vnímat tuto otázku mnohem citlivěji. V podobném, byť možná ještě striktnějším tónu hovoří i Lörcher²³⁶, když uvažuje o rovnosti stran ve vztazích s mezinárodním prvkem v řízeních před obecnými soudy pouze v teoretické rovině, zaručené jen právem, ale ne v praxi. Právě z těchto důvodů považují někteří mezinárodní rozhodčí řízení se všemi svými aspekty za záruku neutrality; takto činí například Lionnet, když prohlašuje „*Die rechtspolitische Bedeutung der internationalen Schiedsgerichtsbarkeit liegt somit ausschliesslich in ihrer Neutralität.*“²³⁷

3.1.2 Institucionalizované a *ad hoc* rozhodčí řízení

Vzhledem ke vzrůstajícímu zájmu především mezinárodních obchodníků o rozhodčí řízení jsou zakládány instituce, které se specializují pouze na tento způsob řešení sporů. Můžeme tak rozlišovat mezi rozhodčím řízením institucionalizovaným, které probíhá před institucí zabývající se řešením sporů, nazývanou rovněž jako rozhodčí soud, a rozhodčím řízením *ad hoc* pro řešení jediného konkrétního sporu. Zatímco vydání rozhodčího nálezu rozhodčím soudem nevede k ukončení rozhodcovské činnosti této instituce jako takové, rozhodce nebo rozhodčí senát v *ad hoc* rozhodčím řízení je ustanoven pouze pro jeden konkrétní případ a vydáním rozhodnutí jeho funkce rozhodce končí. Rozhodčí řízení *ad hoc* klade na strany, na jejich znalosti o rozhodčím řízení mnohem větší nároky než je tomu v řízení před rozhodčí institucí, resp. neznalost určité

---

²³⁴ K tomu blíže i s dalšími děleními viz KLATTE: *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern...*, s. 21 a násl.

²³⁵ MUSTILLA: *Arbitration: History and Background...*, s. 44.

²³⁶ LÖRCHER: *The New German Arbitration...*, s. 86.

²³⁷ LIONNET: *Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 606. „Právně-politický význam mezinárodního rozhodčího řízení tak spočívá výlučně v jeho neutralitě.“ (překlad autora)

problematiky týkající se rozhodčího řízení může mít pro strany v *ad hoc* rozhodčím řízení mnohem vážnější důsledky (nezkušené rozhodci – např. nedodržení základních procesních pravidel, neznalost podmínek pro výkon funkce rozhodce, neexistující administrativní zázemí způsobující problémy v konání a průběhu rozhodčího řízení apod.). Na to vše je u rozhodčích soudů, rozhodčích institucí dopředu pamatováno a prakticky veškeré procesní otázky (a tedy i jmenování rozhodců) jsou upraveny statuty a řády těchto stálých rozhodčích soudů, rozhodčích institucí²³⁸. Problematika výběru a jmenování rozhodce v závislosti na rozdílu mezi institucionálním a *ad hoc* rozhodčím řízením bude ještě dále rozebrána na jiném místě.

V souvislosti s dělením rozhodčího řízení na institucionalizované a *ad hoc* je nezbytné na tomto místě připojit ještě důležitou poznámku ohledně pojmů „institucionální rozhodčí řízení“ a „řízení před stálými rozhodčími soudy“.²³⁹ Oba pojmy, byť pravidelně zaměňovány, neznamenají vždy to samé. Stálý rozhodčí soud je pojmem upraveným v ZŘŘ v § 13 stanovící, že „*stále rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští*“, se kterým ZŘŘ spojuje řadu práv a povinností.²⁴⁰ Stálý rozhodčí soud je rozhodčí institucí a řízení před ním prováděné se označuje za institucionální a je protikladem k řízení *ad hoc*. Vedle toho ale existuje celá řada jiných rozhodčích institucí jako je např. Rozhodčí soud při IAL (dříve Rozhodčí soud České republiky, k. s.), Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a.s., Unie rozhodců ČR, které jsou rovněž institucemi zajišťujícími administrativně rozhodčí řízení, a které rovněž mají své řády, seznamy rozhodců apod.²⁴¹, ale nejsou stálými rozhodčími soudy ve smyslu ZŘŘ. I tyto instituce poskytují v tomto smyslu ono institucionální rozhodčí řízení, i když ne jako stále rozhodčí soudy. Znamená to tedy, že všechny stále rozhodčí soudy jsou současně i rozhodčími institucemi, ale ne všechny rozhodčí instituce jsou současně stálými rozhodčími soudy. V této souvislosti nesdílím názor těch, že by i tyto byly stálými rozhodčími

---

²³⁸ Jednotlivé řády významných rozhodčích institucí viz např. SCHÜTZE, Rolf A. (ed.). *Institutionelle Schiedsgerichtsbarkeit. Kommentar*. 2. vydání. Köln: Carl Heymanns, 2011.

²³⁹ Srov. k tomu dále LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, roč. 18/2010, č. 13, s. 473-478; PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*, roč. 15/2005, č. 7-8, s. 58-59; HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*, roč. 17/2009, č. 9, s. 27-32; BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*, roč. 15/2005, č. 10, s. 54-59.

RABAN, Přemysl. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. *Právní rádce*. 2009, roč. č. 17, s. 20-25.

²⁴⁰ Srov. k tomu např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08; nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II ÚS 2164/10, bod 14; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

²⁴¹ Viz např. Jednací řád rozhodců sdružených u IAL, k. s. (dříve Rozhodčí soud České republiky, k.s.) a Rozhodčího soudu České republiky [online]. http://www.rozhodcisoud.net/files/arbitraz/spolubracujici_ac/Microsoft_Word_-_JEDNACI_RAD_16_2_2011.pdf. Ohledně možnosti vydávat statuty a řády srov. názor Vrchního soudu v Praze vyjádřený v usnesení ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

soudy²⁴². Založení právnické osoby k provozování rozhodcovské činnosti v souladu a na základě občanského zákoníku ve spojení se zákonem o obchodních korporacích ještě neznamená, že by z těchto předpisů vznikalo „oprávnění“ používat označení stálý rozhodčí soud ve smyslu § 13 odst. 4 ZRŘ, protože zřízení stálého rozhodčího soudu musí takovýto jiný zákon v souladu s § 13 odst. 1 ZRŘ „výslovně“ připouštět. Ani z jednoho předpisu však takovéto oprávnění používat pojem „stálý rozhodčí soud“ nebo výslovné připuštění zřídit „stálý rozhodčí soud“ nevyplývá. Z důrazu kladeného zákonodárcem na tyto atributy nelze těmto „jiným“ rozhodčím institucím přiznat postavení stálého rozhodčího soudu.

Toto rozlišování však není zrovna nejvhodnější a může způsobovat problémy především u cizích rozhodčích institucí a jejich rozhodčích řádů. Bude totiž ještě v této kapitole ukázáno, že ZRŘ rozlišuje nejenom v rovině institucí, ale také v souvislosti s rozhodčími pravidly a řády vydanými těmito institucemi, kdy mají řády stálých rozhodčích soudů jiné postavení, než tomu je u obsahově stejných nebo podobných pravidel vydaných ostatními rozhodčími institucemi.

V České republice je nejvýznamnější stálou rozhodčí institucí, tedy stálým rozhodčím soudem, Stálý rozhodčí soud při Agrární komoře ČR a Hospodářské komoře ČR, který jako jediný stálý rozhodčí soud v ČR má obecnou působnost²⁴³. Dalšími stálými rozhodčími institucemi v souladu se ZRŘ jsou v ČR již jenom Rozhodčí soud při Burze cenných papírů v Praze²⁴⁴ a Rozhodčí soudy při komoditních burzách specializované na řešení sporů při obchodování s určitou komoditou²⁴⁵. Při Plodinové burze Brno nebyl dle statutu Plodinové burzy Brno, platného od 6. 3. 2012, zřízen žádný rozhodčí soud, ale tato burza využívá pro řešení svých sporů dohody s Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR²⁴⁶.

Nejvýznamnějším německým stálým, tedy trvalým, rozhodčím soudem je Německý institut pro rozhodčí řízení²⁴⁷.

Významnými stálými, ve smyslu trvalými, zahraničními rozhodčími institucemi jsou například Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži²⁴⁸, Mezinárodní

---

²⁴² Srov. k tomu např. LISSE, Luděk. *Postavení stálých rozhodčích soudů* [online]. pravniradce.ihned.cz, 24. října 2006 [cit. 25. září 2016]. Dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c1-19589950-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu>.

²⁴³ Rozhodčí soud byl založen v r. 1949 a působil v té době při Československé obchodní komoře. Později v r. 1980 byl jeho název změněn na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře a s účinností od 1. 1. 1995 došlo ke změně názvu na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky; www.soud.cz.

²⁴⁴ Burzovní rozhodčí soud (BRS) je stálý rozhodčí soud, který působí při společnosti Burza cenných papírů Praha, a.s. (BCPP), jako nezávislý orgán pro rozhodování. BRS je zřízený při BCPP, která je držitelem povolení České národní banky k provozování regulovaného trhu investičních nástrojů a jako taková je podle § 54 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna zřídit stálý rozhodčí soud. Stálý rozhodčí soud při BCPP byl zřízen v souladu s § 13 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů; <https://www.pse.cz/burzovni-rozhodci-soud/>.

²⁴⁵ Například Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno; www.rozhodcisoud.cz.

²⁴⁶ Viz http://www.pbb.cz/cz_index.html.

²⁴⁷ Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e.V (DIS); www.dis-arb.de.

rozhodčí soud při Spolkové hospodářské komoře ve Vídni²⁴⁹, Mezinárodní rozhodčí soud v Londýně²⁵⁰, Rozhodčí soud při Stockholmské obchodní komoře²⁵¹, Mezinárodní středisko pro řešení sporů Americké arbitrážní asociace²⁵², Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO v Ženevě²⁵³, Čínská mezinárodní ekonomická a obchodní rozhodčí komise²⁵⁴, Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů²⁵⁵, Japonská obchodní arbitrážní asociace²⁵⁶, Rozhodčí soudy při Švýcarské obchodní komoře²⁵⁷. Většina řádů těchto rozhodčích institucí vychází z požadavku nezávislosti a nestrannosti rozhodce, ale například AAA/ABA Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes připouští i specifický institut tzv. „non-neutral-arbitrator“, který však nelze ani dle ZRR, ani dle ZPO připustit²⁵⁸.

3.2 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení

Uzavřením rozhodčí smlouvy se strany podmíněně dohodnou²⁵⁹ na pravomoci rozhodců k projednání a rozhodnutí případného budoucího sporu uzavřením rozhodčí doložky dle § 2 odst. 3 písm. b) ZRR, či stávajícího sporu uzavřením smlouvy o rozhodci dle § 2 odst. 3 písm. a) ZRR a podmíněně tak vylučují spor z pravomoci obecných soudů²⁶⁰. Od tohoto způsobu řešení sporů si strany slibují celou řadu výhod, se kterými je rozhodčí řízení spojováno, přičemž jen zřídka se všechny objevují současně a jedná se spíše o výjimku, a některé v praxi již za výhodu označit nelze vůbec, respektive jsou výhodou pouze za určitých podmínek, v konkrétních sporech a zpravidla pouze pro jednu ze stran sporu.²⁶¹ Typicky například strana, která ve věci

---

²⁴⁸ International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC); www.iccwbo.org/about-icc/organization/dispute-resolution-services/icc-international-court-of-arbitration/.

²⁴⁹ International Arbitration Center of the Austrian Federal Economic Chamber (VIAC); www.viac.eu/cs/.

²⁵⁰ London Court of International Arbitration (LCIA); www.lcia.org.

²⁵¹ Stockholm Chamber of Commerce (SCC); www.sccinstitute.com.

²⁵² International Center for Dispute Resolution of the American Arbitration Association (AAA); www.adr.org.

²⁵³ World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center (WIPO); www.wipo.int/amc/en/arbitration/.

²⁵⁴ China International Economic and Trade Arbitration Commission (CIETAC); www.cietac.org.

²⁵⁵ International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID); www.icsid.worldbank.org.

²⁵⁶ Japan Commercial Arbitration Association (JCAA); www.jcaa.or.jp/e/index.html.

²⁵⁷ Zurich Chamber of Commerce (ZCC); www.swissarbitration.org/sa/en/.

²⁵⁸ Srov. k tomu např. VETTER, Eberhard. Schiedsgerichtsbarkeit der American Arbitration Association. *Recht der Internationalen Wirtschaft - RIW*, roč. 39/1993, č. 3, s. 191 - 198. SCHLOSSER, Peter. In STEIN, Friedrich, JONAS, Martin. *Kommentar zur Zivilprozessordnung. Band 10: §§ 1025 - 1066*. 23. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 2014, s. 128 a násl.

²⁵⁹ Srov. k tomu § 106 OSŘ, § 1032 ZPO.

²⁶⁰ Podobně např. SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 6.

²⁶¹ BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 6 s dalšími odkazy například zpochybňuje automatickou časovou a finanční výhodnost rozhodčího řízení a omezuje ji prakticky na spory s velkou hodnotou. Podobně například LÖRCHER: *The New German Arbitration...*, s. 86. Na druhou stranu vidí rychlost řízení před rozhodci ve srovnání se státními soudy jako jeden ze základních důvodů pro uzavření rozhodčí smlouvy např. GARBE-

neměla úspěch a přitom je přesvědčena, že je právo na její straně, nebo by chtěla pouze řízení protahovat, nebude považovat za pozitivní ten fakt, že je rozhodčí řízení obecně jednoinstanční a nemá tak možnost podat klasický opravný prostředek k rozhodčímu soudu vyšší instance, případně k nějakému obecnému soudu. Naopak strana, která měla ve věci úspěch, bude na tento princip nahlížet opačně. Velkou úlohu přitom bude hrát rovněž srovnání konkrétních rozhodčích soudů s obecnými soudy daného státu a otázka, zda se jedná o mezinárodní nebo vnitrostátní rozhodčí řízení.

Při hodnocení jednotlivých charakteristických znaků rozhodčího řízení je tedy nezbytné zvážit, zda daný typický znak je pro konkrétní spor výhodou nebo spíše nevýhodou. Za typické znaky rozhodčího řízení a motivem pro volbu tohoto mimosoudního způsobu řešení sporů bývají považovány rychlost řízení, finanční nákladnost, nevěřejnost, jednoinstančnost, písemnost, výběr kvalifikovaných rozhodců, místa konání řízení, postupu v řízení, neformálnost²⁶², snadnější výkon cizích rozhodčích nálezů^{263, 264}. Především dlouhá a finančně náročná řízení před obecnými soudy bývají tradičně uváděny jako jedny z prvních důvodů pro volbu rozhodčího řízení²⁶⁵, ale jejich správnost je velmi sporná.²⁶⁶

Přestože bývá jedním z hojně uváděných důvodů pro volbu řešení sporů prostřednictvím rozhodčího řízení rychlost řízení, respektive dlouhotrvající řízení před obecnými soudy, není tento závěr možno považovat za obecně platný, protože se otázka přetěžování obecných soudů a délka řízení neprojevuje ve všech zemích stejně.²⁶⁷ Jednou ze zemí, kde nemá toto hledisko až tak velké opodstatnění je právě Německo, kde se průměrná délka řízení před obecnými soudy v prvním stupni pohybovala kolem 7 měsíců, což je jak ve srovnání s ostatními zeměmi, tak i ve srovnání s délkou řízení před rozhodci nadmíru pozitivní výsledek.²⁶⁸ Přestože obecné statistiky

---

EMDEN, Joachim. Nachteile von Schiedsverfahren. *Baurecht - Zeitschrift für das gesamte öffentliche und private Baurecht*, roč. 43/2012, č. 7, s. 1035.

²⁶² V této souvislosti se na počátku 90. let Berger ptá, zda je ještě úprava rozhodčího řízení schopna sladit procesní zájmy stran, zda se postupně rozhodčí řízení, kterému byl vlastní prvek neformálnosti, nestává spíše formalistickým, konfrontačním a procesní taktikou vedeným řízením, typickým spíše pro řízení před obecnými soudy. Viz BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 9 a násl. S ohledem na poslední vývoj a spíše striktnější přístup k problematice je stále snadnější s tímto názorem souhlasit. Podobně např. MÜNCH: *Die Privatisierung der Ziviljustiz – Von der Schiedsgerichtsbarkeit zur Mediation...*, s. 182.

²⁶³ Především s ohledem na celosvětově přijímanou Newyorskou úmluvu o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

²⁶⁴ Srov. k tomu také např. BLACKABY, PARTASIDES: *Redfern and Hunter...*, 2009, s. 31 a násl.

²⁶⁵ MUSTILL: *Arbitration: History and Background...*, s. 43.

²⁶⁶ HÖBFELD: *Die Abtretung schieds- und gerichtstandsgebundener Forderungen...*, s. 6; SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 13.

²⁶⁷ Viz např. LIONNET: *Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 604; SAWANG, Judith. *Geheimhaltung und rechtliches Gebör im Schiedsverfahren nach deutschem Recht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 236.

²⁶⁸ Srov. k tomu např. SAWANG: *Geheimhaltung und rechtliches Gebör...*, s. 237; SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 13. Podobně i HÖBFELD: *Die Abtretung schieds- und gerichtstandsgebundener Forderungen...*, s. 6. Pro detailní informace srov. statistiku německých civilních soudů za rok 2015. *Rechtspflege. Zivilgerichte 2015* [online]. Statistisches Bundesamt, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na

rozhodčího řízení, na rozdíl od statistik obecných soudů neexistují, s výjimkou statistik stálých rozhodčích institucí, je možno z hlediska počtů sporů řešených před rozhodci ve srovnání s počtem sporů řešených před obecnými soudy konstatovat, že je v Německu rozhodčí řízení kvantitativně téměř bezvýznamným způsobem řešení sporů²⁶⁹ a to i tehdy, pokud bychom zahrnuli určitou „šedou“ zónu *ad hoc* rozhodčích řízení.²⁷⁰

V rámci ČR je možné konstatovat podobnou situaci jako je v Německu, tedy alespoň ohledně poměru mezi počty řízení před rozhodci a počty řízení před obecnými soudy. Navíc je možno v ČR doplnit statistiku řízení proběhlých před rozhodci *ad hoc*, protože Ministerstvo spravedlnosti se obrátilo na okresní soudy se žádostí o informaci ohledně počtu rozhodčích nálezů, které jim byly předány do úschovy za rok 2009²⁷¹. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 19/2012, reagovalo na výzvu z 86 okresních soudů 58. Přestože nejsou ve zprávě zahrnuty všechny soudy, a u některých z nich se předpokládá, že počet rozhodčích nálezů bude vysoký, a že ne všichni rozhodci plní svou povinnost uloženou v souladu s § 29 odst. 2 ZRR, aby do 30 dnů od právní moci rozhodčího nálezu předaly rozhodčí nález do úschovy příslušného okresního soudu, předpokládá důvodová zpráva, že se celkem vydá ročně téměř 100 000 rozhodčích nálezů. Je otázka, do jaké míry je toto číslo pravdivé, když potvrzeno mělo Ministerstvo pouze 27 147 rozhodčích nálezů a výsledek násobilo na základě výše uvedených faktorů. Co se průměrné délky řízení v ČR týká, činila v roce 2014 v občanskoprávních sporech (bez rozvodů) kolem 13 měsíců²⁷².

Význam rozhodčího řízení však nespočívá v počtu vyřešených sporů a kvantitativní hledisko nemůže být jediným kritériem pro konstatování významnosti či bezvýznamnosti tohoto institutu, protože nemůže přinést relevantní výpověď ohledně kvalitativního významu a důvodů, pro které si strany volí rozhodčí řízení.²⁷³ Navíc je nutno s ohledem na počet uzavřených

---

https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Rechtspflege/GerichtePersonal/Zivilgerichte2100210157004.pdf?__blob=publicationFile.

²⁶⁹ Pro představu o počtech rozhodčích řízení u DIS za období 1998 – 2010 viz *DIS-Statistik 2010* [online]. DIS, [cit. 21. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.disarb.org/de/67/content/2010-id51>. Pro detailní statistiky za roky 2014 a 2015 viz *DIS - Verfahrenseingänge 2015* [online]. DIS, [cit. 21. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.disarb.de/upload/statistics/DIS-Statistiken%202015.pdf>. U rozhodčího soudu při ICC bylo pro srovnání v roce 2015 podáno 801 nových návrhů na zahájení rozhodčího řízení a vydáno 498 rozhodčích nálezů; blíže viz *ICC Statistics* [online]. ICC, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Introduction-to-ICC-Arbitration/Statistics/>. Pro Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR viz *Statistika sporů z let 2000 – 2016* [online]. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR, [cit. 10. listopadu 2016]. Dostupné na http://www.soud.cz/downloads/Statistika_spor%C5%AF_RS_do_12_2016.pdf.

²⁷⁰ Počet žalob podaných k obecným soudům v Německu činí cca 1, 6 mil za rok (viz výše uvedená statistika německých civilních soudů).

²⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů a další související zákony.

²⁷² Viz k tomu detailní *Statistický přehled soudních agend* [online]. justice.cz, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

²⁷³ V oblasti sportu je naopak dominantním způsobem řešení sporů právě rozhodčí řízení. Srov. k tomu HOFELD: *Die Abtretung schieds- und gerichtstandsgebundener Forderungen...*, s. 6 a násl.

rozhodčích smluv v mezinárodních obchodních vztazích připomenout větší význam rozhodčího řízení právě ve sporech s mezinárodním prvkem²⁷⁴!

Na základě výše uvedeného není tedy možné tvrdit, že je rozhodčí řízení obecně rychlejší než řízení před obecnými soudy, protože je zpravidla rychlejší pouze za předpokladu, že se před obecnými soudy vedou i řízení o opravných prostředcích. V opačném případě je rozhodčí řízení, samozřejmě v závislosti na rychlosti soudů dané země, „chancenlos“²⁷⁵, tzn., nemá ve srovnání s řízením před obecným soudem v první instanci šanci. Rovněž není možné jednoznačně konstatovat, že je rozhodčí řízení levnější než řízení před obecnými soudy a obecné potvrzení o nižší finanční nákladnosti rozhodčího řízení bude zpravidla pravdivé teprve od vyšší hodnoty sporu, zatímco u nižších hodnot sporu bude finančně výhodnější variantou řízení před obecnými soudy²⁷⁶. Stejně jako v jiných otázkách, ovlivní ale výši nákladů rozhodčího řízení celá řada aspektů. Zejména pak, zda bude řízení probíhat před stálým rozhodčím soudem (a rovněž před kterým konkrétním) nebo před rozhodcem *ad hoc*, zda bude rozhodovat jediný rozhodce nebo rozhodčí senát složený z více rozhodců a konečně, jaká je výše hodnoty sporu²⁷⁷. Velmi podrobně a přehledně, s použitím nejrůznějších kritérií, zpracovává otázku nákladů Lachmann²⁷⁸.

Pokud by tedy tyto tradičně, jako jedny z prvních, uváděné charakteristiky rozhodčího řízení neměly být brány za alfu a omegu, na jejichž základě subjekty obchodních vztahů přijímají svá rozhodnutí, protože i řízení před rozhodci může být nákladné²⁷⁹ a zdlouhavé²⁸⁰, potom musí pro narůstající oblibu k tomuto institutu existovat jiné důležitější, podstatnější a specifitější důvody²⁸¹. Tyto důvody a jejich dopad na řízení jsou mnohdy jasnější a zřetelnější nikoliv v rámci vnitrostátních sporů, respektive vnitrostátního, tuzemského, chceme-li domácího rozhodčího řízení, ale právě na úrovni vztahů s mezinárodním prvkem, tedy v rámci mezinárodního

---

²⁷⁴ Viz úvodní kapitola.

²⁷⁵ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 46.

²⁷⁶ Srov. k tomu například *Sazebníky nákladů rozhodčího řízení* [online]. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR, [cit. 10. listopadu 2016]. Dostupné na <http://www.soud.cz/sazebniky>. SCHIFFER, K. Jan. Grundlagen der Schiedsgerichtsbarkeit. In SCHIFFER, K. Jan (ed). *Mandatspraxis Schiedsverfahren und Mediation*. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2005. 341 s. 22 a násl.

²⁷⁷ Srov. k tomu LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 712.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 1007 – 1034.

²⁷⁹ BERGER: *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit...*, s. 6, pozn. p. č. 49.

²⁸⁰ Ať již budou průtahy spočívat v osobě rozhodce (neschopnost, neznalost dané problematiky) nebo vyplývat z jednání stran – nesoúčinnost při jmenování rozhodce a z toho například dle § 9 odst. 1 ZRR nebo § 1035 odst. 4 ZPO vyplývající nutná ingerence obecného soudu, která opět celé řízení s ohledem na lhůty a vytiženost daného soudu prodlouží.

²⁸¹ Příklon k rozhodčímu řízení a jemu vlastní instituty, které by mohly být přeneseny i do řízení před obecnými soudy byly například tématem i na 70. německém dnu právníků v Hannoveru v roce 2014. Srov. k tomu například teze předsedy zemského soudu v Heidelbergu Michaela Lotze. 70. Deutscher Juristentag Hannover 2014. *Thesen der Gutachter und Referenten*, s. 8 a násl. [online]. Deutscher Juristentag, [cit. 22. června 2016]. Dostupné na http://www.djt.de/fileadmin/downloads/70/Thesen_70_djt.pdf.

rozhodčího řízení, mezinárodní arbitráže²⁸². Takovýmto centrálním aspektem, který zásadním způsobem charakterizuje (mezinárodní) rozhodčí řízení a odlišuje jej od řízení před obecnými soudy, je autonomie vůle stran, o které bude pojednáno v následující podkapitole.

3.3 Autonomie vůle stran jako základní výhoda rozhodčího řízení

Autonomie vůle stran, kterou známe jako jednu ze základních zásad na úrovni soukromého práva²⁸³, má svůj procesní protějšek především v rozhodčím řízení. Disponuje-li osoba autonomií vůle v rámci hmotněprávního uspořádání svých vztahů, respektive poměrů, měla by mít možnost volně rozhodovat i o prosazení svých práv z nich plynoucích^{284, 285}. Právě široká autonomie vůle stran a svobodná vůle osoby podrobit se rozhodčímu řízení jsou důležité aspekty a jedny ze základních odlišností mezi rozhodčím řízením a řízením před obecnými soudy. Autonomie vůle stran představuje jeden ze základních pilířů rozhodčího řízení.²⁸⁶

Přes existenci četných dvoustranných a mnohostranných mezinárodních smluv upravujících problematiku rozhodčího řízení a vytvářejících tak v rámci jejich věcné působnosti unifikační nástroje, vytváří vnitrostátní právní řád pro vztahy s mezinárodním prvkem určitou překážku spočívající v rozdílnosti jednoho právního řádu od druhého. Tato otázka se v rámci soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem netýká jenom práva hmotného, ale samozřejmě i práva procesního. Zatímco v hmotněprávní rovině mají strany možnost svým ujednáním zvolit rozhodný právní řád²⁸⁷ bez rozlišování, zda se spor vede před rozhodci nebo u obecných soudů, je možnost jakékoli volby na úrovni procesní pro řízení před obecnými soudy prakticky vyloučena.²⁸⁸ V soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem je přitom otázka pravomoci soudů daného státu a aplikace jeho procesních ustanovení a otázka hmotného práva natolik úzce spojena, že není možno bez znalosti odpovědi na jednu otázku, odpovědět správně na tu druhou. Nebudou-li tedy strany vědět, u kterého mezinárodně příslušného soudu, resp.

---

²⁸² Srov. k tomu např. MYŠÁKOVÁ, Petra. Vymezení mezinárodní obchodní arbitráže - problematika mezinárodního prvku. *Právník - Teoretický časopis pro otázky státu a práva*, roč. 2009, č. 4, s. 25 – 36.

²⁸³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I - § 1-117. Obecná ustanovení*. Praha: Leges, 2013, s. 265.

²⁸⁴ MÜNCH: *Die Privatisierung der Ziviljustiz – Von der Schiedsgerichtsbarkeit zur Mediation...*, s. 195.

²⁸⁵ Podobně např. rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. dubna 2000, sp. zn. II ZR 373/98.

²⁸⁶ Podobně např. LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen und nationalen Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 55; SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 1.

²⁸⁷ Srov. k tomu např. § 87 odst. 1 ZMPS, čl. 42 EGBGB, čl. 3 odst. 1 Řím I, čl. 14 odst. 1 Řím II etc.

²⁸⁸ LIONNET: *Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 604 a násl.

soudu, který má mezinárodní pravomoc²⁸⁹, bude řízení probíhat, nemohu s úplnou jistotou říct, jaké hmotné právo bude na daný vztah aplikováno a s jakým výsledkem mohou tedy ve svém sporu počítat. Právě tato konkurence právních řádů a mezinárodních soudních příslušností/pravomocí s sebou přináší určitou nejistotu.²⁹⁰

V obchodních vztazích (ale ne pouze v těchto) bývá často řízení v cizí zemi, o jejichž kvalitě a úrovni soudního systému mohou mít strany pochybnosti, před cizím soudem, vedené v první řadě v cizím jazyce podle cizího procesního předpisu, se strachem, ať již odůvodněným nebo neodůvodněným, z podjatosti vnitrostátního soudu ve prospěch „tuzemské“ strany sporu, vnímáno cizí, zahraniční stranou, velmi negativně.²⁹¹ Schütze navíc v této otázce ještě poukazuje na možnou korupci soudů a podplatitelnost soudců v některých zemích světa, což pak činí z rozhodčího řízení jedinou možnost, jak si do jisté míry s ohledem na jmenování rozhodců zajistit neutrální a nestranné rozhodování²⁹².

V rozhodčím řízení naopak strany nepodléhají dopředu pevně stanovenému řízení, kterému by se musely podrobit, ale samy jej mohou spoluutvářet. Strach z cizího právního prostředí s nemožností přizpůsobení konkrétním zájmům a potřebám, například s ohledem na různost vnitrostátních procesních úprav týkajících se ochrany obchodního tajemství²⁹³, tak může představovat jeden z dalších velmi významných důvodů příklonu k mimosoudnímu způsobu řešení sporů – k rozhodčímu řízení²⁹⁴. Právě rozhodčí řízení dává stranám možnost zvolit si mimo jiné i jazyk nebo jazyky, ve kterých bude řízení probíhat²⁹⁵ a rovněž místo, kde a kdy bude řízení probíhat²⁹⁶, jakým způsobem se budou provádět důkazy etc. Volbou těchto kritérií tak mohou strany nepřímo ovlivnit a podpořit neutrální a tedy nezávislého a nestranného rozhodování. V této souvislosti můžeme s Lionnetem opět shodně prohlásit, že v neutralitě spočívá základní význam rozhodčího řízení²⁹⁷.

---

²⁸⁹ K terminologické nejednotnosti viz např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 194; PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 133 a násl.

²⁹⁰ BORN: *International Commercial Arbitration. Second Edition...*, s. 34 a násl.

²⁹¹ SAWANG: *Geheimhaltung und rechtliches Gehör...*, s. 237; ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 319. Srov. k tomu také např. BLACKABY, PARTASIDES: *Redfern and Hunter...*, 2009, s. 32.

²⁹² SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 13 a násl.

²⁹³ STADLER, Astrid. *Der Schutz des Unternehmensgeheimnisses im deutschen und U.S.-amerikanischen Zivilprozess und im Rechtsbühlfverfahren*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1989, s. 1.

²⁹⁴ Podobně např. BECHTE, Diana. Einführung in das Schiedsverfahrensrecht. *Zeitschrift für das Juristische Studium*, roč. 4/2011, č. 4-5, s. 308.

²⁹⁵ Viz § 1045 odst. 1 ZPO.

²⁹⁶ Viz § 1046 odst. 1 ZPO.

²⁹⁷ LIONNET: *Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 606.

Podobně zdůraznil neutralitu v roce 1974 například US Supreme Court ve věci Scherk v. Alberto-Culver Co.²⁹⁸, ve kterém uvedl, že rozhodčí řízení je v mezinárodním obchodu téměř nezbytnou podmínkou, která může výrazně přispět k spravedlivému procesu vedenému neutrálním subjektem, když konstatoval, že rozhodčí doložka je „*indispensable precondition to achievement of the orderliness and predictability essential to any international business transaction. Furthermore, such a provision obviate the danger that a dispute under the agreement might be submitted to a forum hostile to the interests of one of the parties or unfamiliar with the problem area involved.*“²⁹⁹ Tato neutralita je dána právě velmi široce chápanou autonomií stran.

3.3.1 Pozitivní a negativní stránky autonomie vůle stran

Autonomie vůle stran však v sobě skrývá nebezpečí, že se jedna ze stran sporu nebo obě společně dopustí chyby či ujednají něco, co svým výsledkem nebude v souladu s očekáváními, se kterými počítaly³⁰⁰, případně (a to především) s mantinely, které jsou rozhodčímu řízení stanoveny kogentní právní normou³⁰¹. Na druhou stranu ale může mít autonomie vůle výrazně pozitivní vliv na průběh rozhodčího řízení, aniž by se strany musely obávat, že nebylo vedeno řádně.³⁰² Autonomie vůle stran ale nehraje roli pouze v průběhu rozhodčího řízení, ale je základní podmínkou pro to, aby mohlo být rozhodčí řízení vůbec zahájeno - § 1029 odst. 1 ZPO, § 2 odst. 1 ZRŘ.

S ohledem na autonomii vůle stran jsou na strany kladeny mnohem vyšší nároky v rámci rozhodčího řízení *ad hoc*, protože by měly pamatovat a upravit všechny detaily rozhodčího řízení, zatímco v rámci institucionalizovaného rozhodčího řízení je tato úprava obsažena v pravidlech, řádech a statutech dané rozhodčí instituce. Volba správného rozhodce bude jednou z věcí, která může rozhodnutí sporu výrazně zefektivnit nebo také zkomplikovat.

Autonomie vůle stran se ale může projevit nejenom v pozitivním slova smyslu, ale také v tom negativním, protože ne každá ze stran sporu musí mít zájem na řádném průběhu rozhodčího řízení a může tak záměrně a zlomyslně protahovat samotné zahájení rozhodčího řízení například tím, že bude způsobovat průtahy při jmenování rozhodce nebo na výzvu strany,

---

²⁹⁸ Scherk v. Alberto-Culver Co., 417 U.S. 506 (1974) [online]. US Supreme Court, [cit. 26. června 2016]. Dostupné na <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/417/506/case.html#F10>>.

²⁹⁹ Tamtéž, Page 417 U. S. 516.

³⁰⁰ SCHÜTTEL, Nadine. *Streitbeilegung im Internet – Zukunft oder Irrweg?* Karlsruhe: KIT Scientific Publishing, 2014, s. 120.

³⁰¹ SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 171.

³⁰² ROTTENFUSSER, Sabine. Schiedsverfahren in der Insolvenz - ein vom Gesetz weitgehend nicht geregelter Themenkomplex. In: *FSI-wissen Nr.03*, 2011, s. 11 [online]. FSI-wissen, [cit. 29. června 2016]. Dostupné na <<https://www.yumpu.com/de/document/view/21598836/fsi-wissen-03-sabine-rottenfusser-schiedsverfahren-in-der-16>>.

aby jmenovala rozhodce, nebude reagovat vůbec, nebo zahájené rozhodčí řízení bude prodlužovat tím, že například neuhradí poplatek za rozhodčí řízení a paušál na správní náklady³⁰³ nebo nesloží přiměřenou zálohu na krytí zvláštních nákladů^{304 305}.

3.3.2 Autonomie vůle stran a jmenování „svého“ rozhodce

Nejenom s ohledem na téma práce (ale především proto) považuji za jeden z nejdůležitějších projevů autonomie vůle stran právě tu skutečnost, že si strany mohou zvolit „svého“ rozhodce³⁰⁶, který jim nejvíce vyhovuje, kterému nejvíce na základě dřívějších setkání, zkušeností, či referencí důvěřují.³⁰⁷ V tomto směru se zásadním způsobem odlišuje rozhodčí řízení od řízení před obecnými soudy v civilním soudním řízení, u nichž je soudce pro spory, které vyplývají dle § 7 odst. 1 OSŘ z poměrů soukromého práva, stanoven v souladu s ustanovením § 36 odst. 1 OSŘ na základě rozvrhu práce a strany sporu nemohou takto určeného soudce svým ujednáním změnit³⁰⁸. Jiný než rozvrhem práce stanovený soudce či senát může danou věc rozhodnout pouze tehdy, pokud je absence soudce či senátu důvodná³⁰⁹. Taková situace nastane například tehdy, když je soudce vyloučen z projednávání věci právě z důvodů podjatosti (§ 14 OSŘ) nebo je dána odůvodněnou nepřítomností (nemoc, dovolená, pracovní cesta etc.). Takovýto postup, kdy je pracovní náplň soudce stanovena třetí osobou, tzn. předsedou soudu, na základě předem daného rozvrhu je u obecných soudů zárukou soudcovské nezávislosti, která by však měla být v rozhodčím řízení, kde si strany mohou rozhodce jmenovat, posuzována odlišně³¹⁰.

Volba rozhodce se specifickými znalostmi určitého odvětví, odbornými znalostmi, ať již technického nebo právního směru, zkušenostmi s řešením podobných sporů, může opět

³⁰³ Viz § 19 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR (účinný od 1. 7. 2012, úplné znění od 1. 10. 2015). Dostupný na <<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012-uz-01-10-2015>>.

³⁰⁴ Viz § 54 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, v platném znění.

³⁰⁵ Další důvody různých průtahů (například vznášení neodůvodněných námitek podjatosti etc.) uvádí například usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu (OLG Stuttgart) ze dne 15. listopadu 2007, sp. zn. 1 SchH 4/07, body 18 a 20.

³⁰⁶ Ne všichni ovšem jmenování rozhodce stranou sporu považují za jednu ze základních charakteristik a práv v rozhodčím řízení. Viz PAULSSON, Jan. Moral Hazard in International Dispute Resolution. *Transnational Dispute Management*, roč. 8/2011, č. 2, s. 11: „But there is no such right. Moreover, if it existed, it would certainly not be fundamental.“

³⁰⁷ K důležitosti výběru správného rozhodce podobně Lord HACKING, David. Arbitration is only as good as its Arbitrators. In KRÖLL/MISTELIS/VISCASILLAS/ROGERS: *International Arbitration and International Commercial Law...*, s. 223 a násl.

³⁰⁸ Srov. k tomu např. PŘIDAL, Ondřej. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád. Komentář. C. H. Beck, 2013, s. 139 a násl. (§ 36).

³⁰⁹ Rozvrhem práce je určen i náhradník v souladu s 42 odst. 1 písm. d) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. Srov. k tomu např. KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 105 a násl.

³¹⁰ Problematika vztahu rozhodce a soudce je podrobněji rozebrána na jiném místě.

značným způsobem přispět k rychlosti a efektivnosti rozhodčího řízení, protože se nebudou muset zjišťovat a dokazovat skutečnosti důležité pro daný spor, které by se jinak musely provádět povoláním znalců, resp. znaleckými posudky, což znovu zvyšuje finanční náklady sporu a prodlužuje délku řízení³¹¹. Na druhou stranu rozhodce, který rozhoduje příliš mnoho sporů v kratším časovém období, který je zahlcen řešením nových sporů³¹²; rozhodce, který není vhodný vykonávat funkci rozhodce, protože k tomu nemá odborné, morální etc. předpoklady a vlastnosti, může řízení vést špatně a tím v něm opět ve svém důsledku způsobovat průtahy. Obranou proti těmto průtahům může být úprava obsažená v některých rádech stanovící lhůtu pro vydání rozhodčího nálezu v meritu věci, jako je např. čl. 30 odst. 1 pravidel Rozhodčího soudu ICC, která však může být Rozhodčím soudem ICC na návrh rozhodce, nebo i bez návrhu, prodloužena (čl. 30 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC).

Jsou to strany sporu, které mají možnost svými ujednáními rozhodnout o tom, jakým způsobem bude řízení probíhat, respektive jakým způsobem má daný rozhodce řízení vést (§ 1042 odst. 3 ZPO, § 19 odst. 1 ZRŘ). Pokud však o tomto neučiní žádné ujednání, což není jejich povinnost, ale na druhou stranu se to velmi doporučuje, bude to právě rozhodce/rozhodci, kdo bude rozhodovat, jakým způsobem bude řízení vedeno a to na základě kogentních právních norem 10. knihy ZPO, respektive podle „volného uvážení – freies Ermessen“ (§ 1042 odst. 3 ve spojení s § 1042 odst. 4 ZPO). Podobně i podle ZRŘ, jak bylo uvedeno výše, je ujednání stran o způsobu vedení sporu přípustné a v případě, že si strany způsob vedení sporu rozhodcem neujednaly, postupují rozhodci v řízení způsobem, podobně jako v ZPO, který považují za „vhodný“ (§ 19 odst. 2 ZRŘ). Ingerence OSŘ je však v českém právním řádu mnohem větší³¹³. Způsob, jakým bude řízení vedeno, tak zásadním způsobem rozhodnou strany v souladu s autonomií vůle a v případě, že tak neučiní strany, rozhodce sám. Jak ZRŘ, tak i ZPO v tomto směru stranám shodně umožňují, aby bylo vedení řízení upraveno pravidly pro rozhodčí řízení. Rozdíl spočívá v tom, že § 19 odst. 4 ZRŘ rozlišuje mezi rozhodčími institucemi a stálými rozhodčími soudy³¹⁴: „*Strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena. Použití řádu stálého rozhodčího soudu tím není dotčeno.*“. Zatímco pravidla rozhodčích institucí musí být k rozhodčí smlouvě přiložena, je použití řádu stálého rozhodčího soudu v souladu s § 19 odst. 4 větou druhou ZRŘ připuštěno odkazem, resp. automaticky, když

³¹¹ Srov. např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 373.

³¹² Dostatek času jako důležitá podmínka viz např. čl. 23 písm. a) Rozhodčích pravidel WIPO: „*Each arbitrator shall, by accepting appointment, be deemed to have undertaken to make available sufficient time to enable the arbitration to be conducted and completed expeditiously.*“

³¹³ Srov. k tomu podkapitulu 2.10.

³¹⁴ Viz k tomu výše v této kapitole.

strany ujednají bez dalšího pravomoc stálého rozhodčího soudu³¹⁵. ZPO v tomto ohledu neprovádí žádnou diferenciaci mezi pravidly a řády a podle § 1042 odst. 3 ZPO je obecně dostačující na tato pravidla nebo řády odkázat.³¹⁶

Jmenování konkrétního rozhodce ovšem neovlivní pouze průběh a postup rozhodčího řízení, ale samozřejmě i samotný výsledek rozhodčího řízení, typicky rozhodčí nález³¹⁷. Jakým způsobem rozhodce daný spor rozhodne, není zpravidla vázáno žádnými předchozími rozhodnutími, a nemusí být vázáno striktně ani pozitivním právem – pokud bude stranami zmocněn rozhodovat podle zásad spravedlnosti³¹⁸ - a může být pokaždé jiné³¹⁹. Stejně jako neplatí obecný precedenční účinek u rozhodnutí obecných soudů v kontinentálním systému práva, neuplatní se precedenční přístup obecně ani u řízení před rozhodci. Na rozdíl od obecných soudů však navíc neexistuje žádná nadřízená instituce, žádný nadřízený rozhodčí soud, jejichž rozhodnutí by mohla vázat rozhodnutí rozhodců a mít závazný vliv na jejich rozhodování. Rovněž se také s ohledem na neveřejnost rozhodčího řízení rozhodčí nálezy obecně nezveřejňují, i když se určité sbírky rozhodčích nálezů jako zdroj obecných informací³²⁰ občas objeví.³²¹

Například § 4 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR uveřejňování rozhodnutí zásadní důležitosti svěřuje se souhlasem předsednictva rozhodčího soudu tajemníkovi, přičemž se tak musí dít vhodným způsobem. Pokud se s určitými precedenčními účinky můžeme setkat, potom především u významných rozhodčích institucí a stálých rozhodčích soudů. Existuje-li tedy nějaké rozhodnutí státních soudů, a ještě navíc stále se opakující a potvrzené i soudy vyšší instance, které je pro jednu ze stran výhodné, je vhodné

---

³¹⁵ Srov k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 2123/2011-49; ze dne 10. července 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012; ze dne 29. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007.

³¹⁶ Srov. k tomu MARTINEK, Michael. Die Mitwirkungsverweigerung des Schiedsbeklagten. In LÜKE, Gerhard, MIKAMI, Takehiko, PRÜTTING, Hanns. *Festschrift für Akira Ishikawa zum 70. Geburtstag am 27. November 2001*. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2001, s. 2.

³¹⁷ LEW/MISTELIS/KRÖLL: *Comparative International...*, s. 223.

³¹⁸ Viz § 25 odst. 3 ZŘŘ. Srov. k tomu usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 100/14, bod 30.

³¹⁹ Výjimky se ale najdou, jak uvádí SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 16 a navíc se i v rozhodčím řízení ukazuje jistá tendence k jednotnosti rozhodování, resp. nepřipustnosti překvapivých rozhodnutí, jak bude ukázáno dále.

³²⁰ Srov. k tomu Disclaimer v ARNALDEZ, Jean-Jacques, DERAIS, Yves, HASCHER, Dominique. *Collection of ICC Arbitral Awards, 1996-2000*. The Hague: Kluwer Law International a Paris: ICC Publishing S.A., 2003, s. iv.

³²¹ Právě v mezinárodním prostředí může být určitý precedenční vliv více patrný, jak dokládají například pravidelně zveřejňované rozhodčí nálezy Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži s posledním vydáním z roku 2013 zahrnující rozhodčí nálezy z období 2008 až 2011- ARNALDEZ, Jean-Jacques, DERAIS, Yves, HASCHER, Dominique. *Collection of ICC Arbitral Awards, 2008 - 2011*. The Hague: Kluwer Law International a Paris: ICC Publishing S.A., 2013. Dalšími počiny ohledně zveřejňování rozhodčích nálezů jsou například: STRAATMANN, Kuno, ULMER, Peter. *Handelsrechtliche Schiedsgerichts-Praxis: Sammlung von Schiedssprüchen unter Einschluss von Urteilen und Texten zur Schiedsgerichtsbarkeit*. Köln: Otto Schmidt, 1975; HANDELSKAMMER HAMBURG (vyd.). *Rechtsprechung kaufmännischer Schiedsgerichte Sammlung von Schiedssprüchen unter Einschluss von Urteilen und Texten zur Schiedsgerichtsbarkeit*. Baden-Baden: Nomos, 1995; HANDELSKAMMER HAMBURG (vyd.). *Rechtsprechung kaufmännischer Schiedsgerichte. Band 4. Bearbeitet von Dr. Franz Hubert Timmermann*. Baden-Baden: Nomos, 1988; HANDELSKAMMER HAMBURG (vyd.). *Rechtsprechung kaufmännischer Schiedsgerichte Sammlung von Schiedssprüchen unter Einschluss von Urteilen und Texten zur Schiedsgerichtsbarkeit. Band 6*. Baden-Baden: Nomos, 1998.

zvážit, zda je rozhodčí řízení tím nejlepším způsobem, jak daný spor vyřešit. Rovněž se rozhodčí řízení nejeví vhodné k řešení otázek zásadního významu.³²² V mezinárodním kontextu je přitom nezbytné dát pozor na rozdílné právní názory vnitrostátních soudů k určité problematice.³²³

3.3.3 Limity autonomie vůle stran

Přestože jsou to právě strany, které mají zásadní a rozhodující vliv na průběh rozhodčího řízení, a většina ustanovení upravující rozhodčí řízení není kogentní povahy³²⁴, existují určitá omezení, jisté zásady a principy, které ani strany nemohou svým ujednáním změnit či nahradit.³²⁵ Většina z nich náleží k zásadám spravedlivého procesu, na kterých je nezbytné trvat i v rozhodčím řízení. Ujednáním stran tak nebude možno například narušit zásadu rovnosti stran (§ 1042 odst. 1 ZPO, § 18 ZRŘ)³²⁶; nárok na to být v řízení slyšen³²⁷ („rechtliches Gehör“ - § 1042 odst. 1 ve spojení s čl. 103 odst. 1 GG); právo být v rozhodčím řízení zastoupen advokátem (§ 1042 odst. 2 ZPO); vyloučit ingerenci obecného soudu do rozhodčího řízení v případě náhradního jmenování rozhodce, v otázkách vyloučení rozhodce, zrušení rozhodčího nálezu apod. Některé z těchto nezměnitelných a neomezených zásad, které mohou být často úzce spojeny s nezávislostí a nestranností rozhodce a rozhodování, budou v průběhu práce ještě podrobněji rozebrány, a proto bude na tomto místě zmíněno pouze právo na to být v řízení slyšen³²⁸ (*rechtliches Gehör*).

Právo na spravedlivý proces, a nejedná se v tomto ohledu o první ani o poslední konstatování, patří k základním podmínkám i v rámci rozhodčího řízení a jedním z projevů je právo na to, být v řízení slyšen. Toto právo má ústavní základ jak v ČR³²⁹, tak i v Německu³³⁰ a vyplývá i z ustanovení ZRŘ (byť není výslovně uvedeno)³³¹ a 10. knihy ZPO³³². Obecně je tímto právem myšleno, že musí být stranám sporu dána možnost vyjádřit své stanovisko

³²² SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 16.

³²³ ROTTENFUSSER: *Schiedsverfahren in der Insolvenz...*, s. 14 a násl. uvádí několik příkladů odlišných přístupů různých vnitrostátních soudů v otázce vztahu rozhodčího řízení a insolvence.

³²⁴ BERGER, Klaus Peter: Herausforderungen für die (deutsche) Schiedsgerichtsbarkeit. *Zeitschrift für Schiedsverfahren (SchiedsVZ)*, roč. 6/2009, č. 6, s. 289 - 299.

³²⁵ Viz § 1042 odst. 3 ZPO.

³²⁶ Porušení základních zásad spravedlivého procesu jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2273/2007.

³²⁷ Jen pro úplnost uvádím i některé další možné překlady, se kterými je možno se v českém prostředí setkat: nárok na právní slyšení, právo být vyslechnuta, právo na právní slyšení.

³²⁸ Jen pro úplnost uvádím i některé další možné překlady, se kterými je možno se v českém prostředí setkat: nárok na právní slyšení, právo být vyslechnuta, právo na právní slyšení.

³²⁹ Viz článek 36 LZPS.

³³⁰ Viz článek 103 GG.

³³¹ Viz § 18, § 31 písm. e) ZRŘ.

³³² Právo být ve věci slyšen je výslovně uvedeno v § 1042 odst. 1 ZPO.

k projednávané věci a tím tedy být před soudem vyslechnuta. Strany nemohou být pouze objektem soudního rozhodnutí, ale musí mít možnost ovlivnit řízení a rozhodnutí ve věci, která se jich dotýká ještě předtím, než bude ve věci vydáno rozhodnutí. Musí mít tedy možnost vyjádřit se navíc také ke všem skutečnostem a důkazům, ze kterých bude soud při svém rozhodnutí vycházet. Zároveň to ale také znamená, že soudy mají povinnost tato vyjádření účastníků vzít na vědomí a zahrnout je do svých úvah.³³³ Neznamená to ale, že by byli rozhodci povinni se jimi řídit, a že by se museli s každým podáním a přednesem stran v rozhodnutí výslovně vypořádat³³⁴. Rozhodci jsou povinni uplatňovat toto právo v podstatě ve stejném rozsahu jako je tomu v řízeních před civilními soudy³³⁵. Porušení práva být slyšen je důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu³³⁶, protože se jedná o hrubé porušení procesních zásad a může být znakem nepřipustného zvýhodňování jedné strany³³⁷. Pokud však rozhodce nevyslyší všechny argumenty strany, neprovede veškeré jimi navrhované důkazy, nejedná se samo o sobě o porušení práva na spravedlivý proces, resp. práva být slyšen, a není samo o sobě znakem podjatosti či libovůle rozhodce³³⁸.

Obecně by se dalo říci, že je průběh rozhodčího řízení ponechán zcela na stranách sporu za podmínky, že budou dodrženy minimální standardy spravedlivého procesu.³³⁹ Vedle toho je ale důležité si uvědomit, že omezení autonomie vůle stran nemusí vyplývat pouze z právních norem, ale může vyplývat i z řádů jednotlivých rozhodčích institucí, které by měly strany rovněž brát v úvahu při rozhodování, zda a které konkrétní rozhodčí instituci svůj spor předloží – omezení se může týkat výběru rozhodců toliko ze seznamu rozhodců dané instituce, úpravy nákladů rozhodčího řízení etc.

---

³³³ Usnesení Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 14. září 2016, sp. zn. 1 BvR 1304/13, bod 20 a násl.

³³⁴ rozsudek Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 8. července 1997, sp. zn. 1 BvR 1621/94, body 43, 44.

³³⁵ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 11. listopadu 1982, sp. zn. III ZR 77/81, s dalšími odkazy.

³³⁶ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 296.

³³⁷ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 1. července 2009, sp. zn. 34 SchH 4/09; usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. V ZB 194/05.

³³⁸ Srov. k tomu usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 12. srpna 2010, sp. zn. 20 Sch 2/10 ve spojení s usnesením Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. 1 BvR 1165/05, bod 11.

³³⁹ SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 5. LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 55 a násl.; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 63.

4 Osoba rozhodce a podmínky pro výkon funkce

4.1 Podmínky pro výkon funkce rozhodce v ČR

Jak již vyplývá z obecně přijímaných definic rozhodčího řízení³⁴⁰, jsou rozhodci soukromé osoby nadané na základě ZRR pravomocí vydávat právně závazná a vykonatelná rozhodnutí v meritu věci (rozhodčí nálezy). Z tohoto důvodu by se tedy jako logický mohl jevit závěr, že budou na osobu rozhodce, na jeho vzdělání, kvalifikaci, dobrou pověst apod. kladeny přísné podmínky. Opak je pravdou. S ohledem na vymezený okruh arbitrovatelných vztahů, tzn. okruhu věcí, které mohou být rozhodnuty v rámci rozhodčího řízení, dává zákonodárce opět přednost autonomii vůle, aby si strany samy určily, kdo bude jejich spor rozhodovat. Z uvedeného zároveň vyplývá, že rozhodcem se stává osoba na základě projevené vůle stran, že chtějí strany daný spor rozhodnout před daným rozhodcem a projevem vůle rozhodce, že výkon funkce rozhodce přijímá, tzv. *receptum arbitri*.

Protože už v předkládané práci několikrát zazněl pojem *receptum arbitrii* (*Schiedsrichtervertrag*), je namístě jej alespoň obecně vymežit, protože i on může mít souvislost s nezávislostí a nestranností rozhodce. Přestože ZRR v § 6 odst. 2 hovoří toliko o přijetí funkce v písemné formě a mohlo by se zdát, že je možné, aby se jednalo o neadresné právní jednání, které bude založené ve spisu³⁴¹, problematika je mnohem složitější. Spíše není možné souhlasit s Bělohlávkem či Bucherem, že se zásadně mezi rozhodcem a stranami sporu nejedná o smluvní vztah, resp. o žádný smluvní vztah, a správné není ani konstatování, že se od něj moderní právní názory odvracejí³⁴². Opak je pravdou a smluvní charakter *receptum arbitrii* je neustále akcentován a zdůrazňován a je do jisté míry (ale ne úplně) oslaben pouze tehdy, když se připouští i jeho „jiný“ - procesní, statutární, *sui generis* charakter³⁴³. Stejně tak není možné souhlasit, že by *receptum*

³⁴⁰ Srov. k tomu třetí kapitulu.

³⁴¹ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 329.

³⁴² Tamtéž s. 329 – 338. Podobně jako Bělohlávek například i BUCHER, Eugen. Was macht den Schiedsrichter? Abschied vom »Schiedsrichtervertrag« – und Weiteres zu Prozessverträgen. In BACHMANN, Birgit a kol. *Grenzüberschreitungen. Beiträge zum Internationalen Verfahrensrecht und zur Schiedsgerichtsbarkeit. Festschrift für Peter Schlosser zum 70. Geburtstag*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2005, s. 97 – 118. Srov. k tomu např. také PFEIFFER, Thomas. Pflicht zur diskriminierungsfreien Schiedsrichterauswahl? - Eine Skizze. In KRONKE, Herbert, THORN, Karsten. *Grenzen überwinden - Prinzipien bewahren: Festschrift für Bernd von Hoffmann zum 70. Geburtstag*. Bielefeld: Ernst und Werner Gieseking, 2012, s. 1045 a násl.

³⁴³ WIECZOREK/SCHÜTZE: *Zivilprozessordnung...*, s. 442; BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration*, 3. vydání, Kluwer Law International, 2015, s. 372 a násl.; KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle, STUCKI, Blaise (eds.). *International Arbitration in Switzerland: A Handbook for Practitioners*. The Hague: Kluwer Law International, 2004, s. 94; KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle, RIGOZZI, Antonio. *International Arbitration. Law and Practice in Switzerland*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 231; POUURET, Jean-François, BESSON, Sébastien. *Comparative Law of International Arbitration*. 2. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2007, s. 367; rozsudek švýcarského Spolkového soudu (Bundesgericht) ze dne 10. listopadu 2010, sp. zn. 4A_391/2010, 4A_399/2010; HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 789; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2695 a násl.; LACHMANN:

arbitrii, jakožto smluvním vztahem, byla narušena nestrannost a nezávislost výkonu funkce rozhodce³⁴⁴. V tomto smyslu by totiž byla nestrannost a nezávislost narušena například i ujednáním stran, jakým způsobem má rozhodce v řízení postupovat, neboť i tato okolnost by vytvářela jistý vztah mezi rozhodcem a stranami, resp. „vázala“ rozhodce. Tuto možnost však právní úprava rozhodčího řízení běžně připouští - § 19 odst. 1 ZRR, § 1042 odst. 3 ZPO. V tomto slova smyslu by bylo nutno za omezení nestrannosti a nezávislosti chápat rovněž již samotné jmenování rozhodce stranami vytvářející jisté osobní vztahy mezi stranou a již jmenovaným rozhodcem, což však představuje jednu ze základních specifik rozhodčího řízení³⁴⁵. Navíc bylo poukázáno, že jakkoliv jsou kritéria nezávislosti a nestrannosti i v rozhodčím řízení neoddiskutovatelná, je nezbytné přihlížet k charakteristice rozhodčího řízení. Z uvedeného ale vyplývá, že se každopádně jedná o otázku, na kterou je nahlíženo různě, což pro tuto práci a s ohledem na její téma může zůstat jako konečný závěr.

ZRR na osobu rozhodce neklade téměř žádné speciální požadavky, jako je tomu v případě soudce. Pro řádný průběh rozhodčího řízení je ovšem volba správné osoby rozhodce téměř zásadní otázkou.³⁴⁶ Ať již strany zvolí rozhodce před vznikem sporu nebo až poté, s ohledem na druh rozhodčí smlouvy, je to jedno z nejdůležitějších rozhodnutí stran ohledně rozhodčího řízení. I chyba v řízení nebo nesprávný výklad či aplikace zákonných ustanovení rozhodcem, nebude mít ve většině případů za následek neplatnost rozhodčího nálezu.

První podmínka, kterou musí osoba rozhodce splňovat, je uvedena v § 1 písm. a) ZRR vymezující věcnou působnost ZRR konstatováním, že tento zákon upravuje „*rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci*“. Poněkud nelogicky a odtrženě je tak podmínka nezávislosti a nestrannosti rozhodce vložena do prvního ustanovení ZRR, protože ostatní předpoklady pro výkon funkce rozhodce jsou upraveny v § 4 odst. 1 ZRR, což ale jednoznačně dokazuje, jaký význam zákonodárce tomuto institutu přisuzuje. Odtržení podmínek nezávislosti a nestrannosti od ostatních podmínek kladených na rozhodce v § 4 odst. 1 ZRR se může mimo jiné projevit i s ohledem na uplatnění § 31 písm. c) ZRR, o kterém bude blíže pojednáno na jiném místě.

Osobám rozhodců je věnována druhá část ZRR - „Rozhodci“, přičemž předpoklady, které musí osoba splňovat, aby mohla vykonávat funkci rozhodce, jsou uvedeny v § 4 odst. 1, na základě něhož může být rozhodcem „*občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný,*

Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis..., 889 a násl.; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 172 a násl.

³⁴⁴ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 336.

³⁴⁵ Srov. k tomu usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 100/14, bod 17.

³⁴⁶ Srov. k tomu např. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce*, 2003, č. 10, 22- 25 s.

pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.“ Rozhodcem dle tohoto ustanovení se může stát každá fyzická osoba - občan ČR, který dosáhl osmnáctého roku věku a tím se stal v plném rozsahu způsobilým nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tedy právně jednat (§ 30 odst. 1 ve spojení s § 15 odst. 2 ObčZ³⁴⁷), a který nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin, ledaže se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen (§ 4 odst. 2 ZRŘ)³⁴⁸. ZRŘ v ustanovení § 4 odst. 1 sice výslovně stanoví, že rozhodcem může být občan České republiky, v § 118 ZMPS je ovšem stanoveno, že „Rozhodcem může být i cizinec, je-li podle právního řádu státu, jehož je občanem, způsobilý ke právním jednáním; postačí však, je-li plně způsobilý ke právním jednáním podle českého právního řádu“. Státní příslušnost tedy v případě podmínek pro výkon funkce rozhodce nehraje žádnou roli. Někdy je naopak cizí státní příslušnost dána ke zvážení jako další kritérium podporující nezávislost a nestrannost rozhodce a není možno ji v tomto ohledu považovat za diskriminační. Dokladem tohoto přístupu jsou například Rozhodčí pravidla UNCITRAL, která v čl. 6 odst. 7 stanoví, že „Při jmenování vezme orgán pro jmenování v úvahu okolnosti, které jsou s to zajistit, aby byl jmenován nezávislý a nestranný rozhodce, a přiblíží rovněž ke vhodnosti jmenování rozhodce jiné státní příslušnosti, než mají strany.“ Podobně k této problematice přistupuje i německý ZPO v § 1035 odst. 5, který soudu ukládá zvážit možnost jmenování rozhodcem osobu jiné státní příslušnosti, než jakou mají strany sporu.³⁴⁹ Antidiskriminační ustanovení ohledně státní příslušnosti obsahuje například čl. 11 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL: „No person shall be precluded by reason of his nationality from acting as an arbitrator, unless otherwise agreed by the parties.“, který svým zněním nebyl sice ani do českého ZRŘ, ani německého ZPO převzat, ale svým obsahem je patrný z výše uvedených ustanovení.

V této souvislosti je ovšem nutno upozornit na skutečnost, že u občanů ČR vyžaduje ZRŘ vedle plné svéprávnosti také podmínku bezúhonnosti. Tato podmínka ale není u cizinců stanovena, a proto ji cizinec nemusí splňovat, neboť ustanovení § 4 odst. 1 na něj nelze aplikovat. Stejně tak § 118 ZMPS nehovoří o zletilosti, tedy ani tato není pro rozhodce-cizince podmínkou, pokud splňuje podmínku svéprávnosti.³⁵⁰ Na druhou stranu se ve vztahu k podmínce nezávislosti nestrannosti u rozhodce-cizince nic nemění, protože § 1 písm. a) ZRŘ se vztahuje i na něj,

³⁴⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴⁸ S účinností do 30. listopadu 2016 obsahoval § 4 ZRŘ ještě odst. 3, který upravoval podmínky pro výkon funkce rozhodce určeného pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, a který v souladu s ochranou spotřebitele pro řešení tzv. spotřebitelských sporů kladl na rozhodce vyšší nároky. Rozhodcem se podle tohoto ustanovení mohla stát pouze osoba zapsaná v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti. V souladu s ustanovením § 40b odst. 1 ZRŘ (účinném do 30. listopadu 2016) zapsalo ministerstvo na seznam rozhodců na žádost ovšem pouze tu fyzickou osobu, která je svéprávná, bezúhonná, získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo, nebyla v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtuta ze seznamu rozhodců a uhradila ministerstvu správní poplatek ve výši 5 000 Kč.

³⁴⁹ Podobně například i čl. 13 odst. 5 Rozhodčích pravidel SCC.

³⁵⁰ Podobně např. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Změny v zákoně o rozhodčím řízení účinné od 1. 1. 2014 (zákon č. 303/2013 Sb.). In BĚLOHLÁVEK, Alexander J., KOVÁŘOVÁ, Daniela, HAVLÍČEK, Karel (eds.). *Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi: stati a judikatura*. Praha: JUDr. Karel Havlíček - Havlíček Brain Team, 2015, s. 16 a násled.

a v této otázce tak jistá nedůslednost zákonodárce a jakési zvýhodnění cizince ve vztahu k rozhodcům-občanům ČR, nehraje žádnou roli. Z uvedených ustanovení je možno vyvodit pouze jediný závěr a to, že právnické osoby nemohou dle českého právního řádu vykonávat funkci rozhodce³⁵¹.

Další podmínky na osobu rozhodce zákon neukládá. Strany sporu by si však další zvláštní podmínky mohly sjednat v rozhodčí smlouvě a rozhodcem by se pak mohl stát pouze ten, kdo by splňoval jak zákonné podmínky, tak i podmínky stanovené rozhodčí smlouvou. Přípustná by byla i ustanovení omezující výběr jen na osobu konkrétní národnosti či státní příslušnosti nebo náboženského vyznání³⁵². I když jsou někdy takovéto podmínky dávány do kontextu s diskriminačními omezeními, je třeba takovéto tendence odmítnout³⁵³. Opačným způsobem formulováno může totiž vyloučení osob určité státní příslušnosti z funkce rozhodce sloužit naopak k posílení nezávislého a nestranného rozhodování. I tady by se mělo přednostně vycházet z autonomie stran, jak ukazuje ustanovení čl. 11 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL: „*No person shall be precluded by reason of his nationality from acting as an arbitrator, unless otherwise agreed by the parties.*“ Přestože, jak již bylo uvedeno, zákon žádné speciální podmínky na osobu rozhodce nestanoví, seznamy rozhodců vedené u stálých rozhodčích soudů další podmínky běžně stanoví, protože na rozdíl od rozhodčího řízení *ad hoc*, jde o dobrou pověst takovéto rozhodčí instituce, která si na kvalitních rozhodcích s jistými zkušenostmi a předpoklady zakládá.

4.1.1 Kdo nemůže být v ČR rozhodcem

Vedle toho, že ZRR pozitivně vymezuje podmínky, které musí splňovat osoba, jež se má stát rozhodcem, uvádí § 4 odst. 1 ZRR navíc, že splnění stanovených podmínek samo o sobě ještě nemusí znamenat, že konkrétní osoba může být v konkrétním sporu rozhodcem, protože zvláštní předpis může stanovit jinak, tzn., může výkon rozhodcovské činnosti zakázat, přestože

---

³⁵¹ K otázce právní subjektivity rozhodčích soudů a ke vzniku stálých rozhodčích soudů srov. např. Rozhodčí nálezh. Rozhodčího soudu při IAL SE ze dne 28. února 2010, sp. zn. 44/2010. Viz také *Stálé rozhodčí soudy* [online]. Ústav práva a právní vědy, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://www.ustavprava.cz/cz/sekce/casopis-pravo-2010-3-stale-rozhodci-soudy-172/>. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 1899/2008; KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK Martin. *Meritum Rozhodčího řízení*. Praha: ASPI/Wolters Kluwer, 2007 s. 44.

³⁵² Srov. k tomu ale opačný názor Court of Appeal for England and Wales, který prohlásil za neplatnou rozhodčí smlouvu, která jako požadavek stanovovala, aby všichni rozhodci byli členové ismaelské komunity; viz rozsudek ze dne 22. června 2010 ve věci Sadruddin Hashwani v. Nurdin Jivraj, [2010] EWCA Civ 712. Srov. k tomu také rozhodnutí Nejvyššího soudu (Supreme Court) ze dne 27. července 2011 ve stejné věci, [2011] UKSC 40, kterým bylo výše uvedené a velmi diskutované rozhodnutí zrušeno. PFEIFFER: *Pflicht zur diskriminierungsfreien Schiedsrichterwahl?*..., s. 1042 a násl.; BÉLOHLÁVEK, Alexandr. Rozsah autonomie při konstituování rozhodčího fóra aneb rozhodnutí ve věci "Jivraj" jako erupce v ustálených axiomech rozhodčího řízení. In DÁVID, Radovan a kol (eds.). *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 2046 - 2183.

³⁵³ Srov. k tomu např. PFEIFFER: *Pflicht zur diskriminierungsfreien Schiedsrichterwahl?*..., s. 1047 a násl.

jsou jinak podmínky pro funkci rozhodce splněny. Za zvláštní předpis podle § 4 odst. 1 ZRR, přičemž na některé toto ustanovení přímo odkazuje, upravující neslučitelnost funkce rozhodce s výkonem jiných činností, se považuje zákon o soudech a soudcích, zákon o Ústavním soudu a zákon o státním zastupitelství.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve svém ustanovení § 80 odst. 5 písm. b) vymezuje základní podmínky pro výkon soudcovské činnosti a stanoví současně neslučitelnost této funkce s funkcí rozhodce: „*Soudce je povinen ve svém osobním životě svým chováním dbát o to, aby nenarušovalo důstojnost soudcovské funkce a neobrožovalo nebo nenarušovalo důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Soudce zejména nesmí působit jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu, zastupovat účastníky soudního řízení nebo jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby v soudním nebo správním řízení, s výjimkou zákonného zastoupení a případů, v nichž půjde o zastupování dalšího účastníka řízení, v němž je účastníkem i sám soudce.*“

Stejným způsobem je zákaz výkonu funkce stanoven i pro státní zástupce v zákoně č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, konkrétně v § 24 odst. 2 písm. e): „*Státní zástupce je při výkonu své funkce, ve svém osobním životě i při výkonu svých politických práv povinen vystříhat se všeho, co by mohlo vzbuzovat důvodné pochybnosti o dodržování povinností uvedených v odstavci 1, obrozit vážnost funkce státního zástupce nebo vážnost státního zastupitelství anebo obrozit důvěru v nestranný a odborný výkon působnosti státního zastupitelství nebo státního zástupce. Státní zástupce zejména nesmí působit jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu, zastupovat účastníky soudního řízení nebo působit jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby v soudním nebo správním řízení, s výjimkou zákonného zastoupení nebo případů, ve kterých takový postup umožňuje zvláštní právní předpis, anebo případů, v nichž půjde o zastupování dalšího účastníka řízení, v němž je účastníkem i sám státní zástupce.*“

V § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, se sice nehovoří přímo o rozhodci, ale s ohledem na znění ustanovení, a s ohledem na skutečnost, že na toto konkrétní ustanovení odkazuje ZRR, je dovoditelné, že ani soudce Ústavního soudu nemůže působit jako rozhodce: „*Výkon funkce soudce je neslučitelný s jinou placenou funkcí nebo jinou výdělečnou činností, s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké, pokud taková činnost není na újmu funkce soudce, jejího významu a důstojnosti a neobrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost rozhodování Ústavního soudu.*“³⁵⁴

Význam těchto ustanovení o neslučitelnosti výkonu určitých činností s funkcí rozhodce spočívá zejména v zajištění důvěryhodnosti, nestrannosti a nezávislosti soudců a státních zástupců. Na místě je ale určitě otázka, zda tak má být učiněno absolutně, bez jakýchkoli

---

³⁵⁴ Srov. k tomuto ustanovení např. FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 17 – 28; WAGNEROVÁ, Eliška. In LANGÁŠEK, Tomáš, DOSTÁL, Martin, POSPÍŠIL, Ivo, WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. Praha: Wolters Kluwer, 2007, s. 10 a násl. (§ 4).

výjimek, nebo by naopak přítomnost soudců v rozhodčím řízení byla přínosem pro jejich zkušenosti a znalosti.³⁵⁵

4.2 Podmínky pro výkon funkce rozhodce v Německu

Německá úprava rozhodčího řízení snad nemůže být od české právní úpravy v otázkách osoby rozhodce odlišnější. Zásadním způsobem se liší tím, že nestanovuje žádné konkrétní podmínky jako § 4 odst. 1 ZRŘ, na jejichž splnění by byl výkon funkce rozhodce vázán a jejichž splněním by bylo nezbytným předpokladem pro výkon funkce rozhodce. Stejně tak spočívá rozdíl ohledně neslučitelnosti funkce rozhodce s jinými činnostmi, jakož i v tom, kdo může funkci rozhodce vykonávat. Skutečnost, že 10. kniha ZPO žádné konkrétní podmínky, ve smyslu § 4 odst. 1 ZRŘ nestanoví, ale neznamená, že by na rozhodce v německém právu nebyly kladeny žádné nároky. Tyto však jsou pojaty a vymezeny jinak než v ZRŘ a vyplývají především z charakteru činnosti rozhodce a z vazeb, které mezi rozhodcem a stranami vznikají.

Protože 10. kniha ZPO je založena na skutečně široké autonomii stran a německý zákonodárce ani s ohledem na osobu rozhodce konkrétním způsobem nestanovil podmínky pro výkon funkce rozhodce, může být dle německého ZPO rozhodce jak fyzická, tak i právnická osoba, tuzemský či cizí státní příslušník³⁵⁶, protože žádná omezení v tomto ohledu zákon neobsahuje³⁵⁷. Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann sice v komentáři uvádí, že rozhodcem může být „nur eine natürliche Person“, tedy jen fyzická osoba, ale správně ihned dodává, že za rozhodce může být stranami určena rovněž právnická osoba. Spojení „pouze fyzická osoba“ je tak nutno vykládat v tom smyslu, že rozhodcovskou činnost může, anebo právě nesmí, v konkrétním sporu vykonávat toliko konkrétní fyzická osoba a to především s ohledem na nestrannost a nezávislost rozhodce, které se jako červená nit táhnou, i přes veškerou autonomii stran, úpravou 10. knihy ZPO. Pokud si tedy strany sporu ujednájí za rozhodce právnickou osobu, avšak neuvedou, která konkrétní osoba z této právnické osoby, má být rozhodcem, je potom nezbytné vykládat tímto způsobem projevenou vůli tak, že rozhodcem má být fyzická osoba, která je na základě zákona, nebo vnitřního řádu typicky oprávněna danou právnickou osobu zastupovat navenek, či která je myšlena na základě vůle strany. Osob, které mohou

---

³⁵⁵ MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka. Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? *Evropské a mezinárodní právo*, 1998, č. 1, 43-54 s.

³⁵⁶ V tomto ohledu jsou česká a německá úprava stejné a v souladu s mezinárodními instrumenty. Srov. k tomu např. čl. III Evropské úmluvy o obchodní arbitráži, Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb. Nebo čl. 11 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL při současném zdůraznění autonomie stran.

³⁵⁷ Srov. k tomu SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 72; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2678.

právníčkou osobu zastupovat ze zákona, může být několik, což by také znamenalo, že všechny byly označeny za rozhodce. Tento stav však není doporučenímhodný a strany by v takovém případě měly raději vázat funkci rozhodce na upřesňující mechanismy jako např. kolik osob z daného orgánu společnosti, resp. jakým způsobem mají být vybráni apod.

Rozhodcem mohou být dle 10. knihy ZPO i osoby, které nedosáhly zletilosti, protože zákon v tomto směru neobsahuje opět žádné omezení. Ve znění účinném do 31. prosince 1997 sice ZPO původně obsahoval ustanovení, že osoby nezletilé mohou být jako rozhodci odmítnuty³⁵⁸, ale toto ustanovení se v platném znění nevyskytuje, a navíc i ve starém znění šlo pouze o možnost rozhodce odmítnout. Pokud by tedy k odmítnutí nedošlo, byl by nezletilý rozhodce přípustný. Zatímco Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann vychází i za současného stavu z možnosti odmítnutí nezletilého³⁵⁹, Schwab/Walter připouští nezletilého rozhodce s výhradou souhlasu zákonného zástupce³⁶⁰. Otázka nezletilého však musí být vykládána také v souladu s další podmínkou nezbytnou k výkonu funkce rozhodce a tou je uzavření smlouvy mezi rozhodcem a stranami, tzv. *receptum arbitrii* (*Schiedsrichtervertrag*). Nezletilý tak může být rozhodcem pouze tehdy, pokud bude mít způsobilost k uzavření takovéto smlouvy³⁶¹. Kdo určitě nemůže být z uvedeného důvodu rozhodcem, je osoba nezpůsobilá k právnímu jednání, protože tato nemůže za žádných okolností uzavřít *receptum arbitrii*. Za takovou se dle německého BGB považuje osoba, která nedosáhla sedmého roku věku, resp. osoba ve stavu duševní poruchy nepřechodného rázu³⁶². Správní orgán nebo např. soud může být rovněž rozhodcem, ale ne jako orgán sám o sobě, nýbrž pouze tehdy, pokud by bylo možné dovodit výkladem, že měla strana na mysli vedoucího takového orgánu, který by však potom nejednal jako orgán takový, ale pouze jako soukromá osoba. Není totiž možné, aby subjekt, který vykonává veřejnoprávní moc, vstupoval v této pozici do soukromoprávního vztahu mezi rozhodcem a stranou sporu³⁶³.

Z uvedeného ale zároveň vyplývá, že rozhodcem v souladu s 10. knihou ZPO může být jmenován i soudce nebo úředník, což je zcela odlišný přístup, než jaký je možno vidět v českém právu. Příslušné německé právní předpisy však jako nezbytnou podmínku u těchto osob stanoví předchozí souhlas nadřízeného. Soudcům takovou podmínku ukládá § 40 Deutsches Richterergesetz - DRiG (německý zákon o soudcích), pro úředníky vyplývá taková povinnost

---

³⁵⁸ Viz § 1032 odst. 3, ve znění platném do 31. prosince 1997: „Minderjährige, Taube, Stumme und Personen, die infolge Richterspruchs die Fähigkeit zur Bekleidung öffentlicher Ämter nicht besitzen, können abgelehnt werden.“ (Překlad autora: Osoby nezletilé, neslyšící, němé a osoby, které na základě soudního rozhodnutí nemohou vykonávat veřejný úřad, mohou být odmítnuty.)

³⁵⁹ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2678.

³⁶⁰ SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 72.

³⁶¹ Srov. k tomu ustanovení týkající se způsobilosti osoby v německém právu: § 104 – 113 BGB.

³⁶² Viz § 104 BGB.

³⁶³ Srov. k tomu SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 72; SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 32.

z ustanovení § 99 Bundesbeamtenengesetz (zákon o spolkových úřednících). U soudců tak může být výkon funkce rozhodce povolen pouze tehdy, pokud jej určily obě strany sporu nebo byl jmenován třetí osobou³⁶⁴, přičemž povolení bude odepřeno, jestliže se soudce danou věcí v době rozhodování o udělení povolení zabývá, nebo by se jí zabývat mohl³⁶⁵. I u soudců tak jediným omezením pro výkon funkce rozhodce zůstává ohrožení nezbytné nestrannosti a nezávislosti³⁶⁶.

Jak již bylo ukázáno, je německý přístup v otázce slučitelnosti funkce rozhodce s jinou činností zcela odlišný od české právní úpravy a toto konstatování platí i v případě soudců Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht), jejichž postavení upravuje zákon o Spolkovém ústavním soudu (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht -BVerfGG). I v BVerfGG, podobně jako ve výše uvedeném § 4 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, najdeme ustanovení o neslučitelnosti činnosti soudce spolkového ústavního soudu s jinou profesní činností než s činností učitele na německé vysoké škole, přičemž soudcovská činnost jako soudce Spolkového ústavního soudu má před činností vysokoškolského učitele přednost.³⁶⁷ Smyslem tohoto ustanovení je posílit nezávislost soudce a zajistit jeho koncentraci především na soudcovskou činnost. Protože se ale v souladu s § 2 a 3 ve spojení s § 69 DRiG vztahuje na soudce Spolkového ústavního soudu i německý zákon o soudcích, jestliže to neodporuje jejich zvláštnímu postavení, vyvstává následně otázka, zda je i pro ně přípustné, aby vykonávali funkci rozhodce. S ohledem na význam pojmu „profesní činnost“ jakožto činnosti k vytváření a získávání prostředků pro živobytí s úmyslem činit tak trvale³⁶⁸ a s ohledem na výše uvedené lze na soudce Spolkového ústavního soudu aplikovat i ustanovení § 40 DRiG, a proto i soudce Spolkového ústavního soudu může být rozhodcem, přičemž příslušným pro udělení povolení by bylo plénum Spolkového ústavního soudu³⁶⁹. Pokud by takové povolení nebylo uděleno, nebo

---

³⁶⁴ Není tedy možné, aby byl soudce jmenován rozhodcem pouze jednou stranou, a to ani tehdy, pokud by například druhá strana s takovýmto jmenováním vyslovila souhlas. Srov. k tomu usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 6. května 2002, sp. zn. 23 Sch 1/02. Srov. k tomu ale úplně opačný názor Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) v usnesení ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 99/14, body 18 a násl., který jmenování soudce rozhodcem pouze jednou stranou připouští a vychází přednostně z autonomie vůle stran a smyslu a účelu § 40 odst. 1 DRiG.

³⁶⁵ Viz § 40 odst. 1 DRiG: „Eine Nebentätigkeit als Schiedsrichter oder Schiedsgutachter darf dem Richter nur genehmigt werden, wenn die Parteien des Schiedsvertrags ihn gemeinsam beauftragen oder wenn er von einer unbeteiligten Stelle benannt ist. Die Genehmigung ist zu versagen, wenn der Richter zur Zeit der Entscheidung über die Erteilung der Genehmigung mit der Sache befaßt ist oder nach der Geschäftsverteilung befaßt werden kann.“ Srov. k tomu např. usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu (OLG Stuttgart) ze dne 15. listopadu 2007, sp. zn. 1 SchH 4/07.

³⁶⁶ Srov. k tomu usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 100/14.

³⁶⁷ Viz § 3 odst. 4 BVerfGG: „Mit der richterlichen Tätigkeit ist eine andere berufliche Tätigkeit als die eines Lehrers des Rechts an einer deutschen Hochschule unvereinbar. Die Tätigkeit als Richter des Bundesverfassungsgerichts geht der Tätigkeit als Hochschullehrer vor.“

³⁶⁸ Viz např. rozsudek Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 17. února 1998, sp. zn. 1 BvF 1/91; rozsudek Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 11. června 1958, sp. zn. 1 BvR 596/56.

³⁶⁹ Blíže k tomu viz HEINRICHSMEIER, Paul. In BURKICZAK, Christian, DOLLINGER, Franz-Wilhelm, SCHORKOPF, Frank. *Bundesverfassungsgerichtsgesetz*. Heidelberg: C. F. Müller GmbH, 2015, s. 85 – 92 (§ 3).

bylo uděleno, i když být nemělo, protože například existovala možnost, že dotyčný soudce by se danou věcí měl zabývat v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu, nejednalo by se o porušení podmínky pro výkon rozhodce a i takový rozhodce by mohl věc projednat a vydat rozhodčí nález. V opačném případě by totiž negativní důsledky nesly strany sporu, které na této skutečnosti nenesou vinu³⁷⁰.

Stejně jako v ČR však mohou strany nebo například rozhodčí instituce stanovit a vyžadovat další předpoklady pro výkon funkce rozhodce. Typicky tak činí stálé rozhodčí instituce. Rozhodčí soud při Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit (DIS) například ve svém řádu stanoví, že předsedající rozhodce nebo jediný rozhodce musí mít právní vzdělání, musí být právníkem („*Jurist*“), byť i zde je přípustná odchylná dohoda stran^{371 372}.

4.3 Dílčí závěr

Jak je z uvedeného textu patrné, liší se obě úpravy v otázce předpokladů, podmínek a omezení pro výkon funkce rozhodce zásadním způsobem. Z praktického hlediska jistě nebude docházet k situacím, že by rozhodcem, v souladu s německým právem, byla nezletilá (a zřejmě nezkušená) osoba, případně osoba, která nemá čistý trestní rejstřík a s ohledem na závažnost a druh trestu tak ve vztahu ke stranám a předmětu sporu nepožívá důvěru stran. Za poněkud problematické a příliš omezující považuje autor práce to, že ZRŘ hovoří obecně o trestných činech, aniž by nějakým způsobem rozlišoval mezi úmyslnými a neúmyslnými trestnými činy a do budoucna se jako vhodnější jeví toto kritérium omezit pouze na určité trestné činy nebo tuto podmínku zcela odstranit a ponechat širší prostor autonomii stran, jako to (nejenom v této otázce) dělá německý zákonodárce.

Zatímco je německá úprava v pozitivním slova smyslu velmi benevolentní a ponechává stranám rozhodující vliv na vymezení osob, které jejich spor budou jako rozhodci projednávat a rozhodovat, jsou v českém ZRŘ stanoveny jakési minimální a v konečném důsledku ne nijak přísné a výběr omezující předpoklady, které ale ve srovnání s německou úpravou působí přeci jen příliš protektivně a s ohledem na vyloučení osob soudců možná i negativně. Právě soudci, ve

---

³⁷⁰ Srov. k tomu usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu (OLG Stuttgart) ze dne 16. července 2002, sp. zn. 1 Sch 8/02; BGH, usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 99/14; SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 32. WIECZOREK/SCHÜTZE: *Zivilprozessordnung...*, s. 451. Opačný názor zastává ale např. SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 73.

³⁷¹ Viz § 2 odst. 2 Rozhodčího řádu DIS: „*Soweit die Parteien nichts anderes vereinbart haben, muss der Vorsitzende des Schiedsgerichts oder der Einzelschiedsrichter Jurist sein.*“

³⁷² K otázce právníků, resp. neprávnicků v rozhodčím řízení viz např. SCHWARZ, Franz T., KONRAD, Christian W. *The Vienna Rules: A Commentary on International Arbitration in Austria*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 127.

smyslu aktivních soudců, by totiž důvěru v rozhodčí řízení mohli významným způsobem zvýšit s ohledem na erudovanost a záruku spravedlivého rozhodování, kterou veřejnost se soudcovským stavem spojuje nebo by spojovat měla. Na jednu stranu je do jisté míry pochopitelná snaha zabránit soudcům, aby se jako rozhodci podílely na rozhodčím řízení, protože by mohlo docházet ke kolizi s jejich případnou soudcovskou činností v rámci naplně pracovních povinností, případně v rámci pomocné či kontrolní funkce obecných soudů, protože se například daný soudce podílel na vydání rozhodčího nálezu, o jehož zrušení se v soudním řízení jedná. Tady se ale jako vhodné řešení jeví německý přístup umožňující soudcům vykonávání funkce rozhodce na základě uděleného povolení. Takové povolení se neudělí v případě, že se daný soudce již věcí zabýval, či by se jí mohl v budoucnu zabývat, v opačném případě není důvod povolení neudělit. V žádném případě nemůže být výkonem funkce rozhodce narušena soudcovská důstojnost³⁷³, protože stejně jako soudcovská, je i činnost rozhodcovská, rozhodovací činností, a jak již bylo uvedeno, představují rozhodčí řízení a soudní řízení dvě rovnocenné alternativy. V tomto ohledu nepovažuje autor práce ustanovení ZRR zakazující soudcům vykonávat funkci rozhodce za zcela odůvodněné a není-li ohrožena kvalita rozhodovací činnosti soudce a plnění jeho pracovních povinností, může být soudcovský prvek v rozhodčím řízení pozitivním přínosem.

Více než důležitost právem stanovených podmínek, se ukazuje nezbytnost osobních a charakterových předpokladů pro výkon funkce rozhodce a nestranné rozhodování, které by již měly být ale ponechány na posouzení stran. V podobném smyslu hovoří například i Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států³⁷⁴ ve svém čl. 12: „*Seznam smířících soudců a Seznam rozhodců se bude každý skládat z kvalifikovaných osob jmenovaných jak je stanoveno dále, které jsou ochotny tuto funkci zastávat.*“, přičemž osoby rozhodující spory v rámci Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic musí být v souladu s článkem 14 této úmluvy „...*vysokých morálních kvalit a uznávaných odborností v oblastech práva, obchodu, průmyslu nebo financí, na něž je spolehnutí, že budou vydávat nezávislá rozhodnutí. Odbornost v oblasti práva má u osob zapsaných do seznamu rozhodců zvláštní význam.*“³⁷⁵

Rozhodci jsou v naprosté většině lidmi, kteří vedle výkonu funkce rozhodce vykonávají jako hlavní činnost jiná povolání³⁷⁶. Dochází tak u nich ke kombinaci rozhodovací činnosti, která je typická pro soudce, s určitými dalšími odbornými a speciálními znalostmi a zkušenostmi.³⁷⁷

³⁷³ Viz § 80 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷⁴ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

³⁷⁵ Podobně čl. 6 odst. 7 Rozhodčích pravidel UNCITRAL: „*The appointing authority shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial arbitrator and shall take into account the advisability of appointing an arbitrator of a nationality other than the nationalities of the parties.*“

³⁷⁶ PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 749.

5 Nezávislost a nestrannost jako imanentní atributy rozhodčího řízení

5.1 Jmenování rozhodce s ohledem na nezávislost a nestrannost

Bylo již uvedeno, že výběr rozhodce je jeden ze základních projevů autonomie stran v rozhodčím řízení. V předcházející kapitole o podmínkách pro výkon funkce rozhodce byly ukázány limity pro výkon rozhodcovské činnosti, přičemž se ukázalo, že podmínky nemusí (a nejsou) nastaveny ve všech právních řádech stejně a i volnost či přísnost podmínek kladených na rozhodce může v rámci mezinárodního rozhodčího řízení hrát důležitou roli při výběru místa konání rozhodčího řízení.

Ne vždy však musí být rozhodce jmenován stranami a způsobů, jakým může být rozhodce určen je několik, přičemž každý jinou měrou přispívá k nestrannosti a nezávislosti rozhodce a rozhodování. Základní rozdíl při určování rozhodce nebo rozhodců bude záviset na tom, zda se bude jednat o rozhodčí řízení institucionální/institucionalizované nebo o rozhodčí řízení *ad hoc* (o těchto druzích rozhodčího řízení bylo obecně pojednáno v rámci třetí kapitoly).

Zatímco v řízení *ad hoc* může projednat a rozhodnout danou věc kterákoli osoba splňující podmínky stanovené daným právním řádem (případně vymezené stranami) s důrazem na záruku nestranného a nezávislého rozhodování a žádá další omezení neexistují, vede řízení a rozhoduje spor v rámci institucionálního pojetí rozhodčího řízení rozhodce, jehož výběr je typicky vázán na seznam rozhodců dané rozhodčí instituce (rozuměno i stálého rozhodčího soudu). Jak již bylo uvedeno, jsou zpravidla na seznam rozhodců zapisovány osoby splňující nejenom kritéria stanovená právním předpisem, ale také další dodatečné podmínky stanovené danou institucí. Rozhodce, který splňuje toliko zákonem stanovené podmínky, ale nikoli již podmínky vyžadované rozhodčí institucí, nebude na takový seznam zapsán a nebude tedy moci v rámci této instituce vykonávat funkci rozhodce. Na zápis do seznamu rozhodců není právní nárok a rozhodčí instituce sama rozhoduje, zda dotyčného žadatele na svůj seznam zapíše či nikoli. Ne vždy však musí být podmínky stanoveny konkrétním způsobem. Členem DIS se tak v souladu s § 3 odst. 1 Stanov³⁷⁸ může stát například jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která poskytuje záruku, že bude podporovat rozhodčí řízení a je připravena tento cíl svou činností naplňovat. Na druhou stranu se však připouští, aby v rámci určité instituce rozhodoval spor i rozhodce na

---

³⁷⁷ Srov. k tomu např. TRAPPE, Johannes. Maritime Schiedsgerichtsbarkeit. In PLANTEY, Alain, BÖCKSTIEGEL, Karl-Heinz, BREDOW, Jens (eds.). *Festschrift für Ottoarndt Glossner zum 70. Geburtstag*, Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 1994, s. 461; PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 749.

³⁷⁸ *Stanovy DIS* (DIS-Satzung) [online]. Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit, [cit. 15. září 2016]. Dostupné na <http://dis-arb.de/de/13/content/satzung-id9>.

seznam nezapsaný. V § 3 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR se v této souvislosti uvádí, že spory rozhodují jenom rozhodci, kteří jsou zapsáni na seznamu rozhodců, ale na žádost strany je možné, aby předsednictvo soudu rozhodlo o zápisu rozhodce jen pro daný, konkrétní spor. Nezapsaný rozhodce však v souladu s tímto ustanovením nemůže být jediným rozhodcem nebo předsedajícím rozhodcem. Výše uvedené samozřejmě platí za předpokladu, že tato osoba splňuje zákonné podmínky pro výkon funkce rozhodce.

V tomto ohledu je nevýhodou rozhodčího řízení *ad hoc* naprostá odpovědnost stran sporu, jakého rozhodce si zvolí, respektive nutnost dohodnout se na novém rozhodci, pokud by například již určený rozhodce funkci rozhodce vykonávat nemohl či nechtěl. Rozhodčí instituce v tomto ohledu mají postup upraven ve svých řádech a tak k žádným zbytečným průtahům, či složitému hledání nového rozhodce nedochází.

5.1.1 Jmenování rozhodců přímo v rozhodčí smlouvě

Jak ZRR, tak i 10. kniha ZPO dávají stranám v otázce konstituování rozhodčího senátu, resp. jmenování rozhodců velkou autonomii. K základním způsobům, protože jmenování rozhodce patří k základním charakteristikám a právům stran v rozhodčím řízení, však patří určení osoby rozhodce stranami přímo v rozhodčí smlouvě³⁷⁹. Pokud strany tohoto práva chtějí využít a chtějí rozhodce samy jmenovat, musí se předně dohodnout na jejich počtu (o rozdílném přístupu české a německé právní úpravy ohledně počtu rozhodců bude podrobněji pojednáno v následující podkapitole). Bude-li rozhodovat jediný rozhodce, musí se strany na této osobě dohodnout a v rozhodčí smlouvě tuto osobu dostatečným způsobem identifikovat. Takto určený rozhodce bude z pohledu stran nejméně problematický a bude nejlépe odpovídat obrazu nezávislého a nestranného rozhodce, protože každá ze stran bude současně fungovat jako kontrola, aby nebyla jmenována osoba, která by nebyla dostatečně neutrální. Jen stěží by strana souhlasila s osobou, kterou nepovažuje za nezávislou a nestrannou.

V tomto smyslu je participace obou stran na jmenování rozhodce dokonce nezbytná, protože ujednání o jmenování jediného rozhodce pouze jednou stranou, by bylo v rozporu s ustanovením § 1034 odst. 2 ZPO, který zakazuje, aby měla jedna strana převahu při konstituování rozhodčího soudu, respektive dává znevýhodněné straně možnost obrátit se

---

³⁷⁹ V této souvislosti je irelevantní, jestli tak bude učiněno v rozhodčí doložce, tzn. před vznikem sporu, nebo ve smlouvě o rozhodci, tzn. v souvislosti s již vzniklým sporem - § 2 odst. 3 písm. a), b) ZRR. Německý ZPO v této souvislosti nerozlišuje striktně časové hledisko uzavření rozhodčí smlouvy, jak činí ZRR, ale dělí rozhodčí smlouvu (*Schiedsvereinbarung*) na uzavřenou ve formě samostatného smluvního ujednání (*Schiedsabrede*) anebo ve formě doložky uzavřené v jiné smlouvě (*Schiedsklausel*) – srov. k tomu § 1029 ZPO. Z praktického hlediska je však smysl obou úprav totožný.

v takovém případě na soud, aby jmenoval rozhodce nezávisle na ujednání stran zvyhodňující pouze jednu stranu nebo nezávisle na již uskutečněném jmenování³⁸⁰. Soud při jmenování zohlední v souladu s § 1035 odst. 5 ZPO všechny podmínky stanovené stranami na rozhodce a jmenuje takového rozhodce, který bude dostatečnou zárukou nezávislého a nestranného rozhodování³⁸¹. Takovýto návrh na jmenování rozhodce soudem musí být podán nejpozději do dvou týdnů od chvíle, kdy se strana dozvěděla o složení rozhodčího soudu (§ 1034 odst. 2 ZPO)³⁸². Původně německý ZPO takovéto jednu stranu znevýhodňující ujednání postihoval ex lege neplatností rozhodčí smlouvy³⁸³. Toto ustanovení ale nebylo, a nutno konstatovat, že správně, do současné úpravy rozhodčího řízení převzato³⁸⁴.

Podobné výslovné ustanovení v ZRR nenalezneme, ale i podle české úpravy by ujednání znevýhodňující jednu ze stran při konstituování rozhodčího soudu nebylo přípustné, protože by bylo v rozporu s obecně uznávanou zásadou rovnosti stran³⁸⁵. To však neznamená, že by obě strany musely aktivně navrhovat konkrétního rozhodce, to může být přenecháno i jen jedné straně. Německý ZPO v § 1036 odst. 2 výslovně hovoří i o podílení se („*Mitwirken*“) na jmenování³⁸⁶. Není ale přípustné, aby se konkrétní osoba stala rozhodcem, aniž by s tím druhá strana vyslovila souhlas. Nebude tedy například přípustné, aby byla osoba rozhodce již jmenovitě uvedena v podmínkách, na které by bylo pouze odkázáno³⁸⁷.

Problém však může při konkrétní osobě rozhodce vzniknout v situaci, kdy tato osoba nebude moci funkci rozhodce vykonávat nebo ji vykonávat nebude chtít³⁸⁸ a žádné další ujednání strany v rozhodčí smlouvě neuvedou. Za těchto okolností by dle názoru Nejvyššího soudu došlo k zániku rozhodčí smlouvy, neboť se vychází z toho, že vůle stran směřovala pouze k rozhodčímu řízení před tímto konkrétním rozhodcem³⁸⁹. Autor práce nepovažuje takový přístup s ohledem na charakteristiku rozhodčího řízení a na praktické dopady, které takovéto řešení přináší, za příliš šťastný a problematickým se mi jeví výklad vůle stran soudem tímto

---

³⁸⁰ V souladu s § 1062 odst. 1 ZPO by byl v této otázce příslušný vrchní zemský soud (Oberlandesgericht) v jehož obvodu se nachází místo konání rozhodčího řízení.

³⁸¹ Viz také Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 39. Současně slouží toto ustanovení k posílení institutu nestranného soudnictví, srov. k tomu SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 73, 75.

³⁸² Návrh na jmenování rozhodce soudem odlišně od znevýhodňujícího ujednání stran ale neznamená, že nemůže být rozhodčí řízení zahájeno, nebo v něm být pokračováno a být vydán rozhodčí nález. Srov. k tomu § 1034 odst. 2 věta třetí ZPO.

³⁸³ Srov. k tomu § 1025 odst. 2 ZPO, ve znění účinném do 31. 12. 1997.

³⁸⁴ K důvodům nepřevzetí srov. Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 34.

³⁸⁵ V ZRR konkrétně upravena v § 18. K jednostrannému jmenování rozhodce z jiného pohledu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, resp. právní větu k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

³⁸⁶ Viz např. VOIT, Wolfgang. In MUSIELAK, Hans-Joachim. *Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*. München: Verlag Franz Vahlen, 2012, s. 2463 a násl.

³⁸⁷ SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, S. 76.

³⁸⁸ Srov. k tomu § 5 odst. 1 ZRR.

³⁸⁹ Srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

směrem, pokud tak nevyplývá přímo z rozhodčí smlouvy. Pouhé jmenování jediného rozhodce ovšem nepovažuje za dostatečný důvod k závěru, že strany měly v úmyslu rozhodnout spor v rozhodčím řízení pouze před tímto konkrétním rozhodcem; k tomu by bylo potřeba dalších a konkrétnějších důvodů³⁹⁰. Zatímco ZPO akcentuje vůli stran předložit svůj spor rozhodčímu řízení a nebude-li konkrétní rozhodce moci či chtít spor rozhodnout, bude ustanoven náhradní rozhodce v souladu s ustanovením § 1039 ZPO a rozhodčí smlouva tak dle německé úpravy bude nadále platná³⁹¹, odmítá Nejvyšší soud, dle mého názoru nesprávně a nelogicky, jmenování náhradního rozhodce podle § 9 odst. 2 ZRŘ, pokud se jediný rozhodce „z důvodu pochybností o [...] nepodjatosti funkce rozhodce vzdal“³⁹². Nejvyšší soud sice hovoří nejprve o vzdání se funkce, ale následně používá slovo abdikace, které ale ZRŘ nezná: „...platně sjednaná rozhodčí doložka pozbývá účinnosti (zaniká) a je vyloučeno, aby soud analogicky podle § 9 odst. 2 ZRŘ jmenoval na místo odstoupivšího rozhodce nového žalobcem označeného rozhodce. Citované ustanovení totiž dopadá pouze na případy, kdy jmenovaný rozhodce podle § 7 odst. 2 ZRŘ se vzdá funkce nebo ji nemůže vykonávat a nikoliv na situaci, kdy jediný smluvními stranami určený rozhodce podle § 7 odst. 1 ZRŘ v průběhu rozhodčího řízení na funkci rozhodce abdikuje.“³⁹³ Každopádně by ale tímto způsobem mohlo snadno docházet k obcházení rozhodčí smlouvy. Pokud by totiž jedna ze stran navrhla rozhodcem osobu, se kterou bude druhá strana souhlasit, neboť nic nebude ukazovat na nedostatečnou nestrannost či nezávislost, bude následně stačit, aby se tato osoba (záměrně) vzdala funkce rozhodce, protože se bude považovat za podjatou, a tím by dle názoru Nejvyššího soudu zanikla celá rozhodčí smlouva. Strany by tak byly nuceny uzavřít novou rozhodčí smlouvu, což ale v dané chvíli nemusí již (ať už z jakéhokoli důvodu) vyhovovat oběma stranám. Řešením by tak bylo pouze ujednání stran v původní rozhodčí smlouvě o náhradním rozhodci, pokud původně jmenovaný rozhodce nebude moci svou funkci (bez ohledu na konkrétní okolnost) vykonávat.

Pokud by měl na základě ujednání stran rozhodovat vícečlenný senát a osoby rozhodců mají být jmenovitě určeny stranami sporu, musí být všichni rozhodci jmenováni oběma stranami a platí obdobně to, co bylo uvedeno ohledně jmenování jediného rozhodce³⁹⁴. Ani v případě vícečlenného rozhodčího soudu není možné připustit, aby jmenování všech nebo většiny rozhodců provedla pouze jedna strana. Jednání v rozporu s uvedeným způsobem by opět porušovalo výše zmíněné ustanovení § 1024 odst. 2 ZPO a nezbytnou zásadu rovnosti stran.

---

³⁹⁰ Srov. k tomu usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu (OLG Stuttgart) ze dne 15. listopadu 2007, sp. zn. 1 SchH 4/07.

³⁹¹ Tamtéž.

³⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

³⁹³ Tamtéž.

³⁹⁴ V případě lichého počtu rozhodců je nezbytné pamatovat na ustanovení předsedajícího rozhodce, resp. na způsob, jakým bude předsedající rozhodce ustanoven.

V případě, že je rozhodce určen stranami přímo a před vznikem sporu v rozhodčí doložce, může nastat těžší předvídatelný, ale nikoli nemožný či nepřijatelný problém právního nástupnictví. Za takové situace se nabízí otázka, zda je právní nástupce takovouto rozhodčí smlouvou vázán, resp. zda je povinen respektovat daného rozhodce. Není sporu o tom, že je rozhodčí smlouva závazná i pro právní nástupce, i když tento rozhodčí smlouvu sám neuzavřel³⁹⁵ a aniž by s ní dodatečně vyslovil souhlas³⁹⁶, neboť by bylo nespravedlivé, aby se postoupením stala rozhodčí smlouva neplatnou a jedna ze stran tak měla možnost se postoupením vyhnout rozhodčímu řízení.³⁹⁷ Zatímco takovýto závěr vyplývá pro českou úpravu rozhodčího řízení jednoznačně ze znění § 2 odst. 5 ZRŘ, německý ZPO podobné ustanovení neobsahuje, avšak judikatura německých soudů závaznost rozhodčí smlouvy i pro právní nástupce jednoznačně potvrzuje.³⁹⁸ V tomto smyslu ale také český ZRŘ a judikatura německých soudů stranám shodně umožňují, aby výslovně závaznost rozhodčí smlouvy i pro právní nástupce vyloučily³⁹⁹. Na základě automatického rozšíření vázanosti rozhodčí smlouvy na třetí osobu, pokud strany neujednaly jinak, by se ale původně nepodjatý rozhodce mohl stát vzhledem k nové straně sporu rozhodcem vyloučeným z důvodu nedostatečné nezávislosti a nestrannosti a s ohledem na výše uvedené, by strany měly vždy pamatovat na náhradní způsob jmenování rozhodce, aby se tak vyhnuly případným problémům ohledně neplatnosti rozhodčí smlouvy či nutnosti nechat jmenovat náhradního rozhodce obecným soudem.

Jmenování konkrétní osoby rozhodce stranami ale nemusí pouze znamenat nejvyšší míru kontroly nad nestranným rozhodováním. Rozhodce jmenovaný stranami může totiž řízení vést a rozhodnout ve věci takovým způsobem, aby žádnou ze stran svým rozhodnutím nepoškodil a poskytl přiměřenou ochranu zájmům obou stran, aniž by to bylo nezbytně nutně v jejich vlastním zájmu. Toto zdánlivě spravedlivé rozhodnutí, kdy se „vlk nažral a koza zůstala celá“, však vydává primárně s úmyslem zalíbit se stranám a ovlivnit tak případné jmenování do funkce rozhodce i do budoucna⁴⁰⁰. V případě, že strany mají pro všechny existující nebo v budoucnu vzniknuvší spory ujednanu stejnou osobu rozhodce, měly by dbát i na to, zda jsou rozhodnutí v souladu s jejich zájmy, či zda je vůbec nutné řešit spory touto cestou a nebude dostačující jiný

---

³⁹⁵ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. května 1977, sp. zn. III ZR 177/74, bod 21. Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. května 2000, sp. zn. XII ZR 42/98. Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 18. prosince 1975, sp. zn. III ZR 103/73, bod 14 a násl. Srov. k tomu rovněž SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 62 a násl., ale kriticky např. str. 63, bod 32.

³⁹⁶ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 2. března 1978, sp. zn. III ZR 99/76.

³⁹⁷ Podobně i BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 142 a násl.

³⁹⁸ Kriticky k tomu v určitých situacích SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 63, bod 32. Srov. také např. FLÖTHER, Lucas F. Schiedsverfahren und Schiedsabrede unter den Bedingungen der Insolvenz. *Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht - DZWiR*, roč. 11/2001, č. 3, s. 93.

³⁹⁹ Viz k tomu § 2 odst. 5 ZRŘ a výše uvedená judikatura.

⁴⁰⁰ BLOOM, David E. Empirical Models of Arbitrator Behavior under Conventional Arbitration. *The Review of Economics and Statistics*, roč. 68/1986, č. 4, s. 578.

méně nákladný způsob bez přítomnosti třetí nestranné osoby vydávající závazné rozhodnutí⁴⁰¹. V případě opakovaného jmenování určité osoby rozhodcem se hovoří o tzv. „repeat player“, který je ale problematický především v situaci, kdy každá ze stran jmenuje „svého“ rozhodce (o tom viz dále).

5.1.2 Stanovení způsobu, jakým má být osoba rozhodce určena

I. Jmenování rozhodce třetí osobou

Pokud strany nebudou chtít osobu rozhodce jmenovitě uvést, ale budou chtít počet a určení rozhodce přesto aktivně ovlivnit, mohou se „pouze“ dohodnout na způsobu, jakým má být rozhodce určen (§ 7 odst. 1 ZRŘ, § 1035 odst. 1 ZPO). V takovém případě se z praktického hlediska nabízí několik možností, které různou měrou přispívají k nestrannému rozhodování. Jednou z možností, která nejvíce bude v souladu s institutem nezávislého a nestranného rozhodce je dohoda stran, že jmenování provede třetí nestranná osoba⁴⁰² at' již konkrétně jmenovaná nebo vymezena obecně svou funkcí, např. předseda obchodní komory, předseda rozhodčího soudu, předseda obecného soudu, předseda advokátní komory etc. Tato třetí nestranná osoba přitom může jmenovat všechny rozhodce (nebo jediného) nebo například pouze předsedajícího rozhodce. I v případě jmenování rozhodce třetí osobou je nutno pamatovat na rovnost stran, a proto i tato třetí osoba musí být dostatečně nezávislá a nestranná⁴⁰³. Princip nezávislého a nestranného rozhodce může být jmenováním prostřednictvím třetí nestranné osoby jenom posílen.⁴⁰⁴ V mezinárodním rozhodčím řízení považují někteří jmenování rozhodců třetí nestrannou osobou za jedinou možnost, aby byl vůbec rozhodčí soud sestaven v souladu se zájmy všech stran a při respektování všech zásad rozhodčího řízení.⁴⁰⁵ Ukazuje se, že pokud je

---

⁴⁰¹ Srov. k tomu jiné formy ADR, viz pozn. pod čarou 14.

⁴⁰² V této souvislosti se také hovoří o tzv. *appointing authority*. Srov. k tomu např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 370 a násl.

⁴⁰³ Podobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014.

⁴⁰⁴ Je nutné upozornit na to, že daná třetí osoba není povinna jmenování provést, resp. že by mohla jmenovat rozhodcem sama sebe. Strany by tak měly na tyto situace pamatovat a případně je smluvně ošetřit či této třetí osobě zakázat, aby jmenovala sama sebe. Blíže k tomu SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 34. Podobně i SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 56

⁴⁰⁵ SCHÄFER, Manuela. *Die Verträge zur Durchführung des Schiedsverfahrens: Analyse und Vergleich zweier Lösungsmodelle am Beispiel des deutschen und US-amerikanischen Rechtsraums. Teil I*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010, s. 212. Paulsson ve své inaugurační přednášce ze dne 29. dubna 2010 na University of Miami School of Law považuje jmenování rozhodce třetí osobou za jediné přijatelné řešení vedle společného jmenování rozhodce stranami sporu, viz PAULSSON, Jan. *Moral Hazard in International Dispute Resolution* [online]. arbitration-icca.org, [cit. 25. března 2016]. Dostupné na <http://www.arbitration-icca.org/media/0/12773749999020/paulsson_moral_hazard.pdf>.

rozhodčí senát jmenován třetí nestrannou osobou, je jeho fungování jiné, než když se rozhodčí senát skládá z rozhodců jmenovaných stranami (viz níže).⁴⁰⁶

Pokud by rozhodčí instituce (nikoli stálý rozhodčí soud) opakovaně jmenovala rozhodcem stejnou osobu, považují to někteří za netransparentní (a tudíž nepřijatelné) a rozhodčí nález z toho důvodu za nezpůsobilý exekuční titul⁴⁰⁷. Podle autora je takovéto odůvodnění nesprávné a skutečným důvodem není vůbec netransparentnost, ale pouze možná podjatost rozhodce (viz k tomu dále podkapitola 5.6).

II. Jmenování stejného počtu rozhodců každou stranou

Strany si mohou rovněž ujednat, že každá z nich bude jmenovat příslušný stejný počet rozhodců, tzv. „*party-appointed arbitrator*“⁴⁰⁸ a tyto stranami jmenovaní rozhodci jmenují poté předsedu rozhodčího senátu⁴⁰⁹. V tomto případě je opět nezbytné nezapomenout na zásadu rovného zacházení stran a každé ze stran poskytnout stejné právo na složení rozhodčího soudu (viz výše). Nepřijatelné by tedy bylo ujednání, které by jedné straně umožňovalo jmenovat dva rozhodce, zatímco té druhé pouze jednoho. Budou-li ale strany samostatně jmenovat každá „své(ho)“ rozhodce, mělo by být hledisko nestrannosti a nezávislosti stranami o to více podrobeno zkoumání, protože proces jmenování rozhodce uskutečněný stranou není možné přímo ovlivnit a bylo již uvedeno, že především tehdy, kdy strany jmenují „své“ rozhodce, může se problematika nezávislosti a nestrannosti projevit nejsilněji, protože právě tehdy se mohou tyto rozhodce považovat za jejich zástupce ve sporu a strany se budou současně snažit ovlivnit rozhodce ve svůj prospěch. Přestože by se tím neměli rozhodci nechat ovlivnit⁴¹⁰, nemusí to v praxi platit bez výjimky⁴¹¹. V případě úspěchu ve věci se totiž může strana uchýlovat ke jmenování stejného rozhodce, neboť bude připisovat pro ni výhodné rozhodnutí právě této osobě. Opakované jmenování určitého rozhodce, tzv. „*repeat player*“, může ovšem zásadním způsobem negativně ovlivnit vazby mezi stranou a rozhodcem a mít vliv na jeho nezávislost

---

⁴⁰⁶ Srov. k tomu např. van LEEUWEN: *New Developments in International Commercial Arbitration...*, s. 2.

⁴⁰⁷ Srov. k tomu usnesení Ústavního soudu ze dne 23. března 2016, sp. zn. III. ÚS 3769/15, který cituje usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 66 Co 595/2014-17.

⁴⁰⁸ Srov. k tomu např. BROWER, Charles N., ROSENBERG, Charles B. The Death of the Two-Headed Nightingale: Why the Paulsson-van den Berg Presumption that Party-Appointed Arbitrators are Untrustworthy is Wrongheaded. *Arbitration International*, roč. 29/2013, č. 1, s. 7 – 44, kteří obhajují jmenování rozhodců stranami a současně kritizují negativní postoj Paulssona a upřednostňování třetí nestranné osoby pro jmenování rozhodců.

⁴⁰⁹ Srov. k tomu možnou odchylnou úpravu dle ZPO v případě sudého počtu rozhodců, kdy by strany shodně jmenovaly stejný počet rozhodců (jednoho, dva, tři etc.), ale předsedající rozhodce by pak již jmenován nebyl a ani být jmenován nemusel. Viz následující podkapitola.

⁴¹⁰ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin a kol. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 202. Podobně DONAHEY: *The Independence and Neutrality of Arbitrators...*, s. 40.

⁴¹¹ APPELBAUM, Richard P., FELSTINER, William L. F., GESSNER, Volkmar. *Rules and Networks: The Legal Culture of Global Business Transactions*. Oxford/Portland: Hart Publishing, 2001, s. 175 a násl.

a nestrannost⁴¹². Stranou jmenovaný rozhodce by mohl být zbaven funkce rozhodce pouze zákonem vymezenými důvody a postupy (viz níže). Přestože je nezávislost a nestrannost rozhodce nejvíce ohrožena právě v případě jmenování rozhodce stranou, není to důvod, proč by toto základní právo v rozhodčím řízení mělo být nějak omezováno, jak navrhuje například van den Berg⁴¹³ nebo Paulsson⁴¹⁴. V naprosté většině případů, kdy jsou dva rozhodci tříčlenného rozhodčího senátu jmenováni stranami sporu, navíc k žádným problémům v této souvislosti nedochází⁴¹⁵.

III. Ostatní způsoby jmenování rozhodce

Strany rovněž mohou způsob jmenování rozhodců vymežit tím způsobem, že odkáží na statut nebo řád nějaké rozhodčí instituce⁴¹⁶, čímž více méně dochází ke jmenování třetí osobou v souladu s příslušným řádem a takový způsob nabízí obecně dostatečnou záruku nezávislého a nestranného rozhodce a v žádném případě nedochází k problémům při dodatečném náhradním jmenování nového rozhodce.

Strany mohou rovněž stanovit, že rozhodci budou určeni losem⁴¹⁷, což ale problematiku nezávislosti a nestrannosti nijak (ani v pozitivním, ani v negativním smyslu) neovlivňuje, neboť rozhodci budou muset být navrženi stranami nebo třetí nestrannou osobou a dochází tak v tomto případě ke kombinaci několika způsobů jmenování. Platí potom ale vše, co bylo k danému způsobu jmenování uvedeno výše.

Strany mohou případně ujednat jakýkoli jiný způsob (např. výběr ze seznamu rozhodců typicky nějaké rozhodčí instituce, ale klidně i sestaveného stranami nebo třetí osobou), který povede ke jmenování rozhodců v souladu se zásadou nestrannosti a nezávislosti, a který nebude

---

⁴¹² Srov. k tomu např. MENKEL-MEADOW, Carrie. The Lawyer As Consensus Builder: Ethics For a New Practice. *Tennessee Law Review*, roč. 70/2002, č. 1, s. 93 a násl.

⁴¹³ van den BERG, Albert Jan. Dissenting Opinions by Party-Appointed Arbitrators in Investment Arbitration. In ARSANJANI, Mahnoush H. et al. (eds.). *Looking to the Future: Essays on International Law in Honor of W. Michael Reisman*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 834.

⁴¹⁴ PAULSSON, Jan. Moral Hazard in International Dispute Resolution. *Transnational Dispute Management*, roč. 8/2011, č. 2, s. 11: „The best way to avoid such incidents is clearly to forbid, or at least rigorously police, the practice of unilateral appointments.“

⁴¹⁵ Srov. k tomu BROWER, Charles N., ROSENBERG, Charles B. The Death of the Two-Headed Nightingale: Why the Paulsson-van den Berg Presumption that Party-Appointed Arbitrators are Untrustworthy is Wrongheaded. *Arbitration International*, roč. 29/2013, č. 1, s. 32.

⁴¹⁶ V takovém případě je ale dle ZRR nezbytné rozlišovat mezi stálými rozhodčími soudy dle § 13 ZRR a ostatními rozhodčími institucemi. Pokud se jedná o stálé rozhodčí soudy, je dostačující pouhý odkaz na jejich statuty či řády (§ 13 odst. 2 ve spojení s § 19 odst. 4 ZRR). Statuty či řády ostatních rozhodčích institucí, tzn. ne stálých rozhodčích soudů, musí být k rozhodčí smlouvě přiložena (§ 7 odst. 1 ve spojení s § 19 odst. 4 ZRR). Německý ZPO v tomto smyslu žádné omezující ustanovení nemá a odkaz na jakýkoli řád či statut rozhodčí instituce bude považován v souladu s § 1035 odst. 1 ZPO.

⁴¹⁷ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. října 1991, sp. zn. III ZR 141/90. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 371; SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 56.

v rozporu se zásadou rovnosti stran, tzn., nebude zvýhodňovat jednu ze stran při konstituování rozhodčího soudu⁴¹⁸.

5.1.3 Absence konkrétních osob rozhodců či způsobu jejich určení

Pokud se strany v rozhodčí smlouvě nedohodly (nebo nechtěly dohodnout) na konkrétních osobách rozhodců anebo na způsobu, jakým mají být rozhodci určení, neznámá to, že by neměly platně uzavřenou rozhodčí smlouvu, protože ZRŘ i ZPO s takovou variantou počítá a stanoví subsidiárně způsob, jakým dojde ke konstituování rozhodčího soudu, pokud si strany v tomto směru nic neujednaly⁴¹⁹. Česká i německá úprava za této situace shodně vycházejí z tradičního tříčlenného rozhodčího soudu, kdy každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce, a stranami jmenovaní rozhodci jmenují třetího rozhodce, který pak plní funkci předsedy rozhodčího senátu⁴²⁰. Problematická se mi s ohledem na jmenování předsedajícího rozhodce jeví některými připouštěná možnost komunikace rozhodce se stranou, která ho jmenovala, ohledně osoby předsedajícího rozhodce, resp. pokud by komunikace o tom, kdo má být předsedající rozhodce, byla vedena pouze jedním rozhodcem⁴²¹.

Takovýto způsob konstituování tříčlenného rozhodčího senátu rovněž svou vyvážeností posiluje princip neutrality rozhodování⁴²² a je dokonce v naprosté většině upřednostňovanou variantou konstituování rozhodčího senátu⁴²³. Na druhou stranu bylo ale ukázáno, že je nezbytné věnovat problematice nezávislosti a nestrannosti mnohem větší pozornost především tehdy, když si strany jmenují každá „svého“ rozhodce, protože je zde riziko vzniku nepřijatelných vazeb mezi stranou a rozhodcem mnohem vyšší⁴²⁴. Zákonem aprobovaný standardní způsob jmenování rozhodce, pokud strany neujednaly něco jiného, je tak zároveň z pohledu nezávislosti a nestrannosti nejvíce problematickým způsobem konstituování rozhodčího senátu. V rámci

---

⁴¹⁸ Srov. k tomu např. rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 30. května 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001-90 (potvrzen usnesením VS v Olomouci ze dne 10. října 2001).

⁴¹⁹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006.

⁴²⁰ Srov. k tomu § 7 odst. 2 ZRŘ a § 1035 odst. 3 ve spojení s § 1034 odst. 1 ZPO.

⁴²¹ Srov. k tomu např. van den BERG, Albert Jan. Dissenting Opinions by Party-Appointed Arbitrators in Investment Arbitration. In ARSANJANI, Mahnous H. et al. (eds.). *Looking to the Future: Essays on International Law in Honor of W. Michael Reisman*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 825; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis*..., s. 212; usnesení Vrchního zemského soudu v Koblenci (OLG Koblenz) ze dne 19. února 2004, sp. zn. 2 Sch 04/03.

⁴²² Srov. k tomu usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 100/14, bod 23.

⁴²³ Viz 2012 *International Arbitration Survey: Current and Preferred Practices in the Arbitral Process*, s. 2, 5 [online]. Queen Mary, University of London/White & Case LLP, [cit. 25. března 2016]. Dostupná na <http://events.whitecase.com/law/services/Queen-Mary-University-London-International-Arbitration-Survey-2012.pdf>.

⁴²⁴ Srov. k tomu DONAHEY: *The Independence and Neutrality of Arbitrators*..., s. 39 a násl.

mezinárodního rozhodčího řízení mohou být tyto problémy ještě markantnější, protože vztah mezi rozhodcem a stranou nebude dán pouze jmenováním jednou ze stran, ale bude vyplývat i z kulturních, právních, jazykových etc. vazeb. Bude se totiž jednat obvykle o osobu, která pochází ve většině aspektů (i když ne nezbytně) ze stejného prostředí, bude hovořit stejným mateřským jazykem, sdílet stejné právo, kulturní tradice, obchodní zvyky atd. S ohledem na výše uvedené a na následující text, není třeba tuto problematiku na tomto místě dále rozvíjet.

5.1.4 Neuplatnění práva jmenovat rozhodce, jmenování náhradního rozhodce

Všechny výše uvedené situace počítaly s více či méně pozitivním přístupem k rozhodčímu řízení, ale je třeba uvážit i skutečnost, že strana nemá zájem na projednávání sporu před rozhodci a bude se snažit konání rozhodčího řízení zdržovat. Může tak učinit tím, že nebude rozhodce jmenovat v rozporu s ujednáním v rozhodčí smlouvě či v rozporu s výše uvedenými ustanoveními ZRR a ZPO. Otázku, která pak vyvstává, je, zda bude v takovém případě možné, aby strana jediného rozhodce jmenovala sama, či rozhodce jmenovala i za druhou stranu a tím jednala v rozporu se zásadami rovného zacházení stran, byla stranou zvýhodněnou a vytvářela tak ve větší míře pochybnosti o nestrannosti rozhodčího senátu. Na tuto problematiku není jednotně nahlíženo ani v literatuře, ani v judikatuře⁴²⁵. Důvodem pro tuto nejednotnost je mimo jiné rozdílnost některých úprav, především anglické⁴²⁶, a také možnost náhradního způsobu jmenování rozhodce obecným (státním) soudem upravená v § 9 ZRR a obdobně v § 1035 odst. 3 a 4 ZPO. Budiž ale ještě jednou zdůrazněno, že tyto legitimní otázky se týkají toliko situace, kdy strana nejmenuje rozhodce v souladu s ujednáním stran či ustanovením zákona, a nikoli situace, kdy je nerovnováha při konstitování rozhodčího senátu stanovena přímo rozhodčí smlouvou – toto ujednání by v souladu s předchozím výkladem bylo bez výjimky postihnutelné náhradním jmenováním rozhodce státním soudem.

Pokud tedy strana neplní svou jmenovací povinnost, je v prodlení⁴²⁷ a záměrně tak sabotuje rozhodčí řízení, nemusí se jmenování všech nebo většiny rozhodců pouze jednou stranou jevit až tak neopodstatněnou otázkou, protože i přes možnost náhradního jmenování rozhodce soudem, představuje ingerence státního soudu zbytečné prodloužení a zkomplikování rozhodčího řízení.

---

⁴²⁵ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. listopadu 1970, sp. zn. VII ZR 31/69, body 14 a 15.

⁴²⁶ Srov. k tomu section 17 anglického Arbitration Act 1996.

⁴²⁷ Viz § 9 odst. 1 ZRR, který stanoví lhůtu pro jmenování rozhodce 30 dnů od doručení výzvy druhé strany; § 1035 odst. 3 ZPO stanoví lhůtu jednoho měsíce od doručení výzvy druhé strany.

Jak německá literatura⁴²⁸, tak i německá judikatura není v případě prodlení protistrany ohledně jmenování rozhodce jednotná v tom, zda je přípustné, aby měla strana právo jmenovat rozhodce sama, resp. aby se stranou jmenovaný rozhodce stal jediným rozhodcem. V rozsudku ze dne 5. listopadu 1970 konstatoval Spolkový soudní dvůr, že neutrální soudnictví („*überparteiliche Rechtspflege*“) je základní zásadou i v rozhodčím řízení a pokud by rozhodčí smlouva v tomto smyslu stanovila, že v případě, že protistrana nejmenuje ve stanovené lhůtě „svého“ rozhodce, může vydat rozhodčí nález rozhodce jmenovaný pouze jednou stranou, jedná se o rozpor s uvedenou zásadou, o ohrožení nezávislosti rozhodce⁴²⁹, a takovéto ujednání je neplatné (aniž by nezbytně nutně musela být neplatná celá rozhodčí smlouva) a jednalo by se o důvod pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného tímto rozhodcem⁴³⁰. V rozsudku ze dne 15. května 1986⁴³¹ však Spolkový soudní dvůr naopak konstatoval, aniž by se od svého předchozího, výše uvedeného usnesení distancoval⁴³², že možnost jmenovat rozhodce v souladu se section 17 anglického Arbitration Act 1996, který umožňuje, aby se z rozhodce jmenovaného jednou stranou stal jediný rozhodce, zatímco druhá strana odmítla svého rozhodce jmenovat⁴³³, není v rozporu s veřejným pořádkem⁴³⁴ a rozhodčí nález vydaný takovým rozhodcem, jmenovaným pouze jednou stranou, je v Německu vykonatelný⁴³⁵.

Tímto způsobem tedy Spolkový soudní dvůr do jisté míry připustil jednostranné jmenování rozhodce, ale není možné jednoznačně konstatovat, zda by podobně postupoval i v případě vnitrostátního rozhodčího řízení. Na jednu stranu je takové řešení považováno za neslučitelné se zásadou nezávislého rozhodování⁴³⁶ a rovněž právní úprava se spíše negativně staví k takto nevyváženému složení rozhodčího senátu co do jmenování jednotlivými stranami

---

⁴²⁸ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 191 a násl.; SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 88; SCHLOSSER: *Das Recht der Internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 369; SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, S. 76; SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 33

⁴²⁹ SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 56.

⁴³⁰ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. listopadu 1970, sp. zn. VII ZR 31/69. Podobný závěr by musel platit i tehdy, pokud by v případě prodlení protistrany měl být další rozhodce jmenován stranou, která již jednoho rozhodce jmenovala.

⁴³¹ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 15. května 1986, sp. zn. III ZR 192/84. K oběma výše uvedeným rozsudkům srov. také TRAPPE, Johannes. The Arbitration Proceedings: Fundamental Principles and Rights of the Parties. *Journal of International Arbitration*, roč. 15/1998, č. 3, s. 96 a násl.

⁴³² Viz rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) uvedený v pozn. p. č. 431, bod 11.

⁴³³ Podmínkou je, aby strana tento úmysl druhé straně písemně oznámila a pokud by ve stanovené lhůtě 7 dnů nebyl druhý rozhodce jmenován, stane se již jmenovaný rozhodcem jediným rozhodcem oprávněným vydat ve věci rozhodčí nález. Srov. k tomu také SCHLOSSER: *Das Recht der Internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 395.

⁴³⁴ Spolkový soudní dvůr rozlišuje mezi veřejným pořádkem vnitrostátním a mezinárodním (*ordre public interne a ordre public international*), přičemž mezinárodní považuje za volnější a vnitrostátní za přísnější, tzn., že uznání cizích rozhodčích nálezů je podrobena mírnější kontrole, než je tomu při výkonu u tuzemských rozhodčích nálezů. Podobně Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 59; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 507 a násl.

⁴³⁵ Uvedený závěr potvrzen i v rozsudku Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 1. února 2001, sp. zn. III ZR 332/99.

⁴³⁶ SCHLOSSER: *Das Recht der Internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 369.

a upravuje jiné instrumenty, jak zabránit blokování rozhodčího řízení (viz uvedené náhradní jmenování soudem)⁴³⁷, na druhou stranu není věcně a prakticky zřejmé, proč by takovýto způsob jmenování, obzvláště, když pouze subsidiárně, nemohl být akceptován i ve vnitrostátním rozhodčím řízení. Někteří argumentují tím, že k nerovnováznému stavu při konstituování rozhodčího senátu nedochází při uzavírání rozhodčí smlouvy, ale nastává toliko dodatečně a v důsledku prodlení strany⁴³⁸ a pokládají takovéto rozlišování za nepochopitelné⁴³⁹. Dle některé judikatury v důsledku prodlení a v souladu s ujednáním stran může na jednu stranu spor přejít právo jmenovat i druhého rozhodce, kterého měla původně jmenovat protistrana⁴⁴⁰.

Právě proto, že k nerovnováznosti při jmenování rozhodců dochází až nevyužitím práva jmenovat rozhodce; že není dopředu známo zda, a která strana bude v prodlení a žádá ze stran není na svém právu jmenovat rozhodce dopředu nijak omezena, nejeví se tento postup nepraktický, ale s ohledem na uvedené zásady rozhodčího řízení v ZRŘ a ZPO určitě za problematický. Absolutní neakceptovatelnost však není nejspíše na místě, jak konec konců ukazuje rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 15. května 1986, protože nic například nebude bránit stranám, aby svůj spor řešily v Anglii podle anglického Arbitration Act 1996⁴⁴¹ a následně byl podán návrh na uznání a výkon rozhodčího nálezu dle Newyorské úmluvy. Jak již bylo také uvedeno, slouží vyváženost při konstituování rozhodčího senátu k nestrannosti rozhodování a je projevem neutrálního soudnictví, kteréžto ale mají v rozhodčím řízení do jisté míry specifický význam⁴⁴² a současně má v rozhodčím řízení výraznou roli autonomie vůle stran. S ohledem na jmenování rozhodce se autonomie vůle stran projevuje v souvislosti s § 1036 odst. 2 druhou větou ZPO, který umožňuje, aby stranou jmenovaný rozhodce byl odmítnut pouze z důvodů, o kterých se strana dověděla až po jmenování rozhodce, což ale připouští závěr, že strana může jmenovat záměrně i podjatého rozhodce. Napadnutí znevýhodňující doložky je navíc podle § 1034 odst. 2 ZPO vázáno (stejně jako odmítnutí rozhodce) na prekluzivní lhůtu⁴⁴³ a záleží na straně, zda tohoto práva využije, ale jejím uplynutím již není možné se horšího postavení při konstituování rozhodčího senátu dovolávat. Neznamená to ovšem, že by tím došlo automaticky

---

⁴³⁷ Podobně tak činí i řády rozhodčích institucí, kdy v případě, že strana ve lhůtě nejmenuje rozhodce, bude tento jmenován touto institucí; srov. k tomu např. § 12 odst. 1 Rozhodčího řádu DIS; § 23 odst. 1 Řádu Rozhodčího řádu při HK ČR a AK ČR.

⁴³⁸ SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 76.

⁴³⁹ SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 33.

⁴⁴⁰ Srov. k tomu usnesení Vrchního zemského soudu Naumburg (OLG Naumburg) ze dne 21. května 2004, sp. zn. 10 Sch 06/03.

⁴⁴¹ Uvedený section 17 navíc upravuje dvojí lhůtu (původní pro jmenování rozhodcem a dodatečnou v délce 7 dní) a nejedná se tak v žádném ohledu o překvapivý a neočekávaný důsledek, který strana odvrátí tím, že jmenuje rozhodce, resp. akceptuje jmenování rozhodce pouze jednou stranou, když sama rozhodce nejmenuje.

⁴⁴² Viz rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. července 1975, sp. zn. III ZR 78/73, bod 22.

⁴⁴³ Srov. k tomu Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 39; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 193.

k vzdání se principu a práva na spravedlivé a nestranné rozhodování. Tím, že platné právo za jistých podmínek v rozhodčím řízení připouští jiný náhled na nestranné soudnictví a stanoví pro uplatnění této zásady prekluzivní lhůty, by však měla být o to víc uplatňována autonomie vůle stran⁴⁴⁴. V tomto smyslu by tedy nemělo být za nepřipustné považováno ujednání stran umožňující, ale toliko subsidiárně, aby se v případě prodlení protistrany stal již jmenovaný rozhodce rozhodcem jediným.

Přestože ZRR žádné podobné ustanovení vylučující ujednání stran, aby rozhodce jmenovala pouze jedna z nich, jako je tomu v případě § 1034 odst. 2 ZPO, neobsahuje, byla by výše uvedená konstatování aplikovatelná i na českou úpravu, byť argumentačně opřená nikoli o konkrétní ustanovení ZRR, ale o základní zásady rozhodčího řízení, jako je zásada rovnosti stran upravená v § 18 ZRR či obecně přijímaná autonomie vůle stran. Ani podle ZRR není možné obecně připustit, aby pouze jedna ze stran mohla jmenovat rozhodce a tím byla porušena zásada rovného zacházení a omezena autonomie vůle strany tím, že by nemohla uplatnit jedno ze svých základních práv v rozhodčím řízení, tedy jmenovat rozhodce. S ohledem na výše uvedené by ale nemělo být považováno za neplatné ujednání, které by pouze subsidiárně, pro případ prodlení protistrany, přiznalo tuto možnost toliko jedné straně. V konkrétním případě by se však muselo posuzovat, zda strana opravdu měla dostatečnou příležitost svého rozhodce jmenovat, v jaké lhůtě, zda nebyla nepřiměřeným způsobem v uplatnění práva omezena etc.⁴⁴⁵

Jako *ultima ratio* jmenování rozhodce obsahují ZRR (§ 9) i ZPO (§ 1035 odst. 3 a 4) institut náhradního jmenování rozhodce obecným soudem⁴⁴⁶. Zatímco německá úprava umožňuje ve všech případech (nejmenování rozhodce stranou, nemožnost vykonávat funkci rozhodce, odmítnutí rozhodce přijmout funkci rozhodce, vzdání se funkce rozhodce) provést na návrh jmenování náhradního rozhodce soudem⁴⁴⁷, je dle české judikatury⁴⁴⁸ jmenování náhradního rozhodce obecným soudem upraveno pouze pro případy tříčlenného rozhodčího soudu, kdy každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce (§ 7 odst. 2 ZRR). Institut náhradního jmenování rozhodce obecným soudem však dle uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu není aplikovatelné na případ jediného rozhodce určeného stranami v rozhodčí smlouvě (§ 7 odst. 1 ZRR). Jak již bylo odůvodněno a uvedeno výše, nepovažují takovýto závěr za správný. Pokud by totiž měly strany zájem projednat a rozhodnout spor pouze a výlučně před konkrétním rozhodcem, mohly tento svůj úmysl v souladu s autonomií vůle stran výslovně v rozhodčí smlouvě projevit a v takovém případě by

---

⁴⁴⁴ Viz rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. července 1975, sp. zn. III ZR 78/73.

⁴⁴⁵ Podobně např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 373 a násl.

⁴⁴⁶ Srov. k tomu např. HUŠEK, Jan. Jmenování rozhodce soudem. *Obchodní právo*, roč. 19/2010, č. 12, s. 2-8.

⁴⁴⁷ Srov. k tomu SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 35.

⁴⁴⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

nemožnost dané osoby vykonávat funkci rozhodce (ať již z jakéhokoli důvodu) skutečně vedla k nutnosti uzavřít novou rozhodčí smlouvu nebo by jedinou možností stran bylo předložit spor k obecnému soudu. Pokud ale rozhodčí smlouva podobné ujednání výslovně neobsahuje, nepovažuje autor práce za nezbytné, aby byla vůle stran bez dalšího vykládána restriktivním způsobem, jak činí Nejvyšší soud.

5.1.5 Dílčí závěr

Způsobů, jakými může být rozhodce určen a jmenován je celá řada a ukazuje se, že každý z nich může jinou měrou ovlivnit jeho nezávislost a nestrannost. Výběr „správného“ rozhodce je jedno z nejdůležitějších rozhodnutí, které strany činí a stejně tak je důležité zvolit ten správný způsob pro jeho jmenování, aby průběh a výsledek rozhodčího řízení odpovídaly potřebám a zájmům stran na efektivní, rychlé a přitom věcně správné a objektivní rozhodování. Stranám je v ZPO i v ZRŘ v otázce způsobu jmenování přiznána velká autonomie, která je omezena pouze tam, kde zákonodárce vidí ohrožení principu rovnosti stran a neutrálního soudnictví. I pro případ, že strany svého práva v tomto ohledu nevyužijí, upravuje zákon postup, jakým dojde ke jmenování rozhodců, aby nebyl zmařen účel a smysl rozhodčího řízení, respektive stanovuje možnost náhradního jmenování rozhodce obecným soudem. Přestože strany zpravidla při uzavírání určitého smluvního vztahu obsahujícího rozhodčí doložku nemyslí na budoucí spor a všechny možné otázky, které jsou s tím spojeny, mělo by přeci jen patřit ke standardním krokům, aby strany tuto otázku nepodceňovaly a věnovaly ji náležitou pozornost, která se jim v konečném důsledku vrátí nejpozději ve chvíli, kdy bude konstituován rozhodčí soud z takových rozhodců a takovým způsobem, který nejlépe odpovídá jejich zájmům. Když už nic jiného, jeví se jako nejsnazší cesta odkaz na řád nějaké významné rozhodčí instituce, který bez výjimky otázku jmenování upravuje pro nejrůznější situace, které mohou nastat, a k žádným vážnějším komplikacím pak v této otázce nemůže dojít.

Obě právní úpravy dávají stranám dostatek možností, jak konstituovat rozhodčí senát, přičemž je různou měrou vyžadována součinnost a aktivní zapojení stran sporu a v souvislosti s ní i různá míra ohrožení nezávislosti a nestrannosti rozhodování. V tomto ohledu ZRŘ i 10. kniha ZPO odpovídají svým zněním běžně chápaným a přijímaným standardům. Určitý nedostatek tak vyvstává pouze ohledně českého judikatorního přístupu k náhradnímu jmenování rozhodce obecným soudem, jak bylo podrobněji uvedeno v předchozím výkladu. Autor předkládané práce se přiklání v takové situaci k extenzivnímu výkladu účinnosti rozhodčí

smlouvy a k opačnému výkladu § 9 ZRŘ než jaký zastává Nejvyšší soud. Náhradní jmenování obecným soudem by mělo být připuštěno bez omezení vždy tehdy, když některá ze stran nejmenuje rozhodce nebo se strany na rozhodci nemohou dohodnout nebo stranami jmenovaný rozhodce nemůže, nebo nechce funkci rozhodce vykonávat (viz k tomu i důvody uváděné výše), pokud strany v takovém případě výslovně neuvedly, že jiný rozhodce nepřichází v úvahu.

5.2 Počet rozhodců a neutralita rozhodce

5.2.1 Standardní tříčlenný rozhodčí soud

Dnešní právní úprava v § 7 odst. 2 ZRŘ a v § 1034 odst. 1 ve spojení s § 1035 odst. 3 ZPO stanoví, za předpokladu, že si strany neujednají něco jiného, jako standardní počet rozhodců tři rozhodce, a tento počet je rovněž považován i různými jednacími řády významných rozhodčích institucí za obvyklý, přičemž mechanismus jmenování rozhodců je pak totožný a spočívá v tom, že strany jmenují po jednom rozhodci a tito poté volí třetího rozhodce, který má funkci předsedajícího rozhodce. O standardním tříčlenném rozhodčím soudu tak hovoří např. § 3 odst. 4 Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR nebo § 3 Rozhodčího řádu DIS. Výjimkou jsou tak například Rozhodčí pravidla ICC, který ve svém čl. 12 odst. 2 vychází ze standardního počtu jednoho rozhodce a tříčlenný rozhodčí soud bude jmenován pouze tehdy, pokud to bude oprávněno s ohledem na význam a pravděpodobně i hodnotu sporu (viz dále). Výjimku představuje rovněž i Rozhodčí řád GMAA, který v § 3 stanoví jako základní počet rozhodců dva rozhodce a tím tedy sudý počet rozhodců. O sudém a lichém počtu rozhodců bude ještě blíže pojednáno v této podkapitole. Obecně je ovšem možno konstatovat, že tímto způsobem sestavený rozhodčí senát je v souladu se zásadou rovnosti stran a neposkytuje žádné z nich nepřijatelnou výhodu při uplatnění práva jmenovat rozhodce. Nesmí být ale opomenuty negativní dopady, které s sebou tříčlenný rozhodčí senát z hlediska nezávislosti a nestrannosti přináší, o kterých však již bylo pojednáno v předchozí podkapitole.

Je nutno si ale rovněž uvědomit, že čím vyšší je počet rozhodců, tím vyšší budou finanční náklady, tím více může být ohrožena rychlost rozhodčího řízení s ohledem na stanovení vhodných termínů, které by vyhovovaly všem rozhodcům, tím složitější může být dosažení konsensu, resp. většiny při hlasování o rozhodčím nálezu a rovněž může mnohem snáze dojít ke jmenování rozhodce, u něhož je důvod pochybovat o jeho nepodjatosti (§ 8 odst. 1 ZRŘ). Takové nebezpečí se zvyšuje ve specifických a komplikovaných sporech vyžadujících konkrétní znalosti a zkušenosti, které splňuje například jenom omezený počet rozhodců vykonávajících pak

funkci rozhodce opakovaně v nejrůznějších sporech. Z těchto důvodů se může ukázat jednočlenný rozhodčí soud jako výhodnější a efektivnější.⁴⁴⁹ Na druhou stranu by strany měly ale uvážit, že vícečlenný rozhodčí soud obvykle bude představovat i více odborných znalostí a tím přispívat k věcně správnému a také neutrálnímu rozhodování.

Přestože je tedy obecně tříčlenný rozhodčí soud považován za optimální řešení, i s ohledem na to, že spolu strany sporu nemusí hledat a dohodnout se na jediném rozhodci, ale každá z nich jmenuje jednoho, „svého“ rozhodce a tím vlastně zásadním způsobem ovlivňuje průběh rozhodčího řízení, má na něj vliv, a tím snazší může být pro ni akceptování rozhodčího nálezu⁴⁵⁰. Ne vždy se však vycházelo z tříčlenného rozhodčího soudu. Právní úprava rozhodčího řízení v Německu ve znění účinném v období 31. 12. 1963 až 1. 1. 1998 například v § 1028 ZPO stanovovala jako standardní počet rozhodců, pokud nebylo stranami ujednáno jinak, dva rozhodce, přičemž každá ze stran sporu jmenovala jednoho. V tomto případě se sice strana opět zásadním způsobem podílela na průběhu rozhodčího řízení, ale v takto složeném rozhodčím soudu mohlo být problematické dosáhnout shody ohledně výsledku rozhodčího řízení⁴⁵¹ a navíc podle § 1033 odst. 2 ZPO, ve znění účinném v období 31. 12. 1963 až 1. 1. 1998, pozbývala rozhodčí smlouva při rovnosti hlasů ohledně hlasování o rozhodčím nálezu svou platnost. Toto ustanovení však již naštěstí nebylo do nové úpravy rozhodčího řízení v Německu převzato⁴⁵².

V české právní úpravě k žádným změnám v tomto směru nedošlo a od samotného počátku pracoval ZRR s typickým tříčlenným rozhodčím senátem. Tříčlenný rozhodčí senát byl typický i podle předchozí úpravy v souladu s § 6 odst. 2 zákona č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů.

V případech, že se strany dohodnou na tříčlenném rozhodčím soudu, resp. se *ex lege* uplatní ustanovení o tříčlenném rozhodčím soudu, kdy každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a předsedající rozhodce je jmenován těmito dvěma rozhodci, je za takových okolností někdy postavení rozhodců jmenovaných stranami ovšem špatně chápáno a dezinterpretováno jak soudem, tak i rozhodci, nebo samotnými stranami. Rozhodce bývá nesprávně považován za jakéhosi zástupce té strany, která jej rozhodcem jmenovala, a proto by měl hájit její zájmy a v tomto smyslu jednostranně vést a vykonávat i svou funkci, respektive jej strany považují za svého právního zástupce a volí si tedy takového rozhodce, který bude rozhodovat v jejich

---

⁴⁴⁹ Podobně např. SCHÄFER: *Die Verträge zur Durchführung des Schiedsverfahrens...*, s. 140.

⁴⁵⁰ Srov. k tomu BROWER, Charles N., ROSENBERG, Charles B. The Death of the Two-Headed Nightingale: Why the Paulsson-van den Berg Presumption that Party-Appointed Arbitrators are Untrustworthy is Wrongheaded. *Arbitration International*, roč. 29/2013, č. 1, s. 13.

⁴⁵¹ LÖRCHER: *The New German Arbitration...*, s. 89; SCHÄFER: *Die Verträge zur Durchführung des Schiedsverfahrens...*, s. 212.

⁴⁵² K důvodům srov. např. Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 34.

prospěch.⁴⁵³ Rozhodce tak může být pod určitým tlakem, aby spor rozhodl v souladu se zájmy a očekáváním strany, která je jmenovala⁴⁵⁴. Tento nesprávný závěr svého času vyplýval nepřímo i z rozhodnutí Ústavního soudu ČR, když konstatoval, že „Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran“⁴⁵⁵. S ohledem na nový přístup Ústavního soudu k rozhodčímu řízení však došlo ke korekci tohoto názoru (viz k tomu dále v této kapitole). Jistou reakcí na tento nepřijatelný postoj rozhodce je například znění čl. 5 odst. 3 Rozhodčích pravidel LCIA, která výslovně zdůrazňují, že rozhodce není právním zástupcem stran, který by měl zastupovat a hájit její zájmy⁴⁵⁶.

5.2.2 Lichý v. sudý počet rozhodců

Zásadní rozdíl s ohledem na počet rozhodců mezi německou a českou úpravou spočívá v tom, zda počet rozhodců musí být vždy lichý nebo je jejich počet zcela v dikci stran. Zatímco 10. kniha ZPO o tomto nemá žádné ustanovení a rozhodců tak může být libovolný sudý nebo lichý počet, musí být dle čl. 7 odst. 1 ZRŘ konečný počet rozhodců vždy lichý. Předchozí úprava rozhodčího řízení v ČR přitom rovněž připouštěla lichý počet rozhodců⁴⁵⁷. V souladu s německou úpravou je tak například Rozhodčí řád GMAA, který v § 3 vychází ze standardního počtu dvou rozhodců, který by byl ale v rozporu s českým ZRŘ. I když tedy německá úprava připouští sudý počet rozhodců, je mnohem vhodnější se přidržet lichého počtu, protože ten na rozdíl od sudého počtu snižuje možnost vzniku patové situace rovnosti hlasů, i když ani lichý počet nemůže takovéto situaci zcela zabránit, pokud se například některý z rozhodců vzdá hlasování. S touto variantou nakonec počítá i výše uvedený Rozhodčí řád GMAA, když v § 4 odst. 1 přikazuje dvěma rozhodcům, pokud se nemohou shodnout na rozhodnutí, aby neprodleně jmenovali třetího rozhodce, jakožto předsedu. Zároveň ale lichý počet rozhodců, pokud se nejedná o rozhodce jediného, přispívá jistou měrou k objektivitě rozhodování, protože

---

⁴⁵³ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 28. února 1972, sp. zn. II ZR 151/69, bod 8. Podobně rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. listopadu 1970, sp. zn. VII ZR 31/69, bod 22. Podobně PAULSSON, Jan. Moral Hazard in International Dispute Resolution. *Transnational Dispute Management*, roč. 8/2011, č. 2, s. 7: „Many persons serving as arbitrator seem to have no compunction about quietly assisting “their” party; they apparently view the modern international consensus that all arbitrators own a duty to maintain an equal distance to both sides as little more than pretty words, as though sophisticates in reality conduct themselves in accordance with a different sub rosa operational code.” Srov. k tomu také usnesení Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2005, sp. zn. III. ÚS 166/05; ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02; ze dne 11. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 1357/07; KRÖLL/MISTELIS/VISCASILLAS/ROGERS: *International Arbitration and International Commercial Law...*, s. 260.

⁴⁵⁴ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 34, bod 120.

⁴⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02.

⁴⁵⁶ Viz čl. 5 odst. 3 Rozhodčích pravidel LCIA: „All arbitrators shall be and remain at all times impartial and independent of the parties; and none shall act in the arbitration as advocate for or representative of any party.“

⁴⁵⁷ Srov. k tomu § 15 zákona č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů.

se rozhoduje většinou hlasů rozhodčího soudu a každý z členů rozhodčího senátu má přitom jeden hlas, i když i tady se připouští odchylná ujednání stran, jak bude uvedeno níže.

5.2.3 Předsedající rozhodce v. ostatní členové rozhodčího senátu

V případě, že by se jednalo o tříčlenný, případně pěti-, sedmičlenný atd., rozhodčí soud, může hrát s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodce určitou roli i skutečnost, zda je tento rozhodce předsedou rozhodčího senátu nebo jeho „běžným“ členem⁴⁵⁸. Přestože na předsedajícího rozhodce nejsou kladeny žádné přísnější podmínky, s výjimkou těch, které stanoví některé rozhodčí řády jako např. § 2 odst. 2 Rozhodčího řádu DIS⁴⁵⁹, může být jeho vliv na řízení mnohem větší, než je tomu u jiného člena rozhodčího senátu. Předsedající rozhodce, jestliže k tomu byl stranami nebo všemi rozhodci zmocněn, může rozhodovat otázky týkající se vedení řízení⁴⁶⁰. Předsedající rozhodce tak mnohem snáze může například způsobovat průtahy v řízení tím, že bude odkládat termíny nebo je nařizovat v delších intervalech než je nezbytné k řádnému vedení procesu, že bude navrhopvat provedení zbytečných důkazů, že nebude činit opatření důležitá k tomu, aby bez zbytečných formalit byl zjištěn skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu atd.⁴⁶¹ V případě běžného člena rozhodčího soudu by průtahy z jeho strany neměly až takový význam, respektive by se na něm rozhodci museli shodnout. Stejné postavení předsedajícího rozhodce a člena rozhodčího soudu v těchto otázkách najdeme i v německé úpravě⁴⁶². Odlišnou úpravu ohledně postavení předsedajícího rozhodce s ohledem na vznik oprávnění vést řízení můžeme najít v různých rozhodčích řádech.⁴⁶³

Odlišné postavení předsedajícího rozhodce se však netýká pouze průběhu řízení, ale může se stejným způsobem vztahovat i na hlasování o rozhodčím nálezu. Obecně sice platí, že se rozhoduje většinou rozhodců a předsedající rozhodce má zásadně rovnocenný hlas se všemi

---

⁴⁵⁸ K postavení předsedajícího rozhodce a běžného člena rozhodčího soudu srov. např. LÖRCHER, Gino a kol. *Das Schiedsverfahren - national, international - nach deutschem Recht*. 2. vydání. Heidelberg: C. F. Müller, 2001, s. 81; KAPLAN, Neil, MILLS, Karen. The Role of the Chair in International Commercial Arbitration. In PRYLES, Michael Charles, MOSER, Michael J. (eds.). *Asian Leading Arbitrators' Guide to International Arbitration*. New York: JurisNet, LLC, 2007, s. 119 – 163.

⁴⁵⁹ Viz předchozí kapitola.

⁴⁶⁰ Srov. k tomu § 19 odst. 1 ZRŘ.

⁴⁶¹ Viz § 19 odst. 2 ZRŘ.

⁴⁶² Viz § 1052 odst. 3 ZPO.

⁴⁶³ Úloha předsedajícího rozhodce s ohledem na vedení řízení je zdůrazněna například v § 13 odst. 5 Rozhodčího řádu pro stavebnictví stanoví: „*Dem Einzelschiedsrichter bzw. dem Vorsitzenden obliegt die Leitung der Geschäfte des Schiedsgerichtsverfahrens.*“, viz *Schiedsgerichtsordnung für das Bauwesen* [online]. Deutsche Gesellschaft für Baurecht, [cit. 5. listopadu 2016]. Dostupný na http://www.dg-baurecht.de/fileadmin/user_upload/downloads/sgo01072005.pdf>. Podobné znění má i § 35 odst. 2 Řádu pro řešení sporů ve stavebnictví, který od 1. července 2016 nahradil výše uvedený Schiedsgerichtsordnung für das Bauwesen, viz *Streitlösungsordnung für das Bauwesen* [online]. Deutsche Gesellschaft für Baurecht, [cit. 5. listopadu 2016]. Dostupný na http://www.dg-baurecht.de/fileadmin/SL_Bau/2016-08-23_Endfassung_Streitloesungen_SL_Bau.pdf>.

ostatními rozhodci. V této části se česká i německá úprava shoduje - § 25 odst. 1 ZRŘ, resp. § 1052 odst. 1 věta druhá ZPO. Na rozdíl od české úpravy však dává německý zákonodárce stranám opět možnost, aby v souladu s autonomií jejich vůle upravily hlasování o rozhodčím nálezu odlišně - § 1052 odst. 1 věta první ZPO⁴⁶⁴. Strany tak mohou ujednat, aby v případě rovnosti hlasů byl rozhodující hlas předsedajícího rozhodce a jeho role tak může být zcela zásadní i s ohledem na rozhodnutí ve věci⁴⁶⁵. Strany by proto měly věnovat pozornost předsedajícímu rozhodci například tím, že budou alespoň pro něj požadovat jinou státní příslušnost, než jakou mají samy.

S ohledem na uvedená konstatování je nutno podotknout, že v případě, kdy nejsou všichni rozhodci jmenováni stranami, ale každá ze stran jmenuje své rozhodce, objevují se názory, že ne všichni členové rozhodčího senátu, myšleno vícečlenného, musí stejnou měrou splňovat zákonné podmínky nezávislosti a nestrannosti⁴⁶⁶. Typicky pak kladou přísnější podmínky na předsedajícího rozhodce, resp. jediného rozhodce, než na rozhodce jmenované jednotlivými stranami, protože tito požívají důvěru stran a mají z tohoto důvodu ke stranám blíže, než předsedající rozhodce jmenovaný ostatními rozhodci⁴⁶⁷. Stranami jmenovaní rozhodci tak mají například více dbát na to, aby vše, co jejich strany ve sporu přednesou, bylo i odpovídajícím způsobem uváženo apod. Jediným skutečně neutrálním rozhodcem by v takových případech byl však pouze předsedající rozhodce jmenovaný ostatními rozhodci a nikoli stranami⁴⁶⁸. Takovéto názory, stejně jako připouštění naprostého upřednostňování odlišné praxe před platným právem, je však nutno odmítnout, protože nemají oporu v zákoně. Rozhodci a budiž zde zdůrazněno, že všichni rozhodci, jsou povinni být stejně nezávislí a nestranní. Všichni rozhodci jsou stejně povinni projednat věc řádně tak, aby mohly ve věci rozhodnout, a tudíž musí být přiměřeným způsobem zohledněny přednesy všech stran, aniž by na to museli jednotliví rozhodci upozorňovat. Stejně tak jsou to všichni rozhodci, kteří rozhodují ve věci, a kteří s rovností hlasů hlasují o rozhodčím nálezu (s výše uvedenou výjimkou dle ZPO). Problematickým by tak mohl být například takový vztah (poddanosti či oddanosti) mezi předsedajícím rozhodcem a ostatními rozhodci, který by vedl k projevení jednoho jediného názoru, který by se počítal dvakrát, namísto dvou nezávislých názorů (byť obsahově stejných)⁴⁶⁹. Připustit jinou úroveň nestrannosti

---

⁴⁶⁴ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 417.

⁴⁶⁵ V této souvislosti není úplně správný závěr, že je v případě rovnosti hlasů obecně hlas předsedajícího rozhodce rozhodující, viz KLATTE: *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit...*, s. 35.

⁴⁶⁶ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 257; HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 795; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2462;

⁴⁶⁷ LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 252 a násl.

⁴⁶⁸ BASTIDA, Bruno Manzanares. The independence and impartiality of arbitrators in international commercial arbitration from a theoretical and practical perspective. *Revis@E-Mercatoria*, roč. 6/2007, č. 1, s. 155; podobně např. LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 285.

⁴⁶⁹ HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 797 a násl.

a nezávislosti u některých rozhodců by se navíc projevilo na rozhodovací činnosti rozhodců, protože by nebyla dána potřebná otevřenost mezi rozhodci k diskutování důležitých otázek a navíc by to mělo za následek, že by předsedající rozhodce byl v takovéto situaci spíše jediným rozhodcem, neboť právě jeho hlas by automaticky v dané otázce rozhodoval podle toho, ke kterému rozhodci a tím i straně sporu by se přiklonil. Podobné přístupy by navíc byly v rozporu s chápáním soudcovské/rozhodcovské činnosti, jakožto nezávislého a nestranného rozhodování dle ústavních principů. Stejně tak mají dle platného práva všichni rozhodci bez výjimky povinnost vůči stranám oznámit relevantní okolnosti ohledně jejich možné podjatosti, která by v případě rozdílného chápání nezávislosti a nestrannosti rozhodce a předsedajícího rozhodce znamenala i jinou míru této povinnosti. Roli předsedajícího rozhodce velmi výstižně vystihli Kaplan a Mills: *"The Chair of an arbitration is, in a sense, the glue that holds the whole process together. He must oversee all administrative matters as well as all procedural and substantive matters; be the key liaison among the parties and the other arbitrators, between the tribunal and any administering institution, if any, and sometimes must even mediate between the other arbitrators where not everyone sees eye to eye. One might like to consider the Chair as the conductor of the arbitral orchestra."*⁴⁷⁰

5.2.4 Společenství účastníků

Problematika nezávislosti a nestrannosti může být složitější, a proto budou muset dávat strany při výběru rozhodce, resp. při určení jakým způsobem má být rozhodce ustanoven, mnohem větší pozor, pokud na jedné straně sporu vystupuje více subjektů, kdy tedy dochází ke vzniku tzv. společenství účastníků. Taková situace běžně nastane ve sporech vyplývajících z nejrůznějších dodavatelských smluv, smluv o dílo, kdy na jedné straně stojí jeden zadavatel, objednavatel a na druhé několik zhotovitelů, dodavatelů apod. Protože ZRR ani ZPO v 10. knize o společenství účastníků nehovoří, na rozdíl například od Rozhodčího řádu Deutsches Institut für Schiedsgerichtsbarkeit⁴⁷¹, je otázka, zda taková situace není v řízení před rozhodci přípustná a úpravu obsaženou v OSŘ⁴⁷² či v ZPO⁴⁷³ není možno v rozhodčím řízení ani přiměřeně aplikovat nebo se naopak společenství účastníků připouští i v rozhodčím řízení. Můžeme se setkat s oběma přístupy, přičemž za praktičtější (ale tím není myšleno bezproblémový, spíše

---

⁴⁷⁰ KAPLAN, Neil, MILLS, Karen. The Role of the Chair in International Commercial Arbitration. In PRYLES, Michael Charles, MOSER, Michael J. (eds.). *Asian Leading Arbitrators' Guide to International Arbitration*. New York: JurisNet, LLC, 2007, s. 119.

⁴⁷¹ Srov. k tomu § 13 tohoto řádu.

⁴⁷² Srov. k tomu např. § 92 odst. 1 OSŘ, § 91 odst. 1 OSŘ.

⁴⁷³ Srov. k tomu např. § 59 – 63 ZPO ohledně tzv. společenství v rozepři nebo § 66-71 ZPO týkající se vedlejší intervence. Blíže k tomu např. SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 140 a násl.

naopak) považují ten druhý, protože strany mohou společenství účastníků připustit v rozhodčí smlouvě, a jestliže je přípustné v konkrétním případě, musí být přípustné i v rozhodčím řízení obecně. Současně však musí být zdůrazněno, že je v rozhodčím řízení rozšíření počtu účastníků na jedné či druhé straně, například spojením věcí, zásadní a nezbytné poměřovat s autonomií stran a připustit pouze tehdy, bude-li s ní společenství účastníků v souladu⁴⁷⁴. Nebude-li společenství účastníků v souladu s výše uvedenými kritérii, není přípustné ani v rozhodčím řízení. Je tedy nezbytné řešit tuto problematiku s ohledem na specifika rozhodčího řízení.

Jak již bylo naznačeno, závisí vyřešení této otázky také na tom, zda na ni strany nepamatovaly nějakým způsobem v rozhodčí smlouvě. Zpravidla se však s nějakou specifickou úpravou jmenování rozhodců v případě společenství účastníků nesetkáme. Jak již bylo uvedeno ani ZRR, ani 10. kniha ZPO na tuto problematiku nepamatuje, byť právě se společenstvím účastníků bývá spojováno ustanovení § 1034 odst. 2 ZPO zakazující převahu některé strany při konstituování rozhodčího senátu⁴⁷⁵. Protože ale právo jmenovat rozhodce patří k základním právům strany v rozhodčím řízení⁴⁷⁶, není možno připustit společenství účastníků bez dalšího, neboť strana, která neměla možnost svého rozhodce jmenovat, by tak byla krácena na svých právech. Připustíme-li společenství účastníků, potom by se s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodce, ale i s ohledem na rovnost zbraní, museli účastníci na jedné straně (v případě tříčlenného rozhodčího soudu) dohodnout na společném rozhodci. Takovýto přístup, ale může představovat problém s ohledem na zvýhodňování jedné strany při jmenování rozhodcem podle § 1034 odst. 2 ZPO, protože zatímco na jedné straně jmenuje jedna osoba „svého“ jednoho rozhodce, muselo by se na straně druhé dohodnout více účastníků na jednom rozhodci a tím by došlo k nerovnovážnému stavu při uplatňování práva na jmenování rozhodce⁴⁷⁷. Společenství účastníků tak považují v rozhodčím řízení za přípustný (a neproblematický) spíše jen tehdy, jestliže s takovýmto institutem počítaly strany sporu, pamatovaly na to v rozhodčí smlouvě, a když s tím bude souhlasit daný rozhodce⁴⁷⁸. Problémy se jmenováním rozhodců v této otázce nevzniknou ani tehdy, pokud by jmenování všech rozhodců měla provést třetí neutrální osoba nebo pokud by strany dopředu počítaly s možností, že se případné spory mohou týkat většího počtu subjektů a sporným otázkám ohledně jmenování

---

⁴⁷⁴ Srov. k tomu např. SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 82 a násl. nebo SCHLOSSER: *Das Recht der Internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 561 a násl.

⁴⁷⁵ Srov. k tomu s dalšími odkazy HARBST: *Die Rolle der staatlichen Gerichte im Schiedsverfahren...*, s. 77.

⁴⁷⁶ Za určitých okolností je přípustné, aby toto právo bylo omezeno - například pokud mají procesní společníci stejné zájmy; k tomu blíže viz usnesení Vrchního zemského soudu v Karlsruhe (OLG Karlsruhe) ze dne 16. února 1995, sp. zn. 19 U 169/94. Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 24. listopadu 2005, sp. zn. 26 Sch 13/05. Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 29. března 1996, sp. zn. II ZR 124/95.

⁴⁷⁷ K znevýhodňujícím ujednáním ohledně jmenování rozhodců dle ZRR a ZPO srov. předchozí podkapitolu.

⁴⁷⁸ Srov. k tomu např. ustanovení článku 376 švýcarského ZPO.

rozhodců by se vyhnuly tím, že by se podřídily rozhodčímu řádu takové rozhodčí instituce, která na tuto situaci pamatuje⁴⁷⁹. Nezbytným předpokladem je samozřejmě rovněž existence platné rozhodčí smlouvy se všemi subjekty daného sporu.

5.2.5 Dílčí závěr

S ohledem na počet rozhodců se opět ukazuje, že německý zákonodárce dává autonomii vůle stran jednoznačně přednost, když ponechává stranám možnost sjednat si i sudý počet rozhodců, což český ZRR neumožňuje. S ohledem na výše uvedené neshledává autor v tomto omezení žádný důvod, protože stejně jako sudý, tak i lichý počet rozhodců může vést ke stejným patovým situacím a žádným způsobem není zaručena vyšší míra ochrany nezávislého a nestranného rozhodování. Na druhou stranu se nejenom v české či německé úpravě rozhodčího řízení, ale i v nejrůznějších rádech rozhodčích institucí, vychází z klasického počtu tří rozhodců, tedy z lichého počtu, kdy každá strana může jmenovat jednoho rozhodce a stranami jmenovaní rozhodci se potom dohodnou na třetím rozhodci, který bude plnit funkci předsedy rozhodčího senátu (případně tuto osobu jmenuje soud). Takovouto dispozitivní úpravu pro případ, že strany neujednaly něco jiného, považuje autor s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodců za správnou a nejvhodnější. Důsledná autonomie vůle stran uplatňovaná německým zákonodárcem umožňuje upravit postavení předsedy rozhodčího senátu nejenom v otázkách vedení řízení, což umožňuje i ZRR, ale navíc i s ohledem na hlasování o rozhodčím nález. Tím může být role předsedajícího rozhodce podle 10. knihy ZPO mnohem důležitější, než jakou mu přiznává česká právní úprava. Za správné považuje autor, že je tato možnost ponechána toliko stranám a tato úloha není přiznána předsedajícímu rozhodci zákonem, jak je například upraveno v § 196 Gerichtsverfassungsgesetz⁴⁸⁰ (ústavní zákon o organizaci soudů).

5.3 Podjatost rozhodce v. podjatost soudce

5.3.1 Vztah rozhodce a soudce

Vztah rozhodce a soudce je na jedné straně z pohledu jejich činnosti zcela stejný, na druhé straně z pohledu jejich postavení zcela rozdílný. Rozhodce stejně jako soudce jsou povoláni k tomu, aby konečným a závazným způsobem projednali a rozhodli určitou věc

⁴⁷⁹ Vedle již zmíněného § 13 Rozhodčího řádu DIS např. čl. 8 a čl. 10 Rozhodčích pravidel ICC.

⁴⁸⁰ Zákon ze dne 9. května 1975, BGBl. I S. 1077.

a v tomto ohledu mezi nimi není rozdíl⁴⁸¹. Rozhodce tak v rámci stanoveného okruhu věcí vstupuje na místo soudce obecného soudu (není tedy jeho předstupněm), je povinen věc projednat a vydat závazné rozhodnutí, přičemž rozhodčí nález je navíc zpravidla nepřezkoumatelný a není možné proti němu zpravidla podat opravný prostředek⁴⁸². Rozhodce však, jakožto soukromoprávní subjekt, nevykonává tuto činnost ze svého mocenského postavení jako je tomu u soudce obecného soudu, ale na základě soukromoprávního projevu vůle⁴⁸³. Ve stejném smyslu vymezuje vztah mezi rozhodcem a soudcem i Redfern: „*A judge is a servant of the state and has responsibilities flowing from public policy which go beyond those of an arbitrator, whose duties may be terminated by the parties or by an arbitral institutions [...]*“⁴⁸⁴ Ne všichni ale se soukromoprávní povahou rozhodce souhlasí a považují rozhodcovskou činnost za výkon veřejné funkce, za veřejný úřad⁴⁸⁵. Takovéto názory je ale nutno, s ohledem na charakteristiku rozhodčího řízení a na postavení rozhodce dle platné legislativy, odmítnout.⁴⁸⁶

Z uvedených dvou kritérií považuji z hlediska předkládané práce za významnější důraz na rozhodovací činnost⁴⁸⁷ a nikoliv na veřejnoprávní či soukromoprávní postavení soudce či rozhodce, které bude naopak důležitější například z pohledu trestního práva⁴⁸⁸. Přestože nejsou obecně stanoveny pro rozhodce žádné speciální podmínky jako je tomu u soudců (viz předchozí kapitola), judikovaly soudy nejruznějších instancí právě s ohledem na rozhodovací činnost rozhodce, že je nezbytné klást na rozhodce - na otázku jejich nezávislosti a nestrannosti, stejné podmínky jako je tomu v případě soudců obecných soudů.⁴⁸⁹ Provázanost osoby soudce

---

⁴⁸¹ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. května 1986, sp. zn. III ZR 233/84, bod 16; ze dne 3. července 1975, sp. zn. III ZR 78/73, bod 16. Srov. k tomu také v tomto směru nesprávný názor Ústavního soudu vyjádřený v usnesení ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02, který ale následně Ústavní soud svými dalšími rozhodnutími korigoval. Srov. také usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 2002, sp. zn. II. ÚS 455/01; ze dne 24. dubna 2002, sp. zn. II. ÚS 574/01; ze dne 26. února 2002, sp. zn. II. ÚS 443/01.

⁴⁸² Nepřezkoumatelnost rozhodčího nálezu, tedy nemožnost podat opravný prostředek však není přijímána všemi právními řády. Srov. k tomu např. článek 389 švýcarského ZPO, který umožňuje přezkoumání rozhodčího nálezu spolkovým soudem.

⁴⁸³ Za mnohé např. SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 1; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2401; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 12; usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08.

⁴⁸⁴ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin a kol. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vydání, London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 199.

⁴⁸⁵ HENN, Günter. *Schiedsverfahrensrecht: Handbuch für die Praxis*. 3. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2000, s. 65.

⁴⁸⁶ Postavení rozhodce je silně ovlivněno doktrinálním přístupem zastávaným daným právním řádem – jurisdikční, smluvní, smíšená, autonomní teorie. Další možné vymezení např. RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 65; ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení v mezinárodním...*, s. 32.

⁴⁸⁷ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 88.

⁴⁸⁸ Srov. k tomu např. § 325 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸⁹ Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 28. února 1972, sp. zn. II ZR 151/69, bod 7. Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, „Rozhodčí řízení je druhem civilního procesu. Základní rozdíl oproti civilnímu procesu odehrávajícímu se v soudním řízení (tj. v civilním řízení soudním) spočívá ve vymezení toho, kdo plní funkci řídicího a rozhodujícího orgánu. Zatímco v civilním soudním procesu je jím soud, v rozhodčím řízení rozhodce či stálý rozhodčí soud [...] Právní řád v souladu se zásadou autonomie vůle svobodně projevovanou vůli stran směřující k projednání a rozhodnutí sporu

a rozhodce dále dokládá i (širší či užší) aplikovatelnost ustanovení občanských (civilních) soudních řádů v rozhodčím řízení a tím tedy i na osobu rozhodce. I přes výše uvedené bývá v praxi a teorii tento aspekt někdy s ohledem na celkovou charakteristiku rozhodčího řízení podceňován. Právě v otázce nezávislosti se můžeme poměrně často setkat s tím, že někteří považují nestrannost a nezávislost za kritérium, které nemůže být zaručeno stejnou měrou jako u soudců v civilním řízení, protože mezi soudcem a stranami platí jiné vztahy než mezi rozhodcem a stranami, a to už například jen z toho důvodu, že si strany mohou rozhodce samy volit a jmenovat⁴⁹⁰. Odstup soudce od stran musí být proto logicky jiný, než odstup rozhodce od stran⁴⁹¹.

5.3.2 Provázanost ustanovení týkajících se soudce a rozhodce

Jak již bylo uvedeno na jiném místě, spočívá rozdíl mezi jednotlivými úpravami rozhodčího řízení v jiné míře ingerence ZPO, resp. OSŘ do rozhodčího řízení. V souvislosti s vyloučením rozhodce z důvodů podjatosti je možno se podívat na provázanost ustanovení o vyloučení soudce s ustanoveními o vyloučení rozhodce, resp. zda mezi těmito normami existuje vůbec nějaký vztah nebo se jedná o dvě rozdílné a samostatné úpravy. Jako příklad byla uvedena rakouská právní úprava. Konkrétně se jedná o otázku vyloučení rozhodce, kdy § 586 odst. 1 rakouského ZPO, ve znění platném do 30. června 2006, odkazoval na to, že důvody pro vyloučení rozhodce jsou stejné jako důvody pro vyloučení soudce. Velkou novelou (BGBl. I Nr. 7/2006) s účinností od 1. července se tento odkaz na soudce již v platné a účinné úpravě rakouského ZPO nevyskytuje. Nejenom Rakousko však přímý odkaz na soudce v úpravě rozhodčího řízení odstranilo. I německá právní úprava účinná do 31. prosince 1997 obsahovala v § 1032 odst. 1 ZPO ustanovení, že rozhodce může být odmítnut ze stejných důvodů a za stejných podmínek, které by vedly k odmítnutí soudce⁴⁹². Současná právní úprava však důvody

---

rozhodcem respektuje, a proto soudům umožňuje do rozhodčího řízení zasahovat pouze v těch úzce vymezených případech, které stanoví ZRR. To však na druhou stranu neznamená, že by účelem rozhodčího řízení mělo být vyloučení či snížení úrovně ochrany, která by se stranám dostala v civilním řízení soudním; jeho účelem, stejně jako v civilním soudním procesu, je nastolení právního míru mezi stranami. [...] Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznamená vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž náleží právo...“ Srov k tomu ale náleží Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

⁴⁹⁰ SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 74, 110; BECHTE, Diana. Einführung in das Schiedsverfahrensrecht. *Zeitschrift für das Juristische Studium*, roč. 4/2011, č. 4-5, s. 308.

⁴⁹¹ Právě v tomto kontextu připouští některé rozhodčí řady již zmiňovaného „non-neutral arbitrator“, který ale nemá ani v české, ani v německé úpravě oporu a není možné ho připustit. Srov. k tomu např. LOTZ, Burkhard. Die Unparteilichkeit und Unabhängigkeit des parteiernennten Schiedsrichter. *Anwaltsblatt*, roč. 52/2002, č. 4, s. 203. Viz také pozn. pod čarou 257.

⁴⁹² Viz § 1032 odst. 1 ZPO: „Ein Schiedsrichter kann aus denselben Gründen und unter denselben Voraussetzungen abgelehnt werden, die zur Ablehnung eines Richters berechtigen.“

pro odmítnutí rozhodce váže na nestrannost a nezávislost a nikoli na důvody, které vedou k vyloučení soudce. Na základě této změny však došlo pouze k formálnímu odstranění odkazu na vnitrostátní ZPO, který může právě v rámci mezinárodního rozhodčího řízení způsobovat cizím stranám obtíže, ale z hlediska obsahu, důvodů a posuzování se ustanovení o odmítnutí rozhodce nezměnilo⁴⁹³. Kritéria nestrannosti a nezávislosti jsou navíc obecně přijímána a respektována, jsou obsažena i v čl. 12 odst. 2 Vzorového zákona UNCITRAL, na základě něhož jsou potom přijímána do vnitrostátních úprav a tato jednotnost úprav je i smyslem a účelem celého Vzorového zákona. UNCITRAL.

Česká právní úprava v ZŘ v tomto směru žádným vývojem neprošla a od samotného počátku kritérium nestrannosti a nezávislosti, resp. podjatosti v otázkách vyloučení rozhodce upravuje a rovněž se nezměnila ani díky § 30 ZŘ ohledně přiměřené použitelnosti OSŘ a tedy ustanovení o vyloučení soudce, jak bude ukázáno dále.

5.3.3 Vyloučení a odmítnutí soudce a odmítnutí rozhodce dle ZPO

I když tedy současná právní úprava v Německu - § 1036 ZPO – svým zněním již neodkazuje na § 41 a 42 ZPO, použijí se tato dvě ustanovení nadále i v rozhodčím řízení, protože skutečnosti v nich uvedené jsou zpravidla i důvodem k pochybnostem o nezávislosti a nestrannosti rozhodce ve smyslu § 1036 ZPO^{494, 495}. I v rámci rozhodčího řízení tak bude k odmítnutí rozhodce dostačující obava/podezření z podjatosti („*Besorgnis der Befangenheit*“) podle § 42 odst. 1 ZPO, i když § 1036 odst. 2 ZPO vyžaduje existenci okolností vedoucích k oprávněným pochybnostem o nestrannosti a nezávislosti („*berechtigte Zweifel an seiner Unparteilichkeit oder Unabhängigkeit*“). Takové okolnosti jsou ale dány zpravidla právě tehdy, když je dán důvod pochybovat o nestrannosti soudce („*Misstrauen gegen die Unparteilichkeit eines Richters*“) ve smyslu § 42 odst. 2 ZPO⁴⁹⁶. V tomto smyslu jsou pojmy „*Misstrauen gegen Unparteilichkeit*“ und

---

⁴⁹³ Srov. k tomu Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 40. Podobně i LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 255.

⁴⁹⁴ Usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu (OLG Hamm) ze dne 5. října 2011, sp. zn. I-8 SchH 1/11, bod 24; usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 4. října 2007, sp. zn. 26 Sch 8/07, bod 21; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 170.

⁴⁹⁵ V některých rozhodčích řádech však přímý odkaz na osobu soudce nadále existuje. Takto např. § 6 odst. 1 písm. a) Rozhodčího řádu GMAA umožňuje odmítnout rozhodce ze stejných důvodů, které ze zákona vedou k vyloučení soudce, čímž se výslovně odkazuje na § 41 ZPO.

⁴⁹⁶ Viz § 42 ZPO *Ablehnung eines Richters (Odmítnutí soudce)*

(1) *Ein Richter kann sowohl in den Fällen, in denen er von der Ausübung des Richteramts kraft Gesetzes ausgeschlossen ist, als auch wegen Besorgnis der Befangenheit abgelehnt werden.* (Překlad autora: Soudce může být odmítnut jak v případech, kdy je z projednávání a rozhodnutí vyloučen ze zákona, tak i z důvodu podezření z podjatosti.)

„*berechtigte Zweifel an der Unparteilichkeit oder Unabhängigkeit*“ používána jako synonyma⁴⁹⁷. Ojedinelými ovšem nejsou ani názory, že principy aplikované v soudním řízení nemohou být bez dalšího použity v rozhodčím řízení, neboť by vedly prakticky k možnému vyloučení všech rozhodců a je nutné dávat pozor, aby tímto způsobem nedošlo k zásadnímu popření základních charakteristik rozhodčího řízení⁴⁹⁸.

Německý ZPO, na rozdíl od české právní úpravy, rozlišuje mezi vyloučením soudce („*Ausschluss*“) a odmítnutím soudce („*Ablehnung*“). Zatímco § 41 ZPO obsahuje taxativní výčet skutečností, jejichž rozšíření není tedy možné, a pro které je soudci ex lege odňato oprávnění projednávat a rozhodnout konkrétní věc, § 42 ZPO upravuje odmítnutí soudce. Ze zákona je tak soudce, vyloučen ve věcech, ve kterých je sám účastníkem/stranou nebo je vztahu ke straně osobou spoluoprávněnou, spoluzavázanou nebo regresně odpovědnou; ve věcech svého manžela, i to i tehdy, když už manželství zaniklo; ve věcech svého registrovaného partnera, a to i tehdy, když už partnerství zaniklo; ve věcech osoby, se kterou je nebo byl příbuzný nebo sešvagřený v přímé linii, v boční linii příbuzný do třetího stupně a sešvagřený do druhého stupně; ve věcech, ve kterých je nebo byl jmenován procesním nebo právním zástupcem nebo oprávněn vystupovat jako zákonný zástupce; ve věcech, ve kterých je svědkem nebo znalcem; ve věcech, ve kterých se podílel na napadeném rozhodnutí soudu dřívější instance nebo v rozhodčím řízení, pokud se nejedná o činnost pověřeného nebo dožádaného soudce; ve věcech žaloby na odškodnění za příliš dlouho trvající řízení, pokud se na tomto řízení podílel; ve věcech, ve kterých se podílel na mediačním řízení nebo na jiném řízení mimosoudního způsobu řešení sporů. Uvedené důvody tak odpovídají objektivně vnímanému pojmu nezávislost vyjadřující objektivní a snadno zjistitelné vztahy soudce ke stranám, k jejich účastníkům či k předmětu sporu. Většinu důvodů, až na věci žaloby na odškodnění za příliš dlouho trvající řízení, lze s ohledem na judikaturu, teoretické přístupy (s výjimkou některých) a na § 1032 odst. 1 ZPO ve znění do 31. prosince 1997, přiměřeně použít i na rozhodce⁴⁹⁹.

Jeden zásadní rozdíl však nesmí zůstat opomenut. Zatímco uvedené důvody povedou u soudce ex lege k jeho vyloučení z projednávání a rozhodnutí dané věci, není institut vyloučení v rozhodčím řízení přípustný, protože § 1036 odst. 2 upravuje toliko možnost odmítnutí

---

(2) *Wegen Besorgnis der Befangenheit findet die Ablehnung statt, wenn ein Grund vorliegt, der geeignet ist, Misstrauen gegen die Unparteilichkeit eines Richters zu rechtfertigen.* (Překlad autora: Podezření z podjatosti je důvodem pro odmítnutí, jestliže je dán důvod pochybovat o nestrannosti soudce.)

(3) *Das Ablehnungsrecht steht in jedem Fall beiden Parteien zu.* (Překlad autora: Právo na odmítnutí náleží v každém případě oběma stranám.)

⁴⁹⁷ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 221.

⁴⁹⁸ S dalšími odkazy např. SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 110; podobně i usnesení zemského soudu v Mannheimu (LG Mannheim) ze dne 8. ledna 1998, sp. zn. 3 O 336/97.

⁴⁹⁹ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 256.

rozhodce, ale k vyloučení *ex lege* u rozhodce nedochází.⁵⁰⁰ Existence okolností pro vyloučení soudce bude sice zpravidla relevantním důvodem pro odmítnutí rozhodce, ale toliko pro odmítnutí a nikoli pro vyloučení rozhodce *ex lege*. Strany tak s ohledem na autonomii v rozhodčím řízení budou mít možnost jmenovat rozhodcem i takovou osobu, která by jako soudce byla sice vyloučena, ale jako rozhodce bude přípustná, pokud se strana nebude domáhat jejího odmítnutí⁵⁰¹. Odmítnutí rozhodce je právo strany, nikoliv její povinnost.

Přestože tedy 10. kniha ZPO neupravuje institut vyloučení rozhodce, existuje jedna situace, která i u rozhodce bude důvodem pro nemožnost vykonávat funkci rozhodce „*ex lege*“, aniž by se strana z tohoto důvodu musela domáhat odmítnutí daného rozhodce. Jak v rozhodčím řízení, tak i řízení před soudem totiž shodně platí, že nikdo nemůže být soudcem ve vlastní věci. Zásada „*nemo iudex in causa sua*“ patří k základním procesním principům právního státu, a rozhodcem proto nemůže být nikdy strana sporu⁵⁰². Zákaz být soudcem ve vlastní věci slouží k zajištění nestranného rozhodování a musí být bez výjimek dodržován⁵⁰³. Rozhodčí nález vydaný takovým rozhodcem by byl zrušen v souladu s § 1059 odst. 2 bod 2 písm. b) *ex offio*, i kdyby návrh na zrušení směřoval k jinému důvodu, bez ohledu na to, zda byl daný rozhodce odmítnut či nikoli, resp. zda návrh na odmítnutí byl podán nebo ne.

Vedle vyloučení soudce existuje ještě institut odmítnutí soudce (§ 42 ZPO) jednak z důvodů, pro které je soudce vyloučen ze zákona, a jednak z důvodu podezření z podjatosti, tzn., jestliže je dán důvod pochybovat o jeho nestrannosti. Odmítnutí soudce z důvodů, pro které je vyloučen ze zákona (§ 41 ZPO) je jednoznačné, snadno ověřitelné a nezpůsobuje problémy (viz výše). Mnohem složitější jsou důvody týkající se podezření z podjatosti, resp. pochybnosti o nestrannosti⁵⁰⁴. Podezření z podjatosti je oprávněné tehdy, pokud existuje objektivně rozumný důvod, který by strana mohla považovat za ohrožení nestrannosti soudce, za ohrožení nestranného, věcného rozhodování⁵⁰⁵. Rozhodující tedy není to, zda je soudce skutečně podjatý, nebo zda se za podjatého považuje, nýbrž především to, zda by mohl mít účastník řízení při rozumném a objektivním posouzení všech relevantních okolností důvod pochybovat

---

⁵⁰⁰ Srov. k tomu např. s dalšími odkazy SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 74. Opačný názor v této otázce zastává např. KORNBLUM, Udo. *Probleme der schiedsrichterlichen Unabhängigkeit*. München: C. H. Beck, 1968, s. 63 a násl.

⁵⁰¹ Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 26 SchH 1/06, bod 19; usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 7. července 2010, sp. zn. 20 SchH 2/10, bod 3.

⁵⁰² Stejně tak SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 75; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 256; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2699; SCHÜTZE/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 144; usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 26 SchH 1/06.

⁵⁰³ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 7. března 1985, sp. zn. III ZR 169/83, bod 27. Podobně např. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. prosince 2001, sp. zn. IV. ÚS 770/2000.

⁵⁰⁴ K pojmu podjatosti viz druhá kapitola.

⁵⁰⁵ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 171.

o nepodjatosti soudce⁵⁰⁶. Podobný přístup je vlastní i české judikatuře (viz níže). Podjatostí a důvodem pro odmítnutí soudce ve smyslu § 42 odst. 2 ZPO by například byla skutečnost, pokud by se soudce ve svém rozhodnutí odchýlil takovým způsobem od základních zásad a principů, že by nebylo pro strany již vůbec srozumitelné a udržitelné a tím by vyvolávalo dojem svévolného rozhodnutí a svévolného postoje soudce⁵⁰⁷. Důvodem pro odmítnutí nemůže být ale v žádném případě způsob, jakým soudce řízení vede, či jaký má právní názor, protože odmítnutí rozhodce se týká pouze jeho vztahu k předmětu, účastníkům či zástupcům. Nejde o správnost jeho postupu či rozhodnutí, které jsou přezkoumatelné toliko v řízení o opravných prostředcích⁵⁰⁸. Výjimkou by byla výše uvedená svévolnost a naprostá překvapivost rozhodnutí.

V rozhodčím řízení, jak již bylo uvedeno, někteří aplikaci § 41 a 42 ZPO zpochybňují, ale přesto je obecně i kritiky přijímáno, že obava z podjatosti soudce (§ 42 ZPO) a oprávněné pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti rozhodce (§ 1036 odst. 2 ZPO) mají stejný smysl a cíl⁵⁰⁹. Kritikové volně aplikovatelnosti ustanovení týkajících se řízení před soudem odmítají především slepé transformování judikatorních závěrů do rozhodčího řízení bez respektování základních rozdílů mezi oběma řízeními⁵¹⁰.

Důvodem pro odmítnutí rozhodce mohou být v souladu s § 1036 odst. 2 ZPO i podmínky, které si strany ujednaly a rozhodce je nesplňuje. Možnost stanovit jiné podmínky náleží stranám toliko v rozhodčím řízení, v řízení před soudem nejsou přípustné. Teoreticky je tak možné, aby i s ohledem na nestrannost a nezávislost rozhodce byly stanoveny ještě i jiné a přísnější podmínky, než jaké jsou stanoveny na osobu soudce a odmítnut by tak mohl být i takový rozhodce, který by jinak zákonné podmínky splňoval a u něhož by bez ujednání stran v žádném případě nemohlo být pochyb o jeho nepodjatosti. Otázkou, které může zůstat otevřena, je, do jaké míry by podmínky v tomto směru byly v souladu s charakterem a smyslem rozhodčího řízení. Dodatečné podmínky týkající se například znalosti jazyka, právního vzdělání, praxe etc. jsou však naopak velmi běžné a mnohdy žádoucí a nezbytné. Stanovení mírnějších důvodů pro odmítnutí rozhodce jak připouští Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann⁵¹¹ však nepovažují za správné. Zákon sice výslovně neuvádí, že by ujednání stran muselo stanovit pouze

---

⁵⁰⁶ Usnesení Ústavního soudního dvora spolkové země Berlín (Verfassungsgerichtshof des Landes Berlin) ze dne 20. června 2014, sp. zn. VerfGH 44/11. Usnesení Ústavního soudního dvora spolkové země Berlín (Verfassungsgerichtshof des Landes Berlin) ze dne 30. června 2009, sp. zn. VerfGH 110/06.

⁵⁰⁷ Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 8. června 2006, sp. zn. 15 W 31/06; usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 5/07.

⁵⁰⁸ Srov. k tomu usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 2. července 2015, sp. zn. 10 W 13/15.

⁵⁰⁹ Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 40.

⁵¹⁰ Srov. k tomu např. SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 110.

⁵¹¹ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2699.

přísnější kritéria, ale tento smysl vyplývá z charakteru tohoto ustanovení⁵¹². Strany se však mohou za určitých podmínek dohodnout, že se svého práva odmítnout rozhodce vzdávají, i když možnost vzdát se práva na odmítnutí rozhodce považují někteří obecně za nepřipustnou⁵¹³. Spíše se ale můžeme setkat s pojetím omezené přípustnosti, neboť se považuje tato právní norma sice za kogentní a za základní možnost ochrany té strany, která daného rozhodce nejmenovala, jež však neumožňuje vzdát se tohoto práva toliko dopředu. Obecně je ale za přípustné považováno vzdání se práva na odmítnutí rozhodce tehdy, jestliže jsou důvody, pro které by mohl být odmítnut, stranám známy, resp. byly stranám rozhodcem oznámeny⁵¹⁴. Obecná nepřipustnost vzdání se tohoto práva by však spíše odporovala autonomii stran a charakteru tohoto práva, které může, ale nemusí být uplatněno, přičemž se správně argumentuje ustanovením § 43 ZPO, který připouští, že odmítnutí soudce z důvodu podjatosti je právem, které strana může, ale nemusí, uplatnit. Jestliže ale začne ve věci jednat, nemůže již být z tohoto důvodů soudce odmítnut. Jakým způsobem ke vzdání práva na odmítnutí soudce ze známého důvodu dojde, není podstatné; může se tak stát výslovně dohodou stran či mlčky dostavením se a jednáním ve věci. Rovněž by byla přípustná i ujednání lhůt, ve kterých se strany informují, zda jsou dány důvody pro odmítnutí rozhodce, či do kdy je možné právo na odmítnutí uplatnit⁵¹⁵.

5.3.4 Vyloučení soudce a vyloučení rozhodce dle OSŘ/ZRŘ

Bylo již několikrát zmíněno, že vazba ZRŘ na OSŘ je na základě § 30 ZRŘ mnohem těsnější, než jak je tomu v případě 10. knihy ZPO. Tento přístup platí i v případě vztahu mezi vyloučením soudce dle OSŘ a vyloučením rozhodce dle ZRŘ, jak ostatně dokládá i důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů a další související zákony, když konstatuje, že se přejímá „*obecné ustanovení o podjatosti z OSŘ, které se v praxi osvědčilo a které široce formuluje podmínky pro stanovení podjatosti*“. Stejně jako dle německé úpravy, jsou tak i podle ZRŘ na vyloučení rozhodce aplikovatelná ustanovení o vyloučení soudce dle OSŘ s tím, že diskuze, zda mají být ustanovení OSŘ aplikována i v rozhodčím řízení by byla, s ohledem na výše uvedené, v českém prostředí naprosto zbytečná a irelevantní. Tím však do jisté míry podobnost s německou úpravou končí.

⁵¹² Za správný proto považuji názor uvedený v MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2464; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 215 (ne tak jednoznačně, ale ve stejném smyslu).

⁵¹³ SCHÜTZ/TSCHERNING/WAIS: *Handbuch des Schiedsverfahrens...*, s. 144.

⁵¹⁴ Viz např. LIONNET/LIONNET: *Handbuch der internationalen...*, s. 247; SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 108; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 259 a násl.; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2464.

⁵¹⁵ SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 108.

V českém občanském soudním řádu je upraven pouze institut vyloučení soudce a stranám není dovoleno se dožadovat jeho odmítnutí. Jak však bude ukázáno dále, nemá absence tohoto institutu žádný relevantní dopad a nepředstavuje v tomto směru omezení práv na spravedlivý proces⁵¹⁶.⁵¹⁷ Znění důvodů pro vyloučení soudce je zcela odlišné od německého katalogu podle § 41 ZPO, protože § 14 OSŘ žádný obsahově taxativní výčet důvodů neobsahuje. Vedle dvou konkrétních důvodů vyloučení soudce týkajících se projednávání nebo rozhodování věci u soudu jiné instance (§ 14 odst. 2 OSŘ) a důvodů týkajících se žaloby pro zmatečnost (§ 14 odst. 3 OSŘ) obsahuje § 14 odst. 1 OSŘ především obecné ustanovení o vyloučení soudců z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Právě tato „pochybnost o nepodjatosti“, jakožto obecné vymezení důvodů pro vyloučení soudce, tak svým obsahem zahrnuje jak důvody, pro které je soudce podle ZPO vyloučen, tak i důvody, pro které je možno jej podle ZPO odmítnout. Jistá dvoukolejnost německého práva v této otázce, není v OSŘ přítomna. Problematický není tedy katalog důvodů vedoucích dle ZPO k vyloučení soudce, neboť stejně tak by uvedené důvody vedly k vyloučení soudce i v ČR s tím rozdílem, že v ZPO jsou důvody vymezeny taxativně v zákoně, zatímco dle české úpravy musí být dovozeny výkladem, případně stanoveny judikaturou. Problémy budou spojeny především s objektivním uchopením subjektivního postoje rozhodce (viz dále).

Přístup k této otázce se koneckonců v průběhu doby měnil i podle judikatury Ústavního soudu. V nálezu z roku 1996 Ústavní soud konstatoval, že k vyloučení soudců z projednávání a rozhodování věci dochází nikoli pouze pro skutečně prokázanou podjatost, ale nastává už v situaci, pokud lze mít pochybnosti o soudcově nepodjatosti. Nejde tedy o to, jakým způsobem posoudí vztah soudce, nebo jaký má vztah ke stranám, ale o úvahu, zda by vzhledem k danému případu, mohl být podjatý⁵¹⁸. V dalším nálezu k tomu ale dodává, že i když vyloučení soudce nastává nejenom na základě skutečně prokázané podjatosti, ale již z důvodu pochybnosti nepodjatosti, nezbavuje to navrhovatele důkazního břemene⁵¹⁹. V závěru tohoto nálezu Ústavní soud ovšem konstatuje, aniž by se od svého předchozího rozhodnutí distancoval, že v otázkách vyloučení soudců je nutno vycházet z presumpce nestrannosti a z principu zákonného soudce. Vyloučení soudce z důvodu podjatosti je proto třeba vnímat jako výjimku z uvedených zásad,

---

⁵¹⁶ Srov. k tomu usnesení Ústavního soudu ze dne 14. ledna 1999, sp. zn. IV. ÚS 417/98.

⁵¹⁷ Odmítnutí rozhodce ale například upravuje § 23 Rozhodčího řádu HK ČR a AK ČR. Jedná se ovšem o institut specifického jmenování předsedy rozhodčího senátu, kdy na návrh stran a zaplacení příslušného poplatku zašle rozhodčí soud stranám výčet 10 rozhodců, ze kterých předseda rozhodčího soudu hodlá jmenovat předsedu rozhodčího senátu. Každá strana pak do 5 dnů od doručení takového výčtu může rozhodčímu soudu oznámit jména nejvýše 4 rozhodců z takového výčtu, které odmítá.

⁵¹⁸ Viz nálezu Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94.

⁵¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. II. ÚS 317/99.

a proto se soudce považuje za nestranného, jestliže není prokázán opak. V tomto smyslu považuje podjatost v soudním řízení a odmítnutí (vyloučení) soudce za výjimku i Lachmann, která nemá umožnit stranám zbytečné průtahy v řízení snahou zbavit se „nepohodlného“ soudce⁵²⁰. Výsledkem těchto přístupů je jakési spojení obou výše uvedených znaků, tzn. subjektivního a objektivního, jak v této otázce činí v poslední době Ústavní soud⁵²¹ a jak bylo pojednáno ve druhé kapitole. V tomto smyslu tedy až tolik nezáleží na subjektivním posouzení soudce, ale na objektivním pohledu, čímž je dle Ústavního soudu myšleno, jak se jeví navenek poměr soudce k věci, k účastníkům či k zástupcům⁵²².

Jak dokládají níže uvedené vyjudikované důvody podjatosti, je správný závěr uvedený výše, že důvody vedoucí k vyloučení soudce jsou v obou úpravách, tzn., jak v české, tak i německé, shodné, byť stanovené zcela jiným způsobem. Podle usnesení Nejvyššího soudu⁵²³ je podjatost dána při existenci určitého poměru, který může být dán k projednávané věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům. Takovýto důvod a vyloučení soudce kvůli podjatosti by byl dán, pokud by měl být účastníkem řízení/stranou sporu sám soudce; pokud by mohl být rozhodnutím soudu přímo dotčen ve svých právech; pokud by v dané věci mohl vystupovat jako svědek, protože v dané věci nabyl poznatky jinak, než z dokazování při jednání; pokud by byl s účastníky nebo s jejich zástupci v příbuzenském nebo obdobném vztahu ve smyslu § 22 ObčZ⁵²⁴; dle konkrétního případu i přátelský nebo nepřátelský vztah určité intenzity nebo například vztah ekonomické (finanční) závislosti. Naopak jen samotná okolnost pouhé pracovní, kolegiální nebo profesní známosti ještě sama o sobě není důvodem k vyloučení pro podjatost; to platí především o vztazích mezi soudci a právními zástupci, pokud zůstává v profesionální společenské rovině⁵²⁵. Stejně tak není možné považovat za důvod pro vyloučení běžné setkávání (byť pravidelné) na akademické půdě v rámci nejrůznějších konferencí, přednášek apod. Podobně ani předchozí pracovní vztah sám o sobě ještě nevede k vyloučení soudce pro jeho dřívější poměr k účastníkovi.

S ohledem na aplikovatelnost OSŘ v rozhodčím řízení dle § 30 ZRR, s ohledem na úmysl zákonodárce vyjádřený v důvodové zprávě a s ohledem na naprosto totožné znění § 14 odst. 1

⁵²⁰ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 256.

⁵²¹ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16.

⁵²² Podobně např. usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 8. června 2006, sp. zn. 15 W 31/06.

⁵²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2013, sp. zn. 22 Nd 283/2013. Podobně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2001, sp. zn. 33 Odo 105/2001; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2001, sp. zn. 4 Nd 114/2001; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 1999, sp. zn. 22 Cdo 227/99.

⁵²⁴ § 22 odst. 1 ObčZ: „Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.“

⁵²⁵ Viz DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 52.

OSŘ a § 8 odst. 1 ZRR, se výše uvedené důvody uplatní i na rozhodce a žádným způsobem nevybočují z chápání pojmu nezávislosti a nestrannosti v rozhodčím řízení⁵²⁶. V čem se opět projevuje jistá těžkopádnost a rigidnost české úpravy a její zásadní a do jisté míry s autonomií stran neslučitelný rozdíl, je skutečnost, že zatímco německý ZPO upravuje pouze možnost, respektive právo stran odmítnout rozhodce, ZRR hovoří toliko o vyloučení rozhodce. Podle znění české úpravy tak při existenci výše uvedených okolností dochází k vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodování věci ex lege a rozhodce by se měl své funkce vzdát⁵²⁷. Stranám tak teoreticky není dána možnost zvážit, zda jim konkrétní osoba vyhovuje a zda jsou jisté omezení nezávislosti a nestrannosti ochotny tolerovat, protože má dotyčná osoba takové kvality, zkušenosti, vzdělání atd., které jim toto omezení ospravedlní, vykompenzují a jsou ochotny jej přijmout. Takto striktní výklad by ovšem odporoval smyslu a charakteru rozhodčího řízení (viz dále).

5.3.5 Je rozhodce vyloučený *ex lege* dle ZRR vždy nepřijatelný?

S ohledem na výše uvedené je nutné si odpovědět na otázku, zda je i podle ZRR přeci jen možné, aby funkci rozhodce vykonávala osoba, u níž jsou dány důvody pochybovat o její nepodjatosti.

Dle německé úpravy záleží na stranách sporu, zda budou tolerovat důvody, které by u rozhodce jinak vedly k jeho podjatosti nebo využijí svého práva a budou chtít zákonem stanoveným způsobem (viz dále) daného rozhodce odmítnout. V českém právním řádu podobná jednoznačná úprava bohužel chybí, přestože se jedná o otázku velmi důležitou a pro strany mnohdy zásadní (viz předchozí výklad).

V obecné rovině bychom mohli konstatovat, že „německý“ přístup nemá v ZRR oporu, ale takovýto závěr by jen stěží odpovídal praxi a znění Vzorového zákona UNCITRAL, ze kterého i česká úprava vychází. I když tedy ZRR stanoví ex lege vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže je důvod pochybovat o jeho nepodjatosti (§ 8 odst. 1 ZRR), resp. dodatečně vyjdou takovéto okolnosti najevo (§ 11 ZRR), a takový rozhodce je povinen se funkce rozhodce vzdát (§ 12 odst. 1 ZRR), resp. neučiní-li tak dobrovolně, mohou se strany dohodnout na jeho vyloučení, případně podat návrh ke státnímu soudu, aby o vyloučení

---

⁵²⁶ Srov. k tomu přiměřeně HROMADA, Miroslav. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. C. H. Beck, 2013, s. 35 a násl (§ 14). Ke změně znění § 14 OSŘ v důsledku zákona č. 30/200 Sb. viz např. DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 51.

⁵²⁷ Srov. k tomu § 8 ve spojení s § 11 a § 12 ZRR.

rozhodl on (§ 12 odst. 2 ZRR), dává i česká úprava přeci jen prostor pro autonomii stran. Z hlediska posloupnosti uvedených ustanovení a s ohledem na to, že je to rozhodce, kdo je povinen se těmito okolnostmi zabývat, stranám je oznamovat a vyvozovat z toho důsledky, je i dle české úpravy přípustné, aby určité okolnosti vedoucí k jeho podjatosti, které jsou stranám známy, byly na základě jejich postupu konvalidovány.

Pokud tedy rozhodce oznámí stranám okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl vyloučen (§ 8 odst. 2 ZRR), ale funkce rozhodce se nevzdá a strany na toto oznámení, ale nevzdání se funkce, nereagují tím, že se dohodnou na jeho vyloučení a ani jedna z nich nepodá návrh na jeho vyloučení k soudu, potom je nutno dospět k závěru, že strany daného rozhodce akceptují a takový rozhodce bude nadále oprávněn (a povinen) věc projednat a rozhodnout, aniž by mohly strany takto oznámené (a tedy známé) a „schválené“ okolnosti později uplatnit.

Stejný závěr by platil i v situaci, pokud by strany o takovéto relevantní okolnosti vedoucí k rozhodcově podjatosti věděly, aniž by jim ji rozhodce sdělil, protože ji nepovažoval za podstatnou nebo ji úmyslně stranám zatajil. Znalost takovéto okolnosti totiž vede k prekluzivní lhůtě v souladu s ustanovením § 33 odst. 1 ZRR ve spojení s § 31 písm. c) ZRR a rozhodčí nález vydaný tímto rozhodcem již nebude možno zrušit z důvodu, že se rozhodování zúčastnil nezpůsobilý rozhodce, jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila takový důvod, ač mohla, v rozhodčím řízení nejpozději než začala jednat ve věci samé, a obecný soud by takovýto návrh zamítl⁵²⁸. Pokud by samozřejmě relevantní okolnost rozhodce zatajil a strany o ní nevěděly, není její použití dotčeno a může být důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu⁵²⁹.

Pro uvedené závěry svědčí i dikce těchto ustanovení, která sice ukládá rozhodci povinnost se funkce rozhodce vzdát, ale počítá s tím, že se tak stát nemusí, protože stranám pro tento případ umožňuje, že se *mobou* dohodnout na jeho vyloučení, resp. *mobou* podat návrh k obecnému soudu. Potvrzení správnosti tohoto závěru vyplývá i z ustanovení § 34 odst. 2 ZRR, který umožňuje, aby se rozhodování sporu zúčastnili opětovně i ti rozhodci, kteří se podíleli na vydání zrušeného rozhodčího nálezu (k tomu viz dále). I když tedy ZRR výslovně nestanoví možnost stran schválit rozhodce, u něhož jsou dány důvody vedoucí k podjatosti, lze k tomuto závěru dospět výkladem daných ustanovení a současně je takovýto závěr v souladu s autonomií stran a jejich odpovědností za úpravu právních vztahů mezi nimi. Český zákonodárce by se měl *de lege ferenda* vyvarovat kategorického vyloučení rozhodce z důvodů podjatosti a ZRR by měl stranám

---

⁵²⁸ Blíže viz usnesení Ústavního soudu ze dne 30. června 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2008, sp. zn. 32 Cdo 3186/2007.

⁵²⁹ Podobně např. LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 257.

výslovně dávat toliko možnost daného rozhodce vyloučit, aniž by musel být tento závěr dovozován výkladem.

5.4 Oznamovací povinnost rozhodce

5.4.1 Rozsah oznamovací povinnosti

Jedním ze základních prostředků jak zajistit nezávislé a nestranné rozhodování, je oznamovací povinnost rozhodce, uznávaná jak z pohledu práva, tak i praxí. Dodržení oznamovací povinnosti je nezbytnou podmínkou pro uplatnitelnost důvodů pro vyloučení rozhodce v rozhodčím řízení. Jenom tehdy, když *ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, bez odkladu stranám nebo soudu oznámí všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen* (§ 8 odst. 2 ZRR), může strana uplatnit své právo na vyloučení takového rozhodce, které představuje jeden ze základních prvků objektivitivy rozhodčího řízení. Ve stejném smyslu hovoří i § 1036 odst. 1 ZPO, když stanoví, že *„osoba, která se má stát rozhodcem, musí oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o její nestrannosti nebo nezávislosti. Rozhodce je i po svém ustanovení rozhodcem až do skončení rozhodčího řízení povinen oznámit takovéto okolnosti bez odkladu stranám, pokud jim je nesdělil již dříve“*.⁵³⁰ Právě proto, že je oznamovací povinnost spojena se zajištěním práva na spravedlivé rozhodování, mohlo by nesplnění této povinnosti představovat důvod pro vyloučení rozhodce, protože je stranám znemožněno toto právo využít, a rozhodce se tak vystavuje podezření, že je ve věci podjatý. Stejně, jako byl v rámci podkapitoly o počtu rozhodců vysloven nesouhlas s názory, které z hlediska podmínek přistupují rozdílným způsobem k osobě předsedajícího rozhodce a „běžného“ rozhodce, je nutno na tomto místě odmítnout názory, které tento rozdílný přístup vztahují i na oznamovací povinnost rozhodce⁵³¹. Ani v ZPO, ani v ZRR bychom pro takovéto přístupy nenašli žádnou oporu. Oznamovací povinnost se rovněž vztahuje na všechny rozhodce bez ohledu na způsob, jakým byli jmenováni.

Jakých okolností se oznamovací povinnost týká a jaký je důsledek existence takovýchto okolností, je rozdílné v závislosti na tom, zda tuto problematiku posuzujeme podle české nebo německé úpravy. Zatímco podle § 8 odst. 1 ZRR⁵³² je rozhodce *„vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho*

---

⁵³⁰ Překlad autora.

⁵³¹ HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 796.

⁵³² Srov. k tomu § 14 OSŘ.

nepodjatosti“, tzn., že vyloučení nastává ex lege, znění § 1036 odst. 2 ZPO stanoví, že takovéto vyloučení nastat může, tedy, že k němu dojít nemusí: „Rozhodce může být odmítnut pouze tehdy, jestliže jsou dány okolnosti zakládající oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti, nebo pokud nespĺňuje podmínky stanovené stranami. Strana může odmítnout rozhodce, kterého jmenovala či určila nebo na jehož jmenování či určení se podílela, pouze z důvodů, které se objevily dodatečně po jeho jmenování nebo určení.“⁵³³

Znění výše uvedených ustanovení si prohodila pojmy pochybnosti (*Zweifel*) a oprávněné pochybnosti (*berechtigte Zweifel*). V ZRR je uložena povinnost oznámit všechny okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti a vyloučení nastává, pokud jsou důvody pochybovat, kdežto německý ZPO naopak požaduje oznámení všech okolností, které by mohly vzbudit pochybnosti o nestrannosti nebo nezávislosti, ale odmítnutí může nastat pouze v případě oprávněných pochybností. V této otázce tak německý zákonodárce nepřevzal úpravu Vzorového zákona UNCITRAL, který v čl. 12 odst. 1 hovoří o oznamovací povinnosti ohledně okolností vzbuzujících „*justifiable doubts*“.⁵³⁴ Dalším rozdílem je, že český zákon mluví v souvislosti s oznamovací povinností o podjatosti, zatímco ZPO se drží označení nestrannost a nezávislost.

Přestože bude mnohdy způsobovat vymezení pojmů „pochybnosti“, resp. „oprávněné pochybnosti“, problémy, není sporu o tom, že předmětem této povinnosti není jakýkoli poměr rozhodce k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům (§ 8 odst. 1 ZRR). Rozhodci nejsou povinni oznamovat každý sebemenší vztah, ale pouze ten, který dosahuje jisté intenzity a je způsobilý vzbudit pochybnosti, resp. oprávněné pochybnosti. Srovnáním znění ustanovení o oznamovací povinnosti s ustanovením o vyloučení (odmítnutí) rozhodce je ale možno rovněž dovodit, že oznamovací povinnost je širší (pokud nebudeme brát v úvahu důvody k odmítnutí spočívající v nesplnění podmínek stanovených pro rozhodce stranami⁵³⁵) a zahrnuje například i vztahy k ostatním rozhodcům, předběžné znalosti o daném případě etc.⁵³⁶

Oznamovací povinnost se nevztahuje na takové okolnosti, které v žádném ohledu nejsou způsobilé vzbudit pochybnosti o podjatosti, nebo které s ohledem na všechny objektivní okolnosti a při rozumném posuzování nemohou vyvolat pochybnosti, že dotyčný rozhodce není nezaujatý a nestranný⁵³⁷. V případě nejistoty by se rozhodce měl rozhodnout spíše pro širší pojetí

---

⁵³³ Překlad autora. § 1036 odst. 2 ZPO: *Ein Schiedsrichter kann nur abgelehnt werden, wenn Umstände vorliegen, die berechtigte Zweifel an seiner Unparteilichkeit oder Unabhängigkeit aufkommen lassen, oder wenn er die zwischen den Parteien vereinbarten Voraussetzungen nicht erfüllt. Eine Partei kann einen Schiedsrichter, den sie bestellt oder an dessen Bestellung sie mitgewirkt hat, nur aus Gründen ablehnen, die ihr erst nach der Bestellung bekannt geworden sind.*

⁵³⁴ Srov. k tomu např. čl. 11 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC, který stanoví povinnost oznámit všechny okolnosti, které by mohly v očích stran zpochybnit rozhodcovu nezávislost a všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti.

⁵³⁵ Viz KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 219.

⁵³⁶ Srov. k tomu MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2460.

⁵³⁷ Srov. k tomu usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p, bod 5.3.b; usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01, bod IV.

oznamovací povinnosti; jestliže by tedy při rozumném a objektivním posuzování s ohledem na okolnosti konkrétního případu a z pohledu stran mohly vzniknout pochybnosti, je nutné oznámit vše, co vzbuzuje podezření⁵³⁸. Stejně tak by měl úplně a pravdivě odpovědět i na případné dodatečné otázky stran, protože alespoň podle německé úpravy, jak bylo ukázáno, jsou to právě strany, které se musí rozhodnout, jakým způsobem se k oznámeným okolnostem postaví, a nikoliv to, zda je rozhodce skutečně podjatý nebo se za podjatého považuje⁵³⁹. Bude tedy záležet na stranách, zda budou na oznámené okolnosti reagovat a v řízení pokračovat nebo zahájí řízení o odmítnutí (vyloučení) rozhodce. Oznamovací povinnost nemá rozhodce například tehdy, pokud se jedná o okolnosti triviální nebo jsou stranám okolnosti již známy a rozhodce o skutečnosti, že strany potřebné informace mají, ví⁵⁴⁰. Takováto situace může nastat například tehdy, pokud probíhá několik paralelních řízení. Znovu oznámení již známých okolností však nemůže být na škodu. Pokud ovšem oznámil určitou okolnost pouze jedné ze stran například před svým jmenováním, má povinnost tak učinit vůči druhé straně (viz dále). Oznamovací povinnost by se naopak měla vždy týkat okolností, na základě kterých není možné kvalifikovat vztah jako nahodilý nebo náležející dávné minulosti.

Stranám sporu má být na základě oznamovací povinnosti umožněno, aby si ohledně relevantních okolností, které by jim rozhodce měl oznámit, udělaly ohledně jeho nezávislosti a nestrannosti, resp. podjatosti, co nejucelenější a nejspolehlivější představu⁵⁴¹. Tím, že rozhodce stranám oznámí okolnosti, které by mohly vyvolat (oprávněné) pochybnosti o nezávislosti/nestrannosti/podjatosti, mají strany možnost se rozhodnout, zda budou tyto jim oznámené okolnosti akceptovat a potom jsou tedy v pořádku, nebo naopak je budou považovat za závažné a budou iniciovat postup k odmítnutí takového rozhodce⁵⁴². V konečném důsledku tedy to, zda tu důvod pro odmítnutí rozhodce je nebo není, nezáleží podle německé úpravy na jeho posouzení. Na druhou stranu právě proto, že se jedná o skutečnosti, které nemusí být druhé straně známé, nebo přístupné, protože jsou věcí subjektivního postoje rozhodce, je nezbytné, aby takovéto okolnosti byly oznámeny. Výše uvedený přístup je sice možný i dle české úpravy, ale nevyplývá přímo ze znění ZRŘ, protože § 8 odst. 1 a § 11 ZRŘ hovoří, jak již bylo uvedeno výše, o vyloučení *ex lege*, ale je dovoditelný ve spojení s ostatními ustanoveními ZRŘ a ze smyslu a charakteru tohoto institutu.

---

⁵³⁸ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 219.

⁵³⁹ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 920 a násl. nebo např. usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01, bod IV.

⁵⁴⁰ HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 797

⁵⁴¹ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 271.

⁵⁴² Srov. k tomu usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p, bod 5.2.

Bylo už uvedeno, že oznamovací povinnost se podle německé úpravy týká okolností, které mohou vzbudit pochybnost, zatímco v ZRR těch okolností, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti. Z tohoto důvodu je rozsah oznamovací povinnosti německého rozhodce, resp. rozhodce v Německu, širší než v ČR. Musí totiž oznámit všechny okolnosti, ať už jsou oprávněné či neoprávněné, pokud by mohly vzbudit pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti. Obecně ale platí, že by rozhodce měl sám přiměřeným způsobem zkoumat, zda jsou dány důvody pro možné konflikty⁵⁴³. Smyslem povinnosti oznámit i důvody, které nemohou vést k odmítnutí rozhodce, je posílit transparentnost a objektivitu řízení a rozhodování. Oznámením určitých okolností (bez dalších kroků ze strany osoby nebo rozhodce) je možno předpokládat, že se daná osoba (či rozhodce) považuje i nadále za nezávislého a nestranného, protože jinak by nemusela žádné okolnosti oznamovat a funkci rozhodce by nepřijala, resp. daný rozhodce by se současně s oznámením okolností funkce rozhodce vzdal. Pokud strany na oznámené okolnosti nereagují, má se za to, že došlo ke konvalidaci oznámených okolností a tyto již nemohou být později uplatněny⁵⁴⁴.

5.4.2 Porušení oznamovací povinnosti

Samotné neoznámení daných okolností však ještě samo o sobě neznamena, že je rozhodce podjatý. Pokud rozhodce neoznámí okolnosti, které nejsou v konkrétním případě způsobily vzbudit pochybnosti, resp. oprávněné pochybnosti, o jeho nezávislosti a nestrannosti, resp. podjatosti, nejedná se o porušení oznamovací povinnosti a nezakládají jeho podjatost. Strany by takovou situaci mohly považovat za stav, kdy rozhodce neshledal žádné takové okolnosti, které by musel oznamovat.

V případech, že by ale rozhodce neoznámil takové okolnosti, tedy okolnosti, které již samy o sobě nejsou zcela irelevantní, potom se jedná o porušení oznamovací povinnosti. Zásadní otázkou, která potom vyvstává, je, zda může být porušení oznamovací povinnosti samo o sobě důvodem podjatosti rozhodce a tím tedy rovněž důvodem pro jeho vyloučení (odmítnutí). Obecná úvaha k výše uvedenému by měla být následující. Jestliže určitá okolnost sama o osobě jednoznačně nezakládá podjatost a nevede k úspěšnému odmítnutí (vyloučení) rozhodce, potom není možné odmítnout (vyloučit) rozhodce proto, že bude namítáno porušení oznamovací povinnosti ohledně této okolnosti a tím existence důvodu pro jeho odmítnutí (vyloučení). Na jednu stranu dochází porušením oznamovací povinnosti k omezení práva na odmítnutí

---

⁵⁴³ Viz usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p, bod 5.3.a.

⁵⁴⁴ Viz KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 220.

(vyloučení) rozhodce a rozhodce se vystavuje podezření, že ve věci nevystupuje nezájatě a porušení oznamovací povinnosti by tedy mohlo být důvodem pro jeho odmítnutí (vyloučení), resp. důvod pro odmítnutí (vyloučení) rozhodce na základě porušení oznamovací povinnosti je oprávněný tehdy, jestliže tak rozhodce učinil vědomě a úmyslně. Na druhou stranu je ale již samotná otázka, zda je nějaká okolnost tou okolností, která má být oznámena, sporná a není na ni jednoznačná odpověď⁵⁴⁵. Z tohoto důvodu není možné porušení oznamovací povinnosti obecně a automaticky považovat za důvod podjatosti a tím důvod pro odmítnutí. Názory se tady rozcházejí s ohledem na to, zda má být neoznámení posuzováno z pohledu rozhodce, strany, či třetí osoby, tedy zahrnovat subjektivní či objektivní pohled⁵⁴⁶. Lachmann⁵⁴⁷ v této souvislosti volí neutrální cestu, která asi nejlépe odpovídá výše uvedeným skutečnostem, když považuje porušení oznamovací povinnosti pouze za jakýsi nepřímý důkaz možného podjatého výkonu rozhodcovské funkce. Teprve podle toho jaká významná okolnost a z jakých důvodů nebyla oznámena, je pak možno usuzovat na podjatost. Pouze v jednoznačných případech bude sama o sobě důvodem pro odmítnutí (vyloučení) rozhodce pro podjatost. Taková situace by jistě nastala například tehdy, pokud rozhodce záměrně zatají určitou okolnost právě proto, aby nebyl jako rozhodce odmítnut a z projednávání a rozhodnutí věci tak vyloučen⁵⁴⁸; potom obvykle dochází také ke vzniku povinnosti nahradit škodu ohledně nákladů řízení, které zbytečně proběhly, případně škodu vzniklou v souvislosti s takto způsobenými průtahy⁵⁴⁹, případně i k možnosti stran vypovědět smlouvu s rozhodcem⁵⁵⁰.

V konečném důsledku tedy půjde o vztah mezi proviněním proti oznamovací povinnosti a způsobilostí neoznámené okolnosti být důvodem pro odmítnutí (vyloučení) rozhodce⁵⁵¹.

---

⁵⁴⁵ LIEBSCHER, Christoph, OBERHAMMER, Paul, RECHBERGER, Walter H. *Schiedsverfahrensrecht. Band I*. Wien: Springer, 2012, s. 464.

⁵⁴⁶ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 4. března 1999, sp. zn. III ZR 72/98, bod 15; usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p, bod 5.4.c; usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu (OLG Hamm) ze dne 5. října 2011, sp. zn. I-8 SchH 1/11, bod 31 a násl.; usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01, bod 5c; DAHM, Franz-Josef. OLG Hamm, 5. 10. 2011 - I-8 SchH 1/11: Ablehnung eines Schiedsrichters wegen Besorgnis der Befangenheit. *Medizinrecht*, roč. 30/2012, č. 4, s. 259 – 261; HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 798.

⁵⁴⁷ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 273.

⁵⁴⁸ Viz např. usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p, bod 5.5; HASCHER: *Independence and Impartiality...*, s. 799.

⁵⁴⁹ MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2460; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 220;

⁵⁵⁰ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2698. Takovéto vypovězení může znamenat i zánik nároku na odměnu rozhodce.

⁵⁵¹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01, bod 5; podobně usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 10. ledna 2008, sp. zn. 26 Sch 21/07, bod 6; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2460; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 220. Srov. k tomu ale jiný přístup v usnesení Vrchního zemského soudu v Karlsruhe (OLG Karlsruhe) ze dne 14. července 2006, sp. zn. 10 Sch 1/06, bod 9.

Nemělo by totiž být přípustné, aby mohla strana odmítnout rozhodce z důvodu, který není způsobilý vést k jeho odmítnutí, jenom proto, že ji tento nezpůsobilý důvod nebyl oznámen.

Pokud přijmeme, že porušení oznamovací povinnosti není *per se* důvodem pro odmítnutí rozhodce, potom se musí stejný přístup uplatnit o to víc v případě návrhu na zrušení rozhodčího nálezu (viz dále).

5.4.3 Adresát oznamovací povinnosti, vznik a forma oznamovací povinnosti

Jestliže není sporu o tom, že určený nebo jmenovaný rozhodce má oznamovací povinnost ohledně určitých okolností, je nezbytné odpovědět i na otázku, vůči kterým tuto povinnost má. Okruh osob není totiž stanoven jednotně a je nezbytné vycházet z dané konkrétní úpravy. Obecně lze ovšem konstatovat, že má rozhodce oznamovací povinnost vůči těm subjektům, které mu funkci rozhodce nabízejí, resp. které chtějí daného rozhodce jmenovat. Těmito osobami mohou být strany sporu, rozhodčí instituce, soudy etc.

ZRŘ tak v § 8 odst. 2 stanoví, že oznamovací povinnost je třeba splnit vůči stranám nebo soudu. Uvedené ustanovení tak reflektuje jednak autonomii stran, které se projeví určením a jmenováním rozhodce a jednak situaci, kdy na návrh strany může rozhodce jmenovat civilní soud. Oznamovací povinnost však v prvním případě směřuje vůči stranám, tzn. nejenom vůči té, která rozhodce jmenoval. Je to logické, protože právě protistrana by měla být informována o vztahu, který má strana ke „svému“ rozhodci a mohla na tuto situaci reagovat.

V § 1036 odst. 1 ZPO se hovoří jednak o oznamovací povinnosti v době, kdy je osobě nabídnuta funkce rozhodce, a jednak ve chvíli, kdy byl rozhodce jmenován. Zatímco v prvním případě není okruh adresátů vymezen, je již jmenovaný rozhodce povinen splnit tuto povinnost vůči stranám. Adresáty oznamovací povinnosti v době před přijetím funkce rozhodce však budou ti, kteří chtějí danou osobu určit rozhodcem, tedy osoby, které potenciálního rozhodce oslovily.

Rozhodčí řády přistupují k této otázce odlišně. Zatímco Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR neupravuje tuto problematiku vůbec, rozlišuje Rozhodčí řád DIS, podobně jako § 1036 odst. 1 ZPO, situaci, kdy rozhodce musí oznámit okolnosti před či současně s přijetím funkce rozhodce a situaci, kdy mu tato povinnost vzniká v průběhu rozhodčího řízení. Zatímco před přijetím funkce rozhodce, či současně s přijetím, oznamuje všechny okolnosti vzbuzující pochybnosti o nestrannosti nebo nezávislosti rozhodčímu soudu, resp. příslušné pobočce, která pak informuje strany (§ 16 odst. 1 Rozhodčího řádu DIS), má tuto povinnost v průběhu rozhodčího řízení jak vůči rozhodčímu soudu, tak i vůči stranám (§ 16 odst. 3 Rozhodčího řádu DIS).

Ohledně časového okamžiku vzniku oznamovací povinnosti je nutno konstatovat, že by měla být splněna co nejdříve, aby strany mohly adekvátním způsobem na vzniklou situaci reagovat tak, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům. ZRR v tomto smyslu stanoví, že tato povinnost musí být splněna „bez odkladu“ tím, „*kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem*“, tedy již v okamžiku, kdy je osobě funkce rozhodce nabídnuta, aniž by ji musel přijmout, resp. aniž by jej pak strana na základě oznámených okolností musela skutečně jmenovat. Tato povinnost trvá samozřejmě i v průběhu řízení až jeho skončení.

Německá úprava v ZPO opět rozlišuje situaci v době, kdy je osobě nabídnuta funkce rozhodce, a jednak ve chvíli, kdy byl rozhodce jmenován. Zatímco v prvním případě není stanoven žádný časový okamžik (byť nepřímý), musí již jmenovaný rozhodce splnit svou povinnost „*unverzüglich*“ (tedy rovněž bez odkladu) ve smyslu bez zaviněného otálení⁵⁵². Podobná úprava je obsažena i v § 16 Rozhodčího řádu DIS rozlišující rovněž situaci před přijetím funkce rozhodce, resp. současně s přijetím (odst. 1), a v průběhu rozhodčího řízení (odst. 3).⁵⁵³

Forma oznamovací povinnosti rozhodce není ani v ZRR, ani v ZPO předepsána; může být stanovena ujednáním stran v rozhodčí smlouvě, ale s ohledem na to, že by měly být strany informovány o relevantních okolnostech současně a obsahově stejným způsobem, je více méně nutností, aby se tak dělo písemně. Tím, že budou okolnosti oznámené rozhodcem všem jednoznačným způsobem přístupné, se rovněž předejde pozdějším komplikacím, pokud by například strana tvrdila, že ji určitá okolnost nebyla známa a navrhovala by v pozdějším stádiu rozhodčího řízení vyloučení (odmítnutí) rozhodce či například zrušení rozhodčího nálezu. Písemnost oznamovací povinnosti může rovněž vyplývat z rozhodčích řádů⁵⁵⁴.

5.4.4 Dílčí závěr

Oznamovací povinnost rozhodce je jedním ze základních prostředků jak dosáhnout nezávislého a nestranného rozhodování. S ohledem na výše uvedené je nutno konstatovat, že německá úprava výslovně dává prostor autonomii vůle stran, protože stranám umožňuje se rozhodnout, zda okolnosti oznámené rozhodcem považuje za natolik závažné, aby z tohoto důvodu daného rozhodce odmítla, nebo bude naopak rozhodcem oznámené okolnosti akceptovat a s rozhodčím řízením vedeným před takovým rozhodcem souhlasit. Rozhodce je dle

---

⁵⁵² BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2698.

⁵⁵³ Srov. k tomu ale v tomto ohledu rozdílné znění uvedeného ustanovení v německé a anglické mutaci.

⁵⁵⁴ Srov. k tomu § 11 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC: „*The prospective arbitrator shall disclose in writing to the Secretariat any facts or circumstances which might be of such a nature as to call into question the arbitrator's independence in the eyes of the parties, as well as any circumstances that could give rise to reasonable doubts as to the arbitrator's impartiality*“

německé úpravy povinen oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti, ale k jeho odmítnutí povedou pouze takové, které zakládají oprávněné pochybnosti, přičemž oprávněnost pochybností může být postupně zkoumána na několika úrovních, jak bude uvedeno dále v textu práce. Povinnost je tedy chápána široce, ale ne všechno, co může vzbudit pochybnosti, může být důvodem pro odmítnutí.

Česká právní úprava naproti tomu stranám výslovně žádnou možnost posouzení důvodů nedává a existují-li důvody pochybovat o rozhodcově nepodjatosti, je pak rozhodce ex lege vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci. I ze ZRŘ je však možno vyvodit závěr, že bude nakonec záležet především na stranách, zda případně podjatého rozhodce ve své funkci ponechají či se dohodnou na jeho vyloučení, resp. podají návrh na jeho vyloučení k obecnému soudu. V rámci oznamovací povinnosti týkající se pouze okolností, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti a pro něž by mohly být tedy vyloučen, navíc použil český zákonodárce pojem „oprávněné pochybnosti“, čímž vlastně rozhodci ukládá, aby sám zvážil, co bude oprávněnou pochybností a co jen běžnou pochybností, kterou oznamovat nemusí. Takováto diferenciaci však může do jisté míry sama o sobě již být důvodem pro pochybnosti o transparentnosti řízení. Iniciativa v této otázce je tak v českém ZRŘ dána do rukou rozhodce a nikoli stran, což je do jisté míry v rozporu s tím, jak má být pojem podjatost chápán a z pohledu koho.

Porušení oznamovací povinnosti rozhodcem *per se* nezakládá podjatost rozhodce, ale může být důvodem pro jeho odmítnutí, pokud se bude jednat o okolnosti, které by byly způsobilé vzbudit pochybnosti (oprávněné pochybnosti) a nebyly stranám oznámeny. Splněním své oznamovací povinnosti rozhodce předejde těmto negativním dopadům, protože pokud otevřeně stranám sdělí okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti (oprávněné pochybnosti), potom by takovéto okolnosti musely být uplatněny stranami v zákonem stanovených lhůtách, respektive nemohly by být důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu⁵⁵⁵.

S ohledem na uvedené je nutno konstatovat, že německá úprava je v tomto ohledu mnohem jednoznačnější a jasnější, aniž by přitom jakýmkoli způsobem omezovala autonomii stran. Naopak ji svým zněním opět staví do samého centra rozhodčího řízení. Zatímco ZPO logicky ukládá rozhodci povinnost, aby oznámil okolnosti, které by mohly vzbudit „pochybnosti“ o nepodjatosti, ale k odmítnutí mohou vést pouze ty, které vzbuzují „oprávněné pochybnosti“, český zákonodárce situaci zbytečně komplikuje. Na jednu stranu totiž ZRŘ hovoří, že je rozhodce vyloučen, pokud je tu „důvod pochybovat“ o jeho nepodjatosti, na druhou ale používá úplně nové spojení, když je rozhodce povinen oznámit okolnosti, které by mohly vzbudit

---

⁵⁵⁵ Srov. k tomu usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 16. června 2014, sp. zn. 34 Sch 15/13, bod 49.

„oprávněné pochybnosti“ o jeho nepodjatosti. V ZRŘ je nutno se ptát, jaký je vztah mezi „důvodem pochybovat“ a „oprávněnými pochybnostmi“, protože jistě ne neprávem by při výkladu mohla vzniknout situace, že je rozhodce *ex lege* vyloučen, protože byl důvod pochybovat, ale povinností rozhodce nebylo danou okolnost oznámit, protože tu nebyly „oprávněné pochybnosti“. Český ZRŘ tak postrádá onen logický a navazující vztah, který je dán v ZPO ve smyslu „pochybnost“ a „oprávněná pochybnost“ a je v tomto ohledu nepřehledný a nejednoznačný a *de lege ferenda* by úprava v duchu německého ZPO praxi jenom prospěla.

5.5 Projev nestrannosti v průběhu rozhodčího řízení (Poučovací povinnost rozhodce)

5.5.1 Poučovací povinnost rozhodce v ČR

Rozhodčí řízení má být na jednu stranu rychlé, efektivní a neformální, ale přitom musí být dodrženy základní zásady spravedlivého procesu. Určité napětí mezi těmito póly tak může vzniknout v souvislosti s § 19 odst. 2 ZRŘ, který ukládá, aby rozhodci vedli řízení takovým způsobem, který považují za vhodný s ohledem na to, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám řádně zjistili skutkový stav a mohli v daném sporu rozhodnout, a obecnou poučovací povinnost dle § 118a OSŘ⁵⁵⁶. Jak již bylo uvedeno jinde, vyplývá ze znění § 30 ZRŘ přiměřená aplikace OSŘ. Automatické použití OSŘ tedy není v řízení před rozhodci možné. Přiměřeností se rozumí dodržení základních, obecných zásad rozhodčího řízení, které však nejsou v ZRŘ konkrétněji vymezeny a v takovém případě se přiměřeně použijí ustanovení OSŘ. Zásada rovnosti stran upravená v ZRŘ v § 18 a v § 19 odst. 2 však není v ZRŘ blíže specifikována a tak je dle názoru Nejvyššího soudu, ve smyslu zachování uvedené zásady, použit přiměřeně příslušná ustanovení OSŘ⁵⁵⁷. Pokud by tedy měl jediný rozhodce, či předsedající rozhodce rozhodčího soudu za to, že je věc možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru (§ 118a odst. 2 OSŘ), měl by s ohledem na zásadu rovnosti účastníků, která se projevuje rovněž předvídatelností rozhodnutí, o tom

---

⁵⁵⁶ Srov. k tomu např. ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovací-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-řízení-82006.html>>; ŠNAJDER, Rudolf. *K poučovací povinnosti rozhodců v rozhodčím řízení ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010 ze dne 28.3.2012* [online]. epravo.cz, 31. října 2012 [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-poucovací-povinnosti-rozhodcu-v-rozhodcim-řízení-ve-svetle-rozhodnutí-nejvyššího-soudu-ceske-republiky-sp-zn-32-cdo-47062010-ze-dne-2832012-86022.html>>.

⁵⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008; nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod 22.

účastníka v rámci poučovací povinnosti seznámit. V této souvislosti judikoval Ústavní soud, že zásada předvídatelnosti rozhodnutí platí i v řízení před rozhodcem, protože nepředvídatelným postupem dochází k omezení práv strany tím, že se např. nebude moci vyjádřit ke všem relevantním skutečnostem, nebo doplnit svá tvrzení o skutečnosti, které sama nepovažovala za významné, ale které jsou důležité z hlediska právního názoru zastávaného rozhodcem, a nebude tak moci navrhnout důkazy k jejich prokázání. Protože je rozhodčí řízení zásadně jednoinstanční (§ 27 ZRŘ), nemají strany prostředek, jak reagovat na překvapivý právní názor. Rozhodce je povinen vést řízení tak, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé. V tomto směru se v řízení před obecným soudem uplatňuje poučovací povinnost soudu a s ohledem na výše uvedené není z pohledu ÚS dán důvod, proč by se neměla uplatnit i v řízení před rozhodcem, zvláště když její uplatnění není podle ÚS v rozporu s charakteristikou rozhodčího řízení.⁵⁵⁸

Pokud je tedy překvapivé rozhodnutí zákonným důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu, resp. poučení o jiném právním posouzení, než jaké zastávají strany, a potřeba doplnit skutkový stav věci, není zbytečnou formalitou ve smyslu ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ a absence takového poučení vede k tomu, že straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat ve smyslu ustanovení § 31 písm. e) ZRŘ⁵⁵⁹, bylo by možná vhodné posoudit platnost takového přístupu například s ohledem na řízení, které bude před rozhodci provedeno pouze na základě dodaných písemných důkazů, ve kterém se rozhodce v řízení *ad hoc* bude poprvé zabývat danou otázkou a strany výslovně pověřily rozhodce, aby spor rozhodl podle zásad spravedlnosti. V takovém případě, ale můžeme souhlasit s názorem Nejvyššího soudu, který nejenom s ohledem na hypotetický příklad, ale obecně konstatuje, že postup podle ustanovení § 118a OSŘ se uplatní pouze tehdy, pokud účastníky uvedená tvrzení a provedené důkazy nepostačují k tomu, aby byl řádně objasněn skutkový stav věci. Automatická aplikace § 118a OSŘ je nutná pouze jako obrana před nemožností skutkově a právně argumentovat na zcela neočekávané rozhodnutí⁵⁶⁰. Takovýto přístup ale není možné považovat za jakýsi kvaziopravný prostředek z hmotněprávních důvodů, které nemohou být důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu.⁵⁶¹ V této souvislosti je tedy možno na automatickou poučovací povinnost rozhodce nahlížet do jisté míry jako na nutné zlo, které by mělo postihovat především ty rozhodce, kteří nedostojí své povinnosti zjištění skutkového stavu takovým způsobem, aby mohli ve sporu vydat spravedlivé a nestranné rozhodnutí při zachování všech kogentních ustanovení (§ 19 odst. 2 ZRŘ ve spojení s § 1 OSŘ).

---

⁵⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod. 21.

⁵⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010.

⁵⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. června 2007, sp. zn. IV. ÚS 321/2007.

⁵⁶¹ Srov. k tomu argumentaci v nálezu Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod. 29 a násl.

5.5.2 Poučovací povinnost rozhodce v Německu

Německá úprava se od české právní úpravy v otázkách poučovací povinnosti liší v jednom zásadním bodě. Zatímco v ZRR najdeme § 30, který stanoví přiměřenou aplikaci OSŘ i v rozhodčím řízení, 10. kniha ZPO nic podobného neobsahuje. Jak již bylo uvedeno ve druhé kapitole, je přípustné aplikovat v rozhodčím řízení jiná ustanovení než ta, která jsou obsažena v 10. knize ZPO pouze za určitých podmínek, tzn., pokud se strany na tomto výslovně dohodly, nebo si například obecně ujednaly, že budou v řízení aplikovatelné procesní předpisy upravující řízení před obecnými soudy.⁵⁶² Rozhodce je tak povinen aplikovat ustanovení § 139 ZPO, upravující mimo jiné poučovací povinnost soudu, pouze tehdy, pokud by se například v konkrétním případě mlčky odchýlil od právního názoru, který předtím sdělil, a strany by tak neměly možnost na tuto situaci reagovat a bránit se příslušnými prostředky.⁵⁶³ Obecná poučovací povinnost rozhodců ve smyslu, že by byl rozhodce povinen stranám sdělovat svůj právní názor, neexistuje⁵⁶⁴; znamená to tedy, že o odchýlném právním názoru, než jaký zastávají strany, není povinen strany poučit⁵⁶⁵, i když jsou ale takovéto informace běžně poskytovány⁵⁶⁶. I podle německé judikatury, jak již bylo uvedeno na jiném místě, nejsou totiž přípustná rozhodnutí, ve kterých se rozhodce zásadním způsobem odchyluje od základních zásad a principů, zjištěného skutkového stavu etc. a rozhodnutí jsou tak ve svém důsledku naprosto nepředvídatelná a překvapivá⁵⁶⁷. Právo být ve věci slyšen, jako součást práva na spravedlivý proces se všemi atributy, které jsou s tímto spojovány, vyplývá pro rozhodce z ustanovení § 1042 odst. 1 ZPO a z čl. 103 odst. 1 GG; právo být ve věci slyšen zaručené německou ústavou ovšem není totožné s požadavky, které platí v civilním procesu a jak bylo uvedeno, nemohou být ustanovení ZPO, jiná než v 10. knize ZPO, bez dalšího aplikována v řízení před rozhodci⁵⁶⁸ a na rozhodce se tak povinnosti vyplývající z § 139 ZPO obecně nevztahují⁵⁶⁹.

Ani v jedné z výše pojednávaných úprav však není poučovací povinnost zakázána, byť rozsah jejího uplatnění je odlišný. Pokud tedy například rozhodce poučí žalovanou stranu o tom, jaký následek bude mít nezaplacení zálohy, nebo právnímu zástupci žalobkyně sdělí na jaká skutková tvrzení a důkazní prostředky je potřeba se zaměřit, nemůže v tom být spatřovat důvod

---

⁵⁶² Viz judikatura uvedená k této otázce ve druhé kapitole.

⁵⁶³ Tamtéž.

⁵⁶⁴ Srov. k tomu usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 29. září 1983, sp. Zn. III ZR 213/82, bod 17.

⁵⁶⁵ Srov. k tomu § 139 odst. 2 ZPO.

⁵⁶⁶ TRAPPE, Johannes. The Arbitration Proceedings: Fundamental Principles and Rights of the Parties. *Journal of International Arbitration*, roč. 15/1998, č. 3, s. 99; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 268.

⁵⁶⁷ Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 8. června 2006, sp. zn. 15 W 31/06.

⁵⁶⁸ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 16. června 2014, sp. zn. 34 Sch 15/13.

⁵⁶⁹ Blíže k těmto povinnostem např. BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 734 a násl.

pochybovat o jeho nepodjatosti. Poučovací povinnost při zachování všech zásad spravedlivého procesu nelze považovat za důvod podjatosti.

5.5.3 Poučení udělená rozhodcem straně nebo jejímu právnímu zástupci

Otázka, zda je důvodem pro odmítnutí rozhodce jeho vedení, či poučování některé strany či právního zástupce je většinou posuzováno velmi zdrženlivě a připouští se pouze v určitých (a spíše výjimečných) situacích⁵⁷⁰. Na jednu stranu je však potřeba rozlišovat poučení týkající se samotného řízení jako takového (například vady žaloby) a na druhé straně poučení adresovaná konkrétní straně v průběhu řízení (například jakým způsobem reagovat na návrh protistrany, aby ve věci uspěla etc).

Nebude-li tedy žaloba obsahovat například označení stran sporu nebo by žalobce formuloval žalobní petit natolik neurčitě, že by byl neprojednatelný a tím vlastně i nevykonatelný, je na místě, aby rozhodce vyzval žalobce k odstranění vad. Žaloba musí být, stejně jako u obecného soudu, totiž natolik jasná a určitá, aby rozhodce mohl jednak vůbec posoudit, zda se jedná o spor, který je arbitrovatelný, zda se na něj vztahuje daná rozhodčí smlouva, případně jaká záloha má být požadována, resp. kolik rozhodců má soud jmenovat (čl. 12 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC, který podle významu a hodnoty sporu umožňuje soudu, pokud strany nestanovily jinak, jmenovat jednoho nebo tři rozhodce). Jasná musí být rovněž z toho důvodu, aby žalovaný věděl, že je to právě on, kdo je žalovaný a co se od něj vůbec žádá a mohl se tak proti návrhu bránit. Podle § 31 písm. f) ZRŘ může soud na návrh zrušit rozhodčí nález, pokud rozhodčí nález odsuzuje k plnění, které nebylo oprávněným žádáno; stejné ustanovení nalezneme i v § 1059 odst. 2 bod 1. písm. c) ZPO⁵⁷¹. V případě nejasného petitu by byl tento důvod zcela neuplatnitelný. Navíc je i v zájmu oprávněného, aby v místě výkonu rozhodčího nálezu nebyla dána povinnému možnost bránit se výkonu rozhodčího nálezu z důvodu jeho neurčitosti⁵⁷². Z výše uvedených důvodů, je tedy i rozhodce oprávněn (a vlastně i povinen) upozornit (poučit) stranu na nedostatky v žalobě a dát jí prostor k nápravě s tím, jaké budou následky jejich neodstranění. Na

---

⁵⁷⁰ Srov. k tomu SCHUMACHER, Hubertus. Zu Inhalt und Bestimmtheit von Schiedssprüchen und Vollstreckungsanträgen. *ASA Bulletin*, roč. 25/2007, č. 3, s. 505.

⁵⁷¹ „Ein Schiedsspruch kann nur aufgehoben werden, wenn der Antragsteller begründet geltend macht, dass der Schiedsspruch eine Streitigkeit betrifft, die in der Schiedsabrede nicht erwähnt ist oder nicht unter die Bestimmungen der Schiedsklausel fällt, oder dass er Entscheidungen enthält, welche die Grenzen der Schiedsvereinbarung überschreiten.“

⁵⁷² Jakým způsobem by měl být vykonán nález, který by povinného odsuzoval k plnění "advice and assistance in strategy and management", nebo "all necessary and reasonable steps for promoting the distribution of K's products" nebo "all capital contributions necessary for the operation of the partnership". Viz k tomu WIRTH, Markus. Rechtsbegehren in internationalen Schiedsverfahren – wie bestimmt müssen sie sein? In JAMETTI GREINER, Monique, BERGER, Bernhard, GÜNGERICH, Andreas. *Rechtsetzung und Rechtsdurchsetzung: zivil- und schiedsverfahrensrechtliche Aspekte. Festschrift für Franz Kellerhals zum 65. Geburtstag*. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2005, s. 156.

takovouto situaci pamatuje např. § 20 Rozhodčího řádu HK ČR a AK ČR, který v odst. 4 stanoví, že se žaloba do odstranění vad neprojednává.

Ve všech ostatních případech, kdy by poučení mohlo mít již spíše charakter právního poradenství, se nedoporučuje stranám poskytovat nějaké rady, či dávat návrhy na doplnění konkrétních důkazů, diskutovat o možných strategiích apod., protože by takovéto poučení mohlo být projevem podjatosti⁵⁷³. Striktnější imperativ v tomto ohledu obsahuje čl. 5 odst. 3 Rozhodčích pravidel LCIA, který stanoví „*No arbitrator shall advise any party on the parties' dispute or the outcome of the arbitration.*“. Otázka rovnováhy mezi poučovací povinností a nestranností/podjatostí je ostatně i v řízení před obecnými soudy považována za jednu z nejsložitějších i u zkušených soudců⁵⁷⁴, a proto je na místě, aby tím spíše u rozhodců, často bez právního vzdělání, byla posuzována zdrženlivě a rozhodci se obecně vyhýbali diskuzím a rozhovorům mimo rámec rozhodčího řízení. Nejenom, že by tak ohrozili svou nezávislost a nestrannost, ale rovněž by jednali v rozporu se zásadou rovnosti stran, pokud by určité informace poskytli jenom jedné straně a tím ji zvýhodnili⁵⁷⁵.

5.5.4 Dílčí závěr

Poučovací povinnost rozhodce je problematika kladoucí na rozhodce značné nároky a zdůrazňující potřebu kvalitních a vzdělaných rozhodců, kteří budou schopni vést řízení nestranným způsobem, ale v případě potřeby stranám poskytnout informace důležité pro rozhodnutí daného sporu. Znovu se tak ukazuje odpovědnost stran za spravedlivé a erudované projednávání a rozhodování sporu kvalifikovaným rozhodcem. Poučovací povinnost rozhodce však nemůže být posuzována optikou poučovací povinnosti soudce, protože rozhodce nemusí být vázán pouze pozitivním právem, ale může rozhodovat i *ex aequo et bono*, kde jen stěží budeme hledat například odchýlení se od obecně zastávaného právního názoru, o kterém by strany měly být poučeny. Jen stěží je rovněž představitelná myšlenka, že by o konstantním rozhodování určitých sporů měla povědomí osoba, která není právně vzdělaná. Ani takový rozhodce tedy nebude schopen strany informovat o tom, že se chystá rozhodnout zcela jinak, než je obvyklé. Takový požadavek by byl reálný (a zřejmě výlučně) u rozhodců-soudců.

---

⁵⁷³ SCHUMACHER: *Zur Befangenheit von Schiedsrichtern...*, s. 86. Podobně i DONAHEY: *The Independence and Neutrality of Arbitrators...*, s. 41 a násl.; MANKOWSKI, Peter. Die Ablehnung von Schiedsrichtern. *Zeitschrift für Schiedsverfahren (SchiedsVZ)*, roč. 2/2004, č. 6, s. 311.

⁵⁷⁴ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 736.

⁵⁷⁵ van LEEUWEN: *New Developments in International Commercial Arbitration...*, s. 21 a násl.

Dle autora předkládané práce by poučovací povinnost neměla být rozhodcům uložena zákonem a mělo by být ponecháno na rozhodci, aby při spravedlivém a nestranném postupu v řízení a přístupu ke stranám, poskytoval oběma stranám informace důležité pro rozhodnutí. Opačný závěr by jen posouval rozhodčí řízení směrem k formalizovanému procesu, kterým ale rozhodčí řízení nemá být.

5.6 Důvody pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce

Některé z důvodů, ve kterých bude možno rozhodce považovat za podjatého, již byly nastíněny v předchozím textu. Úplný výčet důvodů a případů vedoucích u rozhodce k jeho podjatosti a tím k možnosti odmítnutí (vyloučení) ale není možný, protože je nutno vždy vycházet z konkrétního případu a musí se případně posuzovat míra zásahu do nezávislosti a nestrannosti. Přesto se však v literatuře a judikatuře vytvořily určité konstelace, ke kterým v praxi běžně dochází a u nichž je jisté zevšeobecnění možné. Přestože panuje shoda na tom, aby byl z rozhodování vyloučen, nebo aby strana měla možnost odmítnout rozhodce, kterého určila nebo jmenovala druhá strana, neměly by být důvody a kritéria příliš vágní. Nemělo by se totiž připouštět, aby se strana mohla jednoduchým způsobem zbavit pouze „nepohodlného“ rozhodce.

5.6.1 Vztah rozhodce ke stranám sporu, resp. jejich zástupcům

Velmi častými případy, kdy může docházet k podjatosti, jsou osobní a ekonomické vztahy rozhodce především ke stranám sporu, což souvisí s tím, že si strany mohou svého rozhodce zvolit samy. Existence vazeb mezi rozhodcem a stranami sporu však obecně ještě sama o sobě neznamená, že by byl rozhodce podjatý, protože především s ohledem na institut stranami jmenovaného rozhodce, by potom bylo možné vyvodit závěr, že jsou dopředu vyloučení všichni takto jmenování rozhodci, což jistě není v souladu se základními charakteristikami rozhodčího řízení. Posuzování možné podjatosti rozhodce bude rovněž záviset na reálné existenci takovéto vazby, tedy zda takový vztah ještě stále trvá a může mít na rozhodčí řízení přímý vliv, či byl dán pouze v minulosti a ovlivnění rozhodčího řízení je spíše minimální⁵⁷⁶, i když ani v takovém případě nelze vyloučit možnost, že šlo o tak blízký, úzký a významný vztah, který může mít i v přítomnosti vliv na rozhodčí řízení.

---

⁵⁷⁶ Viz např. usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu (OLG Hamm) ze dne 22. července 2002, sp. zn. 17 SchH 13/01.

Zatímco je za rozhodující považován vztah mezi rozhodcem a stranou, rozcházejí se názory literatury a judikatury v otázce, zda je dostačující založit podjatost rozhodce i pouze vztah rozhodce k zástupci strany⁵⁷⁷. Část považuje vztah rozhodce ke straně sporu nebo k jejímu zástupci za naprosto rovnocenný⁵⁷⁸; jiná dovozuje podjatost pouze tehdy, pokud k tomu přistoupí i další okolnosti, resp. pokud může vztah rozhodce k zástupci strany ovlivnit přímo vztah rozhodce ke straně sporu⁵⁷⁹. V konečném důsledku tak bude opět záležet na míře intenzity a časové přítomnosti daného vztahu. Stejný závěr bude platit i v případě vztahu rozhodce k jiným osobám účastnícím se na řízení (svědci, znalci, ostatní rozhodci), ale o podjatost se bude jednat spíše výjimečně⁵⁸⁰.

Z hlediska důvodů, které bez pochyby povedou k pochybnostem (oprávněným pochybnostem) o nepodjatosti rozhodce odkazují na předchozí výklad v této kapitole.

Bylo již poukázáno na to, že výkon funkce rozhodce je zpravidla činností vykonávanou vedle hlavní činnosti dané osoby, a že velmi často je touto hlavní činností profese advokáta. Souběžný výkon advokátní činnosti rozhodce pro stranu sporu, která jej jmenovala, je důvodem pro strannost.⁵⁸¹ Takový závěr je jediný možný a vyplývá z několika skutečností. Jednak může být takový rozhodce veden snahou neprohrát spor, resp. rozhodnout ve prospěch strany, pro kterou vykonává advokátní činnost, aby si tuto svou pozici nadále zachoval. Tím také dochází k jisté finanční provázanosti zájmů strany a finančních zájmů rozhodce. Dále může výkon advokátní činnosti vzbuzovat pochybnosti ohledně poskytování informací, které mohou stranu zvýhodnit a konec konců může dlouhodobá advokátní činnost přerůst v osobní vztah rozhodce a strany. Předchozí advokátní činnost však sama o sobě ještě nemusí zakládat podjatost rozhodce, i když i tady se musí zkoumat, jak dlouho byla činnost vykonávána, před jakou dobou, v jakém rozsahu apod.⁵⁸²

Zvláštní problematikou v otázce advokátní činnosti a jejího souladu s rozhodcovskou činností je působení rozhodců-advokátů ve velkých advokátních společnostech, resp. když je rozhodcem advokát působící v takovéto velké advokátní společnosti společně s jiným advokátem,

---

⁵⁷⁷ Srov. k tomu např. usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 10. ledna 2008, sp. zn. 26 Sch 21/07.

⁵⁷⁸ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 223.

⁵⁷⁹ Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 10. ledna 2008, sp. zn. 26 Sch 21/07; usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 7. července 2010, sp. zn. 20 SchH 2/10, bod 7, 8.

⁵⁸⁰ Srov. k tomu např. SCHLOSSER: *Das Recht der internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 390; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 223; velmi zdrženlivě vztah k ostatním rozhodcům LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 265 a násl.

⁵⁸¹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Brémách (OLG Bremen) ze dne 24. května 2006, sp. zn. 2 Sch 02/06; podobně usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech (OLG Dresden) ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 11 SchH 02/04; usnesení Vrchního zemského soudu v Kolíně (OLG Köln) ze dne 14. září 2000, sp. zn. 9 SchH 30/00.

⁵⁸² Usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 12. července 2005, sp. zn. 9 SchH 1/05. Srov. k tomu také LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 262.

kteřý je (nebo byl) zástupcem některé ze stran sporu. Právě v mezinárodním prostředí může být tato otázka velmi důležitá, protože se advokáti často sdružují do velkých společností, které se pravidelně zaměřují na specifické oblasti a pak jsou stranami pro své znalosti a zkušenosti opakovaně vyhledávány a k těmto situacím tak může nezřídka docházet. Názory se v této otázce různí. Jednak je přistupováno k této otázce velmi široce a takovýto vztah je důvodem pro odmítnutí rozhodce a je nutno jej stranám oznámit (a to i dokonce tehdy, pokud taková advokátní společnost zastupuje stranu v jiné zemi)⁵⁸³, na druhou je považován vztah rozhodce a zástupce strany pouze na základě příslušnosti k jedné advokátní společnosti za nedostatečný k založení podjatosti rozhodce⁵⁸⁴. Jako nejlepší se opět jeví jakási zlatá střední cesta, kdy samotné působení ve stejné (velké) advokátní společnosti ještě nebude dostatečným důvodem pro podjatost rozhodce, obzvláště pokud se jedná o advokátní kancelář s mezinárodním rozsahem, a musely by se zkoumat i další okolnosti, resp. míra intenzity takového vztahu. V každém případě by však měla být tato skutečnost oznámena stranám, aby se předešlo zbytečným návrhům na odmítnutí (vyloučení) rozhodce.

Na jedné straně jsou důvody pro pochybnost o nestrannosti založeny na přátelských vazbách rozhodce vůči straně sporu či jejímu právnímu zástupci, na druhé straně je ale možno vidět důvod pro pochybnosti o nestranném rozhodování naopak v nepřátelském postoji. V obou rovinách je však nezbytné zkoumat intenzitu tohoto vztahu. Například podání kárné žaloby na právního zástupce strany by nemělo být chápáno jako nepřátelský vztah, pokud by důvody pro její podání byly objektivní, ale na druhou stranu je mnohem vhodnější, aby byla tato otázka přenechána stranám, právě proto, aby se rozhodce vyhnul případnému, byť neodůvodněnému, obvinění z podjatosti a nedošlo tak k prodloužení rozhodčího řízení, respektive ke zrušení rozhodčího nálezu na základě návrhu k obecnému soudu dle § 31 písm. c) ZRŘ nebo § 1059 odst. 2 bod 1. písm. d). I rozhodce ovšem může od advokátů stran očekávat dodržování stanovských předpisů a jejich nedodržování namítat, aniž by to muselo znamenat jeho podjatost.⁵⁸⁵

Nepřátelský vztah ovšem nemusí směřovat pouze od rozhodce ke stranám, ale může vycházet i ze strany sporu, kdy pak rozhodce nemusí být schopen rozhodovat spravedlivě podle

---

⁵⁸³ LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 262 a násl.; podobně i KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 224; rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 4. března 1999, sp. zn. III ZR 72/98; kmotrovský vztah jmenovaného rozhodce k advokátovi z advokátní společnosti, který se ale danou věcí nezabývá, není důvodem pro pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti rozhodce viz usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 5. července 2006, sp. zn. 34 SchH 5/06.

⁵⁸⁴ MANKOWSKI, Peter. Die Ablehnung von Schiedsrichtern. *Zeitschrift für Schiedsverfahren (SchiedsVZ)*, roč. 2/2004, č. 6, s. 311.

⁵⁸⁵ SCHUMACHER: *Zur Befangenheit von Schiedsrichtern...*, s. 85.

práva (či ex aequo et bono), protože se bude obávat, že mu bude způsobena újma⁵⁸⁶. Projevený přátelský nebo naopak nepřátelský vztah rozhodce ke stranám (případně jejich zástupcům) může rovněž negativně ovlivnit ostatní rozhodce, kteří se potom sami dostávají do situace, že jejich rozhodování nemusí být vedeno čistě v souladu s nezávislým a nestranným rozhodováním. Složitější by pak byla ještě situace, pokud by se takovýto způsob chování projevil pouze na jednání rozhodčího senátu a strana se o něm vůbec nedověděla a neměla tak možnost se proti němu bránit.

Obecně však nelze za důvody vedoucí k podjatosti rozhodce přičítat běžné společenské kontakty⁵⁸⁷, pozvání k oficiální nebo neoficiální návštěvě⁵⁸⁸, účast na konferencích, seminářích⁵⁸⁹, týkání⁵⁹⁰, dávné (byť ne nahodilé) kontakty⁵⁹¹, společné členství ve spolku, organizaci, straně⁵⁹². Stejně tak není důvodem podjatosti, pokud jsou rozhodce a jedna ze stran sporu sousedy⁵⁹³, pokud spolu příležitostně působí jako rozhodci⁵⁹⁴, pokud se osobně znají na základě společné profesní činnosti⁵⁹⁵. Pokud ovšem nejsou takovéto vztahy neutrální, resp. dosahují jisté míry přátelskosti nebo nepřátelství (k tomu viz dále), potom ovšem i tyto případy mohou být znakem podjatosti, obzvláště pokud se tyto vztahy týkají navíc na předmět sporu⁵⁹⁶.

---

⁵⁸⁶ Srov. k tomu van LEEUWEN: *New Developments in International Commercial Arbitration...*, s. 8.

⁵⁸⁷ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 26. června 2008, sp. zn. 34 SchH 7/08; usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 5/07.

⁵⁸⁸ Usnesení Vrchního zemského soudu v Oldenburgu (OLG Oldenburg) ze dne 30. května 2006, sp. zn. 9 SchH 03/05.

⁵⁸⁹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 2/08.

⁵⁹⁰ Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 7. července 2010, sp. zn. 20 SchH 2/10, bod 3.

⁵⁹¹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu (OLG Hamm) ze dne 22. července 2002, sp. zn. 17 SchH 13/01.

⁵⁹² Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 5/07; usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburgu (OLG Hamburg) ze dne 8. května 2006, sp. zn. 6 SchH 01/06. V této souvislosti je zajímavé rovněž usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16, který rovněž zdůrazňuje nutnost zkoumat dané okolnosti s ohledem na konkrétní případ: „Ústavní soud zdůrazňuje, že v obecné rovině prostá okolnost, že soudce byl v minulosti členem politické strany, nemůže být sama o sobě důvodem pro jeho vyloučení z projednání a rozhodování věci, v níž daná politická strana vystupuje jako (vedlejší) účastník řízení. V daném případě se ovšem jedná o výjimku z pravidla, o natolik specifické a silné okolnosti, že zakládají důvodné pochybnosti přinejmenším o objektivní nepodjatosti soudce zpravodaje. Právě v tomto případě bude jistě transparentnější a pochyby méně vzbuzující, bude-li jako soudce zpravodaj určen soudce jiný.“

⁵⁹³ Usnesení Vrchního zemského soudu v Oldenburgu (OLG Oldenburg) ze dne 30. května 2006, sp. zn. 9 SchH 03/05.

⁵⁹⁴ Usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01.

⁵⁹⁵ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 19. ledna 2007, sp. zn. 34 SchH 9/06; usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 2/08.

⁵⁹⁶ SCHLOSSER: *Das Recht der internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 388. Srov. k tomu odlišný přístup v případě specifických obchodních vztahů, viz usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01.

5.6.2 Vztah rozhodce k osobě s nepřímým zájmem na výsledku sporu

K problematickým okruhům podjatosti patří i vazby rozhodce k osobě, která sama není stranou sporu, má tak na řízení nepřímý zájem, který ovšem může být stejně silný a negativně ovlivňující rozhodčí řízení, jako by skutečně byla stranou sporu. Tyto vztahy se velmi často dotýkají i vlastních finančních zájmů rozhodce (k tomu viz dále). Vztah rozhodce k osobě s nepřímým zájmem na výsledku sporu může nastat například při obchodních vazbách k osobě blízké straně sporu, nebo pokud je rozhodce svázán profesně s pojišťovnou, která by v případě neúspěchu musela plnit za stranu sporu etc.⁵⁹⁷ Schopnost spravedlivě, tzn. nezávisle a nestranně rozhodnout, může být ohrožena i těmito vazbami a v takovém případě může být samozřejmě důvodem podjatosti, ale stejně jako u ostatních důvodů sama o sobě ještě automaticky neznámá, že by byl takový rozhodce podjatý a je nezbytné posuzovat všechny okolnosti daného případu⁵⁹⁸. Je však namístě, aby takováto okolnost, pakliže bude rozhodci vůbec známa, byla stranám oznámena.

5.6.3 Vlastní finanční zájmy rozhodce

O podjatost půjde i tehdy, pokud by měl rozhodce zájem na výsledku sporu kvůli vlastním finančním zájmům⁵⁹⁹ nebo finančním zájmům strany, se kterou je nějakým způsobem spojen (např. jako akcionář), které by v případě neúspěchu ve věci hrozila značná ztráta⁶⁰⁰. Podjatým bude také rozhodce, který nějakým způsobem podléhá příkazům strany (např. zaměstnanec), pokud byla odměna rozhodce dohodnuta pouze s jednou stranou sporu, resp. její výše je odvislá od výsledku sporu⁶⁰¹.

Trvající obchodní vztahy mezi rozhodcem a stranou sporu, resp. jejím zástupcem, jsou zpravidla důvodem pro podjatost rozhodce⁶⁰²; minulé obchodní vztahy zpravidla důvodem podjatosti nejsou, resp. bude záležet, jak daleko leží v minulosti, či je možnost, že se takové vazby mohou opakovat i v budoucnu. O podjatost by se mohl jednat také tehdy, pokud by byl rozhodce ne nepatrným způsobem zainteresován na výsledku sporu v případě, že je jednou

⁵⁹⁷ PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 749.

⁵⁹⁸ Blíže ke vztahu rozhodce a pojišťovny, pro kterou rozhodce provádí advokátní činnost, viz PFEIFFER: *Schiedsrichterbefangenheit und anwaltliche Versicherungsmandate...*, s. 753 a násl.

⁵⁹⁹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech (OLG Dresden) ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 11 SchH 02/04.

⁶⁰⁰ Tady bude ale nezbytné rozlišovat, jakým způsobem jsou propojeny zájmy rozhodce a strany sporu, případně s ohledem na výši škody, či ztráty. Srov. k tomu MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2462.

⁶⁰¹ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 224; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2462; SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 111.

⁶⁰² SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 111.

stranou pravidelně jmenován jako rozhodce⁶⁰³, přičemž je právě tady nutno pečlivě zkoumat další okolnosti, protože může být opakované jmenování rozhodce dáno jeho kvalitami a zkušenostmi, než podjatým vedením řízení či rozhodováním⁶⁰⁴. Opakované jmenování jednoho a téhož rozhodce není v mezinárodním rozhodčím řízení něčím neobvyklým, obzvláště jedná-li se o specifické spory vyžadující konkrétní znalosti a zkušenosti, kterými disponuje malý počet osob, ale v takovém případě je potřeba nalézt rovnováhu mezi možnou podjatostí a svobodou stran jmenovat rozhodcem takového odborníka, kterému důvěřují. Takovéto opakované jmenování stejného rozhodce však postupně vytváří určité osobní vazby a může přerůst i v určitou ekonomickou závislost. V každém případě je pak nutno takovéto vztahy detailněji zkoumat a posuzovat případ od případu.

Ve výše uvedených důvodech dochází velmi často k propletení osobních a finančních vztahů a zájmů, kdy už pak ani není možno konstatovat, která z vazeb je silnější a podstatnější. Mnohdy bude jedna okolnost posouditelná stejně tak dobře z pohledu osobních vazeb, jakož i z pohledu ekonomických zájmů rozhodce. Obecně je ale vlastní ekonomická zainteresovanost rozhodce na sporu zřetelným signálem pro jeho možnou podjatost.

5.6.4 Postup rozhodce v řízení, přístup ke stranám, věcná nesprávnost rozhodnutí

Protože je rozhodce stejně jako soudce nadán rozhodovací pravomocí, musí rovněž neutrálně, tzn. nezávisle a nestranně vystupovat v řízení a dodržovat zásadu rovného postavení stran⁶⁰⁵. Některými z důvodů, které by mohly v průběhu rozhodčího řízení poukazovat na možnou podjatost rozhodce, se autor zabýval již v předchozích částech práce a na tomto místě již nebudou znovu rozebírány; mezi ně patří právo být v řízení slyšen, jehož porušení by ale samo o sobě bylo samostatným důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu nebo důvody spojené s poučováním stran rozhodcem.

Rozhodce musí přistupovat k výkonu funkce vážně a neměl by se dopouštět nepřiměřených a negativních vyjádření o straně či předmětu řízení, které může strana při objektivním posouzení považovat za znevažující či vyvolávat dojem, že rozhodce nepřistupuje ke

---

⁶⁰³ Srov. k tomu KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 224; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2462.

⁶⁰⁴ KRÖLL/MISTELIS/VISCASILLAS/ROGERS: *International Arbitration and International Commercial Law...*, s. 260; v podobném tónu i LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 264.

⁶⁰⁵ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 7. března 1985, sp. zn. III ZR 169/83. Viz také předchozí podkapitola o poučovací povinnosti rozhodce.

straně či k dané věci profesionálně, seriózně a bez předsudků⁶⁰⁶. Takováto vyjádření bude možno považovat za důvod pro vyloučení rozhodce pro jeho podjatost. Pro podjatost může svědčit i způsob, jakým rozhodce reaguje na návrh na své odmítnutí z důvodů podjatosti⁶⁰⁷, přičemž věcné posouzení takového návrhu je samozřejmě zcela v pořádku.

V případě, že rozhodce v řízení nepostupuje způsobem, jaký strana očekává, resp. některému návrhu strany nevyhoví, není to důvodem pro pochybnosti o jeho podjatosti⁶⁰⁸. Není tedy obecně možné, aby důvodem pro odmítnutí (vyloučení) rozhodce byl způsob, jakým vede v daném sporu řízení⁶⁰⁹, stejně jako není důvodem pro jeho odmítnutí způsob, jakým se věcně s daným předmětem řízení, například v dílčím rozhodčím nález, vypořádal, i když by se strana, která s takovýmto rozhodnutím nesouhlasí, jistě ráda tohoto důvodu dožadovala.

Nebude tedy důvodem pro vyloučení rozhodce, pokud například nesprávným způsobem interpretuje nebo použije znalecký posudek, přičemž je samozřejmě problematické už i to, zda se v takovém případě jedná o otázku podjatosti⁶¹⁰. Stejně tak nebude důvodem k pochybnosti o podjatosti rozhodce dostačovat pouze to, že rozhodce sám v konkrétním sporu vyhodnotil okolnosti ohledně své osoby za bezvýznamné a proto je stranám neoznámil.⁶¹¹ Jednoznačně ale nelze připustit, aby právo na vyloučení rozhodce z důvodu podjatosti, bylo chápáno jak prostředek k odstranění věcných či procesních pochybení, pokud se nejedná o vady, které zákon sám označuje za důvody, pro které je možno rozhodčí nález zrušit, a proto zásadně takováto pochybení sama o sobě nezakládají důvod pochybovat o podjatosti daného rozhodce. Návrh stran na vyloučení rozhodce z důvodu podjatosti podaný u obecného soudu, nedává soudu možnost, aby rozhodnutí rozhodce posuzoval s ohledem na jeho soulad s právem. O podjatost by mohlo jít zcela výjimečně v těch případech, kdy by se jednalo o zcela absurdní právní názor, zřejmé překrucování práva či vedení řízení způsobem ochromujícím samotné řízení⁶¹². Takováto situace by však podle německého právního řádu neměla dopad jenom v rovině rozhodčího řízení,

---

⁶⁰⁶ Viz usnesení zemského soudu v Mnichově (LG München) ze dne 27. června 2002, sp. zn. 2 OH 1728/01 ohledně ponižujících vyjádření o straně sporu autorizované rozhodcem.

⁶⁰⁷ Viz usnesení Vrchního zemského soudu v Brémách (OLG Bremen) ze dne 24. května 2006, sp. zn. 2 Sch 02/06 ohledně prohlášení zaslaného jednomu z rozhodců ve smyslu nevyzrálosti a nezkušenosti strany s rozhodčím řízením a příliš horlivého postupu, který není ve věci prospěšný.

⁶⁰⁸ Ohledně nařízeného termínu jednání, jeho nepřesunutí na žádost strany a rozhodnutí rozhodčího soudu provést rozhodčí řízení i v nepřítomnosti strany neshledal Vrchní zemský soud důvody pro obavu z podjatosti; viz usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 1. července 2009, sp. zn. 34 SchH 4/09.

⁶⁰⁹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Kolíně (OLG Köln) ze dne 2. dubna 2004, sp. zn. 9 Sch (H) 22/03

⁶¹⁰ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 5/07; usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 22. října 2004, sp. zn. 2 Sch 1/04.

⁶¹¹ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 4. března 1999, sp. zn. III ZR 72/98, bod 15.

⁶¹² Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 5/07; usnesení Vrchního zemského soudu v Oldenburgu (OLG Oldenburg) ze dne 25. ledna 2008, sp. zn. 5 W 10/08; usnesení Spolkového pracovního soudu (Bundesarbeitsgericht) ze dne 29. října 1992, sp. zn. 5 AZR 377/92.

ale také v rovině trestněprávní! Ustanovení § 339 německého StGB – Rechtsbeugung /Překrucování práva – totiž stanoví „*Ein Richter, ein anderer Amtsträger oder ein Schiedsrichter, welcher sich bei der Leitung oder Entscheidung einer Rechtssache zugunsten oder zum Nachteil einer Partei einer Beugung des Rechts schuldig macht, wird mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu fünf Jahren bestraft.*“⁶¹³ Jedná se o úmyslný trestný čin, tzn., že odpovědnost by zde nastala pouze tehdy, prokázal-li by se patřičný úmysl, ale jejím smyslem je postihnout právě ty případy zásadního nerespektování zásad uplatňovaných v řízení před rozhodcem. Pokud by intenzita pochybení nedosahovala takovéto úrovně, nejednalo by se bez dalšího o podjatost.⁶¹⁴

Důvodem pro pochybnosti o nepodjatosti rozhodce by ale jistě bylo porušení zásady rovného zacházení (§ 1042 odst. 1 ZPO, § 18 ZRŘ) spočívající například ve zvýhodňování jedné strany tím, že jí budou poskytovány navíc další informace, že protistraně nebudou předávány určité informace etc. Jakýkoli jednostranný kontakt se stranou sporu by měl být proto v průběhu řízení omezen na minimum⁶¹⁵. Problematickým by mohly být rovněž kontakty osoby se stranou sporu před přijetím funkce rozhodce ohledně řízení či předmětu sporu⁶¹⁶.

5.6.5 Jiné důvody podjatosti

Jistou nerovnováhou mezi stranami a znakem možné podjatosti by mohlo být i dřívější zaujetí určitého stanoviska (např. v časopise) v otázce zásadní pro daný spor a tím se nepřímou přiklonit k názoru jedné ze stran⁶¹⁷; je ale nezbytné si uvědomit, že právě právní názor zastávaný osobou může být pro strany důvodem, aby si jej vybraly za rozhodce a pokud by již tato otázka vzbuzovala pochybnosti o nestranném přístupu, bylo by právo strany na jmenování rozhodce omezeno více, než je nezbytné pro spravedlivé rozhodování⁶¹⁸. Okruh zásadních otázek nemusí být navíc na začátku sporu ani zřejmý. Něco jiného by ale platilo, pokud by rozhodce pro jednu ze stran před zahájením rozhodčího řízení vypracoval posudek a na základě něho jej potom strana jmenovala rozhodcem⁶¹⁹.

---

⁶¹³ Soudce, jiný veřejný orgán nebo rozhodce, který by se při vedení nebo rozhodování právní věci zaviněně dopustil překrucování práva ve prospěch či neprospěch jedné ze stran, bude potrestán trestem odnětí svobody na jeden až pět let.

⁶¹⁴ Srov. také SCHUMACHER: *Zur Befangenheit von Schiedsrichtern...*, s. 86.

⁶¹⁵ Srov. k tomu například LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 268.

⁶¹⁶ Viz KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 225; usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 28. června 2004, sp. zn. 11 SchH 1/04.

⁶¹⁷ Srov. k tomu rozdílné přístupy v SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 111 a násl. (spíše odmítavě); LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 266 (dle způsobu takového vyjádření); SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 37 (odmítavě); BÉLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 406 (odmítavě).

⁶¹⁸ Srov. k tomu velmi vyvážený přístup v usnesení Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 11. října 2011, sp. zn. 2 BvR 1010/10, bod 18 a násl.

⁶¹⁹ Usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 28. června 2004, sp. zn. 11SchH 1/04.

Souběžná paralelní řízení nebudou zpravidla dostačující zpochybnit nepodjatost rozhodce a to ani v případě, že bylo v jednom z těchto řízení již vydáno rozhodnutí v neprospěch strany, která je stranou i v jiném rozhodčím řízení rozhodovaném stejným rozhodcem o podobné věci⁶²⁰.

Důvodem pro odmítnutí rozhodce jsou rovněž podmínky, které si strany ujednaly (§ 1037 odst. 2 ZPO), ale daná osoba je nesplňuje (k tomu viz výše), a které pak budou mít stejné postavení jako zákonné důvody pro odmítnutí a to samozřejmě i z hlediska uplatnění a lhůt (§ 1037 ZPO).⁶²¹ Zatímco ale ohledně zákonných podmínek je pro případnou podjatost dostačující „oprávněná pochybnost“, je ohledně ujednaných podmínek nezbytné jejich jasné prokázání⁶²². ZRŘ sice obdobné ustanovení výslovně připouštějící stanovení dalších speciálních podmínek neobsahuje, ale rovněž je nezakazuje a jsou tedy bez dalšího přípustné. Je však na stranách, aby splnění těchto podmínek samy prověřily a případně jejich nesplnění namítaly v souladu s § 33 ZRŘ, než začaly jednat ve věci samé.

5.6.6 Dílčí závěr

Jak již bylo konstatováno, je postavení soudce a rozhodce s ohledem na konkrétní problematiku zcela rozdílné nebo velmi podobné. Jak u rozhodce, tak i u soudce můžeme jednoznačně konstatovat, že nikdo nemůže být soudcem ve vlastní věci a princip *nemo iudex in causa sua* patřící k základním procesním charakteristikám právního státu se jakožto nedílná součást každého soudnictví uplatní stejně tak i v rozhodčím řízení bez ohledu na to, zda je tato zásada v ZRŘ či ZPO výslovně upravena nebo ne. Platí totiž, že rozhodovací soudcovská činnost musí být vykonávána nezávislou třetí osobou bez osobních a věcných vazeb v souladu s čl. 36 odst. 1 LZPS, resp. čl. 97 ve spojení s čl. 101 GG. Německá i česká úprava tento princip ctí a shodně také řeší otázku rozhodce, který neodpovídá podmínkám kladeným na spravedlivé, tzn. nestranné a nezávislé, tedy nepodjaté rozhodování. K vyloučení (odmítnutí) rozhodce může dojít tehdy, pokud osoba, která obecně splňuje podmínky pro výkon této funkce, není s ohledem na konkrétní věc způsobilá projednat a rozhodnout věc nestranně. Institut vyloučení (odmítnutí) rozhodce slouží k zachování nezbytného odstupu rozhodce od stran; k tomu, aby se strana nemohla snadno, bez jakéhokoli důvodu zbavit pro ni nepohodlného rozhodce, ale současně, aby

---

⁶²⁰ Správně k tomu judikoval ve svém usnesení Vrchní zemský soud v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 11. března 2003, sp. zn. 6 SchH 3/02, když v této otázce neviděl rozdíl mezi rozhodcem a soudcem; podobně např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 405. Srov. k tomu ale opačný (a nesprávný) názor viz SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 110.

⁶²¹ ZPO vedle toho ještě upravuje dohodu o ukončení výkonu funkce rozhodce pro neplnění nebo nemožnost plnění funkce rozhodce (§ 1038 ZPO).

⁶²² KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 215.

nerozhodoval rozhodce, který nesplňuje základní předpoklady pro nestranné rozhodování. Právo odmítnout (vyloučit) rozhodce, kterého jmenovala strana, představuje jakýsi protipól k právu jmenovat „svého“ rozhodce⁶²³.

Způsob, jakým se německá a česká úprava k této otázce staví, je sice odlišný, ale ve svém důsledku jsou obsahově stejné bez zásadních rozdílů. ZPO připouští toliko odmítnutí rozhodce, byť u soudců dochází v taxativně vymezených případech i k vyloučení ex lege, ale tento institut je v rozhodčím řízení s ohledem na znění § 1036 ZPO nepřipustný, tzn., že okolnosti vylučující soudce z projednávání a rozhodnutí věci nevedou u rozhodce k jeho vyloučení ex lege. Vždy tedy bude záležet na tom, zda strany odmítnutí navrhnou nebo ne. ZPO jednoznačným způsobem dává v této otázce přednost autonomii vůle stran. Tato možnost dle ZRR nepřichází v úvahu, protože § 8 odst. 1 ZRR (stejně jako § 14 odst. 1 OSŘ) připouští pouze vyloučení rozhodce (soudce). Naprostá většina důvodů, které vedou k vyloučení soudce, budou bez dalšího použitelné i na osobu rozhodce a povedou k jeho vyloučení z projednávání a rozhodnutí věci a k povinnosti se funkce rozhodce vzdát⁶²⁴.

Co by však nikdy nemělo zůstat opomenuto a co představuje jednu ze základních odlišností mezi soudcem a rozhodcem je to, že zatímco soudce si strany nemohou vybrat, je výběr rozhodců jednou z esenciálních charakteristik rozhodčího řízení, se kterým souvisí i skutečnost, že rozhodci jsou stranami také placeni⁶²⁵. Již ale touto skutečností do jisté míry vzniká vzájemný vztah mezi stranou a rozhodcem, který však předpisy upravující rozhodčí řízení bez výjimky připouští, a proto je jistá modifikace ve vztahu k rozhodcům na místě, protože v opačném případě by bylo rozhodčí řízení neuskutečnitelné, neboť by nebyla osoba, která by nějakým způsobem neměla vazbu na strany sporu⁶²⁶. Tomuto chápání vztahu mezi rozhodcem a stranou pak lépe odpovídá německá úprava, která dává výslovně poslední slovo stranám, aby samy posoudily, zda chtějí konkrétního rozhodce nebo využijí svého práva na jeho odmítnutí. ZRR podobnou možnost stranám výslovně nepřiznává, ale i podle české úpravy je nakonec přípustné, aby to byly strany, které v konečném důsledku rozhodnout, zda určitého rozhodce akceptují, či budou usilovat o jeho vyloučení.

To, zda bude návrhu vyhověno (na nejruznějších úrovních), je jinou otázkou a zde může zůstat nezodpovězeno. I u rozhodců by však mělo být rozlišováno, zda tento vztah nepřekročil rovinu přípustných osobních či finančních vazeb a nestal se vztahem přátelským (nebo také

---

⁶²³ LOTZ, Burkhard. Die Unparteilichkeit und Unabhängigkeit des parteiernannten Schiedsrichter. *Anwaltsblatt*, roč. 52/2002, č. 4, s. 204.

⁶²⁴ Srov. k tomu § 8 ve spojení s § 11 a § 12 ZRR.

⁶²⁵ Podobně i KRÖLL/MISTELIS/VISCASILLAS/ROGERS: *International Arbitration and International Commercial Law...*, s. 258.

⁶²⁶ Podobně např. SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 110; LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 256.

nepřátelským) či vztahem určité ekonomické závislosti zakládající pochybnosti o rozhodcově nepodjatosti. Především u rozhodců, ale stejně tak i u soudců, byť jiným způsobem, však bude záležet na dané konkrétní osobě, na jejím charakteru a uznávaných hodnotách, jakým způsobem si možné důvody podjatosti vyhodnotí a na základě toho funkci rozhodce v konkrétním sporu přijme nebo naopak odmítne. V žádném případě však nelze připustit, aby institut vyloučení či odmítnutí rozhodce sloužil k „odstranění“ nepříznivého právního názoru rozhodce a sloužil jako náhradní opravný prostředek.

Právě proto, že jsou právní normy týkající se podjatosti formulovány obecným způsobem, jsou konkrétní důvody podjatosti dovoditelné zpravidla pouze z judikatury. Jiný přístup ani není možný, protože postihnout celou škálu důvodů podjatosti samostatně a rovněž ve vzájemné kombinaci není realizovatelný, byť tady pokusy o vymezení konkrétních důvodů podjatosti jsou⁶²⁷. Přesto by jistý kánon konkrétních důvodů ve smyslu německého § 41 ZPO, vedoucích vždy k vyloučení (odmítnutí) rozhodce, pokud by strany neujednaly jinak, mohl mnohé problematické otázky vyřešit. Muselo by se ale jednat o dispozitivní právní normu, protože i v těchto otázkách by měla mít (a má) autonomie vůle stran poslední slovo.

5.7 Postupy jak dosáhnout „odstranění“ podjatého rozhodce

Právo odmítnout rozhodce (§ 1036 a 1037 ZPO), resp. právo na vyloučení rozhodce (§ 11 a 12 ZRŘ), je v rámci rozhodčího řízení významným prostředkem ochrany stran proti podjatému, neustrannému, rozhodování. Obecně je nutno vycházet z toho, že jakmile rozhodce splnil svou oznamovací povinnost, je na stranách, aby oznámené okolnosti vyhodnotily a pokud uznají za vhodné, namítly jeho podjatost ve stanovené lhůtě. Pokud není důvod pro odmítnutí (vyloučení) rozhodce uplatněn v čas, dochází k prekluzi a tento důvod nebude moci být uplatněn ani jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, ani jako důvod pro odepření uznání, resp. výkonu rozhodčího nálezu⁶²⁸. Vnitrostátní právní úpravy obvykle nepřipouští uplatnění důvodů podjatosti až v rámci návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, pokud se jedná o důvody, které byly straně známy již dlouho předtím⁶²⁹. Stejným způsobem se k liknavosti uplatnění důvodů staví i rozhodčí

---

⁶²⁷ Srov. k tomu komentář k IBA-Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration etc. v rámci úvodní kapitoly.

⁶²⁸ Detailně k problematice prekluzivních lhůt před rozhodcím senátem (jediným rozhodcem) a obecným soudem s ohledem na pozdější uplatnění viz KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 237 a násl.

⁶²⁹ Srov. k tomu např. DONAHEY: *The Independence and Neutrality of Arbitrators...*, s. 38 a násl.

řády⁶³⁰. Důvod tohoto postupu je velmi pragmatický. Stranám by totiž nemělo být umožněno, aby námitku podjatosti vznášely až podle toho, jak rozhodčí řízení dopadne, protože tím by docházelo k potírání základních charakteristik rozhodčího řízení, k zbytečnému prodlužování trvání sporu, délky řízení a navyšování nákladů řízení. Neuplatnění námitky podjatosti může být chápáno jako vzdání se svého práva namítat podjatost (v souladu s autonomií stran) nebo jako projev neexistence okolností, které by podle strany mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti rozhodce.

Má-li být ale důvod podjatosti uplatněn včas, musí rovněž rozhodce svou povinnost řádně splnit. Rozhodce by tak měl oznámit všechny relevantní okolnosti co nejdříve, tzn. ideálně tehdy, kdy se dozvěděl, že byl stranou navržen, aby se stal rozhodcem, ale nejpozději do doby než bude jmenován a funkci rozhodce přijme, aby strany mohly závčas uplatnit případné námitky podjatosti. Proto také některé rozhodčí řády tuto otázku podrobně upravují a ukládají například potencionálním rozhodcům, aby podepsaly prohlášení, že souhlasí se jmenováním, že mají dostatečný čas, a prohlášení o nezávislosti a nestrannosti, přičemž jsou povinni písemnou formou sdělit sekretariátu rozhodčího soudu relevantní okolnosti, které pak sekretariát předá stranám a dá jim lhůtu, aby se k nim vyjádřily⁶³¹.

Takovýto přístup je nutno jednoznačně schválit, protože jedná umožňuje stranám (rozhodčímu soudu) ještě před zahájením rozhodčího řízení nebo na jeho počátku uplatnit námitku podjatosti a tím adekvátně a rychle jmenovat náhradního rozhodce, a jedná se předchází možným budoucím sporům a průtahům řízení (i s ohledem na případné zrušení rozhodčího nálezu).

S výhradou jmenování náhradního rozhodce podle § 1039 odst. 1 ZPO, kterou mohou strany uzavřít kdykoli, je možné odmítnout rozhodce pouze z důvodů uvedených v předchozí části, přičemž právo odmítnout rozhodce je časově omezeno lhůtou dvou týdnů od chvíle, kdy se strana dověděla o složení rozhodčího senátu nebo o důvodu pro odmítnutí rozhodce (§ 1037 odst. 2 ZPO). Rozhodce, kterého strana sama jmenovala, nebo na jehož jmenování se podílela, však může odmítnout pouze tehdy, pokud ji důvod pro odmítnutí nebyl při jmenování rozhodce znám (§ 1036 odst. 2 věta druhá ZPO). Je tedy možné, aby strana odmítla i „svého“ rozhodce, ale to pouze z důvodů, o kterých se dověděla až po jmenování.

Důležitá bude skutečná znalost takovéto skutečnosti, přičemž není povinností stran provádět nějaká šetření, zda takové okolnosti existují či nikoli. Bylo již uvedeno, že je povinností

---

⁶³⁰ Viz čl. 14 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC stanoví lhůtu 30 dnů; § 18 odst. 2 Rozhodčího řádu DIS uvádí lhůtu dva týdny; § 24 odst. 1 Rozhodčího řádu HK ČR a AK ČR naproti tomu stanoví, že námitka podjatosti musí být vznesena nejpozději do zahájení prvního ústního jednání a k později vznesené námitce se přihlédne pouze tehdy, pokud k opoždění vedly důvody zvláštního zřetele hodné.

⁶³¹ Viz § 11 odst. 2 Rozhodčích pravidel ICC.

rozhodce okolnosti zkoumat a stranám oznámit. Bude to ale strana, která chce rozhodce odmítnout, aby případně dokázala, že o dané okolnosti nevěděla⁶³². Rozhodující přitom není okamžik, kdy se dověděla o daném konkrétním rozhodci, kterého chce odmítnout, ale o jménech všech rozhodců rozhodčího senátu, protože jinak by lhůta mohla uběhnout dříve, než by byl konstituován celý rozhodčí senát.

Český ZRŘ v tomto ohledu zásadním způsobem zaostává za německou úpravou, protože neupravuje žádnou konkrétní lhůtu pro uplatnění důvodů podjatosti v průběhu rozhodčího řízení. Jediným časovým omezením je tak obecná lhůta v § 33 ZRŘ, která se ale vztahuje až na situaci při zrušení rozhodčího nálezu (k tomu viz dále). Tato nedůslednost zákonodárce je pro praxi velmi problematická a měla by být v zájmu právní jistoty jak rozhodců, tak i stran, odstraněna stanovením lhůty pro uplatnění známých okolností (obecně upraveno v § 33 ZRŘ), tak i pro okolnosti, o kterých se strana dozví až později v průběhu rozhodčího řízení.

5.7.1 Řízení o vyloučení (odmítnutí) rozhodce

Stejně jako je jmenování rozhodce ponecháno primárně na autonomii stran a zákon upravuje jmenování rozhodců pro případy, kdy strany takové ujednání nemají nebo nejsou schopny jej dosáhnout, je i otázka odmítnutí rozhodce primárně v rukou stran a právní předpisy se omezují na případy, kdy strany svého práva nevyužily (§ 1037 odst. 1 ZPO, v podobném smyslu § 12 odst. 2 ZRŘ). V obou úpravách je ale patrný několikastupňový hierarchický systém odmítnutí (vyloučení) rozhodce⁶³³. Vedle již zmiňované autonomie stran se můžeme setkat s odmítnutím na úrovni rozhodčího senátu, resp. rozhodčího soudu⁶³⁴, a posledním stupni spočívajícím v odmítnutí (vyloučení) rozhodce obecným soudem. V závislosti na způsobu, jakým dojde k odmítnutí (vyloučení) rozhodce je ovlivněna rychlost rozhodčího řízení a v opačném směru i jakási objektivita tohoto odmítnutí (vyloučení). Rozhodne-li o odmítnutí (vyloučení) rozhodčí senát sám, nejedná se o prakticky žádný průtah v řízení, ale objektivita rozhodnutí může být sporná. V případě rozhodnutí o této otázce ze strany obecného soudu půjde, pokud se rozhodce i přes tento návrh k obecnému soudu nerozhodne v řízení pokračovat, o citelné prodloužení rozhodčího řízení, o jehož objektivitě ale nebude zpravidla pochyb. Strana by ale

---

⁶³² Srov. k tomu např. MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2464; podobně KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 227, 233.

⁶³³ Srov. k tomu jistotu paralelu třístupňovitého hodnocení okolností zakládající pochybnosti o nepodjatosti viz BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 412 a násl.

⁶³⁴ Srov. k tomu např. § 24 odst. 2 Rozhodčího řádu HK ČR a AK ČR: „O vyloučení rozhodce na základě námítky podjatosti rozhodují zbyvající členové rozhodčího senátu. Jestliže mezi nimi nedojde k dohodě nebo jestliže námítka podjatosti směřuje proti dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o vyloučení předsednictvo.“

vždy měla zvážit důvodnost návrhu na odmítnutí (vyloučení) rozhodce, protože je tím ovlivněna rychlost řízení (což může být záměr strany), ale dochází také k negativnímu ovlivnění atmosféry, pokud by k odmítnutí (vyloučení) dotyčného rozhodce nedošlo⁶³⁵.

I. Mimosoudní vyloučení (odmítnutí) rozhodce

V souladu s autonomií vůle stran je dána stranám volnost při dohodě o postupu o odmítnutí (vyloučení) rozhodce. Strany si tak mohou konkrétní postup s konkrétními pravidly ohledně formy, lhůt, dokazování etc. ujednat samy mezi sebou; tento způsob však není příliš častý, protože je pro strany nejvíce náročný a mohou se při něm nejspíše dopustit potenciálních chyb (například vyloučení kogentních právních norem). Mnohem praktičtější je odkaz na řády rozhodčích institucí (§ 19 odst. 4 ZRŘ), které tyto otázky zpravidla detailně upravují⁶³⁶. Strany mohou rovněž ujednat, že o odmítnutí (vyloučení) rozhodce rozhodne třetí nestranná osoba; i tady je možno tedy využít institutu tzv. „*appointing authority*“. Vždy je však nutno dbát na nezávislost a nestrannost třetí osoby a na dodržení rovného zacházení stran a nepřipustnost ujednání, která by jednu stranu zvýhodňovaly.

Někteří považují za přípustné, aby strany vyloučily jakékoli mimosoudní odmítnutí (vyloučení) rozhodce, tedy předstupu obecného soudu, a jako jediný prostředek pro odmítnutí (vyloučení) tak byl dán pouze a ihned návrh k obecnému soudu⁶³⁷. Znění § 1037 odst. 3 ZPO tomuto přístupu na druhou stranu odporuje, když cestu k obecnému soudu otvírá tehdy, pokud není úspěšný postup ujednaný stranami, nebo postup podle § 1037 odst. 2 ZPO (viz dále)⁶³⁸. ZRŘ v tomto ohledu neupravuje povinnost (nebo možnost) nechat o těchto otázkách rozhodnout rozhodčí senát či soud, ale jak bylo uvedeno výše, vyplývá takový postup například z řádů rozhodčích institucí.

V případě vyloučení mimosoudního způsobu vzniká navíc prostor pro průtahy v řízení a je třeba zvážit, zda tak jedna ze stran nečiní záměrně. Opačný přístup, tedy vyloučení soudní cesty a ponechání pouze mimosoudního odmítnutí (vyloučení) rozhodce, je samozřejmě nepřipustný a odporoval by charakteru tohoto institutu, jeho kogentnosti a nepřiměřeně by

---

⁶³⁵ LÖRCHER, Gino a kol. *Das Schiedsverfahren - national, international - nach deutschem Recht*. 2. vydání. Heidelberg: C. F. Müller, 2001, s. 34.

⁶³⁶ Srov. k tomu např. také § 18 Rozhodčího řádu DIS.

⁶³⁷ Podobně MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2465; MANKOWSKI, Peter. Die Ablehnung von Schiedsrichtern. *Zeitschrift für Schiedsverfahren (SchiedsVZ)*, roč. 2/2004, č. 6, s. 305; usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 12. července 2005, sp. zn. 9 SchH 1/05.

⁶³⁸ Srov. k tomu s dalšími odkazy KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 230 a násl.

omezoval kontrolní funkci obecného soudu⁶³⁹. Autor práce má za to, že právě tato kontrola spravedlivého, tj. nestranného rozhodování obecným soudem, je důvodem, proč může být a je rozhodčí řízení uznávanou alternativou k rozhodovací činnosti obecných soudů.

Odmítnutí (vyloučení) rozhodce musí směřovat vůči konkrétnímu rozhodci (rozhodcům) a nikoli vůči rozhodčímu senátu jako takovému; v takovém případě by museli být všichni rozhodci v návrhu jmenování⁶⁴⁰.

II. Postup při odmítnutí rozhodce dle ZPO

Postup při odmítnutí rozhodce je obsažen v § 1037 ZPO, přičemž zákon, jak bylo uvedeno, nabízí několik možností. Podle německé úpravy, stejně jako podle české, se bude primárně vycházet z postupu, na jakém se strany dohodly (§ 1037 odst. 1 ZPO). Pokud se strany na postupu nedohodnou, nebo je jejich dohoda neúplná či neplatná pro rozpor s kogentními právními normami, použijí se dispozitivní ustanovení § 1037 odst. 2 ZPO. V souladu s tímto ustanovením se může strana, která chce rozhodce odmítnout, obrátit písemně, pokud není ujednáno jinak⁶⁴¹, ve lhůtě dvou týdnů od chvíle, kdy se strana dozvěděla o složení rozhodčího senátu nebo o okolnostech, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti rozhodce smyslu (§ 1036 odst. 2 ZPO) na rozhodčí senát a předložit písemně důvody odmítnutí. Ve skutečnosti se tak jedná o dvě lhůty a právo na odmítnutí takového rozhodce zaniká teprve uplynutím obou, resp. té, která uplyne později⁶⁴². Uplatnit důvody k odmítnutí je přípustné v průběhu celého rozhodčího řízení⁶⁴³, pokud ovšem strana lhůtu zmešká, dochází k prekluzi i pro případné soudní rozhodnutí o návrhu na odmítnutí rozhodce, resp. pro uznání, případně výkon rozhodčího nálezu. K prekluzi práva na odmítnutí dochází dle některých i v případě, že strana o důvodu odmítnutí ví, a přesto v rozhodčím řízení pokračuje⁶⁴⁴.

Jestliže se rozhodce funkce dobrovolně vzdal anebo s odmítnutím druhá strana souhlasí, potom tímto okamžikem dochází k ukončení funkce rozhodce, aniž by muselo být konkrétně

---

⁶³⁹ Viz § 1037 odst. 1 ZPO. Srov. k tomu také KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 235; stejně i MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2465.

⁶⁴⁰ KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 231; srov. k tomu rovněž usnesení Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 100/14; podobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2004, sp. zn. 32 Odo 217/2004.

⁶⁴¹ Srov. k tomu § 1037 odst. 2 věta první ZPO. KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 232; MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2465. Srov. k tomu ale názor SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 115, který nesprávně připouští za určitých podmínek i ústní formu.

⁶⁴² Viz např. LACHMANN: *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis...*, s. 276; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 232.

⁶⁴³ Srov. k tomu možný počátek lhůty před zahájením rozhodčího řízení, viz SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 115.

⁶⁴⁴ Srov. k tomu SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 114; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2701; opačný názor zastává např. MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2465.

zkoumáno, zda tu skutečně existuje důvod pro odmítnutí a strany v souladu s rozhodčí smlouvou jmenují nového rozhodce. Jestliže se však rozhodce funkce dobrovolně nevzdá nebo s jeho odmítnutím druhá strana nesouhlasí, rozhodne o odmítnutí rozhodčí senát. Pokud by se jednalo o jediného rozhodce, rozhoduje sice o svém odmítnutí sám, ale současně s jeho odmítnutím odstoupit z funkce rozhodce se stranám otevírá možnost obrátit se na obecný soud⁶⁴⁵. Na rozdíl například od rakouské úpravy, která výslovně stanoví, že rozhodčí senát rozhoduje o odmítnutí za účasti rozhodce, o jehož vyloučení jde⁶⁴⁶, není situace v německém ZPO jednoznačně upravena, ale i zde je tento přístup považován obecně za správný⁶⁴⁷. V každém případě je tato otázka problematická, protože tak rozhodce rozhoduje o vlastní osobě, resp. jeho hlas může být rozhodující v tříčlenném rozhodčím senátu. Dochází tak sice k prolomení zásady nebýt soudcem ve vlastní věci, ale s ohledem na možnost nechat rozhodnout v dané věci ještě obecný soud a „zkontrolovat“ tak rozhodnutí jediného rozhodce či rozhodčího senátu, není toto prolomení až tak významné. Navíc je nutno podotknout, že v opačném případě by to vždy znamenalo, že musí rozhodnout nějaká třetí nezávislá osoba, resp. obecný soud, což by odporovalo současné právní úpravě a obecně přijímanému standardu na základě Vzorového zákona UNCITRAL, a z návrhů na odmítnutí by se tak stal prostředek k prodlužování řízení. Z praktického hlediska mohou být navíc v tříčlenném rozhodčím senátě posouzeny namítané okolnosti kvalifikovaněji, než by tomu muselo být v řízení před obecnými soudy a rovněž dojde k omezení patové situace rovnosti hlasů, byť by tím rozhodujícím na miskách vah byl hlas rozhodce, o jehož vyloučení jde. Problematické by bylo vyloučení rozhodce rozhodování i s ohledem na neúplné „složení“ rozhodčího senátu, resp. by mohlo dojít k jisté převaze a zvýhodnění jedné strany. S ohledem na uvedené a na konečné slovo obecného soudu v této otázce je tento postoj vcelku obhájitelný.

V případě, že bude návrh na vyloučení rozhodce rozhodčím senátem či jediným rozhodcem zamítnut, ale strana bude přesto i nadále chtít daného rozhodce odmítnout, může se dotčená strana sporu obrátit v prekluzivní lhůtě jednoho měsíce od chvíle, kdy se dověděla o zamítavém rozhodnutí⁶⁴⁸ (bez ohledu na to jakým způsobem se o tom dozvěděla⁶⁴⁹), na příslušný vrchní zemský soud podle § 1037 odst. 3 ZPO ve spojení s § 1062 odst. 1 bod 1. Toto právo nemůže být stranami omezeno. Rozhodčí řízení může sice probíhat i nadále a rovněž může být vydán rozhodčí nález, ale to neznamená, že by se okamžikem skončení rozhodčího řízení⁶⁵⁰ stalo řízení o odmítnutí rozhodce před obecným soudem bezpředmětným a nemuselo by být

⁶⁴⁵ Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 3. ledna 2008, sp. zn. 34 SchH 3/07.

⁶⁴⁶ Viz § 589 odst. 2 rakouského ZPO.

⁶⁴⁷ Srov. k tomu KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 234; stejně i MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2465 a násl.

⁶⁴⁸ Tato lhůta je dispozitivní a strany mohou ujednat jinou přiměřenou lhůtu.

⁶⁴⁹ Nejčastěji se ale bude jednat o doručení zamítavého rozhodnutí.

⁶⁵⁰ Srov. k tomu § 23 ZRR a § 1056 ZPO.

o této otázce již rozhodnuto⁶⁵¹. Takovéto řízení by pokračovalo i dále a v případě, že by vrchní zemský soud návrhu na odmítnutí rozhodce vyhověl, nebyl by rozhodčí nález vydaný takovýmto vyloučeným rozhodcem sice neplatný, ale zrušitelný v souladu s § 1059 odst. 2 písm. d)⁶⁵². Rozhodnutí o odmítnutí rozhodce je pro soud, který by rozhodoval o zrušení rozhodčího nálezu, závazné, případně musí být řízení o zrušení rozhodčího nálezu přerušeno. Důvodem pro možnost pokračování v řízení a vydání rozhodčího nálezu, i když je podán návrh na odmítnutí rozhodce, je, aby návrhem na odmítnutí ze zcela bezvýznamných důvodů strana nezdržovala řízení a nezpůsobovala jeho zbytečné průtahy, protože neustálým podáváním návrhů na odmítnutí z nezpůsobilých důvodů by mohlo být rozhodnutí ve věci a vydání rozhodčího nálezu odsouváno *ad infinitum*⁶⁵³. I s ohledem na fázi rozhodčího řízení a především tehdy, pokud by se nejednalo o jasně bezvýznamné důvody směřující toliko k taktickému zdržování řízení, měl by rozhodce i přes svůj odlišný názor rozhodčí řízení raději přerušit a pokračování v řízení by mělo být spíše výjimkou⁶⁵⁴. Rozhodnutí obecného soudu v této otázce je konečné a není přípustný opravný prostředek⁶⁵⁵.

III. Postup při vyloučení rozhodce dle ZRŘ

Způsobů, jakým může dojít k vyloučení rozhodce podle českého právního řádu, upravuje ZRŘ několik a ve své podstatě odpovídají úpravě obsažené v 10. knize ZPO.

Základní postup pro vyloučení rozhodce je upraven v ustanovení § 12 ZRŘ ve spojení s § 11 a § 8 odst. 1 ZRŘ, podle nichž je již určený nebo jmenovaný rozhodce, u něhož vyšly najevo okolnosti, pro které je se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, povinen se funkce rozhodce vzdát. Zatímco § 8 ZRŘ obecně konstatuje vyloučení rozhodce z relevantních důvodů, směřuje § 11 ZRŘ na situaci, kdy se tyto důvody objevily dodatečně, tzn. typicky až v průběhu rozhodčího řízení, obě ustanovení však jednotně konstatují vyloučení *ex lege*, přičemž vzdání se funkce má právní účinky *ex nunc*.

---

⁶⁵¹ Viz např. usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 4. října 2007, sp. zn. 26 Sch 8/07, bod 18; rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 12. prosince 1963, sp. zn. VII ZR 23/62; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 236.

⁶⁵² Srov. k tomu MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2467; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2701.

⁶⁵³ Usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01.

⁶⁵⁴ Srov. k tomu KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 236; Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, s. 42.

⁶⁵⁵ Viz např. Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 4. října 2007, sp. zn. 26 Sch 8/07; BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2701; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 235.

Pokud se však daný rozhodce své funkce nevzdá, mají strany s ohledem na § 12 odst. 2 ZRŘ možnost dohodnout se na postupu ohledně jeho vyloučení. V tomto směru naše úprava odpovídá ustanovení § 1037 odst. 1 ZPO, ale právě zde vyvstává jedna důležitá otázka. Jestliže se rozhodce dobrovolně funkce nevzdá a strany se nebudou chtít dohodnout na vyloučení tohoto rozhodce, protože právě tohoto rozhodce chtějí a je jejich svobodným rozhodnutím nepřístupovat k jeho vyloučení prostřednictvím obecného soudu (viz bod 3 níže), má se za to, že rozhodce přesto nemůže spor rozhodnout? Uplatní se i v takovém případě vyloučení *ex lege* (§ 8 odst. 1 a v § 11 ZRŘ) nebo budou okolnosti rozhodcem uvedené, případně stranám jinak známé, považovány za konvalidované (bez ohledu na to, zda by v daném případě vedly k jeho podjatosti či nikoli)? Na tuto otázku již bylo odpovězeno v předchozím výkladu v tom smyslu, že i dle ZRŘ je možno dovodit přípustnost rozhodce, který by jinak byl považován za podjatého, pokud strany tyto okolnosti, ač jim byly známy, nenamítaly. V souladu s § 33 by měly strany námitku vyloučení uplatnit nejpozději, než začala jednat ve věci samé, tzn., než se vyjádří k věci samé, resp. před zahájením ústního jednání, kterého se účastní. Pakliže se § 11 ZRŘ týká okolností, které vyšly najevo až v průběhu řízení, je nezbytné připustit, že strana tuto námitku může učinit i později, ale vždy tak musí učinit bez odkladu poté, co se o dané okolnosti dověděla⁶⁵⁶.

Jestliže se ale rozhodce funkce nevzdal a strany jej chtějí vyloučit, ale na postupu při jeho vyloučení se nedohodly, může kterákoli ze stran v souladu s ustanovením § 12 odst. 2 věty druhé ZRŘ podat k soudu návrh na jeho vyloučení. Příslušným v prvním stupni bude podle § 41 ZRŘ soud, který by byl příslušný, pokud by nebyla platně uzavřena rozhodčí smlouva. Místně příslušným je pak v souladu s § 43 ZRŘ soud, v jehož obvodu se koná nebo konalo rozhodčí řízení. Jestliže se řízení konalo v cizině, byl by místně příslušným soud, který by byl místně příslušný, pokud by nebyla rozhodčí smlouva. Jestliže by v ČR nebylo možné zjistit místní příslušnost soudu, byl by pro řízení podle § 12 odst. 2 ZRŘ ještě místně příslušný soud podle sídla nebo bydliště navrhovatele anebo odpůrce. Toto řízení se zahajuje určovací žalobou v souladu s § 80 OSŘ.

I v českém právním prostředí musíme v této souvislosti připustit reálně možnost, kterou ZRŘ výslovně neupravuje. Jedná se o situaci, kdy rozhodce, o jehož vyloučení rozhoduje obecný soud, nadále vede řízení a dokonce i vydá rozhodčí nález a následně obecný soud návrhu na jeho vyloučení vyhoví. Závěr by byl ale stejný jako v případě německé úpravy a takový rozhodčí nález by byl zrušitelný podle § 31 písm. c) ZRŘ.⁶⁵⁷

Jak již bylo konstatováno, považuje autor za základní nedostatek české úpravy absenci konkrétních prekluzivních lhůt, do kterých je nezbytné důvody podjatosti uplatnit a tento stav by

⁶⁵⁶ Srov. k tomu např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 438.

⁶⁵⁷ Podobně i LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 288.

měl být (dispozitivně) *de lege ferenda* odstraněn ve smyslu německé úpravy. Taková úprava by totiž jednoznačně posílila právní jistotu stran, rozhodců i soudů a byla by i v souladu s autonomií stran, která s sebou musí přinášet i odpovědnost stran v daném případě za to, že strana uplatní důvody řádně a včas, aniž by vyčkávala, jakým směrem se bude rozhodčí řízení s ohledem na výsledek sporu ubírat.

5.8 Uplatnění důvodů pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu

Obecně je nutno konstatovat, že rozhodčí nález má dle ustanovení § 28 odst. 2 ZRŘ a § 1055 ZPO mezi stranami účinky pravomocného soudního rozhodnutí a je tedy soudně vykonatelný. Zahájení řízení o odmítnutí (vyloučení) rozhodce po skončení rozhodčího řízení není možné a jedinou možností je domáhat se zrušení rozhodčího nálezu v řízení před obecnými soudy, přičemž zrušení rozhodčího nálezu je přípustné pouze u tuzemského rozhodčího nálezu⁶⁵⁸. Kdyby se však důvody podjatosti bez omezení připouštěly nejenom v rozhodčím řízení, ale i v civilním řízení o zrušení rozhodčího nálezu, jednalo by se s ohledem na stav, který se rozhodčím nálezem mezi stranami vytváří a s ohledem na právní jistotu o nežádoucí jev a odporovalo by to i smyslu řízení o vyloučení rozhodce, resp. odmítnutí rozhodce (§ 11 a 12 ZRŘ, § 1036 a 1037 ZPO)⁶⁵⁹. V tomto ohledu § 33 ZRŘ uvádí, že se zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, pokud by se důvod týkal osoby rozhodce a strana neuplatnila tyto důvody v rozhodčím řízení, i když mohla. Obecná uplatnitelnost důvodů pro odmítnutí rozhodce v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu neplatí ani v Německu⁶⁶⁰.

Výše uvedené ale neznamená, že by takové důvody byly nepřípustné. Ohledně známých okolností je však závěr jednoznačný a nesporný. Známé okolnosti neuplatněné v rozhodčím řízení jako důvod pro odmítnutí, jak bylo popsáno výše, nejsou v řízení o zrušení rozhodčího nálezu přípustné, neboť jsou prekludovány. V opačném případě by mohlo být rozhodčí řízení účelově prodlužováno víc, než jak je tomu v řízení před obecnými soudy, kde se rovněž připouští námitka podjatosti obecně pouze do vydání rozhodnutí, kterým se řízení končí⁶⁶¹.

---

⁶⁵⁸ Rozhodující je dle § 1025 ZPO místo konání rozhodčího řízení.

⁶⁵⁹ Viz např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 439.

⁶⁶⁰ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 4. března 1999, sp. zn. III ZR 72/98, body 13 a 14. Srov. k tomu např. BISCHOFF, John-Patrick. *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern nach deutschem und englischem Recht. Unter Berücksichtigung der IBA-Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2013, s. 93 a násl.

⁶⁶¹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2001, sp. zn. 7 Nd 233/2001.

Pokud se jedná o důvody, které se objevily až po vydání rozhodčího nálezu, není názor na tuto problematiku jednoznačný⁶⁶². Ani v rozhodčím řízení není možné, aby strany podléhaly rozhodnutí rozhodce, který nesplňuje zákonem stanovené podmínky neutrality, nestrannosti, nezávislosti⁶⁶³. Pokud tedy straně nebylo umožněno uplatnit důvod podjatosti v rozhodčím řízení a vyloučit tak takového rozhodce s rozhodování jenom proto, že strana o daném důvodu nevěděla, protože rozhodce například opomněl (ať již úmyslně nebo nevědomě) určitou okolnost oznámit, potom by měl být v řízení o zrušení rozhodčího nálezu tento důvod přípustný. Jinou obecnou možností ochrany totiž strany po skončení rozhodčího řízení nemají k dispozici. Dochází tak k určitému střetu práva na odmítnutí (vyloučení) podjatého rozhodce a právní jistoty vytvořené rozhodčím nálezem s účinky pravomocného soudního rozhodnutí. Je tudíž nezbytné poměřovat zásadu nestranného (nepodjatého) rozhodování náležející k centrálním hlediskům každého rozhodování a tím také k *ordre public* (k tomu viz dále) s právní jistotou vytvořenou rozhodčím nálezem, o jehož případném zrušení se jedná⁶⁶⁴. Autor však s ohledem na význam nezávislého a nestranného rozhodování považuje za příliš omezující, pokud by takovéto důvody nebyly v řízení o zrušení rozhodčího nálezu uznávány. To i za cenu, jako je tomu v případě německé úpravy, že by s ohledem na význam právní jistoty měly být tyto důvody přísněji posuzovány, než by tomu bylo v rámci řízení o odmítnutí (vyloučení) rozhodce.

5.8.1 Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti rozhodce dle ZPO

Zrušení rozhodčího nálezu týkající se problematiky nezávislého a nestranného rozhodce je upraveno v § 1059 odst. 2 bod 1 písm. d) ZPO, podle kterého je možno zrušit rozhodčí nález na návrh strany, pokud složení rozhodčího senátu („*Bildung des Schiedsgerichts*“) nebo rozhodčí řízení neodpovídalo ustanovením 10. knihy ZPO nebo přípustným ujednáním stran a tato skutečnost měla vliv na rozhodčí nález⁶⁶⁵. Že se toto ustanovení vztahuje i na problematiku podjatosti dokazuje použití pojmu „*Bildung des Schiedsgerichts*“, který je i nadpisem 3. oddílu 10. knihy ZPO zahrnující § 1034 - § 1039 ZPO, tedy i ustanovení o nezávislosti a nestrannosti.

---

⁶⁶² Srov. k tomu např. MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2466, 2536 (spíše nepřipouští); KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 237 a násl. (v závislosti na různých okolnostech připouští nebo nepřipouští); BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2701 (připouští); SCHWAB/WALTER: *Schiedsgerichtsbarkeit...*, s. 116 (připouští výjimečně).

⁶⁶³ V řízení před obecnými soudy se jedná o podmínku řízení, resp. procesní podmínku. Srov. k tomu např. HROMADA, Miroslav. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. C. H. Beck, 2013, s. 35 (§ 14).

⁶⁶⁴ Srov. k tomu také rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 4. března 1999, sp. zn. III ZR 72/98, bod 14. Podobně např. BĚLOHLÁVEK: *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 1178.

⁶⁶⁵ BAUMBACH/LAUTERBACH/ALBERS/HARTMANN: *Zivilprozessordnung...*, s. 2729; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 468.

Zrušení rozhodčího nálezu bude podle uvedeného ustanovení úspěšné při splnění dvou podmínek. Musí být dán jednak některý z uvedených důvodů, ale pro zrušení rozhodčího nálezu bude tento důvod úspěšný pouze tehdy, pokud tato okolnost ovlivnila rozhodčí nález, tzn., že jsou dány například odůvodněné pochybnosti, že by řádně složený rozhodčí senát rozhodl stejným způsobem. Ke zrušení rozhodčího nálezu tak povede pouze závažná okolnost podjatosti porušující základní zásady spravedlivého procesu⁶⁶⁶. Tímto je úspěšné uplatnění důvodů pro odmítnutí rozhodce v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu obtížnější, než je tomu v řízení o odmítnutí rozhodce.

Vedle toho je možno zrušit rozhodčí nález, pokud jeho uznání nebo výkon⁶⁶⁷ vedou k výsledku, který je v rozporu s *ordre public*⁶⁶⁸, aniž by ovšem musela být dána nějaká intenzita tohoto porušení⁶⁶⁹. Soud sice *ex officio* zkoumá tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, ale i v tomto případě je nezbytný návrh na zrušení rozhodčího nálezu (byť z jiného důvodu). O takový rozpor se bude jednat tehdy, pokud jsou účinky rozhodčího nálezu očividně neslučitelné s podstatnými zásadami německého práva, pokud je rozhodčí nález v rozporu s ustanovením upravujícím základy státního a hospodářského zřízení nebo v neúnosném rozporu s německými představami o spravedlnosti, obecně tedy s elementárními základy právního řádu. Z toho rovněž ale vyplývá, že ne každý rozpor s kogentní normou, je současně rozporem s *ordre public*⁶⁷⁰. Mezi procesní zásady veřejného pořádku potom spadá i nestranné soudnictví a tím i nezávislost a nestrannost rozhodce⁶⁷¹ s výjimkou případů spadajících pod ustanovení § 1059 odst. 2 bod 1 písm. d) ZPO. Typicky tak bude rozpor s *ordre public* bez jakýchkoliv pochybností dán tehdy, pokud se některá ze stran jmenuje rozhodcem, nebo jím jmenuje svého zástupce. Rozpor se zásadou „*nemo iudex in causa sua*“ je jednoznačným důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu, aniž by bylo třeba tento důvod namítat v průběhu rozhodčího řízení. Tento důvod „absolutní“ podjatosti je v řízení o zrušení rozhodčího nálezu bez dalšího přípustný.

V každém případě však bude zrušení rozhodčího nálezu možné pouze na odůvodněný návrh strany podaný ve stanovené lhůtě tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu (§ 1059 odst. 3 ZPO⁶⁷²) u příslušného Vrchního zemského soudu (Oberlandesgericht) v souladu s ustanovením

---

⁶⁶⁶ Srov. k tomu usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 16. června 2014, sp. zn. 34 Sch 15/13, bod 49.

⁶⁶⁷ K určité problematičnosti zvolených pojmů viz např. KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 470.

⁶⁶⁸ Ve smyslu *ordre public interne*, srov. k tomu např. SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 190.

⁶⁶⁹ Ohledně neplatnosti lhůt pro případně zrušení rozhodčího řízení v rámci řízení o prohlášení vykonatelnosti týkající se *ordre public* srov. § 1600 odst. 2 ZPO.

⁶⁷⁰ Srov. k tomu usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 99/14.

⁶⁷¹ Srov. k tomu MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2538.

⁶⁷² Srov. k určitému prodloužení této lhůty ustanovení § 1058 odst. 2 ZPO; KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 478.

§ 1062 odst. 1 bod 4 a odst. 5 ZPO. Uplynutím této lhůty dochází k prekluzi všech důvodů týkajících se nezávislosti a nestrannosti⁶⁷³, ale obecně i všech ostatních důvodů, přičemž návrh na zrušení rozhodčího nálezu není přípustný, pokud již byl rozhodčí nález prohlášen za vykonatelný⁶⁷⁴ (viz k tomu dále).

5.8.2 Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti rozhodce dle ZRŘ

Pro českou úpravu zrušení rozhodčího nálezu s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodce platí v obecné rovině závěry uvedené výše. ZRŘ má problematiku zrušení rozhodčího nálezu upravenou v § 31 - § 35 ZRŘ, přičemž důvody pro zrušení rozhodčího nálezu jsou taxativně uvedeny v § 21 ZRŘ⁶⁷⁵. Důvodu podjatosti rozhodce se týká § 31 písm. c) ZRŘ stanovící, že soud na návrh zruší rozhodčí nález, pokud se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Na první pohled je patrné, že znění tohoto důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu nehovoří ani o nezávislosti, ani o nestrannosti nebo podjatosti. Ze znění ustanovení není možné dovodit ani souvislost s touto problematikou, jak tomu je například u německé úpravy. Přesto je ale autor přesvědčen, že otázka nezávislosti a nestrannosti spadá právě pod toto ustanovení, protože v opačném případě by strany neměly žádnou jinou možnost obrany proti nespravedlivému a nepřipustnému rozhodování podjatým rozhodcem⁶⁷⁶. Tento stav by byl ale s ohledem na význam, který je nezávislosti a nestrannosti přisuzován, nepřijatelný. Podíváme-li se totiž na taxativní výčet důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu v § 31 ZRŘ, zjistíme, že jediné ustanovení, které se vztahuje k osobě rozhodce jako takové, je právě ustanovení § 31 písm. c) ZRŘ. Z tohoto důvodu, a s ohledem na úpravu obsaženou v ZPO nebo například v Newyorské úmluvě, je možný jediný a logický závěr, že je totiž § 31 písm. c) ZRŘ i přes své znění aplikovatelný rovněž na důvody nezávislosti, nestrannosti, resp. podjatosti. V tomto smyslu je nezbytné, aby byl sjednocen výklad tohoto ustanovení v tomto širokém pojetí, nebo aby došlo *de lege ferenda* k jeho jasnější a rozšiřující formulaci. Žádné další důvody aplikovatelné na

---

⁶⁷³ K možnosti podat ve lhůtě více návrhů na zrušení rozhodčího nálezu z různých důvodů srov. např. KRÜGER/RAUSCHER/MÜNCH: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 479 (nepřipouští); MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2544 (připouští). Autor předkládané práce se přiklání k druhému z uvedených přístupů, neboť znění § 1060 odst. 2 ZPO tomu neodporuje a navíc důvody zahrnují celou škálu různých důvodů a rozhodnutí o jednom nemusí vylučovat jiný.

⁶⁷⁴ Srov. k tomu § 1059 odst. 3 ZPO.

⁶⁷⁵ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2008, sp. zn. 32 Cdo 1452/2007.

⁶⁷⁶ Tento nesprávný názor, tzn. nepřipuštění odvolacího důvodu § 31 písm. c) ZRŘ na problematiku podjatosti rozhodce, zastává například Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 19. listopadu 2007, sp. zn. 8 Cmo 351/2007-179. K určité přípustnosti jiného právního názoru v dané otázce viz usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09.

problematiku podjatosti rozhodce ZRŘ neobsahuje. I český právní řád sice zná institut *ordre public* (veřejný pořádek), ale ten jen aplikovatelný pouze na odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu podle § 121 písm. d) ZMPS, přičemž současný ZMPS blíže veřejný pořádek nespecifikuje⁶⁷⁷.

Zrušení rozhodčího nálezu je podle ZRŘ možné pouze na odůvodněný návrh podaný ve stanovené lhůtě tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu (§ 32 odst. 1 ZRŘ) u příslušného soudu v souladu s § 41 ZRŘ ve spojení s § 43 ZRŘ (viz výše).

Bylo již uvedeno, že důvody pro vyloučení rozhodce nelze bez dalšího uplatňovat v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Ustanovení § 33 odst. 1 ZRŘ ve spojení s § 31 písm. c) ZRŘ obsahuje prekluzivní lhůtu a obecný soud zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu, že se rozhodování zúčastnil podjatý rozhodce, jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila takový důvod, ač mohla, v rozhodčím řízení nejpozději než začala jednat ve věci samé⁶⁷⁸. Pokud se ovšem strana dověděla o relevantních okolnostech až později, tzn. v průběhu rozhodčího řízení, nebo dokonce až po vydání rozhodčího nálezu, musí být uplatnění těchto důvodů přípustné i později⁶⁷⁹, byť zákon v tomto směru neobsahuje žádné ustanovení. V opačném případě by ale byla stranám poskytnuta ochrana před podjatým rozhodcem pouze po velmi krátkou dobu a tím by se stala mnohdy zcela bezzubým nástrojem.

Závěrem je možno konstatovat, že úprava v ZRŘ je v otázce stanovení lhůt ve srovnání jak s OSŘ⁶⁸⁰, tak s úpravou v 10. knize ZPO, velmi nejasná a v tomto směru zcela nedostatečná. Na jednu stranu je sice ponechán prostor k uvážení, ale tento přístup není v těchto otázkách na místě, a pro strany, ale i rozhodce a soudy, by bylo mnohem vhodnější lhůty upravit. Zatímco tedy ZPO stanoví konkrétní lhůty pro uplatnění důvodů podjatosti vždy a na všech úrovních, obsahuje ZRŘ lhůtu pevně vymezenou časovým údajem pouze pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu (tři měsíce) a mimo ni pak již jenom lhůtu obsaženou v § 33 ZRŘ („*než začala jednat ve věci samé*“), jak je uvedeno výše.

---

⁶⁷⁷ Předchozí právní úprava mezinárodního práva soukromého v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, vymezovala veřejný pořádek v § 36 jako zásady společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat. Srov. k tomu např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. července 2006, sp. zn. 18 Co 586/2005-534 ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 20 Cdo 942/2007.

⁶⁷⁸ Blíže viz usnesení Ústavního soudu ze dne 30. června 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10.

⁶⁷⁹ Podobně např. LISSE: *Zákon o rozhodčím řízení*..., s. 257.

⁶⁸⁰ Viz § 15a OSŘ.

5.8.3 Důsledky (ne)zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu nemá dle ZRŘ odkladný účinek na jeho vykonatelnost, byť zákon připouští odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu⁶⁸¹, a proto se obecně rozhodčího nálezu žádným způsobem nedotkne, jestliže nebude návrhu vyhověno. V takovém případě může dojít k výkonu rozhodčího nálezu v souladu s OSŘ⁶⁸² nebo exekučním řádem⁶⁸³, aniž by soud výkonu rozhodnutí (exekuční soud) byl oprávněn přezkoumávat věcnou správnost vykonávaného rozhodnutí.⁶⁸⁴ Pokud dojde ke zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti, je podle § 34 odst. 2 ZRŘ možno pokračovat na návrh některé ze stran v rozhodčím řízení na základě původní rozhodčí smlouvy. Přitom je přípustné, aby se strany dohodly na tom, že se rozhodčího řízení zúčastní i vyloučení rozhodci. Jestli je takový přístup praktický, může zůstat nezodpovězeno. Toto ustanovení jenom dokládá, že i podle ZRŘ je přípustné jmenovat rozhodce, který je podjatý, tzn., že kategorické vyloučení *ex lege* není až tak striktní, jak by se mohlo na první pohled zdát. Pokud však strany v tomto smyslu žádnou dohodu neuzavřou, jsou rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen, ze zákona z nového projednání a rozhodování vyloučení. V takovém případě budou noví rozhodci jmenováni postupem uvedeným v rozhodčí smlouvě, případně bude provedeno náhradní jmenování soudem. I ustanovení o jmenování nových rozhodců je dispozitivní, a strany tak mohou rozhodce jmenovat zcela jiným způsobem, než jak původně stanovovala rozhodčí smlouva.

Podobnou úpravu obsahuje i německý ZPO, který v případě pochybností stanoví jako důsledek zrušení rozhodčího nálezu „obnovení“ („*Wiederaufleben*“) rozhodčí smlouvy (§ 1059 odst. 5 ZPO) sloužící k vytvoření právní jistoty mezi stranami⁶⁸⁵. Rozhodci tak budou jmenováni v souladu s původní rozhodčí smlouvou, a je rovněž přípustné, aby byli znovu jmenováni i odmítnutí rozhodci. Náhradní jmenování rozhodců soudem je bez dalšího přípustné. Vedle toho však může soud navíc na návrh strany podle § 1059 odst. 4 ZPO vrátit věc k projednání původnímu rozhodčímu senátu.

Vedle zrušení rozhodčího nálezu může být otázkou nezávislosti a nestrannosti podle ZPO ještě předmětem řízení o prohlášení vykonatelnosti rozhodčího nálezu podle § 1060 odst. 2 ZPO, které je u tuzemských rozhodčích nálezů nezbytné k tomu, aby mohl být rozhodčí nálezu vykonán (§ 1060 odst. 1 ZPO); rozhodčí nálezu má sice účinky pravomocného soudního rozsudku (§ 1055

---

⁶⁸¹ Viz § 32 odst. 2 ZRŘ.

⁶⁸² Srov. k tomu § 251 OSŘ.

⁶⁸³ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸⁴ Srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2008, sp. zn. 20 Cdo 2273/2008, ze dne 5. srpna 2008, sp. zn. 20 Cdo 4548/2007.

⁶⁸⁵ Na rozdíl od staré úpravy § 1041 ZPO, ze které bylo zpravidla dovozováno, že původní rozhodčí smlouva již nenabývá platnosti, viz např. SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 191.

ZPO), ale sám o sobě ještě není vykonatelným exekučním titulem ve smyslu § 794 odst. 1 bod 4a ZPO. V případě řízení o prohlášení vykonatelnosti se zkoumají důvody uvedené v § 1059 odst. 2 ZPO, přičemž soud se již nezabývá důvody, o nichž již bylo pravomocně rozhodnuto v rámci návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, resp. je rozhodnutím o těchto důvodech vázán. Stejně tak se nezabývá důvody, u nichž došlo k prekluzi (§ 1060 odst. 2 ZPO ve spojení s § 1059 odst. 3 ZPO). V případě, že důvod pro zrušení ale dán je, návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodčího nálezu se zamítne a rozhodčí nález se *ex officio* zruší (§ 1060 odst. 2 ZPO).

Výše uvedený přístup není podle ZRR možný, protože rozhodčí nález je sám o sobě exekučním titulem, který nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný (§ 28 odst. 2 ZRR).

5.9 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů s ohledem na nezávislost a nestrannost

Poslední možnost, jak zkoumat dodržení podmínek nezávislosti a nestrannosti, je přípustná v rámci uznání nebo výkonu cizích rozhodčích nálezů. Podle § 1025 ZPO je přitom pro klasifikaci rozhodčího nálezu jako cizího rozhodující skutečné místo konání rozhodčího řízení; podle § 120 ZMPS je za rozhodující považováno místo vydání rozhodčího nálezu. Jak podle českého, tak i podle německého práva se bude v případě uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů postupovat primárně podle ustanovení Newyorské úmluvy⁶⁸⁶. Problematika nezávislosti a nestrannosti spadá jednak pod čl. V odst. 1 písm. d) Newyorské úmluvy, který stanoví, že „uznání a výkon nálezu mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon: že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo.“ S ohledem na znění tohoto ustanovení platí vše, co již bylo k této problematice uvedeno výše.

Vedle uvedeného ustanovení Newyorské úmluvy by bylo možné odepřít uznání a výkon rozhodčího nálezu odporujícího spravedlivému a nestrannému rozhodování, pokud by soud *ex officio* zjistil, že by uznání a výkon rozhodčího nálezu byl v rozporu s veřejným pořádkem⁶⁸⁷. Podle čl. V odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy mohou být totiž uznání a výkon rozhodčího nálezu odepřeny také, „jestliže příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí, že uznání nebo výkon

---

⁶⁸⁶ Vedle toho je problematika uznávání a výkonu cizího rozhodčího nálezu upravena v § 120 - § 122 ZMPS. Srov. k tomu rovněž § 1061 odst. 1 ZPO.

⁶⁸⁷ Viz např. SCHÜTZE: *Schiedsgericht und Schiedsverfahren...*, s. 155.

nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem této země.⁶⁸⁸ Problematika nezávislosti a nestrannosti rozhodce tak může být v rámci uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů zkoumána jednak na návrh stran, ale i z úřední povinnosti.

V případě cizích rozhodčích nálezů však bude hrát podjatost roli spíše v omezené míře a důvodem pro neuznání rozhodčího nálezu bude podjatost tehdy, pokud nebylo možno uplatnit důvody v zemi původu, resp. uplatnění důvodů nebylo úspěšné a uznání rozhodčího nálezu by z tohoto důvodu vedlo k výsledku neslučitelnému s *ordre public*.⁶⁸⁹ K tomu ale nedochází, pokud soudy cizího státu přistupují k otázkám podjatosti podle podobných zásad, jako tomu je u tuzemských soudů a navíc by muselo být prokázáno, že se podjatost v rozhodčím řízení skutečně projevila, a že se jí nechal rozhodce ovlivnit při svém rozhodování⁶⁹⁰.

Je nutno ovšem podotknout, že uznání a výkon z uvedeného důvodu mohou (ale nemusí) být odepřeny. V případě, že by soud shledal relevantní důvod pro odepření uznání a výkonu, omezí se na konstatování, že se návrh na uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu zamítá. Zrušení takového cizího rozhodčího nálezu ovšem není přípustné⁶⁹¹. V případě, že nebyl shledán důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu, není již žádný „opravný“ prostředek z důvodu nezávislosti a nestrannosti přípustný a takový nález bude v souladu s právními předpisy platnými v místě výkonu rozhodčího nálezu vykonán⁶⁹². Pokud daná vnitrostátní úprava vyžaduje prohlášení vykonatelnosti (právě jako například německá), vztahuje se tato podmínka i na cizí rozhodčí nálezy⁶⁹³.

---

⁶⁸⁸ K provázanosti čl. V odst. 1 písm. d) a čl. V odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy viz např. MUSIELAK/VOIT: *Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 2562.

⁶⁸⁹ KRÜGER/RAUSCHER/ADOLPHSEN: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung...*, s. 560.

⁶⁹⁰ Srov. k tomu rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 1. února 2001, sp. zn. III ZR 332/99, který se současně vztahoval k čl. V odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy; důvody pro zrušení rozhodčího nálezu obsažené v ZPO jsou totožné s důvody v Newyorské úmluvě a tak je tento přístup naprosto odůvodněný. Srov. k tomu podobně rozhodnutí Court of Appeals for the Second Circuit, USA ze dne 23. prosince 1974, Parsons & Whittemore Overseas Co. Inc. v Sociétés Générales de l'Industrie du Papier (RAKTA).

⁶⁹¹ Německý ZPO ještě připouští, aby bylo zrušeno prohlášení vykonatelnosti, pokud byl daný rozhodčí nález v cizině dodatečně zrušen, viz § 1061 odst. 3 ZPO.

⁶⁹² Viz čl. III Newyorské úmluvy.

⁶⁹³ K souladu prohlášení vykonatelnosti s Newyorskou úmluvou viz např. HARRIS, Troy L. The Public Policy Exception to Enforcement of International Arbitration Awards Under the New York Convention. *Journal of International Arbitration*, roč 24/2007, č. 1, s. 9; ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení v mezinárodním...*, s. 370.

6 Závěr

Rozhodčí řízení je zvláštním procesem, ve kterém se kloubí soudní principy se zájmy stran, důvěrnost s transparentností, autonomie stran s nestranností etc. Aby bylo rozhodčí řízení správně chápáno, je nezbytné správně rozumět jeho základní charakteristice a pochopit možnosti a úlohu rozhodce. A protože je rozhodčí řízení tak dobré, jak dobrý je rozhodce⁶⁹⁴, zaměřila se předkládaná disertační práce na centrální předpoklady, které každý rozhodce musí splňovat – nezávislost a nestrannost.

Přestože je v rozhodčím řízení obou zemí dána jednoznačná a nezpochybnitelná inspirace Vzorovým zákonem UNCITRAL, a přestože je úprava v určitých otázkách upravena jednotně mezinárodními smlouvami, ukazuje se, jak důležitá je úprava základních otázek rozhodčího řízení na vnitrostátní úrovni. Jak 10. kniha ZPO, tak i ZRŘ jsou moderními právními úpravami, které se se vztahují na vnitrostátní i mezinárodním rozhodčí řízení, ale i přes inspiraci a čerpání ze stejných zdrojů existují v určitých otázkách mezi německou a českou úpravou rozhodčího řízení značné rozdíly, resp. ukazují se nedostatky a nejasnosti především té české. Rozdíly však nejsou dány pouze v obsahu pojmů, které jim jednotlivý právní řád a judikatura dává, ale jsou i výsledkem existence či neexistence určitých institutů (odmítnutí v. vyloučení rozhodce), mírou ingerence jiných právních předpisů a ustanovení do rozhodčího řízení (ostatní ustanovení ZPO, OSŘ), či vůlí zákonodárce dát stranám širší nebo užší míru autonomie.

Česká i německá úprava rozhodčího řízení institut nezávislého a nestranného rozhodce znají a stejně jako je vlastní pro řízení před obecnými soudy, je princip nestranného a spravedlivého rozhodování jednou z centrálních podmínek i v rozhodčím řízení, neboť se jedná o základní kritérium každého procesu rozhodování, ve kterém se závazným způsobem stanovují práva a povinnosti jednotlivců. Český ZRŘ klade podmínku nezávislosti a nestrannosti hned do prvního ustanovení zákona a neváže ji striktně na konkrétní situaci nebo bezprostředně na daného rozhodce, ale činí ji imanentní a nepostradatelnou pro rozhodčí řízení jako takové. Německý ZPO naproti tomu používá pojem nezávislost a nestrannost v souvislosti s konkrétními situacemi jako je jmenování rozhodce obecným soudem nebo povinnost rozhodce oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnost o jeho nestrannosti nebo nezávislosti.

---

⁶⁹⁴ DERAIS, Yves, LÉVY, Laureát. Introduction. In DERAIS, Yves, LÉVY, Laureát (eds.). *Is Arbitration Only As Good as the Arbitrator? Status, Powers and Role of the Arbitrator*. Dossiers of the ICC Institute of World Business Law 8. Paris: International Chamber of Commerce (ICC), 2011, s. 7. Podobně LALIVE, Pierre. On the neutrality of the arbitrator and of the place of arbitration. In: REYMOND, Claude, BUCHER, Eugen (eds.). *Recueil de travaux suisses sur l'arbitrage international*. Zürich: Schulthess, 1984, s. 27; BISHOP, Doak, REED, Lucy. Practical Guidelines for Interviewing, Selecting and Challenging Party-Appointed Arbitrators in International Commercial Arbitration. *Arbitration International*, roč. 14/1998, č. 4, s. 395 a násl.

ZRR tak nezávislost a nestrannost rozhodce staví výrazněji do popředí a klade oproti německé úpravě na tuto problematiku větší důraz.

Z pohledu rozhodčího řízení je nezávislost ve srovnání s nestranností objektivním kritériem, zahrnujícím především vztah rozhodce ke straně sporu či k předmětu řízení, které je pro strany snáze zjištělné již při samotném zahájení rozhodčího řízení nebo dokonce i před tím, a to na základě okolností, které stranám rozhodce sdělí, nebo jsou stranám známy jinak. Nestrannost, respektive nedostatek nestrannosti, se pak jako subjektivní kritérium projevuje typicky až v průběhu rozhodčího řízení. Právě v otázce nezávislosti je mezi rozhodčím řízením a soudním řízením zásadní rozdíl, neboť v řízení před soudem má nezávislost jiný obsahový význam zahrnující hlavně nezávislost soudů na moci zákonodárné a moci výkonné a tím ochranu před vnějším ovlivňováním.

Byť se obecně deklaruje, že je nutné klást v otázce nezávislosti a nestrannosti na osobu soudce a rozhodce stejné požadavky, nemůže být tato podmínka v rozhodčím řízení, už jen na základě uvedeného rozdílu, naplněna beze zbytku. Důvodem pro toto konstatování je dále fakt, že strany si své rozhodce, na rozdíl od soudců, mohou jmenovat samy. Jmenování rozhodců stranami představuje jedno ze základních práv v rozhodčím řízení a využitím tohoto práva strany vyjadřují svou důvěru v danou osobu založenou na jakýchkoliv okolnostech. Mezi rozhodcem a stranou tak dochází nezbytně k vytvoření určitého vztahu, který v řízení před soudy nemůže takto nikdy vzniknout. Pokud by tento centrální rozdíl nebyl v rozhodčím řízení respektován, stalo by se rozhodčí řízení dalším formalizovaným řízením, které by ale svou podstatou odporovalo smyslu celého institutu. Právě princip autonomie vůle projevující se i volbou rozhodce, dává stranám nezbytnou volnost k uspořádání řízení takovým způsobem, který nejlépe vyhovuje jejich zájmům. Především tato volnost stojí za úspěchem rozhodčího řízení a učinila z něj hlavní způsob řešení sporů v mezinárodním obchodu.

Protože však nejsou pojmy nezávislost a nestrannost v zákoně nijak konkrétně definovány a je ponecháno odborné literatuře a judikatorní činnosti soudů, aby tyto pojmy konkrétně vymezovaly, je nezbytné, aby tato vymezení respektovala základní charakteristiku rozhodčího řízení spočívající mimo jiné v možnosti volby osob rozhodců. Ohledně pojmosloví není problematické znění právní normy, ale důraz musí být kladen na výklad respektující charakteristiku rozhodčího řízení. Přestože se na základě výše uvedeného vkrádá myšlenka, že by mohlo být v rozhodčím řízení od požadavku nezávislosti upuštěno, nebyl by takový přístup správný. Společné oběma pojmům, používaných tradičně jako párová dvojice, je směřování ke spravedlivému (*fair*) rozhodování, k zajištění práva na spravedlivý proces. Pokud bychom upustili od požadavku nezávislosti, vedlo by to k určitému zanedbání nezbytné kontroly ze strany

rozhodců, zda neexistují okolnosti, které by měly být stranám oznámeny, a pro které by daná osoba neměla funkci rozhodce přijímat. Na rozdíl od nestrannosti jsou vztahy dotýkající se nezávislosti pro rozhodce snadno zjistitelné a pro strany sporu snadno přezkoumatelné a nedostatečná nezávislost může být současně i jakousi indicií pro možné pochybnosti o rozhodcově nestrannosti. Výslovně uvádění pojmů nezávislost a nestrannost je tedy i v rozhodčím řízení přínosné a nemělo by od něj být upouštěno, jak učinil např. anglický Arbitration Act 1996.

Pojmy nezávislost a nestrannost ovšem nejsou jediné, se kterými se můžeme v této souvislosti setkat. Současně s nimi nebo vedle nich používají právní předpisy také pojem „podjatost“ a praxe a literatura pracují i s pojmem „neutralita“. Zatímco podjatost je především procesním kritériem nedostatečné nestrannosti a důvodem pro vyloučení (odmítnutí) rozhodce, rozumí se neutralitou především (ale nejenom) rozhodcova jiná, neutrální státní příslušnost než jakou mají strany, anebo třetí, neutrální stát, ve kterém se bude konat rozhodčí řízení, přičemž je nezbytné vykládat tento pojem nejenom národnostně nebo geograficky, ale zohlednit celou škálu politických, kulturních, právních či jiných hledisek.

Postupem času se na základě teorie i praxe utvářela kritéria, podle nichž je možno konkrétněji posoudit naplnění znaků nezávislosti a nestrannosti a především rozhodnutí obecných soudů mají v těchto otázkách pro praxi zásadní význam, neboť konkrétně ukazují, které důvody jsou dostatečné pro založení podjatosti rozhodce, a které je naopak nutno považovat za irelevantní. Především judikatura německých soudů je v této oblasti velmi bohatá, což jen potvrzuje správnost zvoleného tématu předkládané práce. Závěry německých soudů jsou právě v kontextu mezinárodního rozhodčího řízení bez dalšího uplatnitelné i pro české prostředí, které navíc tak početnými soudními rozhodnutími o konkrétních důvodech podjatosti nedisponuje.

Na základě porovnání německé a české úpravy v otázkách podmínek a omezení pro výkon funkce rozhodce jsou mezi nimi patrné zásadní rozdíly. Zatímco německá úprava ponechává stranám rozhodující vliv na vymezení osob, které jejich spor budou jako rozhodci projednávat a rozhodovat, stanoví český ZRR určité minimální, byť ne nijak přísné a výběr omezující předpoklady, které ale ve srovnání s německou úpravou působí přeci jen příliš protektivně a s ohledem na vyloučení osob soudců možná i negativně. Právě soudci, ve smyslu aktivních soudců, by totiž důvěru v rozhodčí řízení mohli významným způsobem zvýšit s ohledem na erudovanost a záruku spravedlivého rozhodování, kterou veřejnost se soudcovským stavem spojuje nebo by spojit měla. Na jednu stranu je do jisté míry pochopitelná snaha zabránit soudcům, aby se jako rozhodci podílely na rozhodčím řízení,

protože by mohlo docházet ke kolizi s výkonem jejich soudcovské činnosti. Tady se ale jako vhodné řešení jeví německý přístup umožňující soudcům vykonávání funkce rozhodce na základě uděleného povolení. Takové povolení se neudělí v případě, že se daný soudce již věcí zabýval, či by se jí mohl v budoucnu zabývat, v opačném případě není důvod povolení neudělit. V žádném případě nemůže být výkonem funkce rozhodce narušena soudcovská důstojnost, protože stejně jako soudcovská, je i činnost rozhodcovská, rozhodovací činností, a jak již bylo uvedeno, představují rozhodčí řízení a soudní řízení dvě rovnocenné alternativy. V tomto ohledu nepovažuje autor práce ustanovení ZRR zakazující soudcům vykonávat funkci rozhodce za zcela odůvodněné a není-li ohrožena kvalita rozhodovací činnosti soudce a plnění jeho pracovních povinností, neměl by být soudcovský prvek z rozhodčího řízení ze zákona vyloučen.

Z praktického hlediska nebude zřejmě docházet ani k tomu, aby se rozhodcem, v souladu s německým právem, stala nezletilá (a zřejmě nezkušená) osoba, případně osoba, která nemá čistý trestní rejstřík a s ohledem na závažnost a druh trestu tak ve vztahu ke stranám a předmětu sporu nepožívá důvěru stran. S ohledem na podmínku bezúhonnosti stanovenou ZRR je však poněkud problematické a příliš omezující formulace hovořící obecně o trestných činech, aniž by bylo rozlišováno mezi úmyslnými a neúmyslnými trestnými činy a do budoucna se jako vhodnější jeví toto kritérium omezit pouze na určité trestné činy nebo tuto podmínku zcela odstranit a ponechat širší prostor autonomii stran tak, jako to (nejenom v této otázce) dělá německý zákonodárce.

Více než důležitost právem stanovených podmínek, se ukazuje nezbytnost osobních a charakterových předpokladů pro výkon funkce rozhodce a nestranné rozhodování, které by již měly být ale ponechány na posouzení stran, a kterým právní úpravy obou zemí nechávají dostatečný prostor.

Způsobů, jakými může být stranou zvolená osoba určena a jmenována rozhodcem, je celá řada a ukazuje se, že každý z nich může jinou měrou ovlivnit jeho nezávislost a nestrannost. Výběr „správného“ rozhodce je jedno z nejdůležitějších rozhodnutí, které strany činí a stejně tak je důležité zvolit ten správný způsob pro jeho jmenování, aby průběh a výsledek rozhodčího řízení odpovídaly potřebám a zájmům stran na efektivní, rychlé a přitom věcně správné a objektivní rozhodování. Stranám je v ZPO i v ZRR v otázce způsobu jmenování přiznána velká autonomie, která je omezena pouze tam, kde zákonodárce vidí ohrožení principu rovnosti stran a neutrálního soudnictví. I pro případ, že strany svého práva v tomto ohledu nevyužijí, upravuje zákon postup, jakým dojde ke jmenování rozhodců, aby nebyl zmařen účel a smysl rozhodčího řízení, respektive stanovuje možnost náhradního jmenování rozhodce obecným soudem. Přestože strany zpravidla při uzavírání určitého smluvního vztahu obsahujícího rozhodčí doložku nemyslí na budoucí spor a všechny možné otázky, které jsou s tím spojeny, mělo by přeci jen

patřit ke standardním krokům, aby strany tuto otázku nepodceňovaly a věnovaly ji náležitou pozornost, která se jim v konečném důsledku vrátí nejpozději ve chvíli, kdy bude konstituován rozhodčí soud z takových rozhodců a takovým způsobem, který nejlépe odpovídá jejich zájmům. Když už nic jiného, jeví se jako nejsnazší cesta odkaz na řád nějaké významné rozhodčí instituce, který bez výjimky otázku jmenování upravuje pro nejrůznější situace, které mohou nastat, a k žádným vážnějším komplikacím pak v této otázce nemůže dojít.

Obě právní úpravy dávají stranám dostatek možností, jak konstituovat rozhodčí senát, přičemž je různou měrou vyžadována součinnost a aktivní zapojení stran sporu a v souvislosti s ní i různá míra ohrožení nezávislosti a nestrannosti rozhodování. V tomto ohledu ZRŘ i 10. kniha ZPO odpovídají svým zněním běžně chápaným a přijímaným standardům. Určitý nedostatek tak vyvstává pouze ohledně českého judikatorního přístupu k náhradnímu jmenování rozhodce obecným soudem, který Nejvyšší soud nepřipouští v případě jediného rozhodce jmenovaného stranami, který „na funkci rozhodce abdikuje“⁶⁹⁵ a takovou rozhodčí smlouvu považuje za zaniklou. Autor předkládané práce se přiklání v takové situaci k extenzivnímu výkladu účinnosti rozhodčí smlouvy a k opačnému výkladu § 9 ZRŘ než jaký zastává Nejvyšší soud. Náhradní jmenování obecným soudem by mělo být připuštěno bez omezení vždy tehdy, když některá ze stran nejmenuje rozhodce nebo se strany na rozhodci nemohou dohodnout nebo stranami jmenovaný rozhodce nemůže, nebo nechce funkci rozhodce vykonávat, pokud strany v takovém případě výslovně neuvedly, že jiný rozhodce nepřichází v úvahu.

V otázce počtu rozhodců se opět ukazuje, že německý zákonodárce dává autonomii vůle stran jednoznačně přednost, když ponechává stranám možnost sjednat si jakýkoli počet rozhodců, zatímco ZRŘ limituje strany vždy lichým počtem. S ohledem na výše uvedené neshledává autor v tomto omezení žádný důvod, protože stejně jako sudý, tak i lichý počet rozhodců může vést ke stejným patovým situacím a žádným způsobem není zaručena vyšší míra ochrany nezávislého a nestranného rozhodování. Ustanovení o lichém počtu rozhodců by proto mělo být *de lege ferenda* ze ZRŘ odstraněno. Na druhou stranu se nejenom v české či německé úpravě rozhodčího řízení, ale i v nejrůznějších řádech rozhodčích institucí, vychází z klasického počtu tří rozhodců, tedy z lichého počtu, kdy každá strana může jmenovat jednoho rozhodce a stranami jmenování rozhodci se potom dohodnou na třetím rozhodci, který bude plnit funkci předsedy rozhodčího senátu (případně tuto osobu jmenuje soud). Takovouto dispozitivní úpravu pro případ, že strany neujednaly něco jiného, považuje autor s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodců za správnou a nejvhodnější.

---

⁶⁹⁵ Srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

S ohledem na charakteristiku rozhodčího řízení, není překvapivé, že dochází k poměřování vztahu mezi rozhodcem a soudcem. Vztah rozhodce a soudce je na jedné straně z pohledu jejich činnosti zcela stejný, na druhé straně z pohledu jejich postavení zcela rozdílný. Rozhodce stejně jako soudce jsou povoláni k tomu, aby konečným a závazným způsobem projednali a rozhodli určitou věc a v tomto ohledu mezi nimi není rozdíl. Rozhodce tak v rámci stanoveného okruhu věcí vstupuje na místo soudce obecného soudu (není tedy jeho předstupněm), je povinen věc projednat a vydat závazné rozhodnutí, přičemž rozhodčí nález je navíc zpravidla nepřezkoumatelný a není možné proti němu zpravidla podat opravný prostředek. Proto není překvapující, že se i v otázkách vyloučení (odmítnutí) rozhodce setkáváme s úpravou, která se vztahuje na soudce. V ZPO k takovému závěru dospějeme na základě historické komparace příslušných ustanovení, vůle zákonodárce a na základě soudních rozhodnutí. Pro českou úpravu vyplývá tento závěr ze znění příslušného ustanovení § 8 odst. 1 ZRŘ, které je totožné s úpravou § 14 odst. 1 OSŘ, a z § 30 ZRŘ. V čem se opět projevuje velká rozdílnost mezi německou a českou úpravou je těžkopádnost a rigidnost české úpravy a její zásadní a do jisté míry s autonomií stran neslučitelné znění. Zatímco německý ZPO upravuje pouze možnost, respektive právo stran odmítnout rozhodce, ZRŘ hovoří toliko o vyloučení rozhodce. Podle znění české úpravy tak při existenci výše uvedených okolností dochází k vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodování věci ex lege a rozhodce by se měl své funkce vzdát. Stranám tak teoreticky není dána možnost zvážit, zda jim konkrétní osoba vyhovuje a zda jsou jistá omezení nezávislosti a nestrannosti ochotny tolerovat. Tento pro rozhodčí řízení nepřijatelný závěr je nutné v české úpravě překlénout výkladem ve spojení s ostatními ustanoveními. *De lege ferenda* by mělo dojít k odstranění kategorického vyloučení rozhodce z důvodů podjatosti a ZRŘ by měl stranám výslovně dávat toliko možnost daného rozhodce vyloučit, aniž by musel být tento závěr dovozován výkladem. Nové znění § 8 odst. 1 ZRŘ by tak mohlo znít takto: „Rozhodce může být vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci pouze tehdy, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dána oprávněná pochybnost o jeho nepodjatosti.“

Jedním ze základních prostředků jak dosáhnout nezávislého a nestranného rozhodování je oznamovací povinnost rozhodce ohledně okolností, které by mohly vzbudit pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti, resp. nepodjatosti rozhodce. Rozhodce je dle německé úpravy povinen oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti, ale k jeho odmítnutí povedou pouze takové, které vedou k oprávněným pochybnostem, přičemž oprávněnost pochybností může být postupně zkoumána na několika úrovních. Povinnost je tedy chápána široce, ale ne všechno, co může vzbudit pochybnosti, může být důvodem pro odmítnutí.

Česká právní úprava oznamovací povinnosti váže pouze na okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti a pro něž by mohly být tedy vyloučen. Zákodárce použil pojem „oprávněné pochybnosti“, čímž vlastně rozhodci ukládá, aby sám zvážil, co bude oprávněnou pochybností a co jen běžnou pochybností, kterou oznamovat nemusí. Takováto diferenciaci však může do jisté míry sama o sobě již být důvodem pro pochybnosti o transparentnosti řízení. Iniciativa v této otázce je tak v českém ZRŘ dána do rukou rozhodce a nikoli stran, což je do jisté míry v rozporu s tím, jak má být pojem podjatost chápán. S ohledem na uvedené je nutno konstatovat, že německá úprava je v tomto ohledu mnohem jednoznačnější a jasnější, aniž by přitom jakýmkoli způsobem omezovala autonomii stran. Naopak ji svým zněním opět staví do samého centra rozhodčího řízení. Zatímco ZPO logicky ukládá rozhodci povinnost, aby oznámil okolnosti, které by mohly vzbudit „pochybnosti“ o nepodjatosti, ale k odmítnutí mohou vést pouze ty, které vzbuzují „oprávněné pochybnosti“, český zákonodárce situaci zbytečně komplikuje. Na jednu stranu totiž ZRŘ hovoří, že je rozhodce vyloučen, pokud je tu „důvod pochybovat“ o jeho nepodjatosti, na druhou ale používá úplně nové spojení, když je rozhodce povinen oznámit okolnosti, které by mohly vzbudit „oprávněné pochybnosti“ o jeho nepodjatosti. Český ZRŘ tak postrádá onen logický a navazující vztah, který je dán v ZPO ve smyslu „pochybnost“ a „oprávněná pochybnost“ a je v tomto ohledu nepřehledný a nejednoznačný a *de lege ferenda* by úprava v duchu německého ZPO praxi jenom prospěla. Nové znění § 8 odst. 2 ZRŘ by mohlo být následující: „*Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o jeho nepodjatosti. Tuto povinnost má rozhodce až do skončení rozhodčího řízení.*“ S ohledem na navrhovaná nová znění § 8 odst. 1 a 2 ZRŘ, se doporučuje obrátit i jejich pořadí. Nové znění § 8 ZRŘ, s přihlédnutím k důrazu na autonomii stran, by tak mohlo být následující:

„1. Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o jeho nepodjatosti. Tuto povinnost má rozhodce až do skončení rozhodčího řízení.

2. Rozhodce může být vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci pouze tehdy, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dána oprávněná pochybnost o jeho nepodjatosti, nebo jestliže nesplňuje podmínky dohodnuté stranami.“

Úplný výčet důvodů a případů vedoucích u rozhodce k jeho podjatosti a tím k možnosti odmítnutí (vyloučení) není možný, protože je nutno vždy vycházet z konkrétního případu, a musí se případně posuzovat míra zásahu do nezávislosti a nestrannosti. Přehled důvodů, ke kterým v praxi běžně dochází, a které vedou k úspěšnému vyloučení (odmítnutí) rozhodce, je tak nutno dovozovat z literatury a především pak z judikatury. Přestože panuje shoda na tom, aby byl

z rozhodování vyloučen, nebo aby strana měla možnost odmítnout rozhodce, kterého určila nebo jmenovala druhá strana, neměly by být důvody a kritéria příliš vágní. Nemělo by se totiž připouštět, aby se strana mohla jednoduchým způsobem zbavit pouze „nepohodlného“ rozhodce. Není však pochyb o tom, že ani v rozhodčím řízení nemůže být nikdo soudcem ve vlastní věci a princip *nemo iudex in causa sua* patřící k základním procesním charakteristikám právního státu se jakožto nedílná součást každého soudnictví uplatní stejně tak i v rozhodčím řízení.

Právo odmítnout rozhodce, resp. právo na vyloučení rozhodce, je v rámci rozhodčího řízení významným prostředkem ochrany stran proti podjatému, ne nestrannému, rozhodování. Stejně jako je jmenování rozhodce ponecháno primárně na autonomii stran a zákon upravuje jmenování rozhodců pro případy, kdy strany takové ujednání nemají nebo nejsou schopny jej dosáhnout, je i otázka odmítnutí rozhodce primárně v rukou stran a právní předpisy se omezují na případy, kdy strany svého práva nevyužily. V obou úpravách je patrný několikastupňový hierarchický systém odmítnutí (vyloučení) rozhodce. Vedle již zmiňované autonomie stran je možno odmítnout (vyloučit) rozhodce na úrovni rozhodčího senátu, resp. rozhodčího soudu, a v posledním stupni před obecným soudem. V závislosti na způsobu, jakým dojde k odmítnutí (vyloučení) rozhodce je ovlivněna rychlost rozhodčího řízení a v opačném směru i jakási objektivita tohoto odmítnutí (vyloučení). Rozhodne-li o odmítnutí (vyloučení) rozhodčí senát sám, nejedná se o prakticky žádný průtah v řízení, ale objektivita rozhodnutí může být sporná. V případě rozhodnutí o této otázce ze strany obecného soudu půjde, pokud se rozhodce i přes tento návrh k obecnému soudu nerozhodne v řízení pokračovat, o citelné prodloužení rozhodčího řízení, o jehož objektivitě ale nebude zpravidla pochyb.

Německý ZPO (dispozitivně) stanoví, že strana musí uplatnit důvody podjatosti u rozhodčího senátu ve lhůtě dvou týdnů od chvíle, kdy se dozvěděla o složení rozhodčího senátu nebo o okolnostech, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti rozhodce. V případě, že bude návrh na vyloučení rozhodce rozhodčím senátem či jediným rozhodcem zamítnut, ale strana bude přesto i nadále chtít daného rozhodce odmítnout, může se dotčená strana sporu obrátit v prekluzivní lhůtě jednoho měsíce od chvíle, kdy se dověděla o zamítavém rozhodnutí, na příslušný státní soud.

Český ZRŘ v tomto ohledu zásadním způsobem zaostává za německou úpravou, protože neupravuje žádnou konkrétní lhůtu pro uplatnění důvodů podjatosti v průběhu rozhodčího řízení. Jediným časovým omezením je tak obecná lhůta v § 33 ZRŘ, která se ale vztahuje až na situaci při zrušení rozhodčího nálezu. Tato nedůslednost zákonodárce je pro praxi velmi problematická a měla by být v zájmu právní jistoty jak rozhodců, stran, i soudů odstraněna

stanovením lhůty pro uplatnění známých okolností, tak i pro okolnosti, o kterých se strana dozví až později v průběhu rozhodčího řízení. Stranám by totiž nemělo být umožněno, aby námitku podjatosti vznášely až podle toho, jak rozhodčí řízení dopadne, protože tím by docházelo k potírání základních charakteristik rozhodčího řízení, k zbytečnému prodlužování trvání sporu, délky řízení a navyšování nákladů řízení. Neuplatnění námítky podjatosti může být chápáno jako vzdání se svého práva namítat podjatost (v souladu s autonomií stran) nebo jako projev neexistence okolností, které by podle strany mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti rozhodce. *De lege ferenda* by se tedy mělo v ZRŘ objevit ustanovení: „*Strana je povinna uplatnit důvody pro vyloučení rozhodce, není-li ujednáno jinak, ve lhůtě dvou týdnů od chvíle, kdy se dověděla o složení rozhodčího senátu nebo o důvodu zakládajícím oprávněnou pochybnost o rozhodcově podjatosti.*“

Po skončení rozhodčího řízení již není možné zahájit řízení o odmítnutí (vyloučení) rozhodce. Jedinou přípustnou možností pro uplatnění důvodů podjatosti rozhodce po skončení rozhodčího řízení, je řízení o zrušení tuzemského rozhodčího nálezu z těchto důvodů. Z pohledu ZPO jsou důvody podjatosti zcela jistě důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu, ale ke zrušení rozhodčího nálezu povede takový důvod pouze tehdy, pokud tato okolnost ovlivnila rozhodčí nález. Tímto je úspěšné uplatnění důvodů pro odmítnutí rozhodce v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu obtížnější, než je tomu v řízení o odmítnutí rozhodce. Pro českou úpravu již není situace tak jednoznačná, ale autor práce je přesvědčen, že otázka nezávislosti a nestrannosti spadá právě pod ustanovení § 31 písm. c) ZRŘ stanovící toliko, že soud na návrh zruší rozhodčí nález, pokud se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Opačný přístup by vedl k závěru, že strany nemají po skončení rozhodčího řízení již žádnou možnost obrany proti nespravedlivému rozhodování podjatým rozhodcem. Tento stav by byl ale s ohledem na význam, který je nezávislosti a nestrannosti přisuzován, nepřijatelný a právní úprava by měla být v tomto ohledu jasněji a ve vztahu k podjatosti rozšiřujícím způsobem přeformulována nebo v tomto smyslu sjednocen výklad tohoto ustanovení. Takovéto nové znění § 31 písm. c) ZRŘ by mohlo *de lege ferenda* znít: „*Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže se ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo nesplňoval podmínky kladené na rozhodce tímto zákonem nebo stranami.*“

Nejzazší hranicí pro uplatnitelnost důvodů podjatosti je lhůta tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu (§ 1059 odst. 3 ZPO, § 32 odst. 1 ZRŘ), což je lhůta pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. Uplynutím této lhůty dochází k prekluzi všech důvodů podjatosti a přednost je dána principu právní jistoty, která byla vytvořena mezi stranami rozhodčím nálezem

s účinky pravomocného soudního rozhodnutí. Na tomto přístupu není z pohledu obou úprav potřeba cokoli měnit.

V případě cizích rozhodčích nálezů je otázka nezávislosti a nestrannosti zkoumána v rámci institutu uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu v souladu s čl. V odst. 1 písm. d), resp. odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy. V případě cizích rozhodčích nálezů hraje ale podjatost roli spíše v omezené míře a důvodem pro neuznání rozhodčího nálezu bude podjatost tehdy, pokud nebylo možno uplatnit důvody v zemi původu, resp. uplatnění důvodů nebylo úspěšné a uznání rozhodčího nálezu by z tohoto důvodu vedlo k výsledku neslučitelnému s *ordre public*. K tomu ale nedochází, pokud soudy cizího státu přistupují k otázkám podjatosti podle podobných zásad, jako tomu je u tuzemských soudů a navíc by muselo být prokázáno, že se podjatost v rozhodčím řízení skutečně projevila, a že se jí nechal rozhodce ovlivnit při svém rozhodování.

V návaznosti na výzkum provedený v otázkách položených v úvodní kapitole a s ohledem na výše uvedené závěry, které vyplývají z dílčích závěrů obsažených již v textu práce, je možno přistoupit ke zhodnocení jednotlivých hypotéz. V předkládané disertační práci se podařilo potvrdit hlavní i dílčí hypotézy předkládané práce. Lze tedy konstatovat, že institut nezávislosti a nestrannosti představuje jednu z centrálních podmínek realizace spravedlivého soudnictví a tím tedy i rozhodčího řízení, který prostupuje rozhodčí řízení od konstituování rozhodčího senátu až po otázku zrušení, resp. uznání a výkonu, rozhodčího nálezu. Rovněž se potvrdilo, že nezávislost a nestrannost musí být vykládány v souladu s charakteristikami rozhodčího řízení, a že v souladu s autonomií vůle stran musí být respektovány odlišnosti mezi řízením před obecnými soudy a před rozhodci, protože jinak by došlo k popření rozhodčího řízení jako svébytného způsobu řešení sporů s jeho základními principy. Zároveň se také ukázalo, že právní řády obou dotčených zemí uznávají rozhodčí řízení jako samostatný způsob řešení sporů, ale stávající úprava dává *de lege ferenda* prostor k pozitivním změnám, přičemž se potřeba změn dotýká především české úpravy a 10. kniha ZPO se jeví jako vhodný zdroj inspirace.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentáře

APPELBAUM, Richard P., FELSTINER, William L. F., GESSNER, Volkmar. *Rules and Networks: The Legal Culture of Global Business Transactions*. Oxford/Portland: Hart Publishing, 2001. 427 s.

ARNALDEZ, Jean-Jacques, DERAIS, Yves, HASCHER, Dominique. *Collection of ICC Arbitral Awards, 1996 - 2000*. The Hague: Kluwer Law International a Paris: ICC Publishing S.A., 2003. 617 s.

ARNALDEZ, Jean-Jacques, DERAIS, Yves, HASCHER, Dominique. *Collection of ICC Arbitral Awards, 2008 - 2011*. The Hague: Kluwer Law International a Paris: ICC Publishing S.A., 2013. 1027 s.

BAUMBACH, Adolf, LAUTERBACH, Wolfgang, ALBERS, Jan, HARTMANN, Peter. *Zivilprozessordnung mit FamFG, GVG und anderen Nebengesetzen*. 73. vydání. München. C. H. Beck, 2015. 3401 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1672 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. Praha: C. H. Beck, 2012. 595 s.

BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration*, 3. vydání. Kluwer Law International, 2015. 728 s.

BERGER, Klaus Peter. *Internationale Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit. Verfahrens- und materielle Grundprobleme im Spiegel moderner Schiedsgesetze und Schiedspraxis*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1992. 692 s.

BINDER, Peter. *International Commercial Arbitration in UNCITRAL Model Law Jurisdictions: An International Comparison of the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2000. 358 s.

BISCHOFF, John-Patrick. *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern nach deutschem und englischem Recht. Unter Berücksichtigung der IBA-Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2013. 211 s.

BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine a kol. *Redfern and Hunter on international arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press, 2009. 849 s.

BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine a kol. *Redfern and Hunter on international arbitration*. 6. vydání. New York: Oxford University Press, 2015. 826 s.

BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration. Volume I-II*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 3303 s.

- BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume I-III*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2014. 4260 s.
- BÖCKSTIEGEL, Karl-Heinz, KRÖLL, Stefan Michael, NACIMIENTO, Patricia (eds). *Arbitration in Germany: The Model Law in Practice*. 2. vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015. 1136 s.
- BOROWSKY, Martin. *Das Schiedsgutachten im Common Law. Ein rechtsvergleichender Beitrag zum Begriff der Schiedsgerichtsbarkeit*. Baden - Baden: Nomos, 2001. 228 s.
- BRUNS, Rudolf. *Zivilprozessrecht. Eine systematische Darstellung*. 2. vydání. München: Verlag Franz Valen, 1979. 538 s.
- BURKICZAK, Christian, DOLLINGER, Franz-Wilhelm, SCHORKOPF, Frank. *Bundesverfassungsgerichtsgesetz*. Heidelberg: C. F. Müller, 2015. 1884 s.
- CASEY, Brian J. *Arbitration Law of Canada: Practice and Procedure*. 2. vydání. Huntington, New York: Juris Publishing, 2012. 1016 s.
- DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 1072 s.
- DERAINS, Yves, LÉVY, Laureát (eds.). *Is Arbitration Only As Good as the Arbitrator? Status, Powers and Role of the Arbitrator*. Dossiers of the ICC Institute of World Business Law 8. Paris: International Chamber of Commerce (ICC), 2011. 168 s.
- EICHSTÄDT, Jan Ole. *Der schiedsrechtliche Acquis communautaire: Gleichzeitig ein Beitrag zur Frage von Maßnahmen der Europäischen Union zur Förderung der Schiedsgerichtsbarkeit*. Jena: Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 2013. 740 s.
- FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 896 s.
- FOREJT, Alois. *Řešení sporů v rozhodčím řízení*. Praha: PROSPEKTRUM, 1995. 175 s.
- FROST, Ina Anne. *Schiedsgerichtsbarkeit im Bereich des geistigen Eigentums nach deutschem und US-amerikanischem Schiedsrecht*. München: C. H. Beck, 2001. 257 s.
- GAILLARD, Emmanuel, SAVAGE, John (eds). *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague/Boston/London: Kluwer Law International, 1999. 1280 s.
- GAL, Jens. *Die Haftung des Schiedsrichters in der internationalen Handelsschiedsgerichtsbarkeit*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009. 496 s.
- GREENBERG, Simon, KEE, Christopher, WEERAMANTRY, J. Romesh. *International Commercial Arbitration: An Asia-Pacific Perspective*. New York: Cambridge University Press, 2011. 582 s.
- GRIMM, Jacob. *Deutsche Rechtsaltertümer*. 2. vydání. Göttingen, 1854. 971 s.
- HAGER, Günter. *Konflikt und Konsens. Überlegungen zu Sinn, Erscheinung und Ordnung der alternativen Streitschlichtung*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2001. 157 s.

HANDELSKAMMER HAMBURG (vyd.). *Rechtsprechung kaufmännischer Schiedsgerichte Sammlung von Schiedssprüchen unter Einschluß von Urteilen und Texten zur Schiedsgerichtsbarkeit*. Baden-Baden: Nomos, 1995. 346 s.

HANDELSKAMMER HAMBURG (vyd.). *Rechtsprechung kaufmännischer Schiedsgerichte. Band 4. Bearbeitet von Dr. Franz Hubert Timmermann*. Baden-Baden: Nomos, 1988. 226 s.

HANDELSKAMMER HAMBURG (vyd.). *Rechtsprechung kaufmännischer Schiedsgerichte Sammlung von Schiedssprüchen unter Einschluß von Urteilen und Texten zur Schiedsgerichtsbarkeit. Band 6*. Baden-Baden: Nomos, 1998. 231 s.

HANDSCHUH, Wilhelm. *Diözesane Schieds- und Schlichtungsstellen in der katholischen Kirche: eine rechtssystematische Untersuchung für den Bereich der Deutschen Bischofskonferenz*. Berlin: Frank & Timme, 2005. 225 s.

HARBST, Ragnar. *Die Rolle der staatlichen Gerichte im Schiedsverfahren. Ein Rechtsvergleich zwischen dem englischen Arbitration Act 1996 und deutschem Schiedsverfahrensrecht*. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2002. 232 s.

HATSCHEK, Julius, STRUPP, Karl. *Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie. Band 2: Maas – Utschiali*. Berlin, Leipzig: Walter de Gruyter, 1925. 779 s.

HENDRYCH, Dušan, SVOBODA, Cyril a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1997. 242 s.

HENKE, Wilhelm. *Recht und Staat: Grundlagen der Jurisprudenz*. 1. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 1988. s.

HENN, Günter. *Schiedsverfahrensrecht: Handbuch für die Praxis*. 3. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2000. 488 s.

HEUSS, Alfred. *Stadt und Herrscher des Hellenismus in ihren staats- und völkerrechtlichen Beziehungen*, (Klio-Beiheft 39). Leipzig: Dieterich'sche Verlagsbuchhandlung, 1937. 273 s.

HOBFELD, Anne. *Die Abtretung schieds- und gerichtsstandsgebundener Forderungen. Schriften zum Verfahrensrecht, Band 47*. Frankfurt am Main: Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2013. 251 s.

HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše, RYŠAVÝ, Lukáš. *Mezinárodní právo soukromé: procesní otázky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 250 s.

HÜBTEGE, Reiner, MANSEL, Heinz-Peter. *Rom-Verordnungen zum Internationalen Privatrecht: Rom I, Rom II, Room III, Room IV. Band 6*. Baden-Baden: Nomos, 2014. 758 s.

ICC (International Chamber of Commerce). *The Arbitral Process and the Independence of Arbitrators*. Paris: ICC Publishing S.A., 1991. 144 s.

KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle, RIGOZZI, Antonio. *International Arbitration. Law and Practise in Switzerland*. Oxford: Oxford University Press, 2015. 672 s.

KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle, STUCKI, Blaise (eds.). *International Arbitration in Switzerland: A Handbook for Practitioners*. The Hague: Kluwer Law International, 2004. 294 s.

- KASER, Max, HACKL, Karl. *Das Römische Zivilprozessrecht*. München: C. H. Beck, 1996. 712 s.
- KLATTE, Saskia. *Unabhängigkeit und Unparteilichkeit von Schiedsrichtern in zwischenstaatlichen und gemischten Verfahren*. München: Herbert Utz Verlag, 2014. 344 s.
- KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK Martin. *Meritum Rozhodčího řízení*. Praha: ASPI/Wolters Kluwer, 2007. 272 s.
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1448 s.
- KNEISEL, Sebastian. *Schiedsgerichtsbarkeit in Internationalen Verwaltungsunionen (1874 - 1914): Die Verrechtlichung der zwischenstaatlichen Streitbeilegung*. Baden-Baden: Nomos, 2009. 122 s.
- KIMMINICH, Otto. *Einführung in das Völkerrecht*. 2. vydání. München/New York/London/Paris: K. G. Saur, 1983. 548 s.
- KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. 472 s.
- KOCH, Harald, MAGNUS, Ulrich, von MOHRENFELS, Peter Winkler. *IPR und Rechtsvergleichung: Ein Studien- und Übungsbuch zum Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht und zur Rechtsvergleichung*. München: C. H. Beck, 2010. 354 s.
- KORNBLUM, Udo. *Probleme der schiedsrichterlichen Unabhängigkeit*. München: C. H. Beck, 1968. 271 s.
- KROESCHELL, Karl, CORDES, Albrecht, NEHLSSEN-VON STRYK, Karin. *Deutsche Rechtsgeschichte 2 (1250 - 1650)*. 9. vydání. Köln: Böhlau Utb, 2008. 384 s.
- KRÖLL, Stefan M., MISTELIS, Loukas A., VISCASILLAS, Pilar Perales, ROGERS, Vikki M. *International Arbitration and International Commercial Law: Synergy, Convergence and Evolution*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011. 842 s.
- KRÜGER, Wolfgang, RAUSCHER, Thomas (eds.). *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung. Band 3. §§ 1025 – 1109*. 4. vydání. München: C. H. Beck, 2013. 2319 s.
- KURKELA, Matti S., TURUNEN, Santtu. *Due Process in International Commercial Arbitration*. 2. vydání. New York: Oxford University Press, 2010. 555 s.
- LACHMANN, Jens-Peter. *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis*. 3. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2008. 1210 s.
- LANGÁŠEK, Tomáš, DOSTÁL, Martin, POSPÍŠIL, Ivo, WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. Praha: Wolters Kluwer, 2007. 636 s.
- LEW, Julian D. M., MISTELIS, Loukas A., KRÖLL, Stefan M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003. 904 s.
- LIEBSCHER, Christoph, OBERHAMMER, Paul, RECHBERGER, Walter H. *Schiedsverfahrensrecht. Band I*. Wien: Springer, 2012. 619 s.
- von LINDHEIM, Alfred. *Das Schiedsgericht im modernen Zivilprozess*. Bremen: Outlook, 2012. 192 s.

- LIONNET, Klaus, LIONNET, Annette. *Handbuch der internationalen und nationalen Schiedsgerichtsbarkeit*. 3. vydání. Stuttgart: Richard Boorberg Verlag, 2005. 895 s.
- LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012. 920 s.
- LOHSE, Bernhard. *Evangelium in der Geschichte. Band 2: Studien zur Theologie der Kirchenväter und ihrer Rezeption in der Reformation*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1998. 315 s.
- LÖRCHER, Gino a kol. *Das Schiedsverfahren - national, international - nach deutschem Recht*. 2. vydání. Heidelberg: C. F. Müller, 2001. 225 s.
- LUTTRELL, Sam. *Bias Challenges in International Commercial Arbitration: The Need for a 'real Danger' Test*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 296 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I - § 1-117. Obecná ustanovení*. Praha: Leges, 2013. 720 s.
- MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka, STEINER, Vilém a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996. 214 s.
- MORRISSEY, Joseph F., GRAVES, Jack M. *International Sales Law and Arbitration: Problems, Cases and Commentary*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008. 500 s.
- MUSIELAK, Hans-Joachim. *Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*. München: Verlag Franz Vahlen, 2012. 2958 s.
- NAGEL, Heinrich, GOTTWALD, Peter. *Internationales Zivilprozessrecht*. 7. vydání. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2013. 1033 s.
- NAFZIGER, James, SYMEONIDES, Symeon (eds.). *Law and Justice in a Multistate World. Essays in Honor of Arthur T. von Mehren*. New York: Transnational Publishers, 2002. 878 s.
- ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 491 s.
- ONDŘEJ, Jan a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele. Ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C. H. Beck, 2013, 365 s.
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008. 441 s.
- PETROCHILOS, Georgios. *Procedural Law in International Arbitration*. New York: Oxford University Press, 2004, 436 s.
- POUDRET, Jean-François, BESSON, Sébastien. *Comparative Law of International Arbitration*. 2. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2007. 952 s.
- POSCH, Willibald a kol. (ed). *Konfliktlösung im Konsens Schiedsgerichtsbarkeit, Diversion, Mediation*. Graz: Leykam, 2010. 331 s.
- RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004. 745 s.

- REDFERN, Alan, HUNTER, Martin. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 3. vydání. London: Sweet & Maxwell, 1999. 664 s.
- REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. 4. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2004. 659 s.
- ROOT, Elihu. *Instructions to the American delegates to the Hague conference, 1907*. Washington, 1907. 12 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 399 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 401 s.
- RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International Arbitration. Law and Practice*. 3. vydání. Huntington, New York: Juris Publishing, 2014. 2072 s.
- SANDERS, Pieter. *Quo Vadis Arbitration? - Sixty Years of Arbitration Practice*. The Hague: Kluwer Law International, 1999. 451 s.
- SAWANG, Judith. *Geheimhaltung und rechtliches Gehör im Schiedsverfahren nach deutschem Recht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010. 368 s.
- SCHÄFER, Manuela. *Die Verträge zur Durchführung des Schiedsverfahrens: Analyse und Vergleich zweier Lösungsmodelle am Beispiel des deutschen und US-amerikanischen Rechtsraums. Teil I*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010. 923 s.
- SCHIFFER, Jan K. (ed). *Mandatspraxis Schiedsverfahren und Mediation*. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2005. 341 s.
- SHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Schiedsverfahren in der Tschechischen Republik*. München: Grin Verlag, 2010. 238 s.
- SHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení. Historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 300 s.
- SCHLOSSER, Peter. *Das Recht der internationalen privaten Schiedsgerichtsbarkeit*. 2. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 1989. 791 s.
- SCHROEDER, Hans Patrick. *Die lex mercatoria arbitralis: Strukturelle Transnationalität und transnationale Rechtsstrukturen im Recht der internationalen Schiedsgerichtsbarkeit*. München: Sellier European Law Publisher, 2007. 493 s.
- SCHÜTTEL, Nadine. *Streitbeilegung im Internet – Zukunft oder Irrweg?* Karlsruhe: KIT Scientific Publishing, 2014. 422 s.
- SCHÜTZE, Rolf A. (ed.). *Institutionelle Schiedsgerichtsbarkeit. Kommentar*. 2. vydání. Köln: Carl Heymanns, 2011. 1283 s.
- SCHÜTZE, Rolf A. *Schiedsgericht und Schiedsverfahren*. 5. vydání. München, C. H. Beck, 2012. 325 s.

- SCHÜTZE, Rolf A., TSCHERNING, Dieter, WAIS, Walter. *Handbuch des Schiedsverfahrens: Praxis der deutschen und internationalen Schiedsgerichtsbarkeit*. 2. vydání. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1990. 779 s.
- SCHÜTZE, Rolf A. (ed.). *Institutional Arbitration. Article-by-Article Commentary*. München: C. H. Beck, 2013. 1499 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1301 s.
- SCHWAB, Karl Heinz, WALTER, Bernard. *Schiedsgerichtsbarkeit. Kommentar*. 7. vydání. München: C. H. Beck a Helbing & Lichtenhahn, 2005. 709 s.
- SCHWARZ, Franz T., KONRAD, Christian W. *The Vienna Rules: A Commentary on International Arbitration in Austria*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 1049 s.
- STADLER, Astrid. *Der Schutz des Unternehmensgeheimnisses im deutschen und U.S.-amerikanischen Zivilprozess und im Rechtshilfeverfahren*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1989. 421 s.
- STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: nakladatelství Doplněk, 2003. 600 s.
- STEIN, Friedrich, JONAS, Martin. *Kommentar zur Zivilprozessordnung. Band 10: §§ 1025 – 1066*. 23. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 2014. 668 s.
- STRAATMANN, Kuno, ULMER, Peter. *Handelsrechtliche Schiedsgerichts-Praxis: Sammlung von Schiedssprüchen unter Einschluss von Urteilen und Texten zur Schiedsgerichtsbarkeit*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 1975. 616 s.
- STRAUCH, Dieter. *Der grosse Schied von 1258: Erzbischof und Bürger im Kampf um die Kölner Stadtverfassung*. Köln, Weimar: BöhlauVerlag, 2008. 303 s.
- STRUPP, Karl. *Die internationale Schiedsgerichtsbarkeit: Zwei Vorträge zur Einführung*. Berlin, Leipzig: Walther Rothschild, 1914. 101 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. C. H. Beck, 2013. 1422 s.
- TACKABERRY, John A., MARRIOTT, Arthur L. *Bernstein's Handbook of Arbitration and Dispute Resolution Practice. Volume 1*. 4. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2003. 1118 s.
- VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 264 s.
- WIECZOREK, Bernhard, SCHÜTZE, Rolf A. *Zivilprozessordnung und Nebengesetze. Elfter Band. §§ 916 - 1066*. 4. vydání. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2014. 857 s.
- WENGER, Leopold. *Institutionen des Römischen Zivilprozessrechts*. München: Verlag M. Hueber, 1925. 356 s.
- ZIEGLER, Karl Heinz. *Das private Schiedsgericht im antiken römischen Recht*. München: C. H. Beck, 1971. 302 s.

Články v odborných časopisech a příspěvky ve sbornících

BADER, Karl Siegfried. Die Entwicklung und Verbreitung der mittelalterlichen Schiedsidee in Südwestdeutschland und in der Schweiz. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*, 1935, roč. 54, s. 100 – 125.

BALÍK, Stanislav, BALÍK, Stanislav. Nad Hanelovou rozpravou O pojmu a objemu historie práva rakouského. In KNOLL, V. (ed.): *Acta historico-iuridica Pilsnensia 2009–2010*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 24–32.

BASTIDA, Bruno Manzanares. The independence and impartiality of arbitrators in international commercial arbitration from a theoretical and practical perspective. *Revist@ E-Mercatoria*, roč. 6/2007, č. 1, s. 154 - 169.

BECHTE, Diana. Einführung in das Schiedsverfahrensrecht. *Zeitschrift für das Juristische Studium*, roč. 4/2011, č. 4-5, s. 307 – 314.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce*, roč. 11/2003, č. 10, 22- 25 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie*, roč. 15/2005, č. 10, s. 54-59.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Rozsah autonomie při konstituování rozhodčího fóra aneb rozhodnutí ve věci "Jivraj" jako erupce v ustálených axiomech rozhodčího řízení. In DÁVID, Radovan a kol (eds.). *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 2046 - 2183.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Změny v zákoně o rozhodčím řízení účinné od 1. 1. 2014 (zákon č. 303/2013 Sb.). In BĚLOHLÁVEK, Alexander J., KOVÁŘOVÁ, Daniela, HAVLÍČEK, Karel (eds.). *Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi: stati a judikatura*. Praha: JUDr. Karel Havlíček - Havlíček Brain Team, 2015, s. 14 – 49.

van den BERG, Albert Jan. Dissenting Opinions by Party-Appointed Arbitrators in Investment Arbitration. In ARSANJANI, Mahnoush H. et al. (eds.). *Looking to the Future: Essays on International Law in Honor of W. Michael Reisman*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 821 – 843.

BERGER, Klaus Peter. Aufgaben und Grenzen der Parteiautonomie in der Internationalen Wirtschaftsschiedsgerichtsbarkeit. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 12/1994, č. 1, s. 12 -18.

BERGER, Klaus Peter. Herausforderungen für die (deutsche) Schiedsgerichtsbarkeit. *Zeitschrift für Schiedsverfahren (SchiedsVZ)*, roč. 6/2009, č. 6, s. 289 - 299.

BERNINI, Giorgio. Report on Neutrality, Impartiality, and Independence. In International Chamber of Commerce). *The Arbitral Process and the Independence of Arbitrators*. Paris: ICC Publishing S.A., 1991, s. 31 – 37.

BISHOP, Doak, REED, Lucy. Practical Guidelines for Interviewing, Selecting and Challenging Party-Appointed Arbitrators in International Commercial Arbitration. *Arbitration International*, roč. 14/1998, č. 4, s. 395 - 430.

BLOOM, David E. Empirical Models of Arbitrator Behavior under Conventional Arbitration. *The Review of Economics and Statistics*, roč. 68/1986, č. 4, s. 578 – 585.

BROWER, Charles N., ROSENBERG, Charles B. The Death of the Two-Headed Nightingale: Why the Paulsson-van den Berg Presumption that Party-Appointed Arbitrators are Untrustworthy is Wrongheaded. *Arbitration International*, roč. 29/2013, č. 1, s. 7 – 44.

BROWER, Charles N., BLANCHARD, Sadie. From “Dealing in Virtue” to “Profiting from Injustice”: The Case Against “Re-Statification” of Investment Dispute Settlement. *Harvard International Law Journal Online*, roč. 55/2014, s. 45 - 59.

BUCHER, Eugen. Was macht den Schiedsrichter? Abschied vom »Schiedsrichtervertrag« – und Weiteres zu Prozessverträgen. In BACHMANN, Birgit a kol. *Grenzüberschreitungen. Beiträge zum Internationalen Verfahrensrecht und zur Schiedsgerichtsbarkeit. Festschrift für Peter Schlosser zum 70. Geburtstag*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2005, s. 97 – 118.

DAHM, Franz-Josef. OLG Hamm, 5. 10. 2011 - I-8 SchH 1/11: Ablehnung eines Schiedsrichters wegen Besorgnis der Befangenheit. *Medizinrecht*, roč. 30/2012, č. 4, s. 259 - 261.

DONAHEY, M. Scott. The Independence and Neutrality of Arbitrators. *Journal of International Arbitration*, roč. 9/1992, č. 4, s. 31 - 42.

DONAHEY, M. Scott. The Uniform Domain Name Dispute Resolution Process and the appearance of partiality. Panelists impaled on the horns of a dilemma. *Journal of International Arbitration*, roč. 19/2002, č. 1, s. 33 - 38.

ENGELHARDT, Hanns. Institutum, quod naturalis ratio suadet - Schiedsgerichtsbarkeit im Kirchenrecht. In PLANTEY, Alain, BÖCKSTIEGEL, Karl-Heinz, BREDOW, Jens (eds.). *Festschrift für Ottoarndt Glossner zum 70. Geburtstag*, Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 1994, s. 95 - 117.

FADLALLAH, Ibrahim. L'ordre public dans les sentences arbitrales. In Academie de Droit International de la Haye. *Recueil Des Cours: Collected Courses of the Hague of the Academy of International Law 1994. Volume 249*. The Hague/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 1996, s. 369 – 430.

FLÖTHER, Lucas F. Schiedsverfahren und Schiedsabrede unter den Bedingungen der Insolvenz. *Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht - DZWiR*, roč. 11/2001, č. 3, s. 89 - 95.

GARBE-EMDEN, Joachim. Nachteile von Schiedsverfahren. *Baurecht - Zeitschrift für das gesamte öffentliche und private Baurecht*, roč. 43/2012, č. 7, s. 1035 - 1039.

HARRIS, Troy L. The Public Policy Exception to Enforcement of International Arbitration Awards Under the New York Convention. *Journal of International Arbitration*, roč. 24/2007, č. 1, s. 9 – 24.

HASCHER, Dominique. Independence and Impartiality of Arbitrators: 3 Issues. *American University International Law Review*, roč. 27/2012, č. 4, s. 789 – 806.

HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*, roč. 17/2009, č. 9, s. 27-32.

HOBZA, Antonín. Karl Strupp, Die Internationale Schiedsgerichtsbarkeit. In RIEGER, Bohuš, KADLEC, Karel (eds): *Sborník věd právních a státních*, 1914, roč. 14. Praha: Bursík Kohout, s. 447 - 448.

HUSCHKE, Eduard. Die Recuperatio der Römer. Eine rechtshistorische Abhandlung von Dr. Carl Sell. Beitrag zum Völkerrechte des Alterthums überhaupt, insbesondere des Römischen. In RICHTER, Aemilius Ludwig. *Kritische Jahrbücher für deutsche Rechtswissenschaft*. Leipzig: Verlag von Carl Focke, 1837, s. 851 - 910.

HUŠEK, Jan. Jmenování rozhodce soudem. *Obchodní právo*, roč. 19/2010, č. 12, s. 2-8.

KAPLAN, Neil, MILLS, Karen. The Role of the Chair in International Commercial Arbitration. In PRYLES, Michael Charles, MOSER, Michael J. (eds.). *Asian Leading Arbitrators' Guide to International Arbitration*. New York: JurisNet, LLC, 2007, s. 119 – 163.

KATSH, Ethan. Dispute Resolution in Cyberspace. *Connecticut Law Review*, roč. 28/1996, č. 4, s. 953-980.

KLEIN, Bohuslav. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum*, roč. 7/2010, č. 3, s. 100-105.

KRONSTEIN, Heinrich, Arbitration is power. *New York University Law Review*, roč. 38/1963, s. 661-700.

LALIVE, Pierre. On the neutrality of the arbitrator and of the place of arbitration. In: REYMOND, Claude, BUCHER, Eugen (eds.). *Recueil de travaux suisses sur l'arbitrage international*. Zürich: Schulthess, 1984, s. 23 – 33.

LEE, Ilhyung. Practice and Predicament: The Nationality of the International Arbitrator (With Survey Results). *Fordham International Law Journal*, roč. 31/2007, č. 3, s. 603 - 633.

van LEEUWEN, Melanie. Pride and Prejudice in the Debate on Arbitrator Independence. In MÜLLER, Christoph, RIGOZZI, Antonio (eds.). *New Developments in International Commercial Arbitration 2013*. Zurich/Basel/Geneva: Schulthess Juristische Medien, 2013, s. 1 – 39.

LIONNET, Klaus. Rechtspolitische Bedeutung der Schiedsgerichtsbarkeit. In BERGER, Klaus Peter a kol (eds.). *Festschrift für Otto Sandrock zum 70. Geburtstag*. Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 2000, s. 603 – 608.

LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, roč. 18/2010, č. 13, s. 473-478.

LÖRCHER, Gino. The New German Arbitration Act. *Journal of International Arbitration*, roč. 15/1998, č. 2, s. 85 – 94.

LOTZ, Burkhard. Die Unparteilichkeit und Unabhängigkeit des parteiernannten Schiedsrichter. *Anwaltsblatt*, roč. 52/2002, č. 4, s. 202 – 208.

MANKOWSKI, Peter. Die Ablehnung von Schiedsrichtern. *Zeitschrift für Schiedsverfahren (SchiedsVZ)*, roč. 2/2004, č. 6, s. 304 - 312.

MARTINEK, Michael. Die Mitwirkungsverweigerung des Schiedsbeklagten. In LÜKE, Gerhard, MIKAMI, Takehiko, PRÜTTING, Hanns. *Festschrift für Akira Ishikawa zum 70. Geburtstag am 27. November 2001*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2001, s. 269 - 292.

MENKEL-MEADOW, Carrie. The Lawyer As Consensus Builder: Ethics For a New Practice. *Tennessee Law Review*, roč. 70/2002, č. 1, s. 63 - 119.

MENKEL-MEADOW, Carrie. Mediation, Arbitration, and Alternative Dispute Resolution (ADR). In WRIGHT, James D. (ed.). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 2. vydání, 2015, s. 70–74.

MOKRÝ, Antonín. Nezávislost a nestrannost soudce - vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*, roč. 41/1993, č. 8, s. 459 – 464.

MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka. Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? *Evropské a mezinárodní právo*, 1998, č. 1, 43-54 s.

MUSTILL, Michael. Arbitration: History and Background. *Journal of International Arbitration*, roč. 6/1989, č. 2, s. 43 - 56.

MÜNCH, Joachim. Die Privatisierung der Ziviljustiz – Von der Schiedsgerichtsbarkeit zur Mediation. In Stiftung Gesellschaft für Rechtspolitik Trier, Institut für Rechtspolitik an der Universität Trier (eds.). *Bitburger Gespräche Jahrbuch 2008/I: 50. Bitburger Gespräche zum Thema "Privatautonomie in der transnationalen Marktwirtschaft - Chancen und Gefahren"*. München: C. H. Beck, 2009, 224 s.

MYŠÁKOVÁ, Petra. Vymezení mezinárodní obchodní arbitráže - problematika mezinárodního prvku. *Právník - Teoretický časopis pro otázky státu a práva*, roč. 2009, č. 4, s. 25-36.

PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*, roč. 15/2005, č. 7-8, s. 58-59.

PAULSSON, Jan. Moral Hazard in International Dispute Resolution. *Transnational Dispute Management*, roč. 8/2011, č. 2, s. 1 – 21.

PFEIFFER, Thomas. Schiedsrichterbefugnisse und anwaltliche Versicherungsmandate. In GEIMER, Reinhold, SCHÜTZE, Rolf A. (eds.). *Recht ohne Grenzen. Festschrift für Athanassios Kaissis zum 65. Geburtstag*. München: Sellier European Law Publisher, 2012, s. 749 – 757.

PFEIFFER, Thomas. Pflicht zur diskriminierungsfreien Schiedsrichterauswahl? - Eine Skizze. In KRONKE, Herbert, THORN, Karsten. *Grenzen überwinden - Prinzipien bewahren: Festschrift für Bernd von Hoffmann zum 70. Geburtstag*. Bielefeld: Ernst und Werner Gieseking, 2012, s. 1042 – 1050.

ROTTENFUSSER, Sabine. Schiedsverfahren in der Insolvenz - ein vom Gesetz weitgehend nicht geregelter Themenkomplex. In: *FSI-wissen Nr.03*, 2011, s. 1 – 19.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní forum*, roč. 5/2008, č. 4. s. 121-127.

RYŠAVÝ, Lukáš. Pravomoc rozhodců pro rozhodování majetkových sporů. Některé problematické okruhy rozhodčího řízení. *Acta Iuridica Olomucensis*, roč. 5/2010, č. 1, s. 141 – 146.

RYŠAVÝ, Lukáš. Hat das „klassische“ internationale Privatrecht im heutigen Europa noch einen Sinn? *International and Comparative Law Review*, roč. 8/2009, č. 20-21, s. 61 – 67.

SANDS, Philippe. Conflict and Conflicts in Investment Treaty Arbitration: Ethical Standards for Counsel. In ROVINE, Arthur W. (ed). *Contemporary Issues in International Arbitration and Mediation: The Fordham Papers 2012*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013, s. 28 – 49.

SCHILLER, Gernot. Freier Personenverkehr im Bereich der freiwilligen Gerichtsbarkeit?. *Europarecht*, roč. 39/2004, č. 1 leden – únor, s. 27 - 51.

SCHUMACHER, Hubertus. Zur Befangenheit von Schiedsrichtern. *Österreichisches Recht der Wirtschaft*, roč. 33/2015, č. 2, s. 84 – 87.

SCHUMACHER, Hubertus. Zu Inhalt und Bestimmtheit von Schiedssprüchen und Vollstreckungsanträgen. *ASA Bulletin*, roč. 25/2007, č. 3, s. 493 – 507.

Lord STEYN, Johan. The Independence and/or Impartiality of Arbitrators in International Commercial Arbitration. *ICC International Court of Arbitration Bulletin - 2007 Special supplement: Independence of Arbitrators*, 2008, s. 91 – 98.

SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců: Od konfliktu zájmů k přátelství na sociální síti. *Právní rádce*, 2012, č. 6, s. 34-37.

ŠŤASTNÝ, Marián. Nestrannost rozhodce jmenovaného stranou. *Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu*, 1961, č. 9, s. 87-90.

TRAPPE, Johannes. Maritime Schiedsgerichtsbarkeit. In PLANTEY, Alain, BÖCKSTIEGEL, Karl-Heinz, BREDOW, Jens (eds.). *Festschrift für Ottoarndt Glossner zum 70. Geburtstag*, Heidelberg: Verlag Recht und Wirtschaft, 1994, s. 459 – 476.

TRAPPE, Johannes. The Arbitration Proceedings: Fundamental Principles and Rights of the Parties. *Journal of International Arbitration*, roč. 15/1998, č. 3, s. 93 - 102.

VETTER, Eberhard. Schiedsgerichtsbarkeit der American Arbitration Association. *Recht der Internationalen Wirtschaft - RIW*, roč. 39/1993, č. 3, s. 191 - 198.

WALDSTEIN, W. Zur Stellung der Episcopalis audientia im spatromischen Prozess. In MEDICUS, Dieter, SEILER, Hans Hermann. *Festschrift für Max Kaser zum 70. Geburtstag*. München: Beck, 1976, s. 533-535.

WIRTH, Markus. Rechtsbegehren in internationalen Schiedsverfahren – wie bestimmt müssen sie sein? In JAMETTI GREINER, Monique, BERGER, Bernhard, GÜNGERICH, Andreas. *Rechtsetzung und Rechtsdurchsetzung: zivil- und schiedsverfahrensrechtliche Aspekte. Festschrift für Franz Kellerhals zum 65. Geburtstag*. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2005. s. 145 - 160.

Jiné zdroje

American Arbitration Association. *The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes* [online]. adr.org, [cit. 14. září 2016]. Dostupné na https://www.adr.org/aaa/ShowProperty?nodeId=/UCM/ADRSTG_003867.

American Bar Association. *The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes* [online]. americanbar.org, [cit. 14. září 2016]. Dostupné na http://www.americanbar.org/content/dam/aba/events/dispute_resolution/committees/arbitration/Code_Annotated_Final_Jan_2014_update.authcheckdam.pdf.

ASPI (Aktualizovaný systém právních informací)

BASEDOW, Jürgen. *Investitionsschiedsgerichtsbarkeit im Lichte von TTIP – ein sinnvolles Instrument?* [online]. Max Planck Gesellschaft, 7. prosince 2015 [cit. 25. března 2016]. Dostupný na <https://www.mpg.de/9782440/schiedsgerichte-ttip>.

Deutscher Bundestag, Drucksache 13/5274, *Gesetzentwurf: Entwurf eines Gesetzes zur Neuregelung des Schiedsverfahrensrechts (Schiedsverfahrens-Neuregelungsgesetz – SchiedsVjG)* [online]. Deutscher Bundestag, 12. července 1996 [cit. 21. srpna 2016]. Dostupné na <http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/13/052/1305274.pdf>.

Deutscher Juristentag Hannover 2014. *Thesen der Gutachter und Referenten*, s. 8 a násl. [online]. Deutscher Juristentag, [cit. 22. června 2016]. Dostupné na http://www.djt.de/fileadmin/downloads/70/Thesen_70_djt.pdf.

DIS-Statistik 2010 [online]. disarb.org, [cit. 21. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.disarb.org/de/67/content/2010-id51>.

DIS - Verfahrenseingänge 2015 [online]. DIS, [cit. 21. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.disarb.de/upload/statistics/DIS-Statistiken%202015.pdf>.

General Assembly Resolution 40/72 [online]. United Nations, 11. prosince 1985 [cit. 19. září 2016]. Dostupné na <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r072.htm>.

Gerechtes Freihandelsabkommen. EU will TTIP-Debatte entschärfen [online]. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 21. března 2015 [cit. 8. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/ttip-und-freihandel/reformvorschlaege-fuer-ttip-von-eu-komissarin-malmstroem-13491750.html>.

ICC Statistics [online]. ICC, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Introduction-to-ICC-Arbitration/Statistics/>.

Im Namen des Geldes [online]. Die Zeit, 27. února 2014 [cit. 8. srpna 2016]. Dostupné na <http://www.zeit.de/2014/10/investitionsschutz-schiedsgericht-icsid-schattenjustiz/komplettansicht>.

Kontroverzní rozhodčí komise v TTIP nebude [online]. dtest.cz, 15. ledna 2015 [cit. 8. srpna 2016]. Dostupné na <http://spotrebitele.dtest.cz/clanek-4107/kontroverzni-rozhodci-komise-v-ttip-nebude>.

Legitimität, Transparenz und einheitliche Rechtsprechung sind Voraussetzung für eine Schiedsgerichtsbarkeit [online]. Max Planck Gesellschaft, 9. prosince 2015 [cit. 25. března 2016]. Dostupný na <https://www.mpg.de/9788379/ttip-konferenz>.

LISSE, Luděk. *Postavení stálých rozhodčích soudů* [online]. pravnicadce.ihned.cz, 24. října 2006 [cit. 25. září 2016]. Dostupné na <http://pravnicadce.ihned.cz/c1-19589950-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu>.

Nations Unies/United Nations. *Reports of International Arbitral Awards/Recueil des Sentences Arbitrales. Mixed Claims Commission United States-Venezuela (17 February 1903)*, Volume IX, s. 247 [online]. United Nations - Office of Legal Affairs, [cit. 6. listopadu 2016]. Dostupné na http://legal.un.org/riaa/cases/vol_IX/113-318.pdf.

Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two Parties of Which Only One is a State [online]. Permanent Court of Arbitration, 6. července 1993, [cit. 15. května 2016]. Dostupné na <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/01/Optional-Rules-for-Arbitrating-Disputes-between-Two-Parties-of-Which-Only-One-is-a-State-1993.pdf>.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Investor-State Dispute Settlement*, 2012, s. 95 [online]. oecd.org, [cit. 25. října 2016]. Dostupné na www.oecd.org/dataoecd/61/29/50291642.pdf.

Rechtspflege. Zivilgerichte 2015 [online]. Statistisches Bundesamt, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Rechtspflege/GerichtePersonal/Zivilgerichte2100210157004.pdf?__blob=publicationFile.

ROOT, Elihu. *Instructions to the American delegates to the Hague conference, 1907*. Washington, 1907, s. 8 [online]. hathitrust.org, [cit. 25. března 2016]. Dostupné na <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015012335926>.

SANDERS, Pieter. *Recent developments in International Commercial Arbitration*, 1967, s. 626 [online]. International Council for Commercial Arbitration, [cit. 19. září 2016]. Dostupné na <http://www.arbitration-icca.org/media/0/12119973498790/002.pdf>.

Schiedsgerichtsordnung für das Bauwesen [online]. Deutsche Gesellschaft für Baurecht, [cit. 5. listopadu 2016]. Dostupný na http://www.dg-baurecht.de/fileadmin/user_upload/downloads/sgo01072005.pdf.

SMIT, Hans. *The pernicious institution of the party-appointed arbitrator*. Columbia University Academic Commons, 2010, s. 1 [online]. Columbia University Academic Commons, [cit. 15. září 2016]. Dostupné na <http://hdl.handle.net/10022/AC:P:10569>.

Sazebníky nákladů rozhodčího řízení [online]. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR, [cit. 10. listopadu 2016]. Dostupné na <http://www.soud.cz/sazebniky>.

Stálé rozhodčí soudy [online]. Ústav práva a právní vědy, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://www.ustavprava.cz/cz/sekce/casopis-pravo-2010-3-stale-rozhodci-soudy-172/>.

Statistický přehled soudních agend [online]. justice.cz, [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

Statistika sporů z let 2000 – 2016 [online]. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR, [cit. 10. listopadu 2016]. Dostupné na http://www.soud.cz/downloads/Statistika_spor%C5%AF_RS_do_12_2016.pdf.

Status of Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) [online]. uncitral.org, [cit. 25. listopadu 2016]. Dostupné na http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html.

Streitlösungsordnung für das Bauwesen [online]. Deutsche Gesellschaft für Baurecht, [cit. 5. listopadu 2016]. Dostupný na http://www.dg-baurecht.de/fileadmin/SL_Bau/2016-08-23_Endfassung_Streitloesungen_SL_Bau.pdf.

ŠNAJDER, Rudolf. *K poučovací povinnosti rozhodců v rozhodčím řízení ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010 ze dne 28.3.2012* [online]. epravo.cz, 31. října 2012 [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-poucovaci-povinnosti-rozhodcu-v-rozhodcim-rizeni-ve-svetle-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-ceske-republiky-sp-zn-32-cdo-47062010-ze-dne-2832012-86022.html>.

ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek ke problematice poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 21. září 2016]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovaci-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-rizeni-82006.html>.

The Departmental Advisory Committee on Arbitration (DAC). *Report on Arbitration Bill 1996* [online]. uk.practicallaw.com, [cit. 15. září 2016]. Dostupné na <http://uk.practicallaw.com/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1247726107062&ssbinary=true>.

Treaty between Her Majesty and the United States of America, for the Amicable Settlement of all Causes of Difference between the two Countries [online]. The Treaty of Washington ze dne 8. května 1871, [cit. 15. května 2016]. Dostupné na http://www.marshall.edu/special-collections/css_alabama/pdf/treaty_washington.pdf.

United Nations Conference on Trade and Development. *Reform of Investor-State Dispute Settlement: In search of a ROADMAP*, 2013, č. 2, s. 4 [online]. unctad.org, [cit. 14. září 2016]. Dostupné na http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2013d4_en.pdf.

2012 International Arbitration Survey: Current and Preferred Practices in the Arbitral Process, s. 2, 5 [online]. Queen Mary, University of London/White & Case LLP, [cit. 25. března 2016]. Dostupná na <http://events.whitecase.com/law/services/Queen-Mary-University-London-International-Arbitration-Survey-2012.pdf>.

Judikatura českých soudů

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94
Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. ledna 1999, sp. zn. IV. ÚS 417/98
Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 1999, sp. zn. Pl. ÚS 13/99
Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. II. ÚS 317/99
Nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01
Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. prosince 2001, sp. zn. IV. ÚS 770/2000
Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 2002, sp. zn. II. ÚS 455/01
Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 2002, sp. zn. II. ÚS 443/01
Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2002, sp. zn. II. ÚS 574/01
Nález Ústavního soudu ze dne 18. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02
Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02

Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04
Nález Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 60/2004
Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2005, sp. zn. III. ÚS 166/05
Nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05
Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. června 2007, sp. zn. IV. ÚS 321/2007
Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 1357/07
Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08
Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. listopadu 2008, sp. zn. I. ÚS 2619/08
Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08
Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09
Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. června 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10
Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07
Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10
Nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. I. ÚS 1811/14
Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. března 2016, sp. zn. III. ÚS 3769/15
Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. III. ÚS 1872/16

Nejvyšší soud

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 1999, sp. zn. 22 Cdo 227/99
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2001, sp. zn. 4 Nd 114/2001
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2001, sp. zn. 33 Odo 105/2001
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2001, sp. zn. 7 Nd 233/2001
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2004, sp. zn. 32 Odo 217/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. dubna 2008, sp. zn. 32 Cdo 3186/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 20 Cdo 942/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2008, sp. zn. 20 Cdo 2273/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 2008, sp. zn. 20 Cdo 4548/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2008, sp. zn. 32 Cdo 1452/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2273/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 1899/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 2123/2011-49
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2013, sp. zn. 22 Nd 283/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014

Vrchní a krajské soudy

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008

Rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 30. května 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001-90 (potvrzen Usnesením VS v Olomouci ze dne 10. října 2001)
Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 66 Co 595/2014-17

Judikatura německých soudů

Spolkový ústavní soud (Bundesverfassungsgericht)

Rozsudek Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 11. června 1958, sp. zn. 1 BvR 596/56
Rozsudek Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 8. července 1997, sp. zn. 1 BvR 1621/94
Rozsudek Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 17. února 1998, sp. zn. 1 BvF 1/91
Usnesení Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. 1 BvR 1165/05
Usnesení Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 11. října 2011, sp. zn. 2 BvR 1010/10
Usnesení Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht) ze dne 14. září 2016, sp. zn. 1 BvR 1304/13

Ústavní soudní dvůr spolkové země Berlín (Verfassungsgerichtshof des Landes Berlin)

Usnesení Ústavního soudního dvora spolkové země Berlín (Verfassungsgerichtshof des Landes Berlin) ze dne 30. června 2009, sp. zn. VerfGH 110/06
Usnesení Ústavního soudního dvora spolkové země Berlín (Verfassungsgerichtshof des Landes Berlin) ze dne 20. června 2014, sp. zn. VerfGH 44/11

Spolkový soudní dvůr (Bundesgerichtshof)

Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 6. října 1954, sp. zn. II ZR 149/53
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 12. prosince 1963, sp. zn. VII ZR 23/62
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. listopadu 1970, sp. zn. VII ZR 31/69
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 28. února 1972, sp. zn. II ZR 151/69
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. srpna 1975, sp. zn. III ZR 78/73
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 18. prosince 1975, sp. zn. III ZR 103/73
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. května 1977, sp. zn. III ZR 177/74
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 2. března 1978, sp. zn. III ZR 99/76
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 11. listopadu 1982, sp. zn. III ZR 77/81

Usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 29. září 1983, sp. Zn. III ZR 213/82
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 7. března 1985, sp. zn. III ZR 169/83
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 5. května 1986, sp. zn. III ZR 233/84
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 15. května 1986, sp. zn. III ZR 192/84
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. října 1991, sp. zn. III ZR 141/90
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 29. března 1996, sp. zn. II ZR 124/95
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 4. března 1999, sp. zn. III ZR 72/98
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. května 2000, sp. zn. XII ZR 42/98
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 3. dubna 2000, sp. zn. II ZR 373/98
Rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 1. února 2001, sp. zn. III ZR 332/99
Usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. V ZB 194/05
Usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 100/14
Usnesení Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 10. března 2016, sp. zn. I ZB 99/14

Ostatní soudy

Usnesení Spolkového pracovního soudu (Bundesarbeitsgericht) ze dne 29. října 1992, sp. zn. 5 AZR 377/92
Usnesení Vrchního zemského soudu v Karlsruhe (OLG Karlsruhe) ze dne 16. února 1995, sp. zn. 19 U 169/94
Usnesení Vrchního zemského soudu v Kolíně (OLG Köln) ze dne 14. září 2000, sp. zn. 9 SchH 30/00
Usnesení Vrchního zemského soudu v Naumburgu (OLG Naumburg) ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 10 SchH 3/01
Usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu (OLG Stuttgart) ze dne 16. července 2002, sp. zn. 1 Sch 8/02
Usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu (OLG Hamm) ze dne 22. července 2002, sp. zn. 17 SchH 13/01
Usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 11. března 2003, sp. zn. 6 SchH 3/02
Usnesení Vrchního zemského soudu v Koblenzi (OLG Koblenz) ze dne 19. února 2004, sp. zn. 2 Sch 04/03
Usnesení Vrchního zemského soudu v Kolíně (OLG Köln) ze dne 2. dubna 2004, sp. zn. 9 Sch (H) 22/03
Usnesení Vrchního zemského soudu Naumburg (OLG Naumburg) ze dne 21. května 2004, sp. zn. 10 Sch 06/03

Usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 28. června 2004, sp. zn. 11 SchH 1/04

Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 22. října 2004, sp. zn. 2 Sch 1/04

Usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech (OLG Dresden) ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 11 SchH 02/04

Usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 12. července 2005, sp. zn. 9 SchH 1/05

Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 24. listopadu 2005, sp. zn. 26 Sch 13/05

Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 26 SchH 1/06

Usnesení Vrchního zemského soudu v Hamburku (OLG Hamburg) ze dne 8. května 2006, sp. zn. 6 SchH 01/06

Usnesení Vrchního zemského soudu v Brémách (OLG Bremen) ze dne 24. května 2006, sp. zn. 2 Sch 02/06

Usnesení Vrchního zemského soudu v Oldenburgu (OLG Oldenburg) ze dne 30. května 2006, sp. zn. 9 SchH 03/05

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 5. července 2006, sp. zn. 34 SchH 5/06

Usnesení Vrchního zemského soudu v Karlsruhe (OLG Karlsruhe) ze dne 14. července 2006, sp. zn. 10 Sch 1/06

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 19. ledna 2007, sp. zn. 34 SchH 9/06

Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 4. října 2007, sp. zn. 26 Sch 8/07

Usnesení Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu (OLG Stuttgart) ze dne 15. listopadu 2007, sp. zn. 1 SchH 4/07

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 3. ledna 2008, sp. zn. 34 SchH 3/07

Usnesení Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (OLG Frankfurt am Main) ze dne 10. ledna 2008, sp. zn. 26 Sch 21/07

Usnesení Vrchního zemského soudu v Oldenburgu (OLG Oldenburg) ze dne 25. ledna 2008, sp. zn. 5 W 10/08

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München), ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 5/07

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 34 SchH 2/08

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 26. června 2008, sp. zn. 34 SchH 7/08

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 1. července 2009, sp. zn. 34 SchH 4/09

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 29. října 2009, sp. zn. 34 Sch 15/09

Usnesení Vrchního zemského soudu v Hammu (OLG Hamm) ze dne 5. října 2011, sp. zn. I-8 SchH 1/11

Usnesení Vrchního zemského soudu v Mnichově (OLG München) ze dne 16. června 2014, sp. zn. 34 Sch 15/13

Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 1. srpna 2000, sp. zn. 10 U 2817/99

Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 6. května 2002, sp. zn. 23 Sch 1/02

Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 8. června 2006, sp. zn. 15 W 31/06

Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 7. července 2010, sp. zn. 20 SchH 2/10

Usnesení odvolacího soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 2. července 2015, sp. zn. 10 W 13/15

Usnesení zemského soudu v Mannheimu (LG Mannheim) ze dne 8. ledna 1998, sp. zn. 3 O 336/97

Usnesení zemského soudu v Mnichově (LG München) ze dne 27. června 2002, sp. zn. 2 OH 1728/01

Judikatura soudů jiných zemí

Rakousko

Usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 18. června 1970, sp. zn. 1 Ob 116/70

Usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 18. dubna 1989, sp. zn. 4Ob36/89

Usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 4Ob217/07a

Usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof) ze dne 5. srpna 2014, sp. zn. 18 ONc 1/14p

Švýcarsko

Rozsudek švýcarského Spolkového soudu (Bundesgericht) ze dne 10. listopadu 2010, sp. zn. 4A_391/2010, 4A_399/2010

Anglie

Rozsudek Court of Appeal for England and Wales ze dne 22. června 2010 ve věci Sadruddin Hashwani v. Nurdin Jivraj, [2010] EWCA Civ 712

Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Supreme Court) ze dne 27. července 2011 ve věci Sadruddin Hashwani v. Nurdin Jivraj, [2011] UKSC 40

USA

Rozhodnutí Court of Appeals for the Second Circuit (USA) ze dne 23. prosince 1974, Parsons & Whittemore Overseas Co. Inc. v Société Générale de l'Industrie du Papier (RAKTA)

Rozhodnutí US Supreme Court, Scherk v. Alberto-Culver Co., 417 U.S. 506 (1974)

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 6. 1984 ve věci Campbell a Fell proti Spojenému království, C- 7819/77; 7878/77

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. dubna 1994 ve věcech Saraiva de Carvalho proti Portugalsku (14/1993/409/488)

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Ženevský protokol o doložkách o rozsudím č. 191/1931 Sb.

Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích nálezů č. 192/1931 Sb.

Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.)

Evropská úmluva o obchodní arbitráži (Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb.)

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)

Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.)

Zákon č. 67/1875 ř. z., jenž se týče organizace burs, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 145/1920 Sb., jímž se ustanovují hornické rozhodčí soudy, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 330/1921 Sb., o závodních výborech, obsahující ustanovení o rozhodčí komisi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 228/1946 Sb., o rozhodčích soudech pro úpravu některých závazků národních podniků, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 225/1947 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/1952 Sb., o vynálezech a zlepšovacích námětech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 351, 20. prosince 2012, s. 1 – 32.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II). Úř. věst. L 199, 31. srpna 2007, s. 40–49.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). Úř. věst. L 177, 4. července 2008, s. 6 – 16.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 136, 24. května 2008, s. 3-8.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU ze dne 21. května 2013 o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů). Úř. věst. L 165, 18. června 2013, s. 63–79.

Shrnutí

Disertační práce se zaměřuje na fenomén mimosoudního řešení sporů, na fenomén mezinárodních obchodních vztahů – rozhodčí řízení. Rozhodčí řízení je moderním právním institutem, který představuje skutečně rovnocennou alternativu k řízení před obecnými soudy. Předmětem této práce jsou podmínky kladené právními předpisy na osobu rozhodce a to především ohledně jeho nezávislosti a nestrannosti. Nezávislost a nestrannost rozhodce představují jednu z velmi důležitých a přitom velmi problematických stránek rozhodčího řízení, která provází rozhodčí řízení od počátku moderní éry tohoto institutu, a která je neustále vnímána jako důležité a zásadní kritérium rozhodčího řízení.

Nezávislý a nestranný rozhodující subjekt je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces zakotvený v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Přestože se v těchto právních předpisech hovoří o soudu ve smyslu státního soudu, bylo v průběhu práce ukázáno, že se tyto atributy vztahují i na rozhodce, byť musí být v rozhodčím řízení vykládány s ohledem na charakteristiky rozhodčího řízení. Práce konkrétními příklady dokládá, že je požadavek nezávislého a nestranného rozhodce a rozhodování obsažen v nějaké podobě ve všech moderních úpravách rozhodčího řízení, ať už se jedná o vnitrostátní zákony, mezinárodní smlouvy nebo například řady stálých rozhodčích institucí.

Právě proto, že je zejména v mezinárodním obchodu tento způsob řešení sporů nejvíce využívanou alternativou, zaměřila se disertační práce na zkoumání otázek nezávislosti a nestrannosti ve vztahu české úpravy obsažené především v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, k německé úpravě, která je upravena zejména v 10. knize německého občanského soudního řádu - *Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202, ber. 2006 S. 431, 2007 S. 1781) zuletzt geändert durch Gesetz vom 21. November 2016 (BGBl. I S. 2591)*.

Disertační práce se zabývá obsahovou a právní analýzou pojmů nezávislost a nestrannost, to, jakým způsobem jsou tyto pojmy v právních rádech obou zemí chápány a vykládány, resp. jakým způsobem mají být vykládány v rozhodčím řízení, a zda jsou rozdíly mezi nezávislostí a nestranností soudce a nezávislostí a nestranností rozhodce. Zkoumána tak byla otázka, jestli má nezávislost a nestrannost vlastní obsah v závislosti na tom, zda se jedná o rozhodce či soudce, a především jaký je význam a praktické důsledky těchto pojmů pro rozhodčí řízení.

Disertační práce se tak s ohledem na nezávislost a nestrannost rozhodce věnuje terminologickému vymezení obou centrálních pojmů a představuje možné teoretické přístupy k těmto pojmům. Vedle nezávislosti a nestrannosti nejsou v práci opomenuty ani další důležité pojmy (ne)podjatost a neutralita. Uvedené pojmy jsou objasněny také z hlediska jejich významu před obecnými soudy. V předkládané práci je rovněž provedena stručná charakteristika rozhodčího řízení včetně základních výhod a nevýhod, které jsou s rozhodčím řízením běžně (byť někdy nesprávně) spojovány. Podrobněji jsou zmíněny některé kategorie rozhodčího řízení (mezinárodní a vnitrostátní rozhodčí řízení, *ad hoc* a institucionalizované rozhodčí řízení) a autonomie vůle stran, jako jeden z podstatných a charakteristických znaků odlišujících významným způsobem rozhodčí řízení od řízení před obecnými soudy.

Disertační práce poukazuje na to, že právě v otázce nezávislosti je mezi rozhodčím řízením a soudním řízením zásadní rozdíl, neboť v řízení před soudem má nezávislost jiný obsahový význam zahrnující především nezávislost soudů na moci zákonodárné a moci výkonné a tím zejména ochranu před vnějším ovlivňováním. Z pohledu rozhodčího řízení je nezávislost ve srovnání s nestranností objektivním kritériem, zahrnujícím především vztah rozhodce ke straně sporu či k předmětu řízení. Tento vztah je pro strany snáze zjištělný již při samotném zahájení rozhodčího řízení nebo dokonce i před tím, a to na základě okolností, které stranám rozhodce sdělí, nebo jsou stranám známy jinak. Nestrannost, respektive nedostatečná nestrannost, se pak jako subjektivní kritérium projeví typicky až v průběhu rozhodčího řízení.

Na problematiku nezávislosti a nestrannosti je nahlíženo chronologicky od konstituování rozhodčího senátu, přes průběh rozhodčího řízení až do jeho skončení, a opomenuta nezůstává ani fáze po skončení rozhodčího řízení. Disertační práce detailně rozebírá stěžejní instituty, kterými může být zajištěno spravedlivé rozhodování nezávislým a nestranným rozhodcem - vyloučení a odmítnutí rozhodce. V souvislosti s vyloučením a odmítnutím rozhodce pojednává práce o procesním uplatnění důvodů podjatosti, tzn., jakým způsobem je možno dosáhnout toho, aby rozhodce, u něhož je dána pochybnost (oprávněná pochybnost) o jeho podjatosti, byl z projednávání a rozhodnutí věci vyloučen, resp. kdy může (musí) být toto odmítnutí (vyloučení) uplatněno.

Disertační práce dochází k závěru, že institut nezávislosti a nestrannosti představuje jednu z centrálních podmínek realizace spravedlivého soudnictví a tím tedy i rozhodčího řízení, ale je nezbytné, aby nezávislost a nestrannost byly vykládány v souladu s charakteristikami rozhodčího řízení a při respektování odlišností mezi řízením před obecnými soudy a před rozhodci. Česká i německá právní úprava uznávají rozhodčí řízení jako svébytný způsob řešení sporů, ale stávající úprava není v otázkách nezávislosti a nestrannosti prosta nejasností a nejednoznačností a dává *de*

lege ferenda prostor k pozitivním změnám. Potřeba změn se přitom dotýká především české úpravy a německý ZPO se jeví jako vhodný zdroj inspirace.

Summary

The main focus of this doctoral thesis is arbitration; the phenomenon of not only an out-of-court dispute resolution but also international commercial relations. Arbitration is a modern legal institute that is regarded as an equivalent alternative to court proceedings. The subject of this work are the conditions imposed by law on the person of the arbitrator, especially regarding their independence and impartiality. Independence and impartiality of the arbitrator are very important and at the same time very problematic aspects of arbitration. These two principals accompany the arbitration since the beginning of the modern era of this institution and they are still perceived as essential criteria of the arbitration.

Independent and impartial decision-makers are an integral part of the right to a fair trial enshrined in Art. 36 subsection 1 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms and Art. 6 subsection 1 of the European Convention on Human Rights. Although such legislation refers to the court in terms of a state court, in the course of this thesis was demonstrated that these attributes are also applicable to arbitrators, even though they must be interpreted in arbitration proceedings with respect to the characteristics of arbitration. This doctoral thesis proves by means of concrete examples, that the requirement of an independent and impartial arbitrator as well as decision making is included in all modern legislations of arbitration in some form, whether in national laws, international agreements or in rules of arbitration courts.

Due to the fact that resolving disputes in this way is the most common approach in international trade, the main focus of this thesis is to depict the issues of independence and impartiality in relation of the Czech regulation contained primarily in Act no. 216/1994 Coll., on Arbitration Proceedings and Enforcement of Arbitral Awards (as amended), to the German regulation, which is governed mainly in the 10th book of the German Civil Procedure.

This dissertation deals with the content and legal analysis of the concepts of independence and impartiality, the way these concepts are understood and interpreted in the legal systems of both countries, respectively, how they should be interpreted in the arbitration proceedings, and whether there are differences between the independence and impartiality of judges and the independence and impartiality of arbitrators. Not only the question was examined, whether the independence and impartiality have their own content, depending on whether it is an arbitrator or judge but also, what the meaning and practical implications of these concepts represent for arbitration.

With regard to the independence and impartiality of arbitrators there are parts in the thesis dedicated to the terminological definition of the two central concepts and the possible theoretical approaches to these concepts are presented. Even though mainly independence and

impartiality are taken into account other important concepts such as bias and neutrality are not neglected. The above mentioned terms are also explained from the point of view of their importance to the ordinary courts. There is a brief characterization of the arbitration proceedings presented, including basic advantages and disadvantages, that are commonly associated with arbitration (though sometimes incorrectly). In more details there are categories of arbitration defined (international and domestic arbitration, *ad hoc* and institutional arbitration) and party autonomy, which is one of the essential characteristics and significant differentiators between arbitration proceedings and ordinary court proceedings.

This doctoral thesis points out, that precisely in the question of independence there is a fundamental difference between arbitration and court proceedings, mainly due to the fact that in court proceedings independence has a different meaning. In court proceedings independence means the independence of the judiciary to the legislative and executive power and thus imposes protection against external interferences. From the perspective of arbitration, independence is an objective criterion compared to impartiality and as such includes especially the relationship between arbitrator and the parties of the dispute or the subject matter of the proceedings. This relationship can be easily detected by the parties either at the time of commencement of the arbitration, or even before that, based on the circumstances arbitrator has notified the parties about or that are known to the parties otherwise. Impartiality, or lack of impartiality, is then a subjective criterion, which typically shows up during the arbitration.

The issue of independence and impartiality is viewed chronologically from the constitution of the arbitral tribunal, over the course of the arbitration, until its termination, and even the phase after the termination of arbitral proceedings is not omitted. The key institutes guarantying a fair decision making are thoroughly analysed by the means of an independent and impartial arbitrator - disqualification and challenge of arbitrator. In connection with the disqualification and challenge of arbitrator this doctoral thesis deals with process application for reasons of bias, if circumstances exist which raise (justifiable) doubts as to his or her impartiality, then such person is disqualified from hearing and deciding on the case. Correspondingly when such reasons for bias can (must) be applied.

This doctoral thesis concludes that the concept of independence and impartiality is one of the central conditions for realization of fair justice, and thereby arbitration, but it is necessary that the independence and impartiality are interpreted in accordance with the characteristics of the arbitration proceedings and respecting the differences between the proceedings before the general courts and arbitrators. Czech and German legislation recognize arbitration as a peculiar way of resolving disputes; however the current regulation in matters of independence and

impartiality is not free from obscurity and ambiguity, which gives *de lege ferenda* space for positive changes. The need for change primarily affects Czech law and thus the German ZPO appears to be the appropriate source of inspiration.

Klíčová slova/Schlüsselwörter/Keywords

Autonomie vůle stran/Parteiautonomie/ Party Autonomy

Civilní soud/Zivilgericht/Civil Court

Institucionalizované rozhodčí řízení/Institutionelle Schiedsgerichtsbarkeit/Institutional Arbitration

Mezinárodní obchodní arbitráž/ Internationale Handelsschiedsgerichtsbarkeit/International Commercial Arbitration

Mezinárodní právo soukromé/Internationales Privatrecht/Private International Law

Mezinárodní rozhodčí řízení/Internationales Schiedsverfahren/International Arbitration

Nezstrannost/Unparteilichkeit/Impartiality

Neutralita/Neutralität/Neutrality

Nezávislost/Unabhängigkeit/Independence

Podjatost/Befangenheit/Bias

Rozhodce/Schiedsrichter/Arbitrator

Rozhodčí řízení/Schiedsverfahren/Arbitration

Rozhodčí řízení *ad hoc*/ *Ad hoc* Schiedsgerichtsbarkeit/ *Ad hoc* Arbitration

Rozhodčí soud/Schiedsgericht/Arbitration Court

Rozhodčí smlouva/Schiedsvertrag/Arbitration Agreement

Soudce/Richter/Judge